

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги
Қонунчилик ва ҳуқуқий сиёсат институти

А. АНОРБОЕВ

ШАХСГА ДОИР МАЪЛУМОТЛАР ҲУҚУҚИ: ЯНГИ ДАВРДА ШАХСДА ДОИР МАЪЛУМОТЛАР ҲИМОЯСИ МОНОГРАФИЯ

Тошкент – 2026

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ҲУЗУРИДАГИ
ҚОНУНЧИЛИК ВА ҲУҚУҚИЙ СИЁСАТ ИНСТИТУТИ**

А. АНОРБОЕВ

**ШАХСГА ДОИР МАЪЛУМОТЛАР ҲУҚУҚИ:
ЯНГИ ДАВРДА ШАХСДА ДОИР МАЪЛУМОТЛАР ҲИМОЯСИ
МОНОГРАФИЯ**

Тошкент – 2026

А. АНОРБОЕВ. Шахсга доир маълумотлар ҳукуқи: янги даврда шахсга доир маълумотлар ҳимояси. Монография. – Тошкент: “Dimal” нашриёти, 2026 й., – 212 б.

Масъул муҳаррир:

ю.ф.д., профессор А. Расулев

Такризчилар:

ю.ф.д., профессор Б. Исмаилов, ю.ф.д. Б. Мўминов, ю.ф.д., доц. С. Нурумбетова

ЎУК | 344414

ORCID | <https://orcid.org/0009-0003-5355-8753>

Publons | QPB-1888-2026

SSRN: | 12260788

Index Copernicus | 48623

РИНЦ | 3827-4098

DOI | 10.5281/zenodo.21374052

GOOGLE академия | <https://scholar.google.com/citations?user=KIJpct8AAAAJ&hl=ru>

ZiyoNet | <https://profile.ziynet.uz/uzc>

DergiPark | <https://dergipark.org.tr/tr/pub/@amiriddin-anorboyev>

Academia | <https://independent.academia.edu/AnorboyevAmiriddin/Network?tab=suggested>

Scopus | <https://www.scopus.com/pages/home>

Clarivate Analytics | <https://apps.clarivate.com/account?app=endnote&tab=personal>

КиберЛенинка | <https://cyberleninka.ru/me>

OpenAIRE | <https://www.openaire.eu/f/269/create-new-article>

GitHub | <https://github.com/explore>

Webofscience | QPB-1888-2026

Мазкур фундаментал монография рақамли трансформация ва сунъий интеллект, машинавий таълим, нейротармоқлар ва децентраллашган тизимлар жадал ривожланаётган янги даврда шахсга доир маълумотлар ҳуқуқининг институционал ва норматив-ҳуқуқий асосларини комплекс тадқиқ этади. Монографияда шахсга доир маълумотлар тушунчасига технологик бетарафлик принципи асосида янгича доктринал таъриф берилган бўлиб, “ишлов бериш” институтининг ахборот пайдо бўлишидан то унинг тўлиқ деструкциясигача бўлган динамик ҳаёт цикли батафсил ёритилган.

Тадқиқотда Ягона интерактив давлат хизматлари портали ва Электрон ҳукумат тизимларида шахсга доир маълумотларга ишлов бериш тартиб-таомиллари, субъектлар ҳамда операторларнинг ҳуқуқий мақоми таҳлил қилинган. Шунингдек, кибермаконда содир этилаётган ахборот соҳасидаги ҳуқуқбузарликлар, хусусан, фишинг, ижтимоий муҳандислик ва руҳсатсиз кириш воситасида шахсга доир маълумотларни ноқонуний эгаллаш ҳолатларини юридик-техник квалификация қилишдаги коллизиялар ҳамда жинойт-ҳуқуқий муҳофаза бўшлиқларини бартараф этиш моделлари илгари сурилган.

Шу билан бирга, муаллиф томонидан фанга мутлақо янги – “**Кибералогия**” методологияси интеграция қилиниб, ахборот суверенитети, алгоритмик муҳитларда ахборот дахлсизлигини таъминлаш ва кибертаҳдидлардан ҳимоя қилишнинг инновацион ҳуқуқий кафолатлари ишлаб чиқилган. Ушбу асар конун ижодкорлари, давлат ва ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар вакиллари, судьялар, ахборот ҳуқуқи ва киберхавфсизлик соҳасидаги тадқиқотчилар, докторантлар ва олий таълим муассасалари талабалари учун амалий-стратегик манба бўлиб хизмат қилади.

Ушбу монография Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Қонунчилик ва ҳуқуқий сиёсат институти кенгаши тавсиясига асосан чоп этилган.

МУНДАРИЖА

КИРИШ.....	4
I БОБ. ШАХСГА ДОИР МАЪЛУМОТЛАР ТУШУНЧАСИ ВА УНИНГ ИНСТИТУЦИОНАЛ АСОСЛАРИ.....	7
1.1. Шахсга доир маълумотлар тушунчаси ва унинг мазмун-моҳияти.....	7
1.2. Шахсга доир маълумотлар тўғрисидаги қонунчилик тизими.....	18
1.3. Шахсга доир маълумотлар соҳасини давлат томонидан тартибга солиш..	75
II БОБ. ШАХСГА ДОИР МАЪЛУМОТЛАРГА ИШЛОВ БЕРИШНИНГ НОРМАТИВ-ҲУҚУҚИЙ РЕЖИМИ ВА СУБЪЕКТЛАР МАҚОМИ.....	81
2.1. Шахсга доир маълумотларга ишлов беришнинг мазмун-моҳияти.....	81
2.2. Шахсга доир маълумотларга ишлов бериш тартиби.....	88
2.3. Шахсга доир маълумотларга ишлов бериш иштирокчиларининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари.....	104
2.4. Ягона интерактив давлат хизматлари порталида шахсга доир маълумотларни ишлов бериш тартиб-таомиллари.....	106
III БОБ. ШАХСГА ДОИР МАЪЛУМОТЛАР ДАХЛСИЗЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШНИНГ ЮРИДИК КАФОЛАТЛАРИ ВА ҲУҚУҚНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ МЕХАНИЗМЛАРИ.....	114
3.1. Шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш ва муҳофазасини таъминлаш.....	114
3.2. Шахсга доир маълумотлар тўғрисидаги қонунчиликни бузганлик учун жавобгарлик.....	123
ХУЛОСА.....	135
Фойдаланилган адабиётлар рўйхати.....	179
ИЛОВАЛАР.....	182

КИРИШ

Инсоният тараққиётининг ҳозирги босқичи жамият ва давлат ҳаётининг барча соҳаларига рақамли технологиялар, сунъий интеллект, булутли ҳисоблаш ва глобал ахборот тармоқларининг чуқур кириб бориши билан тавсифланади. Рақамли трансформация, бир томондан, давлат бошқаруви ва электрон ҳукумат тизимлари самарадорлигини ошириб, аҳолига интерактив хизматлар кўрсатиш сифатини кескин яхшилаётган бўлса, иккинчи томондан, жисмоний шахсларнинг ахборот дахлсизлиги ва шахсий суверенитетига бўлган таҳдидларни ҳам мисли кўрилмаган даражада оширмоқда. Ҳар куни миллионлаб фуқароларнинг биометрик, генетик, молиявий ва ижтимоий хулқ-атвор кўрсаткичлари, жумладан, рақамли излари (digital footprints) ахборот-коммуникация тизимлари, Big Data ва сунъий интеллект алгоритмлари томонидан қайта ишланмоқда. Мазкур шароитда шахсга доир маълумотларни муҳофаза қилиш шунчаки техник хавфсизлик масаласи эмас, балки инсоннинг фундаментал ҳуқуқ ва эркинликларини, конституциявий тузум асосларини ҳамда миллий ахборот хавфсизлигини таъминлашнинг устувор таркибий қисмига айланди. Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 31-моддасида ҳар бир инсон шахсий ҳаётининг дахлсизлиги, шахсий ва оилавий сирга эга бўлиш, ўз шаъни ва қадр-қимматини ҳимоя қилиш ҳуқуқига эга, – деб қатъий белгилаб қўйилган. Мазкур конституциявий нормани амалиётга изчил татбиқ этиш мақсадида 2019 йил 2 июлда Ўзбекистон Республикасининг “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги ЎРҚ–547-сон Қонуни қабул қилинди ва мамлакатимизда ушбу соҳани мустақил ҳуқуқий институт сифатида тартибга солишга замин яратилди. Бироқ, сўнгги йилларда сунъий интеллект (AI), машинавий таълим (Machine Learning), нейротармоқлар, децентраллашган реестрлар (Блокчейн) ва ахборот тизимларининг жадал ривожланиши амалдаги миллий қонунчилик тизимида бир қатор концептуал ва доктринал бўшлиқларни (*lacuna in lege*) юзага келтирмоқда.

Биринчидан, амалдаги қонунчиликда шахсга доир маълумотлар ва уларга ишлов бериш тушунчаларининг тавсифи жуда тор (догматик) белгиланган бўлиб, улар асосан анъанавий реквизитларга ёки статик ахборот тизимларига боғлаб қўйилган. Виртуал шаклда, оператив хотирада (RAM) ёки сунъий интеллект аватари (Deepfake) кўринишида шаклланувчи синтетик ва биометрик маълумотларни рақамли идентификация қилиш механизми мукамал эмас.

Иккинчидан, кибермаконда содир этилаётган ҳуқуқбузарликлар динамикаси шуни кўрсатмоқдаки, шахсга доир маълумотларни “ноқонуний узатиш” ёки “тарқатиш”дан ташқари, уларни фишинг ва ижтимоий муҳандислик воситасида “ноқонуний эгаллаш”, “рухсатсиз кириш” (*unauthorized access*) ва “ноқонуний эгалик қилиш” ҳаракатлари аниқ ва батафсил квалификация қилинмаган. Бу эса Конституциямизнинг 20 ва 21-моддаларидаги *in dubio pro reo* (гумонларни айбланувчи фойдасига ҳал қилиш) ва *nullum crimen sine lege* (қонунсиз жиноят бўлмайди)

принциплари билан тўқнашганда кибержиноятчиларнинг жавобгарликдан қутулиб қолишига юридик муҳит яратмоқда.

Учинчидан, қонунчиликда шахсга доир маълумотларни фақат “моддий жисм” ёки “қоғоз ва пластик” шаклига боғлаш тушунчаси рақамли юриспруденция принципларига зид келади. Ахборот ҳукуқи доктринасига кўра, шахсга доир маълумот – номоддий (имматериал) неъмат бўлиб, унинг муҳофазаси ташувчининг физик шаклига эмас, балки ахборотнинг муайян шахс билан объектив боғлиқлигига ва уни идентификация қилиш салоҳиятига асосланиши лозим.

Юқоридаги омиллар ва кибералогия доктринаси нуқтаи назаридан, шахсга доир маълумотлар ҳуқуқининг институционал асосларини, норматив-ҳуқуқий режимини ҳамда юридик муҳофаза механизмларини комплекс-академик ва ҳуқуқий-таҳлилий тадқиқ этиш зарурати ушбу монографиянинг долзарблигини белгилайди.

Шахсга доир маълумотларни муҳофаза қилиш, ахборот ҳукуқи ва киберхавфсизликни таъминлаш муаммолари маҳаллий ва хорижий ҳуқуқшунос олимлар томонидан турли аспектларда ўрганилган.

Ахборот ҳукуқи назарияси ва шахсий дахлсизлик институтининг шаклланишига миллий ва хорижий тадқиқотчилардан Ғ. Мирзо шахсга доир маълумотларни умумий, махсус ва биометрик турларга таснифлаган ҳолда, уларнинг амалий мақомини таҳлил этган бўлса, И. Бачило ва Л. Терещенко шахсга доир маълумотларни конституциявий ҳуқуқларни таъминлашга қаратилган, чекланган кириш ҳуқуқига эга бўлган махсус ахборот режими сифатида тадқиқ қилганлар. А. Савельев Big Data муҳитида билвосита идентификация воситалари орқали шахснинг кимлигини аниқлаш ва динамик маълумотлар муҳофазасини илмий асослаб берган. Хорижий олимлардан Paul M. Schwartz ва Daniel J. Solove шахсга доир маълумотлар тушунчаси (PII) доимий эмас, балки “идентификация қилиш хавфи”га (risk of identification) асосланган континуум эканлигини илгари сурган бўлсалар, А. Миллер компьютерлаштирилган тизимларда шахснинг ахборот устидан мустақиллиги (information autonomy) ва электрон ёзувларни назорат қилишнинг доктринал асосларини ёритган. Шу билан бирга, миллий юриспруденцияда рақамли трансформация ва сунъий интеллект (AI Act, GDPR) ривожланаётган янги шароитда шахсга доир маълумотлар ҳуқуқини комплекс ва яхлит институт сифатида, айниқса кибералогия концепцияси интеграциясида тизимли тадқиқ этган мукамал монографик тадқиқотлар етарли даражада шаклланмаган эди.

Мазкур тадқиқот ана шу бўшлиқни тўлдиришга қаратилган. Тадқиқотнинг асосий мақсади – шахсга доир маълумотлар ҳуқуқининг институционал ва норматив-ҳуқуқий асосларини очиқ бериш, уларга ишлов беришнинг рақамли ва алгоритмик режимларини таҳлил қилиш ҳамда сунъий интеллект ва кибертаҳдидлар даврида шахсга доир маълумотлар дахлсизлигини таъминлаш ва жавобгарлик механизмларини такомиллаштириш бўйича илмий-амалий тақлиф ҳамда тавсиялар ишлаб чиқишдан иборат. Ушбу мақсадга эришиш учун шахсга доир маълумотлар тушунчаси ва доктринал таърифини технологик бетарафлик принципи асосида

қайта кўриб чиқиш, қонунчилик тизими ва давлат томонидан тартибга солиш механизмларини комплекс таҳлил қилиш, ишлов бериш институтининг псевдонимизациядан то тўлиқ деструкциягача бўлган ҳаёт циклини аниқлаштириш, ЯИДХП ва электрон ҳукумат тизимларидаги хусусиятларини аниқлаш, кибермакондаги рухсатсиз кириш ва маълумотлар сизиб чиқиши ҳолатларининг жиноят-ҳуқуқий квалификациясини асослаб бериш ҳамда алгоритмик муҳитларда муҳофаза қилишнинг ҳуқуқий кафолатларини ишлаб чиқиш белгиланган. Тадқиқот объекти – шахсга доир маълумотларни тўплаш, тизимлаштириш, сақлаш, қайта ишлаш, узатиш, муҳофаза қилиш ва ушбу соҳада сунъий интеллект ҳамда рақамли технологияларни қўллаш жараёнида юзага келадиган ижтимоий-ҳуқуқий муносабатлар мажмуи ҳисобланади.

Тадқиқот предмети эса шахсга доир маълумотлар соҳасидаги конституциявий ва миллий қонунчилик нормалари, халқаро стандартлар (GDPR, 108-Конвенция, UNCITRAL намунавий қонунлари), суд ва ҳуқуқни муҳофаза қилиш амалиёти ҳамда соҳага оид илмий-доктринал қарашлар ва кибералогия тамойилларидир. Тадқиқотнинг методологик асосини диалектик ва тизимли таҳлил, мантиқий-ҳуқуқий (догматик), қиёсий-ҳуқуқий, функционал, формал-юридик ва кибералогик ёндашувлар ташкил этади. Қиёсий-ҳуқуқий метод ёрдамида миллий қонунчилик нормалари Европа Иттифоқининг GDPR ва AI Act регламентлари, UNCITRAL стандартлари билан чоғиштирилди. Кибералогия ва тизимли-функционал ёндашув орқали шахсга доир маълумотлар шунчаки ахборот тизимидаги элемент эмас, балки ахборот суверенитети ва алгоритмик муҳитларнинг динамик объекти сифатида тадқиқ қилинди. Формал-юридик ва мантиқий методлар амалдаги Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги ва Жиноят кодексларидаги жиноят таркиблари ва коллизияларни аниқлашда қўлланилди. Тадқиқот рақамли трансформация ва кибералогия концепцияси асосида шахсга доир маълумотлар ҳуқуқини замонавий талқинда ёритиб берган дастлабки мукамал монографик ишлардан бири бўлиб, унинг илмий янгилиги қуйидагиларда намоён бўлади:

шахсга доир маълумотларнинг технологик бетараф (technology-neutral) таърифи таклиф этилди;

“ишлов бериш” (processing) институтининг кенгайтирилган ҳаёт цикли (lifecycle processing) асослаб берилди; кибержиноятчиликка қарши жиноят-ҳуқуқий муҳофаза бўшлиғини бартараф этиш модели ишлаб чиқилди;

“шахсга доир маълумотлар базаси” ва “алгоритмик муҳит” мутаносиблиги белгиланди ҳамда муҳофаза объектининг ахборот-ҳуқуқий концепцияси қайта кўриб чиқилди.

Тадқиқот натижалари, илмий хулоса ва таклифлари Ўзбекистон Республикасининг “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги Қонунига, Жиноят ва Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритишда, суд, прокуратура ва киберхавфсизлик органлари томонидан жиноятларни малакалаш ва тергов қилиш методикасини такомиллаштиришда ҳамда олий таълим муассасаларида ўқув жараёнида кенг фойдаланилиши мумкин.

I БОБ. ШАХСГА ДОИР МАЪЛУМОТЛАР ТУШУНЧАСИ ВА УНИНГ ИНСТИТУЦИОНАЛ АСОСЛАРИ

1.1. Шахсга доир маълумотлар тушунчаси ва унинг мазмун-моҳияти

Шахсга доир маълумотлар тушунчаси тўғрисида фикрлар хилма-хилдир. Жумладан:

Ғ. Мирзонинг фикрича, шахсга доир маълумотлар – инсон ҳақидаги ҳар қандай маълумотлардан иборат. Шахсга доир маълумотлар уч турга: биринчидан, умумий маълумотлар; иккинчидан, махсус маълумотлар; учинчидан, биометрик маълумотларга бўлинади. Умумий маълумотлар қаторига инсоннинг исм-фамилияси, паспорти ва бошқа шахсий ҳужжатларидаги қайдлар, туғилган санаси ва жойи, e-mail манзили, яшаш, ўқиш ва ишлаш жойлари, оилавий, ижтимоий ва мулкӣ ҳолати, қаерда таълим олгани, қайси касб эгаси эканлиги, даромади қанчалиги каби маълумотлар киради. Телефон рақамлари фақат эгасининг исм-фамилияси билан бирга қайд этилган ҳоллардагина шахсга доир маълумотлар тоифасига мансуб бўлади. Транспорт воситасининг давлат рақами, коммунал-тураржой хўжалигининг ҳисоб рақами кабилар эса шахсга доир маълумот ҳисобланмайди. Чунки улардан биринчиси – бевосита автомобилга тегишли бўлса, иккинчиси – уй-жойга тааллуқдир. Махсус маълумотлар деганда, шахснинг ирқӣ ва миллий мансублиги, сиёсий, диний ва фалсафӣ қарашлари, соғлигининг ҳолати, интим, яъни маиший ҳаёти билан боғлиқ маълумотлар тушунилади. Биометрик маълумотлар – инсоннинг шахсини аниқлаш имконини берадиган физиологик ва биологик хусусиятга эга шахсий маълумотлардир. Масалан, шахснинг ДНКси, овози, кўз қорачиғи, бармоқ излари, юз қиёфаси, бўйи, вазни билан боғлиқ маълумотлар шулар жумласига киради¹.

Бироқ, бу фикрларга тўлиқ қўшилиб бўлмайди, сабаби Ўзбекистон қонунчилигига кўра, шахсий маълумот шахсга доир маълумот саналмайди. Шахсий маълумот – бу ахборотнинг махфӣйлик даражасига берилган баҳо бўлса, шахсга доир маълумот – бу ахборотнинг идентификация қилиш хусусиятига берилган юридик мақомдир. Шу сабабдан ҳам Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекси ва Жиноят кодексида шахсий маълумотларни шахсий ҳаёт дахлсизлигини бузиш ва шахсга доир маълумотлар тўғрисидаги қонунчиликни бузиш бўйича жавобгарликлар ўзаро фарқланган. Бунда, шахснинг шахсий ёки оилавий сирини ташкил этувчи шахсий ҳаёти тўғрисидаги маълумотлар шахсий маълумот сифатида шахснинг дахлсизлигига тегишли эканлиги назарда тутилган.

Ўзбекистон Республикасининг “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида” 2019 йил 2 июлдаги ЎРҚ–547-сон Қонунига асосан, шахсга доир маълумотлар – муайян жисмоний шахсга тааллуқли бўлган ёки уни

---

¹ Ғ. Мирзо. Шахсга доир маълумотлар ҳимояси: халқаро ҳуқуқ, миллий қонунчилик ва амалий тажриба. – Т.: “Куч-адолатда” газетаси, 2023 йил 27 январь 4-сон // <http://pravacheloveka.uz/uz/news/m9732>.

идентификация қилиш имконини берадиган, электрон тарзда, қоғозда ва (ёки) бошқа моддий жисмда қайд этилган ахборотдир².

А. Савельев фикрича, “шахсга доир маълумотлар – бу нафақат шахсни бевосита идентификация қилувчи маълумотлар, балки бошқа маълумотлар (Big Data) билан бирлаштирилганда муайян жисмоний шахсни аниқлаш имконини берадиган, доимий равишда ўзгариб турувчи ҳар қандай ахборотдир”³. Демак, А. Савельев фикрича билвосита идентификация орқали шахснинг кимлигини билиш имконияти бўлса, улар ҳам шахсга доир маълумот саналади.

И. Бачило фикрича, шахсга доир маълумотлар – бу муайян жисмоний шахсга тааллуқли бўлган, унинг шахсиятини, ижтимоий мақомини ва физиологик хусусиятларини ифодаловчи, инсоннинг конституциявий ҳуқуқларини таъминлаш мақсадида қонун билан муҳофаза қилинадиган чекланган кириш ҳуқуқига эга бўлган ахборотдир⁴.

Paul M. Schwartz ва **Daniel J. Solove** фикрича, шахсга доир маълумотлар (PII) доимий ёки қатъий белгиланган тушунча эмас, балки 'идентификация қилиш хавфи'га асосланган континуумдир. Маълумот ўз-ўзидан шахсий бўлмаслиги мумкин, лекин ахборот тизимларида уни таҳлил қилиш орқали аниқ бир шахсга боғланиш эҳтимоли ортса, у юридик жиҳатдан шахсга доир маълумот мақомини олади⁵.

Л. Терещенко фикрича, шахсга доир маълумотлар – бу фуқаронинг шахсий ҳаёт дахлсизлиги ҳуқуқини таъминлаш мақсадида давлат томонидан алоҳида махфийлик ва ҳуқуқий муҳофаза режими ўрнатиладиган, қонунга хилоф равишда фойдаланилиши шахсга зарар етказиши мумкин бўлган маълумотлар мажмуидир⁶.

А. Миллер фикрича, шахсга доир маълумотлар – бу компьютерлаштирилган тизимларда сақланадиган, шахснинг хулқ-атвори, молиявий ҳолати ёки ўтмиши ҳақидаги электрон ёзувлар бўлиб, уларнинг назоратсиз тўпланиши ва узатилиши шахснинг ахборот устидан мустақиллигини (information autonomy) йўққа чиқаради⁷.

Юқоридаги фикрлар юзасидан хулоса қиладиган бўлсак, шахсга доир маълумотлар – бу муайян жисмоний шахсни идентификация қилиш имконини берувчи ҳар қандай ахборот ҳисобланади. Ушбу маълумотларнинг аниқ бир шахсга тааллуқлилиги уни идентификация қилиш имконияти орқали

² Ўзбекистон Республикасининг “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида” 2019 йил 2 июлдаги ЎРҚ–547-сон Қонуни // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

³ А. Савельев Проблемы применения законодательства о персональных данных в эпоху «Больших данных» (Big Data) // Право. Журнал Высшей школы экономики. 2015. №1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/problemny-primeneniya-zakonodatelstva-o-personalnyh-dannyh-v-epohu-bolshih-dannyh-big-data> (дата обращения: 06.08.2026).

⁴ Бачило, И. Л. Б32 Информационное право : учебник для магистров / И. Л. Бачило. — 3-е изд., перераб. и доп. — М. : Издательство Юрайт, 2015. — 564 с.

⁵ Paul M. Schwartz ва Daniel J. Solove. The PII Problem: Privacy and a New Concept of Personally Identifiable Information. New York University Law Review, Vol. 86, p. 1814, 2011.

⁶ Л. Терещенко. Правовой режим информации. Диссертация. – Москва, 2011. - 55 с.

⁷ Arthur R. Miller, The Assault on Privacy, 15 Law Quadrangle (formerly Law Quad Notes) - (1970). Available at: <https://repository.law.umich.edu/lqnotes/vol15/iss2/6>.

аниқланади. Башарти, идентификация қилиш имконияти мавжуд бўлмаса, бундай ахборотни шахсга доир маълумот деб бўлмайди.

Масалан, шахснинг муайян қизиқишлари орқали, айтайлик, блогернинг ўз блокида шахсини яширган ҳолда жойлаштирган ахборотлари асосида учинчи шахслар уни таниса ва идентификация қилиш имконияти юзага келса, бу ҳам шахсга доир маълумот саналади. Демокчи бўлганимиз, маълумотнинг шахсга доир мақомини олиши учун унинг фамилияси, исми ва отасининг исмини билиш шарт эмас; мазкур реквизитларсиз ҳам шахсни идентификация қилиш имконияти мавжуд бўлса, демак, бу ҳам шахсга доир маълумот ҳисобланади.

Муаллифлик ишланмалари ва интеллектуал мулк намуналарида ҳам шахсга доир маълумотлар сақланиб қолган бўлиши мумкин. Айтайлик, муайян бир предметни фақат битта шахс тайёрлаши мумкинлигини барча билса ва унинг тайёрлаган маҳсулоти кимга тақдим этилишидан қатъи назар, мазкур маҳсулотдаги таҳаллуслар, лақаблар ёки бошқа белгилар орқали аниқ бир шахс ҳақида маълумот олиш имконияти мавжуд бўлса, бу ҳам шахсга доир маълумот сифатида эътироф этилади.

Демак, шахсга доир маълумотлар тўғрисидаги қонунчилигимиздаги шахсга доир маълумот деганда муайян жисмоний шахсга тааллуқли бўлган ёки уни идентификация қилиш имконини берадиган, электрон тарзда, қоғозда ва (ёки) бошқа моддий жисмда қайд этилган ахборотни тушунишимиз ҳақидаги фикрлар ўринли бўлиб, уни фақат тор маънода тушуниш керак эмас.

Замонавий ва хорижий ҳуқуқий доктриналар, хусусан, GDPR стандартлари ва давлатларнинг маълумотлар дахлсизлиги концепцияси таҳлили шуни кўрсатадики, шахсга доир маълумотларнинг мазмун-моҳияти фақатгина анъанавий реквизитлар (исм-шариф, паспорт маълумотлари) билан чекланмайди.

Шу сабабли, шахсга доир маълумот тушунчасига фундаментал таъриф беришда унинг технологик ёки вақт воситаларига қарам бўлмаган, доктринал мазмунини ишлаб чиқиш лозим.

Шахсга доир маълумот – бу моддий ёки виртуал (кибер, шу жумладан, рақамли) шаклидан, шунингдек, қайта ишлаш технологиясидан қатъи назар, муайян жисмоний шахсни бевосита ёки билвосита идентификация қилиш ва унинг ахборот суверенитетини белгилаш имконини берувчи ҳар қандай муҳофаза қилинадиган ахборотдир.

Бунда, ахборотнинг шахсга тааллуқлилиқ мезони унга тўғридан-тўғри ном берилганлигида эмас, балки турли билвосита белгилар (интеллектуал мулк таҳаллуслари, ҳуқ-атвор профиллари ёки рақамли излар) орқали ушбу шахсни таниб олиш ва бошқалардан ажратиб олиш (сингуляризация) имконияти мавжудлигида намоён бўлади.

Шахсга доир маълумотлар унга ишлов бериш нуктаи назаридан қуйидаги иштирокчилардан иборат бўлади:

шахсга доир маълумотлар субъекти (субъект) – шахсга доир маълумотлар ўзига тааллуқли бўлган жисмоний шахс;

шахсга доир маълумотлар базасининг оператори (оператор) – шахсга доир маълумотларга ишлов беришни амалга оширувчи давлат органи, жисмоний ва (ёки) юридик шахс;

шахсга доир маълумотлар базасининг мулкдори (мулкдор) – шахсга доир маълумотлар базасига эгалик қилиш, ундан фойдаланиш ва уни тасарруф этиш ҳуқуқига эга бўлган давлат органи, жисмоний ва (ёки) юридик шахс;

учинчи шахс – субъект, мулкдор ва (ёки) оператор бўлмаган, аммо шахсга доир маълумотларга ишлов бериш бўйича ҳолатлар ёки муносабатлар орқали улар билан боғлиқ бўлган ҳар қандай шахс.

Шахсга доир маълумотларга ишлов бериш тушунчаси миллий қонунчилигимизда жуда тор белгиланган ва унга кўра, **шахсга доир маълумотларга ишлов бериш** – шахсга доир маълумотларни йиғиш, тизимлаштириш, сақлаш, ўзгартириш, тўлдириш, улардан фойдаланиш, уларни бериш, тарқатиш, узатиш, эгасизлантириш ва йўқ қилиш бўйича бир ҳаракатни ёки ҳаракатлар мажмуини амалга ошириш саналади⁸.

Бироқ, шунинг таъкидлаш керакки, шахсга доир маълумотларнинг ҳуқуқий режимини белгилашда марказий ўринни “ишлов бериш” (processing – обработка) институти эгаллайди. Миллий қонунчилик ва халқаро тажриба (ЕИ GDPR регламенти ва 108-Конвенция) таҳлили шунини кўрсатадики, маълумотларга ишлов бериш – бу шунчаки алоҳида хатти-ҳаракатлар йиғиндиси эмас, балки ахборотнинг пайдо бўлишидан то унинг тўлиқ тугатилишигача бўлган бутун ҳаёт циклини (life cycle) қамраб олувчи динамик ҳуқуқий жараёндир. Шу нуқтаи назардан, шахсга доир маълумотларга ишлов бериш – бу автоматлаштирилган ёки анъанавий (деструктив) шаклда амалга оширилишидан, шунингдек, қўлланилаётган технологик усуллардан вақт ва макон бўйича қатъий назар, маълумотлар устидан бажариладиган қуйидаги ягона оператив ва аналитик ҳаракатлар мажмуидир:

ахборотни генерация қилиш ва йиғиш (йиғиш, олиш, дастлабки қайта ишлаш ва манбаларни аниқлаш);

тизимлаштириш ва таркибий қисмларга ажратиш (тизимлаштириш, таснифлаш, маълумотлар базаларини шакллантириш);

динамик модернизация ва тўлдириш (ўзгартириш, таҳрирлаш, қўшимчалар киритиш, долзарблаштириш);

статик ва виртуал сақлаш (сақлаш, архивлаш, булутли ва физик хотирада ушлаб туриш);

анализ ва функционал фойдаланиш (улардан фойдаланиш, алгоритмик қайта ишлаш, профиллаш, қарорлар қабул қилишда қўллаш);

трансформация ва коммуникация (бериш, тарқатиш, узатиш, трансчегаравий оқимларни амалга ошириш);

---

⁸ Ўзбекистон Республикасининг “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида” 2019 йил 2 июлдаги ЎРҚ–547-сон Қонуни // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

анонимлаштириш ва дифференциация (эгасизлантириш, деперсонализация, алоқани узиш);

якуний терминация (йўқ қилиш, қайта тикланмайдиган қилиб ўчириш ёки йўқотиш).

Деярли барча миллий ва хорижий ҳуқуқ тизимларида шахсга доир маълумотларга “ишлов бериш” институти ахборотнинг пайдо бўлишидан (генезисидан) то унинг псевдонимизацияси, терминологияси ва тўлиқ деструкциясига (йўқ қилинишига) қадар бўлган барча жараёнларни қамраб олувчи динамик ҳаёт цикли (lifecycle processing) сифатида эътироф этилади. Бироқ, ушбу тушунчанинг қонунчиликдаги догматик ва санокли (жамланган) тавсифи унинг ҳақиқий ҳуқуқий мазмунини сунъий равишда торайтириб қўйиш хавфини туғдиради. Амалдаги миллий қонунчилигимизда шахсга доир маълумотларни “узатиш”, “бериш” ёки “тарқатиш” ҳаракатлари аниқ равишда ишлов бериш босқичи сифатида мустаҳкамланган бўлса-да, ушбу ахборотни “қайта олиш” ва “акцепт қилиш” каби фаол ёки пассив хатти-ҳаракатларнинг доктринал ва норматив шакли очик қолган. Бу эса кибермаконда содир этиладиган қонунга ҳилоф ҳаракатларни квалификация қилишда жиддий юридик коллизияларни ва “ҳуқуқий бўшлиқ” (lacuna in lege) ҳолатини келтириб чиқаради. Бу ҳолатни аниқроқ тушуниш учун, айрим мисолларни кўриб чиқсак:

1-мисол: кибержиноятчи ижтимоий муҳандислик (social engineering) ёки сохта фишинг веб-саҳифалари воситасида шахсга доир маълумотлар субъектининг банк пластик картаси реквизитлари, ПИН-коди ва биометрик логинларини эгасининг хабарисиз ва розилигисиз қўлга киритади. Жиноят ҳуқуқи эса бу ҳаракатнинг рухсатсиз (unauthorized) қилинганини жазолайди. Шунинг учун қонунга “ноқонуний эгаллаш” эмас, балки ахборот хавфсизлиги тизимлари бўйича “рухсатсиз кириш (unauthorized access)” ва “маълумотлар сизиб чиқиши (data breach)” концепцияларини алоҳида институт сифатида киритиш лозим.

2-мисол: кибержиноятчи маҳаллий серверга зарарли дастур юбориб, шахсга доир маълумотлар базасини шифрлаб қўяди ва маълумотларни эгасига қайтариш ёки ошкор қилмаслик эвазига кибертовламачилик қилади. Бунда кибержиноятчи маълумотларни учинчи шахсга узатмаган ёки тарқатмаган бўлиши мумкин, у фақат маълумотга “ноқонуний кирган ва эгаллаб олган”. Агар “олиш ва эгалик қилиш” ишлов бериш сифатида малакаланмаса, жиноий жавобгарлик занжири узилади.

3-мисол: товламачи ёки хакер Darknet форумида сизиб чиққан (data breach) миллионлаб фуқароларнинг шахсга доир маълумотлар базасини “сотиб олади” ёки “юклаб олади”. У ушбу маълумотларни ҳали ҳеч кимга тарқатганича йўқ, шунчаки ўз тизимида сақламоқда. Маълумотни “олиш” хатти-ҳаракатининг ўзи диспозицияда аниқ бўлмаса, бу ҳаракатни жиноят вазиятига тортиш мураккаблашади.

Мазкур учта ҳолатга ўхшаш ҳуқуқий бўшлиқ конституциявий принциплар билан тўқнашганда адолатли жазо муқаррарлиги хавф остида қолади. Конституциямизда мустаҳкамланган *in dubio pro reo* (гумонларни

айбланувчи фойдасига ҳал қилиш) принципи назарда тутилган, Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 20 ва 21-моддаларига кўра, инсоннинг давлат органлари билан муносабатларида юзага келадиган қонунчиликдаги барча зиддиятлар ва ноаниқликлар инсон фойдасига талқин этилади. Шу билан бирга, ҳеч кимга унинг розилигисиз қонунчиликда белгиланмаган мажбурият юклатилиши мумкин эмас⁹. Nullum crimen sine lege, яъни қонунсиз жиноят бўлмайди, жиноят ва маъмурий ҳуқуқда аналогия қўллаш тақиқланганлигини инобатга олсак, айбдор жазосиз қолади. Агар Жиноят кодексида ёки тегишли норматив-ҳуқуқий ҳужжатда шахсга доир маълумотларни “ноқонуний олиш”, “эгаллаш” айбли хатти-ҳаракат (ишлов беришнинг кўриниши) сифатида тўғридан-тўғри кўрсатилмаган бўлса, суд айбдорнинг ҳаракатларида ҳуқуқбузарлик таркиби йўқ деб топишга ва Constitutional In Dubio Pro Reo принциpigа таяниб уни оқлашга мажбур бўлади. Бу ҳолатни аниқроқ тушунтирадиган бўлсак, Жиноят кодексининг 165-моддасида товламачилик деганда жабрланувчининг ахборот ресурсини йўқ қилиш, ўзгартириш, эгаллаб олиш ёки тўсиб қўйиш ёки жабрланувчи учун сир сақланиши лозим бўлган маълумотларни ошкор қилиш, уни шарманда қиладиган уйдирмалар тарқатиш билан кўрқитиб ўзгача мулкни ёки мулкрий ҳуқуқни топширишни, мулкрий манфаатлар беришни ёхуд мулкрий йўсиндаги ҳаракатлар содир этишни талаб қилиш ёхуд жабрланувчини ўзининг мулкни ёки мулкка бўлган ҳуқуқини беришга мажбур қиладиган шароитга солиб қўйиш ҳам тушунилиши назарда тутилган¹⁰, башарти ушбу ахборот ресурси шахсга доир маълумот бўлса, ушбу вазиятда айбдорнинг хатти-ҳаракатлари товламачиликдан ташқари шахсга доир маълумотни ноқонуний ёки зўрлик орқали олиш бўлса, ушбу вазиятда товламачилик шаклида содир этилаётган бу хатти-ҳаракатлар товламачиликнинг тамом бўлиш вақтини инобатга олсак, бу ҳолатда бу икки қилмишдан иборат бўлиб қолади ва бу дегани ахборот ресурсини ноқонуний олган бўлса ва у шахсга доир маълумот бўлса, айбдорнинг ҳаракатлари иккита модда билан квалификация қилиниши зарур. Шунга кўра, ушбу тизимли муаммони бартараф этиш ва жиноят-ҳуқуқий муҳофаза механизмини барқарорлаштириш учун, “шахсга доир маълумотларга ишлов бериш” тушунчасини “ҳар қандай усулда ноқонуний олиш, эгаллик қилиш ва фойдаланиш имкониятини яратиш” каби универсал концепция билан тўлдириш лозим. Бу талқин нафақат миллий қонунчиликдаги мазкур бўшлиқни ёпади, балки келажакда пайдо бўладиган ҳар қандай кибержиноят туфайли шахсга доир маълумотларнинг ноқонуний муомалага киритилишига қарши мустаҳкам юридик иммунитет яратади.

Шахсга доир маълумотлар турлича шакллардаги ва платформалардаги маълумотлар базаларида – ахборот-коммуникация тизимлари, маълумотлар банки, веб-сайтлар, мессенжерлар, булутли (cloud) хотиралар ҳамда шахсга доир маълумотларни сақлаш ва қайта ишлаш имконини берувчи ҳар қандай

⁹ Ўзбекистон Республикаси Конституцияси // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

¹⁰ Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодекси // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

рақамли ва аналог воситаларда муомалага киритилиши ва уларга ишлов берилиши мумкин. Миллий қонунчилигимизда “шахсга доир маълумотлар базаси” тушунчасига легал таъриф берилиб, у “таркибида шахсга доир маълумотлар мавжуд бўлган ахборот тизими тарзидаги маълумотлар базаси” сифатида мустаҳкамланган. Бироқ, ушбу норматив тавсиф жуда тор (догматик) бўлиб, ҳозирги рақамли трансформация ва кибернетика даври талабларига тўлиқ жавоб бермайди. Техник ва юридик жиҳатдан таҳлил қилинганда, маълумотлар манбаи шунчаки анъанавий “ахборот тизими” эмас, балки дастурий таъминотга интеграция қилинган Сунъий Интеллект (AI), машинавий таълим (Machine Learning) ва Нейротармоқлар (Neural Networks) томонидан реал вақт режимида автоном қайта ишланганда, пайдо бўлувчи янги ахборот ресурсларининг мазкур базага кириши ёки кирмаслиги ноаниқ ва ҳуқуқий бўшлиқ (lacuna) бўлиб қолмоқда. Мисол учун:

1-мисол: сунъий интеллект модели миллионлаб очиқ манбалардан (ижтимоий тармоқлар, видеохостинглар) жисмоний шахсларнинг юз тасвирлари ва овоз намуналарини йиғиб, ўз алгоритмлари ичида қайта ишлайди. Натижада сунъий интеллект шахснинг аниқ алоҳида базасини шакллантирмайди, балки унинг рақамли аватарини (Deepfake) ёки синтетик биометрик моделини яратади. Агар қонундаги “база” тушунчаси фақат анъанавий жадвал кўринишидаги ахборот тизими сифатида қаралса, сунъий интеллект ичида шифрланган ва нейрон алоқаларга айлантирилган бундай синтетик маълумотлар “шахсга доир маълумотлар базаси” мақомидан чиқиб кетади. Бу эса кибержиноятчига жавобгарликдан қочиш имконини беради.

2-мисолни кўриб чиқсак, Telegram ёки WhatsApp каби мессенжерларда ишлайдиган ва катта тил моделларига (LLM) уланган ботлар фойдаланувчилар юборган шахсий ҳужжатлар, аудио хабарлар ва тиббий маълумотларни қабул қилиб, уларни булутли нейротармоқда қайта ишлайди. Манба бевосита “ахборот тизими”да эмас, балки мессенжер API-интерфейси ва хорижий серверлардаги сунъий интеллект алгоритмида сақланади. Қонунчиликдаги тор таъриф сабабли, ушбу сунъий интеллект муҳитларини маҳаллийлаштириш ёки улардаги маълумотларни “ноқонуний база” деб топиш мураккаблашади.

Яна бир мисол, жамоат жойларида ўрнатилган ва сунъий интеллектга уланган Face-ID камералар видеооқимдан шахсларни реал вақтда аниқлаб (reconnaissance), уларнинг ҳаракат йўналишларини таҳлил қилади. Сунъий интеллект бу маълумотларни анъанавий маълумотлар базасида сақламасдан, оператив хотирада (RAM) таҳлил қилиб, дарҳол ўчириб юбориши ёки векторга айлантириши мумкин. Агар “ахборот тизими тарзидаги база” деган тушунчага ёпишиб олинса, сунъий интеллект томонидан оператив хотирада бажарилган бундай “ишлов бериш” ва “база ҳосил қилиш” хатти-ҳаракати ҳуқуқий режимдан ташқарида қолиб кетади.

Мазкур муаммони бартараф этиш учун юридик фанда “Ахборот тизими” ва “Дастурий-алгоритмик муҳит” тушунчаларини мутаносиблаштириш лозим. Анъанавий ахборот тизими бу пассив ва статик маълумотлар омбори (паспорт маълумотлари, манзиллар). Сунъий интеллект базаси эса – бу актив, ўз-ўзини ўргатувчи (self-learning) ва динамик алгоритмик тизимдир.

Европа Иттифоқининг GDPR регламенти¹¹ ҳамда Европа иттифоқининг “Сунъий Интеллект тўғрисида”ги Акти (AI Act)¹² маълумотлар базаси деганда ягона сервер ёки тизимни эмас, балки “тизимлаштирилган ва муайян мезонлар бўйича кириш мумкин бўлган ҳар қандай маълумотлар тўплами ва уларни қайта ишловчи алгоритмик тизимларни” тушунади.

Шунга кўра айтишимиз керакки, технологик ўзгаришлар туфайли ҳуқуқий бўшлиқлар юзага келишининг олдини олиш учун қонунчиликдаги “шахсга доир маълумотлар базаси” тушунчасини технологик ва платформавий бетарафлик (technological neutrality) тамойилига асосланган ҳолда қайта таҳрир қилиш зарур. Яъни, шахсга доир маълумотлар базаси – бу ягона ёки марказлашмаган, анъанавий ахборот тизимларида, дастурий таъминотларда, сунъий интеллект моделлари ва алгоритмик муҳитларда шакллантириладиган, шакли ва қайта ишлаш усулидан қатъи назар, шахсни аниқлаш имконини берувчи тизимлаштирилган ахборот ресурслари ва уларнинг виртуал тўпламидир. Бундай доктринал ёндашув сунъий интеллект ва нейротармоқлар даврида шахсга доир маълумотларнинг киберхавфсизлигини ва жиноят-ҳуқуқий муҳофазасини тўлиқ таъминлашга хизмат қилади. Буни бир сўз билан айтганда шахсга доир маълумотлар базаси деганда уни фақатгина ахборот тизимига боғлаш нотўғри саналади ва шу жиҳатдан ҳам бу тушунча қонунчилигимизда қайта кўриб чиқирилиши керак. Шу билан бирга, агар шахсга доир маълумотлар статик базада сақланмаса ҳам, алгоритмик ёки нейротармоқ тизимлари орқали реал вақт режимида шахснинг хулқ-атвори, биометрияси ёки қиёфасини таҳлил қилиш (профиллаш) мақсадида қайта ишланса, бу жараён шахсга доир маълумотларга ишлов беришнинг алоҳида шакли сифатида эътироф этилади ва маълумот эгасининг розилиги талаб қилинади. Бундай ёндашув ҳам инновацияларни бўғмайди, ҳам шахс ҳуқуқларини сунъий интеллект таҳдидларидан ҳимоя қилади.

Маълумотлар базаларида ишлов бериладиган шахсга доир маълумотлар “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикасининг Қонуни 25-26 ва 29-моддаларига мувофиқ махсус, биометрик, генетик ва ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган маълумотлардан ташкил топади. Уларга қуйидагилар киради:

махсус маълумотлар – инсоннинг ирқий ёки миллий мансублигини, сиёсий қарашларини, диний ёки фалсафий эътиқодларини, касаба уюшмаларига аъзолигини, шунингдек, жисмоний ёки руҳий соғлиғининг ҳолатини ҳамда интим (шахсий) ҳаётини очиб берувчи, қонунчилик томонидан энг юқори даражадаги махфийлик ва ҳуқуқий муҳофаза режими ўрнатилган, ошкор қилиниши шахснинг фундаментал ҳуқуқлари бузилишига олиб келувчи ўта сезгир (sensitive) ахборотлар мажмуи;

биометрик маълумотлар – жисмоний шахснинг анатомик, физиологик ва биологик ўзига хос хусусиятларини (юз тузилиши, дактилоскопик бармоқ излари, кўз тўрпардаси, овоз тембри ва бошқалар) тавсифловчи, унинг

¹¹ <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj>.

¹² <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/regulatory-framework-ai>.

шахсини аниқ, хатосиз ва ўзгармас тарзда идентификация қилиш имконини берувчи ҳамда субъектнинг рақамли қиёфасини шакллантиришда марказий асос бўлиб хизмат қилувчи ўлчанган кўрсаткичлар;

генетик маълумотлар – жисмоний шахснинг наслдан-наслга ўтувчи (ирсий) ёки орттирилган хусусиятларига тааллуқли бўлган, унинг физиологияси ёки соғлиғи ҳақида ноёб (уникал) маълумот берувчи ва, қоида тариқасида, биологик намуналарни (ДНК, РНК) клиник ва алгоритмик таҳлил қилиш натижасида олинадиган, шахснинг биологик суверенитетини ифодаловчи ахборот ресурслари;

ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган маълумотлар – субъектнинг ўз хоҳиши ва ихтиёрий розилиғи билан чекланмаган доирадаги шахслар эркин фойдаланиши учун очик тақдим этилган ёхуд қонунчиликка мувофиқ махфийликни сақлаш (даҳлсизлик) режими татбиқ этилмайдиган, оммавий манбаларда (очик реестрлар, маълумотномалар, оммавий ахборот воситалари) муомалада бўлган ва жамият учун интеграциялашган маълумотлар.

Қонунчиликка кўра, **моддий жисмлар** деганда шахсга доир маълумотларни ташкил этувчи ахборот қайд этилган моддий жисмлар, шу жумладан ҳажмли жисмлар, шахсга доир маълумотларни ўз ичига олган ҳужжатлар, **қоғоз ёки пластмассадан иборат моддий жисмлар** деганда қоғоз асосида чоп этилган матнли, график ва бошқа маълумотлар, пластик карталар ва бошқалар тушунилади¹³.

Шунга кўра, миллий қонунчилик шахсга доир маълумотларнинг фақатгина моддий жисмлар, шу жумладан, қоғоз ёки пластмассадан иборат бўлган моддий жисмларга боғлиқлигини назарда тутган, бироқ фикримизча шахсга доир маълумотлар муҳофазасини фақат моддий жисм ва қоғоз шакли билан чеклаш ахборот ҳукуқи доктринаси ҳамда рақамли юриспруденция нуқтаи назаридан концептуал жиҳатдан нотўғри. Ахборот ҳукуқи назарияси ва рақамли активлар муҳофазаси нуқтаи назаридан ушбу қарашнинг хатолиғи ва рақамли активларнинг муҳофазасиз қолиши қуйидаги асосий илмий-ҳукуқий аргументлар билан асосласак:

1. Ахборот ҳукуқи доктринасида шахсга доир маълумот – номоддий (имматериал) неъмат ва ҳукуқий муносабатнинг мустақил объекти ҳисобланади. Моддий жисм (қоғоз, пластик, сервер) шунчаки ахборотнинг вақтинчалик ташувчиси (медиуми) холос. Рақамли активлар (масалан, токенизация қилинган активлар, смарт-контрактлар, Web3 ва децентраллашган идентификаторлар – DID) таркибидаги шахсга доир маълумотлар классик физик манбага эга бўлмайди, балки абстракт код, криптографик хэш ва тақсимланган виртуал хотира (IPFS, блокчейн тугунлари) кўринишида мавжуд бўлади. Ахборотни моддий жисмга боғлаб қўйиш унинг ҳукуқий табиатини сунъий равишда торайтиради.

---

¹³ Вазирлар Маҳкамасининг 2022 йил 5 октябрдаги 570-сон қарори билан тасдиқланган “Биометрик ва генетик маълумотлар мавжуд бўлган моддий жисмларга ҳамда бундай маълумотларни шахсга доир маълумотлар базаларидан ташқарида сақлаш технологияларига оид талаблар тўғрисида”ги Низом // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

2. Рақамли активлар таркибидаги метамаялумотлар (metadata), крипто-хамён манзиллари, рақамли излар ва алгоритмик профиллар субъектни бевосита ёки билвосита идентификация қилиш имконини беради. Агар муҳофаза механизми фақат “моддий жисм” ва “қоғоз” шаклига қаратилса, децентраллашган реестрлар, булутли тизимлар ва сунъий интеллект моделларида қайта ишланадиган рақамли активлар ҳуқуқий режимдан ташқарида (extra legem) қолиб кетади ва уларни ноқонуний ўзлаштириш ёки де-анонимлаштириш бўйича жавобгарлик масаласи очик қолади.

3. ЮНСИТРАЛнинг (UNCITRAL) Электрон тижорат тўғрисидаги намунавий қонуни ва халқаро GDPR стандартларига мувофиқ, ахборотнинг рақамли ёки электрон шакли ва анъанавий қоғоз ёки физик шакли мутлақ тенг ҳуқуқий кучга эга. “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг 3-моддасида ҳам ахборотнинг “электрон тарзда” қайд этилиши бевосита эътироф этилган. Шу сабабли, фақатгина моддий жисмларга урғу берилиши фақат физик хавфсизлик шартларини аниқлаштиради, лекин шахсга доир маълумотнинг институционал таърифини чеклай олмайди.

4. Замонавий кибермаконда шахсга доир маълумотларга таҳдид физик манбани ўғирлаш ёки шикастлаш орқали эмас, балки логик-дастурий даражада (рухсатсиз кириш, API сизиб чиқиши, СИ моделларига ахборот сингдириш ва смарт-контрактлардаги заифликлар) содир бўлади. Муҳофаза объекти сифатида “физик ташувчи”нинг устувор қўйилиши киберхавфсизликнинг мантиқий-дастурий қатламини ҳуқуқий кафолатсиз қолдиради.

Шу сабабли, кибералогия концепциясига мувофиқ, шахсга доир маълумотларнинг ҳуқуқий муҳофазаси уларнинг қайд этилиши, сақланиши ёки узатилиши шаклига эмас, балки, аввало, муайян жисмоний шахсга тааллуқлилиги ва мазкур шахсни бевосита ёки билвосита идентификация қилиш имкониятига асосланиши лозим. Илмий-ҳуқуқий ва қонун ижодкорлиги техникаси нуқтаи назаридан, шахсга доир маълумотларнинг ҳуқуқий муҳофаза объекти сифатида унинг моддий ёки рақамли ташувчиси эмас, балки маълумотнинг мазмуний моҳияти, муайян шахс билан объектив боғлиқлиги ҳамда унинг идентификация қилиниши ёки қайта идентификация қилиниши (re-identification) имкониятини вужудга келтирувчи хусусиятлари эътироф этилиши мақсадга мувофиқ.

Бундай ёндашув шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилишнинг технологиядан мустақил (technology-neutral) принципини таъминлаб, маълумотнинг қоғоз, пластик, электрон, рақамли, виртуал, булутли ёки таксимланган ахборот муҳитида мавжуд бўлишидан қатъи назар, унга нисбатан ягона ҳуқуқий муҳофаза стандартларини қўллаш имконини беради. Натижада ҳуқуқий муҳофаза объекти маълумотнинг ташқи ифодаланиш шаклига эмас, балки унинг шахсга дахлдорлиги, идентификация салоҳияти ва унга нисбатан амалга ошириладиган ишлов беришнинг ҳуқуқий хусусиятига боғланади.

1.2. Шахсга доир маълумотлар тўғрисидаги қонунчилик тизими

Шахсга доир маълумотлар тўғрисидаги қонунчилик тизими деганда ушбу турдаги маълумотларнинг ҳуқуқий жиҳатдан тартибга солинган қонунчилик ҳужжатлари турлари тушунилади. Норматив-ҳуқуқий ҳужжат қонунчиликка мувофиқ қабул қилинган, умуммажбурий давлат кўрсатмалари сифатида ҳуқуқий нормаларни белгилашга, ўзгартиришга ёки бекор қилишга қаратилган расмий ҳужжатдир. Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар қонунчилик ҳужжатлари бўлиб, улар Ўзбекистон Республикасининг қонунчилигини ташкил этади. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси ва қонунлари, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталарининг қарорлари қонун ҳужжатларидир. Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармонлари ва қарорлари, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари, вазирликлар ва идораларнинг буйруқлари ҳамда қарорлари, маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг қарорлари қонуности ҳужжатларидир¹⁴.

Шунга кўра, шахсга доир маълумотлар тўғрисидаги қонунчилик турлари қуйидагилардан иборат бўлади:

Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси;
Ўзбекистон Республикасининг қонунлари;
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталарининг қарорлари;
Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармонлари ва қарорлари;
Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари;
вазирликлар ва идораларнинг буйруқлари ҳамда қарорлари;
маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг қарорлари.

Ўзбекистонда шахсга доир маълумотларнинг қонунчилик тизими қуйидагича:

№	Қонунчилик ҳужжати номи	Тартибга солинган ижтимоий муносабат
Ўзбекистон Республикасининг Қонуни		
1.	Ўзбекистон Республикаси Конституцияси	31-модда. Ҳар бир инсон шахсий ҳаётининг дахлсизлиги, шахсий ва оилавий сирга эга бўлиш, ўз шаъни ва кадр-қимматини ҳимоя қилиш ҳуқуқига эга.
2.	Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекси	46²-модда. Шахсга доир маълумотлар тўғрисидаги қонунчиликни бузиш Шахсга доир маълумотларни қонунга хилоф равишда йиғиш, тизимлаштириш, сақлаш, ўзгартириш, тўлдириш, улардан фойдаланиш, уларни бериш, тарқатиш, узатиш, эгасизлантириш ва йўқ қилиш,

¹⁴ Ўзбекистон Республикасининг “Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тўғрисида” 2021 йил 20 апрелдаги ЎРҚ–682-сон Қонуни // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

		худди шунингдек ахборот технологияларидан фойдаланган ҳолда, шу жумладан Интернет жаҳон ахборот тармоғида Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотларига ишлов берилаётганда жисман Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган техник воситаларда ҳамда Шахсга доир маълумотлар базаларининг давлат реестрида белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказилган шахсга доир маълумотлар базаларида шахсга доир маълумотларни йиғишга, тизимлаштиришга ва сақлашга оид талабларга риоя этмаслик, – фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг етти баравари, мансабдор шахсларга эса – эллик баравари миқдорида жарима солишга сабаб бўлади. Сунъий интеллект технологияларидан фойдаланган ҳолда шахсга доир маълумотларга қонунга ҳилоф равишда ишлов бериш, уларни оммавий ахборот воситаларида, телекоммуникация тармоқларида ёки Интернет жаҳон ахборот тармоғида тарқатиш, – маъмурий ҳуқуқбузарликни содир этиш қуролларини мусодара қилиб, базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.
3.	Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодекси	141²-модда. Шахсга доир маълумотлар тўғрисидаги қонунчиликни бузиш Шахсга доир маълумотларни қонунга ҳилоф равишда йиғиш, тизимлаштириш, сақлаш, ўзгартириш, тўлдириш, улардан фойдаланиш, уларни бериш, тарқатиш, узатиш, эгасизлантириш ва йўқ қилиш, худди шунингдек ахборот технологияларидан фойдаланган ҳолда, шу жумладан Интернет жаҳон ахборот тармоғида Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотларига ишлов берилаётганда жисман Ўзбекистон Республикаси ҳудудида

		жойлашган техник воситаларда ҳамда Шахсга доир маълумотлар базаларининг давлат реестрида белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказилган шахсга доир маълумотлар базаларида шахсга доир маълумотларни йиғишга, тизимлаштиришга ва сақлашга оид талабларга риоя этмаслик, ўша ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, – базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан бир юз эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёхуд икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади. Ўша ҳаракатлар: а) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб; б) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан; в) ғаразли ёки бошқа паст ниятларда; г) хизмат мавқеидан фойдаланган ҳолда содир этилган бўлса; д) оғир оқибатларга сабаб бўлса, – базавий ҳисоблаш миқдорининг бир юз эллик бараваридан икки юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.
4.	Ўзбекистон Республикасининг Солиқ кодекси	132-модда. Солиқ тўловчи тўғрисидаги ҳисоб маълумотлари Жисмоний шахслар тўғрисидаги ҳисоб маълумотлари таркибига уларнинг қуйидаги шахсга доир маълумотлари киритилади: 1) фамилияси, исми, отасининг исми; 2) фуқаролиги; 3) жисмоний шахснинг шахсий идентификация рақами; 4) паспортининг ёки идентификацияловчи ID-картасининг серияси ва рақами, берилган санаси ва жойи; 5) яшаш жойи (манзили).

5.	Ўзбекистон Республикасининг Сайлов кодекси	Нотўғри ахборотни тарқатиш, шахсга доир маълумотларнинг махфийлигини бузиш, шунингдек номзодларнинг шаъни ва кадр-қимматига путур етказадиган маълумотларни тарқатиш тақиқланади.
6.	Ўзбекистон Республикасининг Меҳнат кодекси	6-§. Ходимнинг шахсга доир маълумотларини ҳимоя қилиш 175-модда. Ходимнинг шахсга доир маълумотлари Меҳнатга оид муносабатлар сабабли иш берувчига тақдим этилган, ходимнинг, шунингдек унинг оила аъзоларининг ҳаётидаги фактлар, воқеалар ва ҳолатлар тўғрисидаги ахборот ходимнинг шахсга доир маълумотларидир. Шахсга доир маълумотлар жумласига ходим тўғрисидаги қуйидаги маълумотлар киради: фамилияси, исми, отасининг исми, туғилган санаси ва жойи; жисмоний шахснинг шахсий идентификация рақами (мавжуд бўлса); маълумоти (қачон ва қайси таълим ташкилотларини тугатганлиги, дипломлари рақамлари, диплом бўйича тайёргарлик йўналиши ёки мутахассислиги, малакаси); меҳнат фаолияти бошланганидан эътиборан бажарилган ишлари (ҳарбий хизматни қўшиб ҳисоблаганда); доимий ёки вақтинча яшаш жойи бўйича рўйхатдан ўтган манзили; паспортига оид маълумотлар (серияси, рақами, ким томонидан ва қачон берилганлиги) ва идентификация ID-карта маълумотлари; шахсий телефон рақами, электрон почта манзили; ҳарбий мажбуриятга дахлдорлиги, ҳарбий рўйхатга олиш бўйича маълумотлар (захирада бўлган фуқаролар ва ҳарбий хизматга чақирилиши лозим бўлган шахслар учун); солиқ тўловчининг идентификация рақами; шахсий жамғариб бориладиган пенсия ҳисобварағининг рақами;

		мажбурий тиббий кўрик натижалари; ходим билан меҳнат шартномасини бекор қилиш асослари; оилавий аҳволи, яқин қариндошларининг фамилияси, исми, отасининг исми ва туғилган саналари; ходимнинг ва (ёки) унинг оила аъзоларининг ҳаётидаги иш берувчига маълум бўлиб қолган фактлар, воқеалар ҳамда ҳолатлар ҳақидаги бошқа маълумотлар. Ходимнинг шахсга доир маълумотлари тўғрисидаги ахборот махфий ахборот тоифасига тааллуқлидир. 176-модда. Ходимнинг шахсга доир маълумотларига ишлов бериш чоғидаги умумий талаблар ва уларни ҳимоя қилиш кафолатлари Иш берувчи ва унинг вакиллари шахсга доир маълумотларга ишлов бериш чоғида (шахсга доир маълумотларни йиғиш, тизимлаштириш, сақлаш, ўзгартириш, тўлдириш, улардан фойдаланиш, уларни бериш, тарқатиш, узатиш, эгасизлантириш ва йўқ қилиш бўйича битта ҳаракатни ёки ҳаракатлар мажмуини амалга оширганда): ходимнинг ишлов берилаётган шахсга доир маълумотларининг ҳажми ва мазмунини белгилашда шахсга доир маълумотлар тўғрисидаги қонунчилик қоидаларига амал қилиши; ходимнинг шахсга доир барча маълумотларини ходимнинг ўзидан олиши шарт. Агар ходимнинг шахсга доир маълумотларини фақат учинчи шахслардан олиш мумкин бўлса, ходимга бу ҳақда олдиндан ёзма равишда хабар қилиниши ва ундан ёзма розилик олиниши керак, бундан шахсга доир маълумотларни (тиббий кўрик натижалари, малака ошириш доирасида малакавий ва бошқа баҳолашлар натижалари бўйича хулоса ва бошқалар) ходим мазкур иш берувчи томонидан қонунчиликка мувофиқ қайси учинчи шахсларга

		юборилган бўлса, ўша учинчи шахслардан олиш ҳоллари мустасно; шахсга доир маълумотларни олишнинг мақсадлари, тахмин қилинаётган манбалари ва усуллари, шунингдек олиниши лозим бўлган шахсга доир маълумотларнинг хусусияти ҳамда ходимнинг уларни олиш учун ёзма розилик беришни рад этиши оқибатлари тўғрисида ходимга хабар қилиши; ходимнинг шахсга доир маълумотларини ғайриқонуний равишда фойдаланилишдан ёки йўқолишдан иш берувчининг шахсий маблағлари ҳисобидан ҳимоя қилишни таъминлаши; ходимларни ва уларнинг вакилларини иш берувчида мавжуд бўлган, ходимларнинг шахсга доир маълумотларига ишлов бериш тартибини белгилайдиган, шунингдек уларнинг ушбу соҳадаги ҳуқуқ ва мажбуриятлари тўғрисидаги ҳужжатлар билан имзо қўйдириб таништириши; ходимларнинг вакиллари билан биргаликда ходимларнинг шахсга доир маълумотларини ҳимоя қилиш чораларини ишлаб чиқиши шарт. Агар ушбу Кодексда ва бошқа қонунда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, иш берувчи ва унинг вакиллари ходимнинг жамоат бирлашмаларидаги аъзолиги ёки касаба уюшмасидаги фаолияти тўғрисидаги шахсга доир маълумотларини олиш ҳамда уларга ишлов бериш ҳуқуқига эга эмас. Иш берувчининг вакиллари томонидан ходимнинг шахсга доир маълумотларидан фойдаланиш фақат ходимнинг меҳнат мажбуриятларига мувофиқ амалга оширилиши керак. Иш берувчининг ходимларнинг шахсга доир маълумотларига ишлов беришни амалга ошираётган вакиллари ўзларига ишониб топширилган ёки меҳнат мажбуриятларини бажариши сабабли ўзига маълум бўлиб

		қолган шахсга доир маълумотларнинг ошкор этилишига йўл қўймаслиги шарт. 177-модда. Ходимнинг ўзининг шахсга доир маълумотлари ҳимоя қилинишини рад этиши тўғрисидаги меҳнат шартномаси шартларининг, ички ҳужжатлар қоидаларининг ҳақиқий эмаслиги Ходимнинг ўзининг шахсга доир маълумотлари ҳимоя қилинишини рад этишини назарда тутувчи ёки ходимнинг ўзининг шахсга доир маълумотларини ҳимоя қилиш соҳасидаги ҳолатини қонунчиликка нисбатан ёмонлаштирувчи меҳнат шартномасининг, ходим ва иш берувчи ўртасидаги бошқа келишувларнинг шартлари, ички ҳужжатларнинг қоидалари ҳақиқий эмасдир. 178-модда. Ходимларнинг шахсга доир маълумотларини сақлаш, улардан фойдаланиш ва уларни бериш Ходимларнинг шахсга доир маълумотларини сақлаш, улардан фойдаланиш ва уларни бериш тартиби ушбу Кодекс ҳамда бошқа қонунлар талабларига риоя этган ҳолда иш берувчи томонидан белгиланади. Ходимнинг шахсга доир маълумотларини бериш чоғида иш берувчи қуйидаги талабларга риоя этиши керак: ходимнинг шахсга доир маълумотларини унинг ёзма розилигисиз учинчи шахсга хабар қилмаслик, бундан ходимнинг ҳаёти ва соғлиғига бўлган таҳдиднинг олдини олиш мақсадида, шунингдек ушбу Кодекста ва бошқа қонунларда назарда тутилган бошқа ҳолларда хабар қилиш зарур бўлган ҳоллар мустасно; ходимнинг шахсга доир маълумотларини унинг ёзма розилигисиз тижорат мақсадларида хабар қилмаслик; ходимнинг шахсга доир маълумотларини оладиган шахсларни ушбу маълумотлардан фақат улар хабар қилинган мақсадларда

		фойдаланиш мумкинлиги тўғрисида огоҳлантириш ва ушбу шахслардан бу қоидага риоя этилганлигининг тасдиғини талаб қилиш. Ходимнинг шахсга доир маълумотларини оладиган шахслар махфийлик режимида риоя этиши шарт. Мазкур қоида ушбу Кодексда ва бошқа қонунларда белгиланган тартибда ходимларнинг шахсга доир маълумотларини алмашишга нисбатан татбиқ этилмайди; ходимнинг шахсга доир маълумотларини битта ташкилот доирасида, битта якка тартибдаги тадбиркорда ходим имзо қўйган ҳолда таништирилиши керак бўлган ички ҳужжатга мувофиқ беришни амалга ошириш; ходимларнинг шахсга доир маълумотларидан фойдаланишга фақат махсус ваколатли шахсларга рухсат бериш, бунда мазкур шахслар ходимнинг фақат муайян меҳнат вазифаларини бажариш учун зарур бўлган шахсга доир маълумотларини олиш ҳуқуқига эга бўлиши керак; ходимнинг соғлиғи ҳолати ҳақидаги ахборотни сўраб олмаслик, бундан ходим томонидан меҳнат вазифасини бажариш имконияти тўғрисидаги масалага тааллуқли бўлган маълумотлар мустасно; ходимнинг шахсга доир маълумотларини ушбу Кодексда ва бошқа қонунларда белгиланган тартибда ходимларнинг вакилларига топшириши ҳамда ушбу ахборотни фақат кўрсатилган вакиллар томонидан ўз вазифаларини бажариши учун зарур бўлган шахсга доир маълумотлар билан чеклаш. 179-модда. Ходимнинг иш берувчида сақланаётган ўзининг шахсга доир маълумотлари ҳимоя қилинишини таъминлашга доир ҳуқуқлари Иш берувчида сақланаётган шахсга доир маълумотларининг ҳимоя қилинишини таъминлаш мақсадида ходим қуйидаги ҳуқуқларга эга:

		ўзининг шахсга доир маълумотлари ва ушбу маълумотларга ишлов бериш тўғрисида тўлиқ ахборот олиш; ўзининг шахсга доир маълумотларидан эркин бепул фойдаланиш, шу жумладан ходимнинг шахсга доир маълумотларини ўз ичига олган ҳар қандай ёзувнинг кўчирма нусхаларини олиш ҳуқуқи, бундан қонунда назарда тутилган ҳоллар мустасно; ўзининг шахсга доир маълумотларини ҳимоя қилиш учун вакил белгилаш; соғлиғининг ҳолатини акс эттирувчи тиббий ҳужжатлардан фойдаланиш; шахсга доир нотўғри маълумотларни чиқариб ташлаш, тўғрилаш ёки тўлиқ бўлмаган маълумотларни, шунингдек ушбу Кодекс ёки бошқа қонун талабларини бузган ҳолда ишлов берилган маълумотларни тўлдириш тўғрисида талаб қилиш; илгари ходимнинг нотўғри ёки тўлиқ бўлмаган шахсга доир маълумотлари ўзига хабар қилинган барча шахсларга ушбу маълумотларда амалга оширилган барча истиснолар, тузатишлар ёки тўлдиришлар ҳақида иш берувчи томонидан хабар қилиниши тўғрисида талаб қилиш; ўзининг шахсга доир маълумотларига ишлов бериш ва уларни ҳимоя қилиш чоғида иш берувчининг барча ғайриқонуний қарорлари, ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан шикоят қилиш, шу жумладан судга ҳам шикоят қилиш. Иш берувчи ходимнинг шахсга доир маълумотларини чиқариб ташлашни, тузатишни ёки тўлдиришни рад этган тақдирда, у иш берувчига ўзининг тегишли асосга норозилиги ҳақида ёзма шаклда маълум қилиш ҳуқуқига эга. 180-модда. Иш берувчи томонидан ходимнинг шахсга доир маълумотларига ишлов бериш ва уларни ҳимоя қилиш тартиби бузилишининг ҳуқуқий оқибатлари

		Агар иш берувчи томонидан ходимнинг шахсга доир маълумотларига ишлов бериш ва уларни ҳимоя қилиш тартиби бузилганлиги ходимнинг меҳнат қилиш имкониятидан қонунга ҳилоф равишда маҳрум бўлишига сабаб бўлса ёки ходимнинг меҳнатига ҳақ тўлаш миқдорининг пасайишига олиб келса, ходимнинг маҳрум бўлган иш ҳақи ўрнини қоплаш мажбурияти ўз айби билан мазкур қоидабузарликка йўл қўйилган иш берувчи зиммасига юклатилади. Иш берувчи томонидан ходимнинг номига доғ туширадиган ва ҳақиқатга тўғри келмайдиган маълумотлар тарқатилган тақдирда, иш берувчи ушбу маълумотларни рад этиши шарт.
7.	Ўзбекистон Республикасининг “Ахборотлаштириш тўғрисида” 2003 йил 11 декабрдаги 560-П-сон Қонуни	12¹-модда. Ҳамма эркин фойдаланиши мумкин бўлган ахборотни Интернет жаҳон ахборот тармоғида тарқатиш. Веб-сайтнинг ва (ёки) веб-сайт саҳифасининг ёхуд бошқа ахборот ресурсининг эгаси, шу жумладан блогер ҳамма эркин фойдаланиши мумкин бўлган ахборот жойлаштириладиган Интернет жаҳон ахборот тармоғидаги ўз веб-сайтидан ва (ёки) веб-сайт саҳифасидан ёхуд бошқа ахборот ресурсидан сунъий интеллект технологияларидан фойдаланган ҳолда шахсга доир маълумотларга қонунга ҳилоф равишда ишлов бериш, уларни оммавий ахборот воситаларида, телекоммуникация тармоқларида ёки Интернет жаҳон ахборот тармоғида тарқатиш мақсадларида фойдаланилишига йўл қўймаслиги шарт.
8.	Ўзбекистон Республикасининг “Электрон ҳукумат тўғрисида” 2015 йил 9 декабрдаги ЎРҚ–395-сон Қонуни	12-модда. Электрон ҳукумат ахборот тизимларининг ва ахборот ресурсларининг ахборот хавфсизлигини ҳамда киберхавфсизлигини таъминлаш принципи Электрон давлат хизматлари кўрсатувчи давлат органлари шахсга доир маълумотлар, шунингдек давлат сирларини ёки қонун билан қўриқланадиган бошқа сирни ташкил

		этувчи маълумотлар муҳофаза қилинишини ва улардан рухсатсиз фойдаланишнинг олди олинишини таъминлаш юзасидан зарур ташкилий-техник чоралар кўради. Электрон давлат хизматлари кўрсатувчи давлат органларининг ахборот тизимларида ва ахборот ресурсларида сақланадиган шахсга доир маълумотлардан улар қайси ариза берувчига тааллуқли бўлса, ўша ариза берувчининг розилиги билан уларга ишлов бериш, уларни узатиш ва олиш учун фойдаланилади, бундан қонунчиликда белгиланган ҳоллар мустасно. 20-модда. Электрон давлат хизматларига доир талаблар Интерактив давлат хизматлари шахсга доир маълумотларга ишлов беришни назарда тутувчи хизматлардан ариза берувчиларнинг хавфсиз фойдаланишини таъминлаши керак.
9.	Ўзбекистон Республикасининг “Жамоатчилик назорати тўғрисида” 2018 йил 12 апрелдаги ЎРҚ–474-сон Қонуни	7-моддасида: Жамоатчилик назорати субъектларининг ахборот олишга бўлган ҳуқуқи, агар мазкур ахборот шахсга доир маълумотлар ёхуд давлат сирларини ёки қонун билан қўриқланадиган бошқа сирни ташкил этувчи маълумотлар жумласига киритилган бўлса, чекланиши мумкинлиги белгиланган.
10.	Ўзбекистон Республикасининг “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида” 2019 йил 2 июлдаги ЎРҚ–547-сон Қонуни	шахсга доир маълумотлар соҳасидаги муносабатларни тартибга солади.
11.	Ўзбекистон Республикасининг “Тўловлар ва тўлов тизимлари тўғрисида” 2019 йил 1 ноябрдаги ЎРҚ–578-сон Қонуни	22-модда. Тўлов тизимлари операторларининг фаолиятини лицензиялаш тартиби Банкнинг лицензия бериш тўғрисидаги аризасига хавфсизлик сиёсати ҳақидаги, шу жумладан таваккалчиликларни батафсил баҳолашни ўз ичига олган ҳужжат, шунингдек ахборот хавфсизлигини ва киберхавфсизликни ҳамда тўлов хизматидан фойдаланувчиларнинг ҳимоя қилинишини

		таъминлаш учун таваккалчиликларни, шу жумладан фирибгарлик ҳамда конфиденциал ва шахсга доир маълумотлардан қонунга зид равишда фойдаланиш хавфларини камайтириш бўйича кўриладиган чораларнинг тавсифи илова қилинади. 24-модда. Тўлов ташкилотларининг фаолиятини лицензиялаш тартиби Лицензия бериш тўғрисидаги аризага шахсга доир маълумотлардан қонунга зид равишда фойдаланиш хавфларини камайтириш бўйича кўриладиган чораларнинг тавсифи илова қилинади. 28-модда. Тўлов тизимларининг ишлаши устидан назоратни амалга ошириш Марказий банк тўлов тизимларининг ишлаши устидан назоратни амалга оширишда тўлов тизимлари операторларидан ва тўлов ташкилотларидан тўлов тизимларининг ишлаши билан боғлиқ ахборотни, шу жумладан шахсга доир маълумотларни ўз ичига олган ахборотни сўраб олади. 53-модда. Тўлов тизимида ахборотни ҳимоя қилиш талаблари ва тартиби Тўлов тизимлари операторлари ва тўлов хизматларини етказиб берувчилар фақат тўлов хизматларини кўрсатиш учун зарур шахсга доир маълумотлардан фойдаланиши, уларга ишлов бериши ва уларни сақлаши мумкин, бунда улар тўлов хизматларидан фойдаланувчидан хизмат кўрсатиш учун зарур бўлган маълумотлардан ташқари ҳеч қандай маълумотларни сўрашга ҳақли эмас.
12.	Ўзбекистон Республикасининг “Банклар ва банк фаолияти тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш ҳақида” 2019 йил 5	48-модда. Консолидациялашган назорат Марказий банк самарали ҳамкорликни, ахборот алмашинувини ташкил этиш ва консолидациялашган асосда самарали назорат ўрнатиш мақсадида бошқа мамлакатларнинг банк назорати органлари билан (агар мавжуд бўлса) мазкур мамлакатларнинг қонунлари билан кўриқланадиган сирларга, шахсга доир маълумотлар ва конфиденциал ахборотдан

	ноябрдаги ЎРҚ–580-сон Қонуни	фойдаланиш тартибига риоя этган ҳолда ҳамжихатлик ва ҳамкорлик тўғрисида ёзма келишувлар тузишга ҳақли.
13.	Ўзбекистон Республикасининг “Аҳолини рўйхатга олиш тўғрисида” 2020 йил 16 мартдаги ЎРҚ–611-сон Қонуни	8-модда. Умумийлик ва бир пайтдалик принципи Аҳолини рўйхатга олишнинг ягона белгиланган санасида шахсга доир маълумотларни барча респондентлардан йиғиш Ўзбекистон Республикасининг бутун ҳудудида ёки унинг муайян ҳудудларида бир пайтнинг ўзида амалга оширилади. 9-модда. Рўйхатга олишнинг якка тартибдалиги принципи Шахсга доир маълумотлар йиғилаётганда рўйхатга олиш варағи ҳар бир респондент учун якка тартибда тўлдирилади. 10-модда. Шахсга доир маълумотларнинг махфийлиги принципи Аҳолини рўйхатга олишнинг шахсга доир маълумотлари махфий бўлиб, респондентнинг розилигисиз ошкор этилмайди ва тарқатилмайди. 15-модда. Аҳолини рўйхатга олиш соҳасидаги махсус ваколатли давлат органи Махсус ваколатли давлат органи рўйхатга олувчи ходимларни танлаб олиш ва ўқитиш тартибини, шунингдек шахсга доир маълумотларга ишлов бериш тартибини белгилайди ва уларга ишлов беришни амалга оширади. 19-модда. Респондентларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари Респондентлар: ўзининг шахсга доир маълумотлари нима мақсадда йиғилаётганлигини, ушбу маълумотлардан ким ва қандай тарзда фойдаланишини билиш; ўзи учун тўлдирилган рўйхатга олиш варақлари билан танишиб чиқиш, рўйхатга олиш варақларига киритилган шахсга доир маълумотларнинг тўлиқлиги ва ишончлилигини аниқлаштириш;

		рўйхатга олиш варағининг шаклига биноан шахсга доир ишончли маълумотларни тақдим этиш ҳуқуқига эга. 20-модда. Рўйхатга олувчи ходимларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари Рўйхатга олувчи ходимлар рўйхатга олиш варағига биноан респондентлардан шахсга доир маълумотларни олиш ҳуқуқига эга. Рўйхатга олувчи ходимлар шахсга доир маълумотларни йиғишни бошлашдан олдин респондентга ўз гувоҳномасини кўрсатиши, шахсга доир маълумотларнинг махфийлигини таъминлаши, уларнинг мазмунини ошкор қилмаслиги шарт. 21-модда. Аҳолини рўйхатга олиш дастури Шахсга доир маълумотларни йиғиш амалга ошириладиган саволлар рўйхати Аҳолини рўйхатга олиш дастуридир. Аҳолини рўйхатга олиш дастури қуйидаги саволларни ўз ичига олади: фамилияси, исми, отасининг исми; туғилган санаси ва жойи; ёши; жинси; миллати; фуқаролиги; яшаш жойи (турган жойи); тиллари билиши; маълумоти; никоҳ ҳолати; болаларининг сони; уй хўжалиги таркиби; уй-жой шароитлари; бандлиги; яшаш учун маблағлар манбалари; миграция (ички ва ташқи). Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорига биноан Аҳолини рўйхатга олиш дастурига қўшимча равишда бошқа саволлар киритилиши мумкин. Жавоблари давлат сирларига ва қонун билан қўриқланадиган бошқа сирга тааллуқли ахборотни ўз ичига олиши мумкин бўлган, фуқароларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари

		ҳамда қонуний манфаатларини бузувчи саволлар киритилишига йўл қўйилмайди. Рўйхатга олиш варағининг шакллари Аҳолини рўйхатга олиш дастури асосида ишлаб чиқилади ва тасдиқланади. 22-модда. Синов тариқасида аҳолини рўйхатга олиш Аҳолини рўйхатга олиш дастури лойиҳасини ва рўйхатга олиш ҳужжатларининг шакллари, шахсга доир маълумотларни йиғиш ҳамда уларга ишлов беришни, шунингдек аҳолини рўйхатга олишга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш бўйича асосий тадбирларни бир ёки бир неча маъмурий-ҳудудий бирликларда синовдан ўтказиш синов тариқасида аҳолини рўйхатга олишдир. Синов тариқасида аҳолини рўйхатга олишни ўтказиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади. 23-модда. Шахсга доир маълумотларни йиғиш тартиби Шахсга доир маълумотларни йиғиш респондентлар яшайдиган (турадиган) турар жойларни ва бошқа хоналарни айланиб чиқиш чоғида ёхуд маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органлари томонидан ушбу мақсадлар учун бериладиган хоналарда респондентлар сўровини ўтказиш ҳамда рўйхатга олиш варақларини тўлдириш орқали амалга оширилади. Шахсга доир маълумотларни йиғиш ахборот хавфсизлигини таъминлаш талабларини ҳисобга олган ҳолда ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланиш орқали ҳам амалга оширилиши мумкин. Респондентлар сўрови давлат тилида ўтказилади. Давлат тилини билмайдиган респондентлар она тилида ёки эркин равишда танланган мулоқот тилида сўровдан ўтказилиши мумкин.

		Рўйхатга олиш варақлари рўйхатга олувчи ходимлар томонидан респондентларнинг сўзлари асосида тўлдирилади. Аҳолини рўйхатга олишни ўтказиш муддати ичида яшаш (турган) жойида ҳозир бўлмаган ёки вояга етмаган шахслар бўлган респондентлар тўғрисидаги шахсга доир маълумотлар улар уй хўжалигининг вояга етган аъзолари томонидан маълум қилинади. Ўзига нисбатан васийлик ёки ҳомийлик белгиланган шахслар тўғрисидаги шахсга доир маълумотлар уларнинг васийлари ёхуд ҳомийлари томонидан маълум қилинади. Респондент рўйхатга олиш варағидаги саволларга жавоб беришни рад этган тақдирда рўйхатга олиш варағи фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларидаги ёки маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органларидаги мавжуд маълумотлар асосида тўлдирилади. Аҳолини рўйхатга олиш дастурида назарда тутилмаган саволлар бўйича шахсга доир маълумотларни йиғиш тақиқланади. 24-модда. Аҳолининг айрим тоифаларига нисбатан шахсга доир маълумотларни йиғиш Аҳолини рўйхатга олишни ўтказиш санасида чақирув асосида муддатли ҳарбий хизматни ўтаётган ҳарбий хизматчилар бўлган, шунингдек контракт бўйича ҳарбий хизматга жалб этилган ҳарбий хизматчилар бўлган ва уларнинг ёпиқ ҳудудларда яшаётган оила аъзоси бўлган респондентлар ҳақидаги шахсга доир маълумотларни йиғиш ҳарбий қисм командири ёки у ваколат берган шахс томонидан амалга оширилади. Аҳолини рўйхатга олишни ўтказиш санасида: болалар интернатларида, тарбия муассасаларида, “Болалар шаҳарчалари”да; ижтимоий муассасаларда; диний муассасаларда; шифохоналарда ва бошқа соғлиқни сақлаш ташкилотларида;

	аёлларни реабилитация қилиш ва мослаштириш марказларида; қамокда сақлаш жойларида, тергов ҳибсхонасида, ахлоқ тузатиш муассасаларида ва махсус муассасаларда яшаётган (бўлган) респондентлар тўғрисидаги шахсга доир маълумотларни йиғиш ушбу қисмда назарда тутилган муассасалар ҳамда ташкилотлар маъмуриятлари томонидан амалга оширилади. Ўзбекистон Республикасининг дипломатик ваколатхоналари ва консуллик муассасалари, шунингдек Ўзбекистон Республикасининг халқаро ташкилотлар ҳузуридаги ваколатхоналари ходимлари бўлган Ўзбекистон Республикаси фуқаролари ҳамда уларнинг ўзи билан бирга бўлган оила аъзолари, шу жумладан Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлиги томонидан халқаро ҳукуматлараро ташкилотлардаги квоталанган лавозимларга юборилган фуқаролар Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлиги томонидан рўйхатга олиниши лозим. Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлигида аккредитация қилинган чет давлатлар доимий ваколатхоналарининг, халқаро, ҳукуматлараро ташкилотлар ва чет давлатлар ҳукумат ташкилотлари ваколатхоналарининг ходимлари бўлган чет эл фуқаролари ҳамда уларнинг оила аъзолари, шунингдек Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларига мувофиқ дипломатик имтиёзларга ва иммунитетга эга бўлган бошқа шахслар рўйхатга олинмайди. 25-модда. Аҳолини рўйхатга олишнинг якуний маълумотлари Шахсга доир маълумотларни йиғиш ва уларга ишлов бериш натижасида шакллантирилган йиғма статистик ахборот

		аҳолини рўйхатга олишнинг якуний маълумотларидир.
14.	Ўзбекистон Республикасининг “Аҳоли бандлиги тўғрисида” 2020 йил 20 октябрдаги ЎРҚ–642-сон Қонуни	116-модда. Шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш “Ягона миллий меҳнат тизими” идоралараро дастурий-таъминот комплексида фойдаланиладиган шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига мувофиқ амалга оширилади.
15.	Ўзбекистон Республикасининг “Геном бўйича давлат рўйхатига олиш тўғрисида” 2020 йил 24 ноябрдаги ЎРҚ–649-сон Қонуни	геномга оид ахборот – одамнинг ёки таниб олинмаган мурданинг дезоксирибонуклеин кислотасининг (бундан буён матнда ДНК деб юритилади) муайян қисмлари тўғрисидаги кодланган ахборотни ўз ичига олган шахсга доир маълумотлар; Ушбу Қонун геном бўйича давлат рўйхатига олиш соҳасидаги муносабатларни тартибга солади.
16.	Ўзбекистон Республикасининг “Судлар тўғрисида” 2021 йил 28 июлдаги ЎРҚ–703-сон Қонуни	61-модда. Судьянинг ҳуқуқлари Судья куйидаги ҳуқуқларга эга: одил судловни амалга ошириш учун зарур бўлган маълумотларни давлат органларининг ва бошқа ташкилотларнинг ахборот тизимларидан бепул асосда олиш ҳамда шахсга доир маълумотлар мавжуд ахборот тизимларидан фойдаланиш, шу жумладан масофадан туриб фойдаланиш; давлат органларининг, шунингдек бошқа ташкилотларнинг ахборот тизимларидан одил судловни амалга ошириш учун зарур бўлган шахсга доир маълумотларни фуқароларнинг ёзма розилигисиз бепул асосда олиш.
17.	Ўзбекистон Республикасининг “Транспорт тўғрисида” 2021 йил 9 августдаги ЎРҚ–706-сон Қонуни	35-модда. Транспорт инфратузилмаси объектларида кўздан кечириш Йўловчилар тўғрисидаги автоматлаштирилган марказлаштирилган шахсга доир маълумотлар базаларини шакллантириш ва юритиш, шунингдек улардаги мавжуд маълумотларни тақдим этиш тартиби Ўзбекистон Республикаси

		Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади. Чет давлатнинг Ўзбекистон Республикасига халқаро ташувларни амалга оширувчи транспорт ташкилотлари ёки ташувчилари ташиш ҳужжатларида (чипталарида) мавжуд бўлган маълумотларнинг йўловчилар тўғрисидаги автоматлаштирилган марказлаштирилган шахсга доир маълумотлар базаларига ўтказилишини таъминлайди.
18.	Ўзбекистон Республикасининг “Расмий статистика тўғрисида” 2021 йил 11 августдаги ЎРҚ–707-сон Қонуни	Расмий статистиканинг бошқа тайёрловчилари йиғилган маълумотларга ушбу Қонун ҳамда “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни қоидаларига мувофиқ ишлов бериши, уларни тарқатиши ва сақлаши шарт.
19.	Ўзбекистон Республикасининг “Давлат фуқаролик хизмати тўғрисида” 2022 йил 8 августдаги ЎРҚ–788-сон Қонуни	31-модда. Давлат фуқаролик хизматчисининг шахсий ҳужжатлари тўплами Давлат фуқаролик хизматчисининг шахсий ҳужжатлари тўплами унинг шахсга доир маълумотлардан ва у томонидан давлат фуқаролик хизматини ўташ тўғрисидаги ахборотдан иборатдир.
20.	Ўзбекистон Республикасининг “Электрон тижорат тўғрисида” 2022 йил 29 сентябрдаги ЎРҚ–792-сон Қонуни	12-модда. Электрон тижорат операторларининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари Электрон тижорат операторлари электрон ҳужжатларни, электрон хабарларни ҳамда шахсга доир маълумотларни рухсатсиз фойдаланишдан ҳимоя қилишга доир чоратадбирларни таъминлаши шарт.
21.	Ўзбекистон Республикасининг “Ўзбекистон Республикасининг Давлат чегараси тўғрисида” 2023 йил 13 сентябрдаги ЎРҚ–868-сон Қонуни	56-модда. Йўловчиларни халқаро ташишни амалга оширувчи юридик шахсларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари Йўловчиларни халқаро ташишни амалга оширувчи юридик шахслар: Давлат чегарасини кесиб ўтиш тартиби тўғрисидаги ахборотни олиш; шахсга доир маълумотлар тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ йўловчиларнинг шахсга доир маълумотларини уларнинг ёзма

		розилигисиз тўплаш, уларга ишлов бериш, уларни сақлаш ва улардан фойдаланиш ҳуқуқига эга.
22.	Ўзбекистон Республикасининг “Манфаатлар тўқнашуви тўғрисида” 2024 йил 5 июндаги ЎРҚ–931-сон Қонуни	22-модда. Манфаатлар тўқнашуви билан боғлиқ ҳужжатларнинг махфийлигини таъминлаш Манфаатлар тўқнашувини тартибга солиш ва аниқлашда иштирок этадиган ходимларга ишониб топширилган ёхуд уларга касбий, хизмат ёки меҳнат мажбуриятларини бажариши муносабати билан маълум бўлиб қолган шахсларнинг шахсга доир маълумотларини ошкор этишга йўл қўйилмайди. Давлат органи ёки бошқа ташкилот ходимининг фаолиятидаги манфаатлар тўқнашувини тартибга солиш чоғида шахсга доир маълумотларни муҳофаза қилиш шахсга доир маълумотлар тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ амалга оширилади.
23.	Ўзбекистон Республикасининг “Пробация тўғрисида” 2024 йил 7 августдаги ЎРҚ–938-сон Қонуни	47-модда. Пробация назоратидаги шахснинг ижтимоий-психологик қиёфаси Шахс пробация ҳисобига қўйилган кундан эътиборан ўн иш куни ичида туман (шаҳар) пробация бўлинмаси ходими ва мутахассис-психолог томонидан пробация назоратидаги шахснинг ўзига хос алоҳида белгиларини, руҳий хусусиятларини ҳамда хулқ-атворини баҳолаш натижалари асосида унинг индивидуал ижтимоий-психологик қиёфаси тузилади. Пробация назоратидаги шахснинг ижтимоий-психологик қиёфасида шахсга доир маълумотлар, шу жумладан шахсга доир махсус маълумотлар акс эттирилади.
24.	Ўзбекистон Республикасининг “Болаларни зўравонликнинг барча шаклларида ҳимоя қилиш тўғрисида” 2024 йил 14 ноябрдаги ЎРҚ–996-сон Қонуни	42-модда. Маълумотларнинг махфийлиги Зўравонликдан жабрланувчига ёрдам кўрсатган шахсларга маълум бўлиб қолган барча шахсга доир маълумотлар шахсга доир маълумотлар тўғрисидаги қонунчилик билан қўриқланади. Зўравонликдан жабрланувчининг шахсига доир маълумотлари ишониб топширилган ёхуд касбий, хизмат ёки меҳнат

		мажбуриятларини бажариши муносабати билан бу маълумотлар ўзига маълум бўлиб қолган, ушбу маълумотларни ошкор этишга йўл қўйган шахслар қонунда назарда тутилган жавобгарликка тортилади.
Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармонлари		
1.	Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Давлат хизматлари кўрсатишни соддалаштириш, бюрократик тўсиқларни қисқартириш ҳамда давлат хизматлари кўрсатиш миллий тизимини ривожлантиришнинг қўшимча чоратадбирлари тўғрисида” 2022 йил 20 апрелдаги ПФ–113-сон Фармони	8. Шахсга доир маълумотларнинг конфиденциаллигини ва ишончли ҳимоя қилинишини таъминлаш мақсадида 2022 йил 1 августдан бошлаб шахсга доир маълумотларни “Электрон ҳукумат” тизимидан фойдаланган ҳолда олишнинг қуйидаги тартиби жорий этилсин: давлат органлари томонидан шахсга доир маълумотлар “Электрон ҳукумат” тизими орқали сўраб олинганда шахсга доир маълумотлар субъектининг ЯИДХПдаги шахсий кабинети ёки Мобил-ID тизими орқали идентификациядан ўтган мобил телефон рақамига бу ҳақида хабарнома юборилади (бундан давлат сири ва қонунчиликка мувофиқ фойдаланиш чекланган маълумотларни ўз ичига олган ҳолатлар мустасно); хўжалик бирлашмалари, давлат ташкилотлари ва муассасалари, “Электрон ҳукумат” тизимидан фойдаланишга рухсат берилган нодавлат ташкилотлар томонидан ишларни бажариш ва хизматларни кўрсатишда шахсга доир маълумотлар унинг субъекти розилиги билан “Электрон ҳукумат” тизими орқали тақдим этилади. Бунда, маълумотлар тегишли ташкилотга шахсга доир маълумотлар субъектининг ЯИДХПдаги шахсий кабинети ёки Мобил-ID тизими орқали идентификациядан ўтган мобил телефон рақамидан тасдиқ олингандан сўнг “Электрон ҳукумат” тизими орқали тақдим этилади.
2.	Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Давлат хизматларини кўрсатиш тизимини	Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2025 йил 8 сентябрдаги ПФ-157-сон Фармонига 2-ИЛОВА

такомиллаштириш ҳамда соҳада бюрократик тартиботларни тубдан қисқартиришга доир қўшимча чора- тадбирлар тўғрисида” 2025 йил 8 сентябрдаги ПФ–157-сон Фармони	Ягона интерактив давлат хизматлари порталида жисмоний шахснинг ўзига тегишли бўлган ва реал вақт режимида тақдим этиладиган шахсга доир маълумотлар РЎЙХАТИ		
	Т/р	Шахсга доир маълумот номи	Маълумотларни тақдим этишга масъул ваколатли орган
	1.	Наркология диспансери ҳисобида туриши ёки турмаслиги тўғрисида маълумот	Соғлиқни сақлаш вазирлиги
	2.	Рухий касалликлар бўйича диспансер ҳисобида туриши ёки турмаслиги тўғрисида маълумот	
	3.	Давлат тиббиёт муассасасида ҳисобда турганлиги тўғрисида маълумот	
	4.	Судланмаганлик (ёки судланганлик) тўғрисида маълумот	Ички ишлар вазирлиги
	5.	Биометрик паспорт (ID карта) маълумотлари	
	6.	Ҳайдовчилик гувоҳномаси маълумотлари	
	7.	Яшаш жойи ва турган жойи тўғрисида маълумот	
	8.	Ўзбекистон Республикаси фуқаролигига мансублиги тўғрисида маълумот	

		9.	Номида мавжуд бўлган автотранспорт воситалари тўғрисида маълумот	
		10.	Жисмоний шахсинг шахсий идентификация рақами ҳақида маълумот	
		11.	Хорижга чиқиш биометрик паспорти тўғрисида маълумот	
		12.	Талаба ўқиш жойидан маълумот (олий таълим муассасасидан)	Олий таълим, фан ва инновациялар вазирлиги
		13.	Шахсинг таълим олганлиги тўғрисида маълумотлар (ўрта махсус, касб-хунар, профессионал ва олий таълим)	
		14.	Шахсинг умумий ўрта таълим олганлиги тўғрисида маълумот (шаҳодатнома маълумотлари)	Мактабгача ва мактаб таълими вазирлиги
		15.	Номига расмийлаштирилган лицензия, рухсатнома ва хабарномалар тўғрисида маълумот	Адлия вазирлиги
		16.	Якка тартибдаги тадбиркорлиги тўғрисида маълумот	
		17.	Иш стажи ва иш жойи тўғрисида маълумот	Камбағалликни қисқартириш ва бандлик вазирлиги

		18.	Турар жойнинг майдони тўғрисида маълумот	Кадастр агентлиги
		19.	Номидаги кўчмас мулк объектлари тўғрисида маълумот	
		20.	Ижтимоий реестрга киритилганлиги тўғрисида маълумот	Ижтимоий ҳимоя миллий агентлиги
		21.	Фуқаронинг “Темир дафтар”га киритилгани ҳақида маълумот	
		22.	Фуқаронинг “Ёшлар дафтари”га киритилгани ҳақида маълумот	Ёшлар ишлари агентлиги
		23.	Солиқ ва йиғимлардан солиқ қарзи мавжуд ёки мавжуд эмаслиги тўғрисида маълумот	Солиқ қўмитаси
		24.	Иш ҳақи тўғрисида маълумот	
		25.	Ўзини ўзи банд қилганлиги тўғрисида маълумот	
		26.	Фуқаронинг “Аёллар дафтари”га киритилгани ҳақида маълумот	Оила ва хотин-қизлар қўмитаси
		27.	Тўланган пенсиялар (нафақалар) миқдори тўғрисида маълумот	Иқтисодиёт ва молия вазирлиги ҳузуридаги бюджетдан ташқари Пенсия жамғармаси, Ижтимоий ҳимоя миллий агентлиги
		28.	Пенсия ва нафақа олувчилар рўйхатида мавжудлиги ҳақида маълумот	
		29.	Ижро ҳужжати бўйича қарздорлик	Мажбурий ижро бюроси

			мавжуд ёки мавжуд эмаслиги ҳақида маълумот	
		30.	Ўзбекистон Республикасидан чиқишга вақтинча чеклов қўйилганлиги ҳақида маълумот	
		Изоҳ: ушбу рўйхатга киритилган маълумотларнинг тўғрилиги ва реал вақт режимида янгиланиб борилишига рўйхатдаги тегишли ваколатли органлар ҳамда Рақамли технологиялар вазирлиги масъул ҳисобланади.		
Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарорлари				
1.	Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 27 июлдаги ПҚ–3150-сон қарори билан тасдиқланган “Ўзбекистон Республикаси Истиқболли лойиҳалар миллий агентлиги тўғрисида”ги Низомга илова қилинган “Крипто-активлар айланмаси соҳасидаги тартибга солиш махсус режими (“Тартибга солиш қумдони” махсус режими) тўғрисида”ги Низом	6-бандида: Ўзбекистон Республикаси Истиқболли лойиҳалар миллий агентлиги тегишли ваколатли давлат органи билан тузилган шартномалар асосида махсус режим иштирокчилари томонидан шахсга доир эгасизлаштирилган маълумотларни қайта ишлаш тартиби ва шартларини, шунингдек, уларга қўйиладиган талабларни белгилаши назарда тутилган.		
2.	Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ички ишлар органларининг миграция ва персоналлаштириш соҳасидаги фаолиятини рақамлаштириш орқали сифат жиҳатидан янги	1. Қуйидагилар миграция ва персоналлаштириш соҳасида давлат сиёсатининг устувор йўналишлари этиб белгилансин: (а) ички ишлар органлари миграция ва персоналлаштириш бўлинмаларини босқичма-босқич тезкорлик ва шаффофлик тамойиллари асосида аҳолига янада қулай ва		

	босқичга кўтариш чоратadbирлари тўғрисида” 2026 йил 19 январдаги ПҚ–14-сон қарори	сифатли хизмат кўрсатувчи “сервис бўлинмалар”га айлантириш; (б) миграция ва персоналлаштириш соҳасида республика – вилоят – туман (шаҳар) бўлинмалар фаолиятини ташкил этишни сифат жиҳатидан янги босқичга кўтариш ва улар самарадорлигини ошириш; (в) миграция ва персоналлаштириш соҳасида кўрсатиладиган давлат хизматларини рақамлаштириш; (г) шахсга доир маълумотларнинг тўғрилиги ва ишончилигини таъминлаш; (д) соҳага замонавий ахборот-коммуникация технологияларини кенг жорий этиш орқали мавжуд ахборот тизимларида ахборот хавфсизлиги ва киберхавфсизликни таъминлаш.
Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари		
1.	Вазирлар Маҳкамасининг 2003 йил 13 февралдаги 75-сон қарори билан тасдиқланган Ўзбекистон Республикасида чакана савдо қоидалари	187²⁵-банди. Сотувчи товарлар нархига нисбатан чегирма қўллашда агар чегирмани тақдим этиш истеъмолчидан шахсга доир маълумотларни бериш ёки рўйхатдан ўтказишни талаб қилса, сотувчи шахсга доир маълумотлар тўғрисидаги қонунчиликка риоя этиши ва истеъмолчиларни уларнинг маълумотларини қайта ишлаш мақсадлари ва шартлари тўғрисида хабардор қилиши шарт.
2.	Вазирлар Маҳкамасининг 2016 йил 2 июндаги 185-сон қарори билан тасдиқланган Электрон тижоратни амалга ошириш қоидалари	17-бандида: Ахборот воситачиси, яъни электрон тижоратда электрон ҳужжатлар ва электрон хабарлар айланиши билан боғлиқ хизматлар кўрсатувчи юридик шахс электрон ҳужжатларни, электрон хабарларни ҳамда шахсга доир маълумотларни рухсатсиз фойдаланишдан ҳимоя қилиш чоратadbирлари билан таъминлаши шартлиги белгиланган.
3.	Вазирлар Маҳкамасининг 2018 йил 5 сентябрдаги 707-сон қарори билан тасдиқланган “Ўзбекистон	мулкдор ва (ёки) операторлар томонидан Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотларига ахборот технологияларидан фойдаланган ҳолда ишлов беришда, шу жумладан Интернет жаҳон ахборот тармоғида ишлов беришда

	Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотларига ишлов беришнинг алоҳида шартларига риоя этилиши устидан давлат назоратини амалга ошириш тартиби тўғрисида”ги Низом	уларнинг жисман Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган техник воситаларда ҳамда белгиланган тартибда Шахсга доир маълумотлар базаларининг давлат реестрида рўйхатдан ўтказилган шахсга доир маълумотлар базаларида йиғилиши, тизимлаштирилиши ва сақланишига оид қонунчилик ҳужжатлари талабларини бажарилиши устидан давлат назоратини амалга ошириш тартибини белгилайди.
4.	Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссиясининг 2019 йил 11 сентябрдаги 936-сон қарори билан тасдиқланган “Номзодларнинг ишончли вакиллари тўғрисида”ги Низом	11-банди. Ишончли вакилга сайловолди ташвиқоти даврида нотўғри ахборотни тарқатиш, шахсга доир маълумотларнинг махфийлигини бузиш, шунингдек номзодларнинг шаъни ва қадр-қимматига путур етказадиган маълумотларни тарқатиш тақиқланади.
5.	Вазирлар Маҳкамасининг 2019 йил 23 ноябрдаги 943-сон қарори билан тасдиқланган “Аҳоли билан пулли ҳисоб-китобларни амалга оширишда электрон тўлов ташкилоти ва (ёки) электрон тижорат платформалари (Маркетплейс) орқали электрон фискал чек тақдим қилиш тартиби тўғрисида”ги Низом	12⁶. Электрон тижорат платформалар ўзининг маълумотлар базасида шахсга доир маълумотларнинг ва солиқ сирини ташкил этувчи маълумотларнинг конфиденциаллигини таъминлаши шарт. 12⁷. Электрон тижорат платформалар солиқ органи ахборот тизимларидан олинган шахсга доир маълумотларни ва солиқ сирини ташкил этувчи маълумотларни учинчи шахсларга ошкор этмаслиги ва тарқатмаслиги шарт.
6.	Вазирлар Маҳкамасининг “Шахсга доир маълумотлар базаларининг давлат реестрини юритиш бўйича давлат хизматини кўрсатишнинг маъмурий	шахсга доир маълумотлар базаларини Шахсга доир маълумотлар базалари давлат реестрида рўйхатдан ўтказиш, реестрдан чиқариш, реестрга ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш бўйича давлат хизматини (кейинги ўринларда – давлат хизмати) кўрсатиш тартибини белгилайди.

	регламентини тасдиқлаш тўғрисида” 2020 йил 8 февралдаги 71-сон қарори	
7.	Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 9 октябрдаги 637-сон қарори билан тасдиқланган “Давлат органлари ва ташкилотлари томонидан йўлланувчи хат-хабарларни етказиб бериш, етказилганлигини тасдиқлаш, маълумотларни сақлаш ва ҳисобга олишнинг ягона миллий тизими тўғрисида”ги Низом	17. Ягона миллий тизим оператори тизим орқали почта алоқаси хизматларини кўрсатишда фойдаланиладиган ахборот тизимлари ва ахборот ресурсларининг ахборот хавфсизлигини, тизимда шахсга доир маълумотлар, шунингдек, почта жўнатмаларидаги маълумотларнинг муҳофаза қилинишини таъминлайди.
8.	Вазирлар Маҳкамасининг 2021 йил 8 июлдаги 431-сон қарори билан тасдиқланган “Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида ягона электрон иш юритув тизими орқали маъмурий ҳуқуқбузарликка оид ишларни юритиш тартиби ҳақида”ги Низом	57. Ҳуқуқбузар, жабрланувчи, гувоҳ, холисга тегишли бўлган шахсга доир маълумотларнинг (фамилияси, исми, отасининг исми ва туғилган санаси) планшет ёки компьютер орқали маъмурий баённома ёки маъмурий жазо қўллаш тўғрисидаги қарорга тўғри киритилишига ваколатли орган ходими (мансабдор шахс) масъул ҳисобланади. Агар ҳуқуқбузар, жабрланувчи, гувоҳ, холис Ўзбекистон Республикаси фуқароси бўлмаса ёки идентификация тизимлари ёрдамида уларнинг шахсини аниқлашнинг имкони бўлмаса, уларнинг ёнида маълумотлар базасига киритилмаган чет эл паспорти ёки шахсини тасдиқловчи бошқа ҳужжатлар мавжуд бўлган тақдирда, ваколатли органнинг масъул ходими ушбу ҳужжатларга асосан шахсга доир маълумотларни электрон тизимга қўлда киритади ҳамда унинг тўғри киритилишига шахсан жавоб беради. Ҳуқуқбузар, жабрланувчи, гувоҳ, холисларнинг шахсга доир маълумотлари

		ёки бошқа маълумотлари тизимга нотўғри киритилганлиги аниқланган тақдирда, уч кун ичида ушбу маълумотларни киритган масъул ходимга нисбатан у хизмат қиладиган (ишлайдиган) ваколатли орган томонидан хизмат текшируви тайинланади. 66. Ҳисобга олиш ҳужжатида текширилаётган шахсга доир маълумотлар топилганда, талабноманинг орқа томонида текшириш санаси ва “Маълумотнома Ички ишлар вазирлиги ходимининг электрон калити ёрдамида текширилади” матни ёзилиб, электрон шаклдаги штамп ва ЭРИ қўйилади. 75. Ваколатли органларнинг масъул ходими “E-ma’muriy ish” тизимидаги шахсга доир маълумотлар учинчи шахсларга ошкор этилмаслиги ҳамда ушбу маълумотлардан ғаразли мақсадларда фойдаланилмаслиги учун жавобгардир.
9.	Вазирлар Маҳкамасининг “Ўзбекистон Республикасида жисмоний шахсларни идентификациялашнинг Мобил-ID тизимини жорий этиш чора- тадбирлари тўғрисида” 2022 йил 30 августдаги 479-сон қарори	29. Мобил-ID тизимидан қуйидаги мақсадларда фойдаланилади: OneID тизими орқали давлат органлари ва ташкилотларининг портал ва ахборот тизимларига киришда фойдаланувчиларнинг шахсини тасдиқлаш (аутентификация қилиш); Мобил-ID тизимидан фойдаланаётган фойдаланувчининг ҳақиқийлигини тасдиқлаш (верификация қилиш); электрон давлат хизматларидан фойдаланиш бўйича фойдаланувчилар томонидан берилган аризаларни тасдиқлаш; фойдаланувчи ўзининг шахсига доир маълумотларни давлат органлари ва ташкилотлари “Электрон ҳукумат” тизими орқали олганда бу ҳақида хабарномалар қабул қилиш; фойдаланувчи ўзининг шахсига доир маълумотларни давлат органлари ва ташкилотлари, хўжалик бирлашмалари, нодавлат ташкилотлар “Электрон ҳукумат” тизими орқали олиши учун рухсат бериш;

		қонунчиликда назарда тутилган бошқа ҳолатларда. 30. Мазкур Низомнинг 29-бандида Мобил-ID тизимидан фойдаланган ҳолда фойдаланувчиларнинг шахсини тасдиқлаш (аутентификация қилиш), аризаларни тасдиқлаш ва “Электрон ҳукумат” тизими орқали шахсга доир маълумотларни олишга рухсат бериш фойдаланувчининг Мобил-ID тизимида идентификациядан ўтган мобил телефон рақамига юборилган бир марталик уникал кодли SMS-хабарни киритиш орқали амалга оширилади.
10.	Вазирлар Маҳкамасининг “Идоралараро электрон ҳамкорлик тизими ва маълумотларнинг ахборот алмашинувини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида” 2022 йил 20 сентябрдаги 516-сон қарори	“Электрон ҳукумат” тизимининг Идоралараро интеграциялашув платформаси орқали давлат органлари ва ташкилотларининг электрон ҳамкорлиги ва ахборот алмашинуви, уларни ушбу платформага улаш тартибини белгилайди.
11.	Вазирлар Маҳкамасининг “Шахсга доир маълумотларга ишлов бериш соҳасидаги айрим норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни тасдиқлаш тўғрисида” 2022 йил 5 октябрдаги 570-сон қарори	Шахсга доир маълумотларга ишлов беришда уларнинг ҳимоя қилинганлик даражасини белгилаш, шахсга доир маълумотларга ишлов беришда ушбу маълумотларнинг хавфсизлигини таъминлаш; шахсга доир маълумотларга ишлов беришда ушбу маълумотларнинг хавфсизлигига бўлган таҳдидлардан келиб чиқиб, уларнинг ҳимоя қилинганлик даражаларини белгилаш; шахсга доир маълумотларнинг ҳимоя қилинганлик даражасини таъминлаш бўйича талаблар, биометрик ва генетик маълумотларни моддий жисмларда сақлаш, улардан фойдаланиш ва уларнинг ҳисобини юритиш тартиби, биометрик ва генетик маълумотларни шахсга доир маълумотлар базаларидан ташқарида сақлаш технологияларига қўйиладиган талаблар назарда тутилган.

12.	Вазирлар Маҳкамасининг 2022 йил 18 октябрдаги 610- сон қарори билан тасдиқланган “Кўчмас мулкка бўлган ҳуқуқларнинг давлат реестридаги очик маълумотларни Миллий географик ахборот tizими орқали тақдим этиш тартиби тўғрисида”ги Низом	кўчмас мулкка бўлган ҳуқуқларнинг давлат реестридаги очик маълумотларни Ўзбекистон Республикаси Иқтисодиёт ва молия вазирлиги ҳузуридаги Кадастр агентлигининг Ўзбекистон Республикаси Миллий географик ахборот тизими орқали давлат бошқаруви органлари ва хўжалик бирлашмаларига, жисмоний ва бошқа юридик шахсларга тақдим этиш тартибини белгиланган.
13.	Вазирлар Маҳкамасининг 2024 йил 25 мартдаги 148-сон қарори билан тасдиқланган “Йўл бўйида жойлашган мактаблар олдида, камида тўрт тасмали йўллардаги пиёдалар ўтиш жойларида, йўл- транспорт ҳодисалари ўчоқларида, темир йўл кесишмаларида махсус автоматлаштирилган фото ва видео қайд этиш дастурий-техник воситаларини ўрнатиш ва эксплуатация қилиш тартиби тўғрисида”ги Низом	28. Махсус автоматлаштирилган фото ва видео қайд этиш тизимини эксплуатация қилиш жараёнида шахсга доир маълумотлар тўғрисидаги қонунчиликка қатъий риоя этилиши лозим.
14.	Вазирлар Маҳкамасининг 2024 йил 26 апрелдаги 238- сон қарори билан тасдиқланган “Қимматли қоғозлар бозорида мижозларни масофадан туриб рақамли идентификация қилиш тартиби тўғрисида”ги Низом	5. Инвестиция воситачиси мижознинг шахсга доир маълумотларига фақат ушбу Низомда кўзда тутилган мақсадлар учун ишлов бериши лозим.

15.	Вазирлар Маҳкамасининг 2024 йил 6 декабрдаги 814- сон қарори билан тасдиқланган Интернет бутунжаҳон ахборот тармоғида таваккалчиликка асосланган ўйинларни, лотереялар ташкил этиш фаолияти ва букмекерлик фаолиятини амалга оширишга қўйиладиган лицензия талаблари ва шартлари	Интернет тармоғида ўйинлар ва лотерея ташкил этиш фаолияти ҳамда букмекерлик фаолиятини амалга ошириш, жиноий фаолиятдан олинган даромадларни легаллаштириш, терроризмни молиялаштиришга ва оммавий қирғин куролларининг тарқалишини молиялаштиришга қарши курашиш, шахсга доир маълумотларни сақлаш ва улардан фойдаланиш ҳамда реклама соҳасидаги Ўзбекистон Республикаси қонунчилик ҳужжатлари талабларига риоя қилиш Интернет бутунжаҳон ахборот тармоғида таваккалчиликка асосланган ўйинларни, лотереялар ташкил этиш фаолиятини ҳамда букмекерлик фаолиятини амалга оширишга қўйиладиган лицензия талаблари ва шартлари ҳисобланади:
16.	Вазирлар Маҳкамасининг “Транспорт воситаларидан фойдаланишда аҳолига қўшимча қулайликлар яратиш чора- тадбирлари тўғрисида” 2025 йил 15 майдаги 318-сон қарори	6. Йўл ҳаракати қоидаларини бузиш билан боғлиқ ҳолатларни махсус техника воситалари орқали қайд этишда шахсга доир маълумотлар хавфсизлигини таъминлаш, шунингдек, соҳада сууистеъмолчиликларнинг олдини олиш мақсадида белгилансинки: тадбиркорлик субъектлари томонидан ўрнатилган йўл ҳаракати қоидалари бузилишини махсус автоматлаштирилган фото- ва видео қайд этиш тизимининг маълумотларни сақлаш ва қайта ишлаш қурилмалари ҳамда дастурий таъминоти 2025 йил якунига қадар босқичма-босқич Ички ишлар вазирлигининг “Хавфсиз шаҳар” тизимларини ривожлантириш маркази” давлат муассасаси бошқарувига ўтказилади; “Хавфсиз шаҳар” тизимларини ривожлантириш маркази” давлат муассасаси тадбиркорлик субъектлари томонидан ўрнатилган йўл ҳаракати қоидалари бузилишини махсус автоматлаштирилган фото ва видео қайд этиш тизимининг белгиланган тартибда техник талабларга мос

		равишда эксплуатация қилиниши учун масъул ҳисобланади.
17.	Вазирлар Маҳкамасининг 2025 йил 2 сентябрдаги 551- сон қарори билан тасдиқланган “Ишончли учинчи тараф хизмати фаолиятини ташкил этиш тартиби тўғрисида”ги Низом	7. Ишончли учинчи тараф хизматининг асосий вазифалари қуйидагилардан иборат: электрон ҳужжатдаги электрон рақамли имзонинг ҳақиқийлигини, унга имзо қўйган шахсга тегишлилигини текшириш ва электрон ҳужжатлар юридик кучга эгалигини электрон квитанция бериш орқали тасдиқлаш; идоралараро электрон ҳамкорлик қилиш жараёнида электрон ҳужжатларнинг дахлсизлиги ҳамда ишончлилигини сақлаш кафолатларини вақтнинг муайян пайтида таъминлаш бўйича ахборот воситачиси сифатида иш юритиш; ўзаро келишувга кўра хорижий давлатларнинг ишончли учинчи тараф хизматлари ёки ушбу хизмат функцияларини бажарувчи юридик шахслари томонидан ҳақиқийлиги тасдиқланган электрон ҳужжатларнинг Ўзбекистон Республикасида юридик кучга эга эканлигини тасдиқлаш. 9. Ишончли учинчи тараф хизмати шахсга доир маълумотларни қайта ишлаш жараёнида Ўзбекистон Республикасининг шахсга доир маълумотлар тўғрисидаги қонунчилик ҳужжатларида белгиланган хавфсизликни таъминлаш чораларини кўришга мажбур. 12. Ишончли учинчи тараф хизмати қуйидаги йўналишларда ўз фаолиятини юритади: а) Икки томонлама Ишончли учинчи тараф хизмати. Бунда Ишончли учинчи тараф хизмати Ўзбекистон Республикасидаги фойдаланувчилар ўртасидаги ҳамда Ўзбекистон Республикасидаги ва хорижий давлатдаги фойдаланувчилар ўртасидаги ҳужжат алмашиш жараёнида хорижий давлатларнинг ишончли учинчи тараф хизматлари ёки ушбу хизмат функцияларини бажарувчи юридик шахслари билан

		ҳамкорликда электрон рақамли имзоларнинг ҳақиқийлигини ҳамда унга имзо қўйган шахсга тегишлилигини текширади, тасдиқлайди, электрон квитанцияни шакллантиради ҳамда тегишли тизимларга маълумотларни узатади; б) Бир томонлама Ишончли учинчи тараф хизмати. Бунда Ишончли учинчи тараф хизмати Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги ва/ёки хорижий давлатдаги фойдаланувчи сўровига мувофиқ тақдим этилган ҳужжатдаги электрон рақамли имзонинг ҳақиқийлигини ҳамда унга имзо қўйган шахсга тегишлилигини текширади, тасдиқлайди, электрон квитанцияни шакллантиради ҳамда тегишли тизимларга маълумотларни узатади; в) Рўйхатга олиш марказлари электрон рақамли имзоларини ўзаро тасдиқлаш. Бунда Ишончли учинчи тараф хизмати фойдаланувчилар маълум бир рўйхатга олиш марказидан олинган электрон рақамли имзо калити ёрдамида бошқа рўйхатга олиш марказининг электрон рақамли имзо калитларидан фойдаланиш зарур бўлган тизимларга (электрон ахборот алмашиш орқали) кириши учун фойдаланувчиларнинг электрон рақамли имзонинг ҳақиқийлигини ҳамда унга имзо қўйган шахсга тегишлилигини текширади, тасдиқлайди. Ишончли учинчи тараф хизмати электрон рақамли имзодан фойдаланиш соҳасининг қонунчиликда таъқиқланмаган йўналишларда ўз фаолиятини юритиши мумкин.
18.	Вазирлар Маҳкамасининг “Божхона соҳасидаги айрим тартиб-таомилларни янада такомиллаштириш тўғрисида” 2025 йил 6	Вазирлар Маҳкамасининг 2025 йил 6 ноябрдаги 700-сон қарори билан тасдиқланган “Божхона назорати шакллари қўллаш тартиби тўғрисида”ги Низом 154. Божхона назорати шакллари амалга ошириш давомида божхона органининг мансабдор шахси техник воситаларни

	ноябрдаги 700-сон қарори	қўллаш жараёнида шахсий хавфсизликка, инсонлар ҳаёти ва соғлиғига, атроф-муҳит ҳамда товар ва транспорт воситаларига зарар етказмаслик ҳамда шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш чораларини кўриши лозим. Вазирлар Маҳкамасининг 2025 йил 6 ноябрдаги 700-сон қарори билан тасдиқланган “Халқаро почта ва курьерлик жўнатмаларини божхона назорати ва расмийлаштирувидан ўтказиш тартиби тўғрисида”ги Низом 56. Божхона назорати ва расмийлаштирувини амалга оширишда божхона органи ходими декларациялаш ва расмийлаштирув давомида ўз хизмат вазифаларини бажариш натижасида ўзига маълум бўлиб қолган тижорат сири ҳисобланган ахборотни ҳамда шахсга доир конфиденциал маълумотларни ошкор этмасликка мажбур, қонунчиликда белгиланган ҳоллар бундан мустасно. 60. Божхона назорати ва расмийлаштируви жараёнида шахсга доир маълумотлар тўғрисидаги қонунчилик талабларига тўлиқ риоя этилишини ва маълумотлар хавфсизлигини таъминлаш почта алоқаси оператори ва экспресс ташувчилар мажбурияти ҳисобланади.
19.	Вазирлар Маҳкамасининг 2025 йил 1 декабрдаги 754-сон қарори билан тасдиқланган “Ички ишлар органлари патруль-пост хизмати саф бўлинмалари ходимлари томонидан жамоат жойларида фуқароларни электрон идентификация қилиш тартиби тўғрисида”ги Низом	5. “Е-патруль” тизими орқали фуқаронинг шахсга доир маълумотлари (фамилияси, исми, отасининг исми, яшаш манзили, туғилган санаси) ҳамда ҳуқуқбузарлик ёки бошқа (судланганлиги, қидирувдалиги ёки профилактик, пробация ёхуд маъмурий назорат ҳисобида туриши ва бошқалар) маълумотлари жойида текширилиб, тезкорлик таъминланади ва ортиқча оворагарчиликка йўл қўйилмайди. Бунда фуқароларнинг шахсини бармоқ излари ёки юз тузилиши орқали идентификация қилишда Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлигининг сервер қурилмаларидан фойдаланилади.

		7. “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига мувофиқ ходимга бириктирилган планшет орқали маълум бўлган шахсга доир маълумотлар ошкор этилишига йўл қўйилмайди. 29. Ходим “Е-патруль” тизимидаги шахсга доир маълумотларни учинчи шахсларга ошкор этилмаслиги ҳамда ушбу маълумотлардан ғаразли мақсадларда фойдаланилмаслик учун жавобгардир.
20.	Вазирлар Маҳкамасининг “Хизмат доирасида фойдаланиш учун грифли ҳужжатлар билан ишлаш тартибини такомиллаштириш тўғрисида” 2025 йил 4 декабрдаги 766-сон қарори	Хизмат доирасида фойдаланиш учун грифли ҳужжатлар билан ишлаш қоидаларига ИЛОВА Хизмат доирасида фойдаланиш чекланган маълумотларнинг НАМУНАВИЙ РЎЙХАТИ 1. Жисмоний шахсининг шахсга доир маълумотлари.
21.	Вазирлар Маҳкамасининг “Шахсга доир маълумотлар бир хил ҳимоя қилинишини таъминловчи чет давлатлар рўйхатини тасдиқлаш тўғрисида” 2026 йил 29 июлдаги 415-сон қарори	Шахсга доир маълумотлар бир хил ҳимоя қилинишини таъминловчи чет давлатлар рўйхати тасдиқланиб, қуйидагилар белгиланган: Рўйхатга киритилган давлатларга халқаро келишувлар асосида ташкил этилган ахборот тизимлари орқали шахсга доир маълумотлар ҳамда эгасизлантирилган маълумотлар қўшимча рухсатномаларсиз ва ваколатли давлат органини хабардор қилмасдан, маълумотлар тарқалиб кетишининг олдини олиш чораларини кўрган ҳолда автоматик тарзда трансчегаравий узатилади; Рўйхатга киритилмаган чет давлатларга шахсга доир маълумотларнинг ҳар қандай шаклда узатилишига оператор ва шахсга доир маълумотлар базаси мулкдори томонидан ваколатли давлат органи белгилаган ҳуқуқий, ташкилий ва техник шартлар бажарилган тақдирда рухсат берилади;

		шахсга доир маълумотларнинг трансчегаравий узатиш жараёнида тарқалиб кетиш ҳолати аниқланган тақдирда, шахсга доир маълумотлар базасининг оператори бу ҳақида ваколатли давлат органига мазкур ҳолат аниқлангандан бошлаб 24 соат ичида хабар бериши ва 72 соат ичида маълумотларнинг тарқалиб кетиш сабаблари ва уларни бартараф этиш бўйича амалга оширилган ишлар ҳақида батафсил ахборот бериши шарт.
Идоравий норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар		
1.	Ўзбекистон Республикаси ички ишлар вазирининг 2011 йил 31 майдаги 68-сон буйруғи (рўйхат рақами 2240, 2011 йил 5 июль) билан тасдиқланган Йўл ҳаракати қоидаларининг бузилишига доир маъмурий ишларни кўриб чиқиш тартиби тўғрисидаги йўриқнома	10-банди. Ҳуқуқбузар, жабрланувчи, гувоҳ, холисга тегишли бўлган шахсга доир маълумотларнинг (фамилияси, исми, отасининг исми ва туғилган санаси) планшет ёки компьютер орқали электрон шаклдаги маъмурий баённомага тўғри киритилишига ДЙХХХ ходими масъул ҳисобланади. Агар ҳуқуқбузар, жабрланувчи, гувоҳ, холис Ўзбекистон Республикаси фуқароси бўлмаса ёки идентификация тизимлари ёрдамида уларнинг шахсини аниқлашнинг имкони бўлмаса, уларнинг ёнида маълумотлар базасига киритилмаган чет эл паспорти ёки шахсини тасдиқловчи бошқа ҳужжатлар мавжуд бўлган тақдирда, ДЙХХХнинг ходими ушбу ҳужжатларга асосан шахсга доир маълумотларни электрон тизимга қўлда киритади ҳамда унинг тўғри киритилишига шахсан жавоб беради.
2.	Ўзбекистон Республикаси адлия вазирининг 2012 йил 2 мартдаги 53-мх-сон “Ўзбекистон Республикаси қонунчилик тармоқларининг Умумҳуқуқий классификаторини тасдиқлаш тўғрисида”ги буйруғи	12.00.00.00 АХБОРОТ ВА АХБОРОТЛАШТИРИШ 12.03.00.00 Ахборот ресурслари. Ахборот ресурсларидан фойдаланиш 12.03.06.00 Шахсга доир маълумотлар ва уларнинг ҳимояси

	(рўйхат рақами 2333, 2012 йил 2 март)	
3.	Ўзбекистон Республикаси Марказий банки бошқарувининг 2020 йил 27 июндаги 15/6-сон қарори (рўйхат рақами 3260, 2020 йил 30 июнь) билан тасдиқланган Микромолия ташкилотлари, ломбардлар ва ипотекани қайта молиялаштириш ташкилотларининг ахборот тизимларида ахборот хавфсизлигига доир минимал талаблар тўғрисидаги низом	4. Нобанк кредит ташкилотлари махфий ва шахсга доир маълумотлардан қонунга зид равишда фойдаланиш ва маълумотларнинг ноқонуний ошкор этилишининг олдини олиш қўйидаги минимал талабларни бажаришлари лозим. 6. Ахборот хавфсизлигига масъул ходим вазифаларига иш жараёнида ходимларга маълум бўлган махфий ва шахсга доир маълумотларни сир сақлаш мажбурияти ва жавобгарликлари тўғрисида тушунтириш ишларини олиб бориш, махфий ва шахсга доир маълумотлардан қонунга зид равишда фойдаланиш хавфларини бартараф этиш киради.
4.	Ўзбекистон Республикаси Истиқболли лойиҳалар миллий агентлиги директорининг 2022 йил 14 июлдаги 32-сон буйруғи (рўйхат рақами 3380, 2022 йил 15 август) билан тасдиқланган Кripto-активлар айланмаси соҳасидаги хизматлар провайдерлари фаолиятини лицензиялаш тартиби тўғрисидаги низом	9. Қўйидагилар хизматлар провайдерлари фаолиятини амалга ошириш учун лицензия талаблари ва шартлари ҳисобланади: а) Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги серверларда жойлашган электрон платформа ва (ёки) техник ҳамда дастурий воситалар мажмуининг мавжудлиги; б) крипто-активлар билан боғлиқ барча операциялар бўйича маълумотларни, платформа иштирокчиларининг идентификация маълумотларини, хизматлар провайдерларининг платформа иштирокчилари билан муносабатларига оид материалларни (шу жумладан, платформа иштирокчилари ўртасида), шунингдек иш ёзишмаларини беш йил давомида сақлаш; в) крипто-активлар айланмаси, жинойй фаолиятдан олинган даромадларни легаллаштиришга, терроризмни молиялаштиришга ва оммавий қиргин қуроллари тарқалишини молиялаштиришга қарши курашиш ҳамда

		шахсга доир маълумотларни сақлаш ва улардан фойдаланиш соҳасидаги Ўзбекистон Республикаси қонунчилик ҳужжатлари талабларига риоя қилиш;
5.	Ўзбекистон Республикаси Марказий банки бошқарувининг 2023 йил 18 апрелдаги 8/3-сон қарори (рўйхат рақами 3431, 2023 йил 5 май) билан тасдиқланган Тўлов тизими операторлари ва тўлов ташкилотлари фаолиятини лицензиялаш тартиби тўғрисидаги низом	23. Банк ҳисобланмайдиган лицензия даъвогари тўлов тизими оператори ва тўлов ташкилоти фаолиятини амалга ошириш учун Марказий банкка мазкур Низомнинг 1-иловасига мувофиқ электрон ёки ёзма шаклдаги лицензия олиш тўғрисидаги аризани тақдим этади ҳамда аризага хавфсизлик сиёсати ҳақидаги, шу жумладан таваккалчиликларни батафсил баҳолашни ўз ичига олган ҳужжат, шунингдек ахборот хавфсизлигини ва киберхавфсизликни ҳамда тўлов хизматидан фойдаланувчиларнинг ҳимоя қилинишини таъминлаш учун таваккалчиликларни, шу жумладан фирибгарлик ҳамда конфиденциал ва шахсга доир маълумотлардан қонунга зид равишда фойдаланиш хавфларини камайтириш бўйича кўриладиган чораларнинг тавсифи илова қилинади.
6.	Ўзбекистон Республикаси Марказий банки бошқарувининг 2023 йил 18 апрелдаги 8/4-сон қарори (15.05.2023 й., рўй.: 3434-сон) билан тасдиқланган “Тўлов тизими операторларининг ва тўлов ташкилотларининг фаолиятини назорат қилиш ва кузатувни амалга ошириш тартиби тўғрисида”ги Низоми	3. Тўлов тизими операторлари ва тўлов ташкилотлари фаолиятини назорат қилишда Марказий банк тўлов тизимлари операторларидан ва тўлов ташкилотларидан тўлов тизимларининг ишлаши билан боғлиқ ахборотни, шу жумладан шахсга доир маълумотларни ўз ичига олган ахборотни сўраб олади. 36. Марказий банк қоидабузарликни бартараф этиш тўғрисидаги кўрсатмани бажармаган ҳамда шахсга доир маълумотларнинг махфийлигини сақлаш талабларини бузса тўлов тизими оператори ва (ёки) тўлов ташкилотларига нисбатан мазкур Низомнинг 35-бандида белгиланган санкциялардан бирини қўллайдди.
7.	Ўзбекистон Республикаси адлия вазирининг “Шахсга доир маълумотлар базасининг мулкдори ва	шахсга доир маълумотлар базасининг мулкдори ва (ёки) операторининг шахсга доир маълумотларга ишлов берилишини ҳамда уларнинг ҳимоя қилинишини таъминловчи тузилмавий бўлинмаси (бундан

	(ёки) операторининг шахсга доир маълумотларга ишлов берилишини ҳамда уларнинг ҳимоя қилинишини таъминловчи тузилмавий бўлинмаси ёки ваколатли шахси фаолиятини ташкил этишнинг намунавий тартибини тасдиқлаш ҳақида” 2023 йил 15 ноябрдаги 19-мх-сон буйруғи (15.11.2023 й., рўй.: 3477)	буён матнда бўлинма деб юритилади) ёки ваколатли шахси фаолиятини ташкил этиш тартиби белгиланган.
8.	Ўзбекистон Республикаси адлия вазирининг “Шахсга доир маълумотларга ишлов беришнинг намунавий тартибини тасдиқлаш ҳақида” 2023 йил 15 ноябрдаги 20-мх-сон буйруғи (15.11.2023 й., рўй: 3478-сон)	шахсга доир маълумотларга ишлов бериш ва ҳимоя қилиш тартибини, шахсга доир маълумотларга ишлов бериш принциплари, мақсадлари ҳамда шартларини, шахсга доир маълумотлар базасининг мулкдори ва (ёки) операторининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари белгиланган.
9.	Ўзбекистон Республикаси Марказий банки бошқарувининг 2024 йил 24 апрелдаги 13/1-сон қарори (21.05.2024 й., рўй.: 3513) билан тасдиқланган “Тўлов тизимлари операторлари ва тўлов хизматларини етказиб берувчиларнинг тўлов тизимларида ахборот хавфсизлиги ва киберхавфсизликни таъминлаш ҳамда рақамли технологиялар воситасида содир	3-боб. Тўлов ахборотларининг конфиденциаллиги ҳамда улардаги шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш 12. Тўлов тизимлари операторлари ва тўлов хизматларини етказиб берувчилар ахборотнинг конфиденциаллиги ва яхлитлигини, шу жумладан, тўлов хизматларидан фойдаланувчининг шахсига доир маълумотларни муҳофаза қилишда ҳамда етарли хавфсизликни таъминлаш мақсадида қуйидаги чораларни кўришлари лозим: тўлов тизимида ишлов бериладиган конфиденциал ва шахсга доир маълумотларнинг яхлитлиги ва дахлсизлигини муҳофаза қилиш ҳамда

этиладиган хуқуқбузарликларни олдини олиш чораларини кўриш тўғрисида”ги Низом	улардан фойдаланиш тартибини ишлаб чиқиш; ички ҳужжатлар билан тартибга солинадиган ҳимояланадиган маълумотлар билан ишлашда хавфсизлик ва конфиденциалликни таъминлаш қоидалари ва талабларини ишлаб чиқиш; конфиденциал ва шахсга доир маълумотлар билан ишловчи ходимлар сонини имкон даражасида камайтириш, ходимлар билан конфиденциал ва шахсга доир маълумотлар ошкор этилишининг олдини олиш бўйича мажбуриятномалар (шартнома) тузиш ва ушбу маълумотлардан фойдаланиш ҳуқуқларини ходимларнинг лавозим мажбуриятларидан келиб чиқиб белгилаш; конфиденциал маълумотлар рўйхатини юритиш бўйича комиссия таркибини шакллантириш ва тасдиқлаш; конфиденциал маълумотлар рўйхати ва ҳажмини аниқлаш ҳамда тасдиқлаш; конфиденциал маълумотлар билан ишлашга рухсат берилган ходимлар рўйхатини шакллантириш ва тасдиқлаш; ахборотлаштириш объектининг техник паспортини ишлаб чиқиш ва тасдиқлаш; конфиденциал маълумотлар билан ишлаш тартибини ишлаб чиқиш ва тасдиқлаш; конфиденциал маълумотларни ташувчи воситаларни рўйхатга олиш, йўқ қилиш, конфиденциал ахборот ташувчиларни ташқарига олиб чиқиш/кириш журналлари юритиш; маълумотлар яхлитлиги ва хавфсизлигини таъминлаш мақсадида электрон рақамли имзо калитларидан фойдаланиш ҳамда шифрланган маълумотларни сақлаш тартибини белгилаш; конфиденциал ва шахсга доир маълумотлар мавжуд бўлган ресурсларга киришда идентификация, аутентификация ва авторизация қилинишини таъминлаш;

		конфиденциал ва шахсга доир маълумотлар билан ишлаш ҳуқуқларининг рухсатсиз берилишини олдини олиш; ахборот тизимлари фойдаланувчиларининг муҳофазаланган маълумотларига кириш, ишлов бериш, уларни сақлаш ҳамда тақдим этиш жараёнидаги амалга оширилган ҳаракатларни электрон баённомаларда қайд этиб бориш; ташқи сақловчи қурилмалар ва техник воситаларнинг бинодан ташқарига олиб чиқилиши ҳамда уларнинг ўғирланишининг олдини олиш; маълумотларни узатиш, сақлаш, ўчириб ташлаш, уларга ишлов бериш ҳамда уларнинг рухсатсиз четга чиқиб кетишининг олдини олиш чоралари таъминланганлигини назоратга олиш.			
10.	Ўзбекистон Республикаси Истиқболли лойиҳалар миллий агентлиги директорининг “Интернет бутунжаҳон ахборот тармоғида таваккалчиликка асосланган ўйинлар, лотереялар ва букмекерлик фаолияти ташкилотчиларига ҳамда лотереялар ва таваккалчиликка асосланган ўйинларни ташкил этиш ва ўтказиш соҳасида Ўзбекистон Республикаси резидентларига ноқонуний хизматлар кўрсатувчи хорижий юридик шахсларга жарима қўллаш тартиби тўғрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақида” 2025	Интернет тармоғидаги ўйинлар, лотерея ва букмекерлик фаолияти ташкилотчиси томонидан лотереялар ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинлар тўғрисидаги қонунчилик, шу жумладан жиноий фаолиятдан олинган даромадларни легаллаштиришга, терроризмни молиялаштиришга ва оммавий қирғин қуролини тарқатишни молиялаштиришга қарши курашиш тўғрисидаги қонунчилик бузилганлиги учун Интернет тармоғидаги ўйинлар, лотерея ва букмекерлик фаолияти ташкилотчисининг устав фонди (устав капитали) энг кам миқдорининг 1 фоизидан ошмаган ундириладиган ЖАРИМАЛАР <table border="1"> <tr> <td>Т/р</td><td>Қоидабузарлик тури</td><td>Қўлланиладиган жарима миқдори (фаолият турига мувофиқ ўйинларни ташкил этувчи ташкилотчилар учун белгиланган</td></tr> </table>	Т/р	Қоидабузарлик тури	Қўлланиладиган жарима миқдори (фаолият турига мувофиқ ўйинларни ташкил этувчи ташкилотчилар учун белгиланган
Т/р	Қоидабузарлик тури	Қўлланиладиган жарима миқдори (фаолият турига мувофиқ ўйинларни ташкил этувчи ташкилотчилар учун белгиланган			

йил 25 июндаги 14-сон буйруғи (07.07.2025 й., рўй.: 3643)			устав фонди (устав капитали)нинг энг кам миқдоридан)
	1-бўлим. Лицензия талабларини бузиш		
	2.	Лицензияни бошқа юридик шахсга ўтказиш, шу жумладан фаолиятни амалга ошириш ҳуқуқини бериш, лицензияга бўлган ҳуқуқларни шартнома орқали бериш ва (ёки) улардан бошқа шахс фойдасига воз кечиш	0,8 фоиз
	3-бўлим. Техник талабларни бузиш		
	20.	Шахсга доир маълумотларни сақлаш ва улардан фойдаланиш талабларига риоя этмаслик	0,8 фоиз, бир йил мобайнида такроран содир этилганда 1 фоиз
Интернет бутунжаҳон ахборот тармоғида таваккалчиликка асосланган ўйинлар, лотереялар ва букмекерлик фаолияти ташкилотчиларига ҳамда лотереялар ва таваккалчиликка асосланган ўйинларни ташкил этиш ва ўтказиш соҳасида Ўзбекистон Республикаси резидентларига ноқонуний хизматлар кўрсатувчи хорижий юридик шахсларга жарима қўллаш тартиби тўғрисидаги низомга 2-ИЛОВА Лотереялар ва таваккалчиликка асосланган ўйинларни ташкил этиш ва ўтказиш соҳасида Ўзбекистон Республикаси резидентларига ноқонуний хизматлар кўрсатувчи хорижий юридик шахсларга қўлланиладиган ЖАРИМАЛАР			

		T/p	Қоидабузарлик тури	Қўлланиладиган жарима миқдори (базавий ҳисоблаш миқдорларида қўлланиладиган жарималар)
		3.	Шахсга доир маълумотларни сақлаш ва улардан фойдаланиш талабларига риоя этмаслик	15 000
11.	Ўзбекистон Республикаси Марказий банки бошқарувининг 2025 йил 16 июлдаги 16/2-сон қарори (13.08.2025 й., рўй.: 3665-сон) билан тасдиқланган “Факторинг электрон платформаларининг ахборот тизимларида ахборот хавфсизлиги ва киберхавфсизликни таъминлаш бўйича минимал талаблар тўғрисида”ги Низом	2.	Ташкилотлар платформани таъминлайдиган ахборот тизимлари (бундан буён матнда ахборот тизимлари деб юритилади) ҳамда ресурсларида ахборот хавфсизлиги ва киберхавфсизликни таъминлаш мақсадида: а) ахборот хавфсизлиги сиёсатини ишлаб чиқади ва тасдиқлайди. Бунда: ахборот тизимлари ва ресурсларида ахборот хавфсизлиги ва киберхавфсизликни таъминлаш бўйича талаблар белгиланиши; белгиланган талаблар ташкилотнинг ҳар бир ходимига таништирилиши ҳамда ушбу талабларга ходимларнинг қатъий риоя қилиши таъминланиши лозим; б) ахборот хавфсизлиги ва киберхавфсизликни таъминлаш бўйича масъул ходимни (бундан буён матнда масъул ходим деб юритилади) тайинлайди; с) конфиденциал, шу жумладан банк сирини ташкил этувчи ва шахсга доир маълумотларнинг дахлсизлигини таъминлайди ҳамда улардан фойдаланиш тартибини ишлаб чиқади. Бунда, ушбу тартибда: конфиденциал, шу жумладан банк сирини ташкил этувчи ва шахсга доир маълумотлар билан ишлашда хавфсизлик, конфиденциаллик ва яхлитликни таъминлаш бўйича талаб ва қоидаларни ишлаб чиқиш;	

		ходимлар билан конфиденциал, шу жумладан банк сирини ташкил этувчи ва шахсга доир маълумотлар ошкор этилишининг олдини олиш бўйича мажбуриятномалар (шартномалар) тузиш ва ушбу маълумотлардан фойдаланиш ҳуқуқларини ходимларнинг лавозим мажбуриятларидан келиб чиқиб белгилаш; конфиденциал маълумотлар рўйхатини шакллантириш ва тасдиқлаш; конфиденциал маълумотлар билан ишлашга рухсат берилган ходимлар рўйхатини шакллантириш ва тасдиқлаш; конфиденциал маълумотлар билан ишлаш тартибини ишлаб чиқиш ва тасдиқлаш; ташқи сақловчи қурилмалар ва техник воситаларни назорат қилинадиган ҳудуддан ташқарига рухсатсиз олиб чиқилишини олдини олиш чоралари назарда тутилиши лозим; д) ахборот тизимларида юзага келадиган хавфларни баҳолаш ҳамда бошқариш бўйича талабларни белгилайди; э) ахборот тизимларида юзага келган ёки келиши мумкин бўлган тўхталишлар, узилишлар, ахборот хавфсизлиги ва киберхавфсизлик ҳодисаларини аниқлаш, олдини олиш, бартараф этиш ва улар тўғрисидаги маълумотларни сақлаш ҳамда рўйхатини юритиш тартибини ишлаб чиқади. 3. Масъул ходим ўз фаолиятида: ахборот тизимлари ва ресурсларида ахборот хавфсизлиги ва киберхавфсизликни таъминлаш бўйича белгиланган талабларнинг ташкилот бўлинмалари ва ходимлар томонидан бажарилишини назорат қилиши; ахборот хавфсизлиги ва киберхавфсизликни таъминлаш тизимини ташкил қилиши; иш жараёнида ходимларга конфиденциал, шу жумладан банк сирини ташкил этувчи ва шахсга доир маълумотларни сир сақлаш мажбурияти ва ўз мажбуриятларини

		бузганлиги учун жавобгарлиги тўғрисида тушунтириш ишларини олиб бориши ҳамда ушбу маълумотлар сақланишини назорат қилиши; ахборот тизимларига ўзгартиришлар киритилишини назорат қилиши; фойдаланувчиларнинг ахборот ресурсларида ишлаш ҳуқуқлари ва чегараларини белгилашни ташкил этиши; ахборот тизимларига киришни назорат қилиши; ахборот тизимлари ва ахборот ресурсларидан рухсатсиз фойдаланишни чеклаши; ахборот хавфсизлиги ва киберхавфсизликни таъминлаш юзасидан ички меъёрий ҳужжатларни ишлаб чиқиши; ахборот хавфсизлиги ва киберхавфсизликни таъминлаш масалаларида раҳбариятга таклифлар бериши; ахборотнинг сақланиши устидан умумий назоратни ташкил этишни таъминлаши керак. 9. Ташкилотларнинг шахсга доир маълумотлар базаси Шахсга доир маълумотлар базаларининг давлат реестрида рўйхатдан ўтказилиши лозим. 10. Ташкилотлар ахборотни шакллантириш, узатиш, сақлаш ва унга ишлов беришнинг барча босқичларида конфиденциал, шу жумладан банк сирини ташкил этувчи ва шахсга доир маълумотларни узлуксиз ҳимоя қилиш учун қуйидаги чораларни кўришлари лозим: идентификация, аутентификация ва авторизация қилиш тизимини жорий этиш; тизимга рухсатсиз киришнинг олдини олиш усуллари (логин, парол, кўп факторли аутентификация (KFA) ва бошқалар) қўллаш; маълумотлар базаси администраторининг пароли камида 12 та белгидан кам бўлмаслигини таъминлаш, бунда паролнинг белгилари сифатида пастки ва юқори регистр

		харфлари, рақамлар ва махсус белгилардан (@, #, \$, &, % ва бошқалар) фойдаланиш; хужжатлар ва идентификация маълумотларини қалбакилаштириш, рухсатсиз кўчириш, ўзгартириш, ўчириш ҳамда учинчи шахсларга тақдим этишдан ҳимоялаш; ахборот тизимларидаги дастурий таъминотларнинг назорати ва ҳисобини юритиш ҳамда дастурий таъминот версиялари, аппарат-дастурий курилмалар ва дастурий воситаларнинг узлуксиз ишлашини таъминлаш; ахборот тизимларини актуал ҳолатда (охирги версияда) бўлишини таъминлаш, бунда дастурий таъминотнинг янги версиясини текширувдан ўтказгандан сўнг ахборот тизимига жорий этиш; корпоратив тармоқда илова серверлари ва фойдаланувчилар ўртасидаги барча ахборот алмашинувини Transport Layer Security (TLS) протоколи (1.3 ёки ундан юқори версия) орқали амалга ошириш; ахборот тизимларини асосий ва захира алоқа каналлари билан таъминлаш; серверларда иш фаолияти учун зарур бўлмаган портларни ёпиш ва хизматларни тўхтатиш; ахборот тизимига рухсатсиз кириш ёки ахборот хавфсизлиги ва киберхавфсизлик ҳодисалари содир этилганда, уларни таҳлил қилиш асосида ҳимоя тизимларини мустаҳкамлаб бориш чораларини кўриш; ахборот тизимига ташқи ахборот тизимларини интеграция қилишда яратиладиган веб-сервис (WebAPI) методларидан фойдаланиш жараёнида авторизациядан ўтказиш учун берилган токен орқали ишлашни йўлга қўйиш.
12.	Ўзбекистон Республикаси Марказий банки бошқарувининг 2025 йил 1 августдаги 19/1-сон қарори	17. Банк қонунчилик ҳужжатлари ва ўзининг ички ҳужжатлари билан белгиланган конфиденциал маълумотларнинг ошкор этилмаслигини таъминлайди. Бунда, банк томонидан қуйидагилар бажарилиши лозим:

	(18.08.2025 й., рўй.: 3669-сон) билан тасдиқланган “Ўзбекистон Республикаси тижорат банкларининг ахборот хавфсизлиги ва киберхавфсизлигига доир минимал талаблар тўғрисида”ги Низом	банкка ёки унинг бўлинмасига тааллуқли бўлган конфиденциал маълумотлар, шу жумладан банк сирини ташкил этувчи ва шахсга доир маълумотлар рўйхатини белгилаш ва унинг актуаллигини таъминлаш; етказилган зарарни қоплаш мақсадида ҳар бир ходим билан конфиденциал маълумотларни сир сақлаш бўйича мажбуриятномани имзолаш; конфиденциал маълумотлардан фойдаланишга рухсати мавжуд бўлмаган ходимларнинг ушбу маълумотдан фойдаланмаслигини таъминлаш; конфиденциал маълумотларни ўзида сақловчи компьютерлар ва улардаги ҳужжатларнинг ишончли сақланишини таъминлаш; Ўзбекистон Республикасининг “Банк сир тўғрисида”ги ва “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги қонунларида кўрсатилган талаблар бажарилишини таъминлаш; конфиденциал маълумотлардан рухсатсиз фойдаланишнинг олдини олиш бўйича чоралар кўриш. 78. Банкда интернет тармоғидан фойдаланишда ахборот хавфсизлиги ва киберхавфсизликни таъминлаш чоралари кўрилиши керак. Конфиденциал, жумладан банк сирини ташкил этувчи ва шахсга доир маълумотлар билан ишлайдиган фойдаланувчиларнинг компьютерларини интернет тармоғига прокси сервер орқали улашга рухсат этилади. Бунда фақат иш фаолиятига оид ахборот ресурсларининг рўйхати асосида интернет тармоғига уланиши ташкил этилиши лозим.
13.	Ўзбекистон Республикаси Марказий банки бошқарувининг 2025 йил 19 августдаги 20/2-сон қарори (23.09.2025 й., рўй.:	27. Кредит бюрolari тизим иштирокчилари билан тузилган шартномаларда ахборот хавфсизлиги ва киберхавфсизликни таъминлаш ҳамда конфиденциал, жумладан банк сирини ташкил этувчи ва шахсга доир маълумотларнинг хавфсизлигини

	3679-сон) билан тасдиқланган “Кредит бюроларининг ахборот хавфсизлиги ва киберхавфсизлигига доир минимал талаблар тўғрисида”ги Низом	таъминлаш бўйича талабларни белгилаши шарт. 28. Кредит бюролари ахборотлаштириш объектларига рухсатсиз кириш ҳамда фойдаланишни чегаралаш мақсадида қуйидаги чораларни кўриши керак: ахборотлаштириш объектларига жисмонан таъсир этишни ҳамда техник жиҳозлар мавжуд бўлган бино ва хоналарга киришни назорат қилиш; ходимларнинг ахборотлаштириш объектларига киришини назорат қилиш ва маълумотларнинг рухсатсиз тарқалишидан ҳимоялаш тизимларини жорий қилиш; серверлар ва телекоммуникация қурилмалари жойлашган хоналарда ишлаш жараёнларини видеокузатув тизимлари ёрдамида назорат қилиш. 29. Кредит бюролари барча турдаги маълумотларни (шу жумладан, банк сирини ташкил этувчи, шахсга доир ва бошқа қонун билан муҳофаза қилинадиган маълумотларни) сақловчи ахборот тизимларининг ахборот хавфсизлиги ва киберхавфсизлигини таъминлашлари шарт. 30. Кредит бюролари масофадан хизмат кўрсатувчи ахборот тизимларини амалиётга жорий этиш ҳамда уларга ўзгартириш киритишдан аввал қуйидагиларни таъминлашлари шарт: масофавий ахборот тизимларининг барча функцияларини синов (тест) тарзида тўлиқ текширувдан ўтказиш; масофавий ахборот тизимларини техник топшириқлар, уларнинг техник топшириққа ва киберхавфсизлик талабларига мувофиқлиги юзасидан экспертизадан ўтказиш ҳамда уларнинг натижалари бўйича олинган экспертиза хулосаларини Марказий банкка тақдим этиш; дастурларни ишлатиш бўйича йўриқномаларни ишлаб чиқиш ва уларнинг актуаллигини таъминлаган ҳолда миждозларга тақдим этиш;

	аниқланган заифликларни бартараф этиш учун ўзгаришлар киритилишини таъминлаш; мижозлар қўллаётган дастурларнинг актуаллигини назорат қилиш. Кредит бюрolari масофавий ахборот тизимларининг янги талқинини (версиясини) жорий этганидан сўнг эски талқиндан (версиядан) фойдаланишни чеклаши ва янги талқинга (версияга) ўтиши (янгилаши) лозим. 31. Кредит бюрolari кредит ахборотидан фойдаланувчилар билан тузилган шартномаларда ахборот хавфсизлиги ва киберхавфсизликни таъминлаш бўйича томонларнинг мажбуриятларини белгилаган бўлиши керак. 32. Кредит бюрolari ахборотнинг конфиденциаллиги ва яхлитлигини, шу жумладан шахсга доир маълумотларни муҳофаза қилишда ҳамда хавфсизликни таъминлашда қуйидаги чораларни қўришлари лозим: ахборот тизимлари орқали ишлов бериладиган конфиденциал ва шахсга доир маълумотларнинг яхлитлиги ва дахлсизлигини таъминлаш ҳамда улардан фойдаланиш тартибини ишлаб чиқиш ва тасдиқлаш; ички ҳужжатлар билан тартибга солинадиган ҳимояланадиган маълумотлар билан ишлашда хавфсизлик ва конфиденциалликни таъминлаш қоидалари ва талабларини ишлаб чиқиш; конфиденциал ва шахсга доир маълумотлар билан ишловчи ходимлар сонини имкон даражасида камайтириш, ходимлар билан конфиденциал ва шахсга доир маълумотлар ошкор этилишининг олдини олиш бўйича мажбуриятномалар (шартнома) тузиш ва ушбу маълумотлардан фойдаланиш ҳуқуқларини ходимларнинг лавозим мажбуриятларидан келиб чиқиб белгилаш;

	конфиденциал маълумотлар рўйхатини юритиш бўйича комиссия таркибини шакллантириш ва тасдиқлаш; конфиденциал маълумотлар рўйхати ва ҳажмини аниқлаш ҳамда тасдиқлаш; конфиденциал маълумотлар билан ишлашга рухсат берилган ходимлар рўйхатини шакллантириш ва тасдиқлаш; ахборотлаштириш объектининг техник паспортини ишлаб чиқиш ва тасдиқлаш; конфиденциал маълумотларни ташувчи воситаларни рўйхатга олиш, йўқ қилиш ҳамда ташқарига олиб чиқиш ва кириш журналларини юритиш; маълумотлар яхлитлиги ва хавфсизлигини таъминлаш мақсадида электрон рақамли имзо калитларидан фойдаланиш ҳамда шифрланган маълумотларни сақлаш тартибини белгилаш; конфиденциал ва шахсга доир маълумотлар мавжуд бўлган ахборот ресурсларига киришда идентификация, аутентификация ва авторизация қилинишини таъминлаш; конфиденциал ва шахсга доир маълумотлар билан ишлаш ҳуқуқларининг рухсатсиз берилишини олдини олиш; ахборот тизимлари фойдаланувчиларининг муҳофазаланган маълумотларига кириш, ишлов бериш, уларни сақлаш ҳамда тақдим этиш жараёнидаги амалга оширилган ҳаракатларни электрон баённомаларда қайд этиб бориш; ташқи сақловчи қурилмалар ва техник воситаларнинг бинодан ташқарига олиб чиқирилишини назорат қилиш; маълумотларни узатиш, сақлаш, ишлов бериш, ўчириш ҳамда рухсатсиз четга чиқиб кетишини олдини олиш чоралари таъминлаш. 32. Кредит бюrolари ахборотнинг конфиденциаллиги ва яхлитлигини, шу жумладан шахсга доир маълумотларни муҳофаза қилишда ҳамда хавфсизликни

	таъминлашда куйидаги чораларни кўришлари лозим: ахборот тизимлари орқали ишлов бериладиган конфиденциал ва шахсга доир маълумотларнинг яхлитлиги ва дахлсизлигини таъминлаш ҳамда улардан фойдаланиш тартибини ишлаб чиқиш ва тасдиқлаш; ички ҳужжатлар билан тартибга солинадиган ҳимояланадиган маълумотлар билан ишлашда хавфсизлик ва конфиденциалликни таъминлаш қоидалари ва талабларини ишлаб чиқиш; конфиденциал ва шахсга доир маълумотлар билан ишловчи ходимлар сонини имкон даражасида камайтириш, ходимлар билан конфиденциал ва шахсга доир маълумотлар ошкор этилишининг олдини олиш бўйича мажбуриятномалар (шартнома) тузиш ва ушбу маълумотлардан фойдаланиш ҳуқуқларини ходимларнинг лавозим мажбуриятларидан келиб чиқиб белгилаш; конфиденциал маълумотлар рўйхатини юритиш бўйича комиссия таркибини шакллантириш ва тасдиқлаш; конфиденциал маълумотлар рўйхати ва ҳажмини аниқлаш ҳамда тасдиқлаш; конфиденциал маълумотлар билан ишлашга рухсат берилган ходимлар рўйхатини шакллантириш ва тасдиқлаш; ахборотлаштириш объектининг техник паспортини ишлаб чиқиш ва тасдиқлаш; конфиденциал маълумотларни ташувчи воситаларни рўйхатга олиш, йўқ қилиш ҳамда ташқарига олиб чиқиш ва кириш журналларини юритиш; маълумотлар яхлитлиги ва хавфсизлигини таъминлаш мақсадида электрон рақамли имзо калитларидан фойдаланиш ҳамда шифрланган маълумотларни сақлаш тартибини белгилаш; конфиденциал ва шахсга доир маълумотлар мавжуд бўлган ахборот ресурсларига

		киришда идентификация, аутентификация ва авторизация қилинишини таъминлаш; конфиденциал ва шахсга доир маълумотлар билан ишлаш ҳуқуқларининг рухсатсиз берилишини олдини олиш; ахборот тизимлари фойдаланувчиларининг муҳофазаланган маълумотларига кириш, ишлов бериш, уларни сақлаш ҳамда тақдим этиш жараёнидаги амалга оширилган ҳаракатларни электрон баённомаларда қайд этиб бориш; ташқи сақловчи қурилмалар ва техник воситаларнинг бинодан ташқарига олиб чиқилишини назорат қилиш; маълумотларни узатиш, сақлаш, ишлов бериш, ўчириш ҳамда рухсатсиз четга чиқиб кетишини олдини олиш чоралари таъминлаш. 40. Кредит бюрolari ўзларининг ахборот тизимларига ўзгартириш киритиш учун бошқа ташкилотларни жалб қилганда конфиденциал ва шахсга доир маълумотларни ошкор этмаслик бўйича битим тузиш зарур. 43. Ахборот тизимидан банк сирини ташкил этувчи ва шахсга доир маълумотларни олиш жараёнида аномал (фрод) ҳолатларни аниқлаш механизми жорий этилиши лозим. 45. Кредит бюрolari томонидан конфиденциал ва шахсга доир маълумотлар рухсат берилган ахборот тизимлари орқали юборилиши шарт.
14.	Ўзбекистон Республикаси рақамли технологиялар вазирининг 2026 йил 6 январдаги 287-мх-сон буйруғи (26.01.2026 й., рўй.: 3762-сон) билан тасдиқланган Телекоммуникациялар хизматларини кўрсатиш қоидалари	170. КРМБни шакллантириш, юритиш, ишлаши ва техник кузатуви, шу жумладан ундаги ахборот ва маълумотларни йиғиш, сақлаш, қайта ишлаш, узатиш, шунингдек КРМБдан фойдалана олиш имкониятини тақдим этиш Ўзбекистон Республикасининг “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги Қонуни талабларига риоя қилган ҳолда КРМБ оператори томонидан таъминланади. 171. Абонент рақамини кўчириш жараёнини амалга ошириш учун зарур бўлган маълумотлар мобил алоқа операторлари

		(провайдерлари) томонидан КРМБ операторига ва аксинча Ўзбекистон Республикасининг “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги Қонуни талабларига риоя қилган ҳолда тақдим этилади. 286. Оператор (провайдер, эшиттирувчи) абонент билан тузилган шартнома бекор қилинганда абонентнинг шахсга доир маълумотларини қонунчилик ҳужжатларига мувофиқ ўзининг маълумотлар базасидан йўқ қилишлари шарт. Дилер абонент тўғрисидаги маълумотларни операторга (провайдерга) тақдим этганидан сўнг ўзига маълум бўлган шахсга доир маълумотларни қонунчилик ҳужжатларига мувофиқ йўқ қилиши шарт.
15.	Ўзбекистон Республикаси рақамли технологиялар вазирининг 2026 йил 24 февралдаги 284-мх-сон буйруғи (14.03.2026 й., рўй.: 3787-сон) билан тасдиқланган Сунъий интеллектга асосланган ечимларни яратиш, жорий қилиш ва улардан фойдаланиш бўйича этика қоидалари	5. Сунъий интеллект технология ва тизимларидан фойдаланиш Ўзбекистон Республикасининг “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги, “Ахборотлаштириш тўғрисида”ги ва “Киберхавфсизлик тўғрисида”ги қонунлари ҳамда бошқа қонунчилик ҳужжатларига асосан амалга оширилиши шарт. 14. Маълумотлар ҳимояси тамойилига кўра: сунъий интеллект технология ва тизимларидан фойдаланишда сунъий интеллект иштирокчилари давлат сирлари ва бошқа қонунчилик билан қўриқланадиган сирларни, шахсга доир маълумотлар ва фойдаланилиши чекланган бошқа маълумотлар ҳимоясини таъминлаши; сунъий интеллект иштирокчилари томонидан шахсга доир маълумотларга қонунга зид равишда ишлов беришнинг тақиқланиши керак. 17. Сунъий интеллект технология ва тизимларини ишлаб чиқувчи ва жорий этувчилар қуйидаги мажбуриятларга эга шахсга доир маълумотлар ва фойдаланиши чекланган маълумотлар ҳимоясини таъминлаш мажбуриятига эга.

		19. Сунъий интеллект тизимларидан фойдаланувчилар шахсга доир маълумотлар ва фойдаланиши чекланган маълумотлар ҳимоясини таъминлаш мажбуриятига эга.

Мазкур қонунчилик ҳужжатларини яна давом эттириш мумкин, шу билан бирга, ҳуқуқ манбаси сифатида норматив-ҳуқуқий ҳарактерда эга бўлмаган норматив ёки тавсиявий тусдаги миллий ва халқаро ҳужжатлар ҳам шахсга доир маълумотларга оид қонунчилик тизимини ташкил этиши мумкин. Шунга кўра, шахсга доир маълумотлар тўғрисидаги қонунчилик Ўзбекистон Республикасининг “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида” 2019 йил 2 июлдаги ЎРҚ–547-сон Қонуни ва бошқа қонунчилик ҳужжатларидан иборатдир. Агар Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасида Ўзбекистон Республикасининг шахсга доир маълумотлар тўғрисидаги қонунчилигида назарда тутилганидан бошқача қоидалар белгиланган бўлса, халқаро шартнома қоидалари қўлланилади.

Мазкур Қонуннинг 1-моддасида ушбу Қонуннинг мақсади шахсга доир маълумотлар соҳасидаги муносабатларни тартибга солишдан иборат эканлиги белгиланган бўлса-да, амалда ушбу Қонуннинг 3-моддасига асосан, ушбу Қонуннинг амал қилиши шахсга доир маълумотларга ишлов бериш ва уларни ҳимоя қилиш чоғида қўлланиладиган ишлов бериш воситаларидан, шу жумладан ахборот технологияларидан қатъи назар юзага келадиган муносабатларга нисбатан татбиқ этилади.

Ушбу Қонуннинг амал қилиши:

жисмоний шахс томонидан шахсга доир маълумотларга шахсий ва маиший мақсадларда ишлов бериш;

Миллий архив фонди ҳужжатларини ва шахсга доир маълумотларни ўз ичига олган бошқа архив ҳужжатларини шакллантириш, сақлаш ва улардан фойдаланиш;

давлат сирларини ташкил этадиган маълумотлар ҳамда муҳофизат ва миллий хавфсизлик масалаларига тааллуқли маълумотлар жумласига киритилган шахсга доир маълумотларга ишлов бериш;

тезкор-қидирув, разведка ва контрразведка фаолияти, жиноятчиликка қарши курашиш, ҳуқуқ-тартиботни сақлаш жараёнида, шунингдек жиноий фаолиятдан олинган даромадларни легаллаштиришга қарши курашиш доирасида олинган шахсга доир маълумотларга ишлов бериш чоғида юзага келадиган муносабатларга нисбатан татбиқ этилмайди.

Ўзбекистон Республикасининг конституциявий Қонуни билан махсус ҳуқуқий режим ўрнатилган ҳудудда шахсга доир маълумотларга ишлов бериш ва уларни ҳимоя қилиш билан боғлиқ муносабатлар ушбу Қонунда белгиланганидан бошқача қоидалар билан тартибга солинади.

Шу боисдан ҳам шахсга доир маълумотлар тўғрисидаги қонунчиликни қўлланилиш соҳасига кўра, қуйидаги турларга бўлинади:

Ўзбекистон Республикасининг “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида” 2019 йил 2 июлдаги ЎРҚ–547-сон Қонуни ва у асосида қабул қилинган қонунчилик ҳужжатлари ва бошқа ҳужжатлар;

жисмоний шахс томонидан шахсга доир маълумотларга шахсий ва маиший мақсадларда ишлов беришга оид қонунчилик ва бошқа ҳужжатлар;

Миллий архив фонди ҳужжатларини ва шахсга доир маълумотларни ўз ичига олган бошқа архив ҳужжатларини шакллантириш, сақлаш ва улардан фойдаланишга оид қонунчилик ва бошқа ҳужжатлар;

давлат сирларини ташкил этадиган маълумотлар ҳамда мудофаа ва миллий хавфсизлик масалаларига тааллуқли маълумотлар жумласига киритилган шахсга доир маълумотларга ишлов беришга оид қонунчилик ва бошқа ҳужжатлар;

тезкор-қидирув, разведка ва контрразведка фаолияти, жиноятчиликка қарши курашиш, ҳуқуқ-тартиботни сақлаш жараёнида, шунингдек жиноий фаолиятдан олинган даромадларни легаллаштиришга қарши курашиш доирасида олинган шахсга доир маълумотларга ишлов бериш чоғида юзага келадиган муносабатларга оид қонунчилик ва бошқа ҳужжатлар;

алоҳида қонунчилик билан белгиланган ҳужжатлар;

халқаро ҳужжатлар.

Мазкур ҳужжатларнинг барчаси шахсга доир қонунчилик тўпламини ташкил этади.

1.3. Шахсга доир маълумотлар соҳасини давлат томонидан тартибга солиш

Шахсга доир маълумотлар соҳасини давлат томонидан тартибга солиш дегани давлат ўзининг тартибга солиш функцияси орқали шахсга доир маълумотлар соҳасини тегишли қонунчилик билан тартибга солиб қўйилишини, бу борадаги ваколатли идораларнинг ҳуқуқий мақоми, ваколатларини тушунмоқ лозим.

Ўзбекистон Республикасининг “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида” 2019 йил 2 июлдаги ЎРҚ–547-сон Қонунида шахсга доир маълумотлар соҳасини давлат томонидан тартибга солиш Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ва шахсга доир маълумотлар соҳасидаги ваколатли давлат органи томонидан амалга оширилиши белгиланган.

Шу билан бирга, Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотларига ахборот технологияларидан фойдаланган ҳолда, шу жумладан Интернет жаҳон ахборот тармоғида ишлов беришнинг алоҳида шартларига риоя этилиши устидан давлат назорати Ўзбекистон Республикаси Ахборотлаштириш ва телекоммуникациялар соҳасида назорат бўйича давлат инспекцияси томонидан амалга оширилади¹⁵.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси:

шахсга доир маълумотлар соҳасида ягона давлат сиёсати амалга оширилишини таъминлайди;

шахсга доир маълумотлар соҳасидаги давлат дастурларини тасдиқлайди;

Шахсга доир маълумотлар базаларининг давлат реестрини юритиш тартибини белгилайди;

шахсга доир маълумотлар базаларини Шахсга доир маълумотлар базаларининг давлат реестрида рўйхатдан ўтказиш тартибини тасдиқлайди;

давлат ва хўжалик бошқаруви органларининг, маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг шахсга доир маълумотлар соҳасидаги фаолиятини мувофиқлаштиради.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси шахсга доир маълумотлар соҳасидаги ваколатли давлат органи томонидан тақдим этилган маълумотларга асосан:

шахсга доир маълумотларга ишлов берилаётганда ушбу маълумотларнинг хавфсизлигига бўлган таҳдидларга қараб, уларнинг ҳимоя қилинганлик даражасини;

шахсга доир маълумотлар ҳимоясини таъминлашга оид бўлган, бажарилиши шахсга доир маълумотларга ишлов бериш чоғида уларнинг белгиланган ҳимоя қилинганлик даражасини таъминлайдиган талабларни;

---

¹⁵ Вазирлар Маҳкамасининг 2018 йил 5 сентябрдаги 707-сон қарори билан тасдиқланган “Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотларига ишлов беришнинг алоҳида шартларига риоя этилиши устидан давлат назоратини амалга ошириш тартиби тўғрисида”ги Низом // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

биометрик ва генетик маълумотлар мавжуд бўлган моддий жисмларга ҳамда бундай маълумотларни шахсга доир маълумотлардан ташқарида сақлаш технологияларига оид талабларни белгилайди.

Шу билан бирга, Шахсга доир маълумотлар бир хил ҳимоя қилинишини таъминловчи чет давлатлар рўйхати Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

Персоналлаштириш маркази шахсга доир маълумотлар соҳасидаги ваколатли давлат органидир (бундан буён матнда ваколатли давлат органи деб юритилади).

Ваколатли давлат органи:

шахсга доир маълумотлар соҳасидаги давлат сиёсатини амалга оширади;

шахсга доир маълумотлар соҳасидаги давлат дастурларини ва бошқа дастурларни ишлаб чиқиш ҳамда амалга оширишда иштирок этади;

Шахсга доир маълумотларга ишлов беришнинг намунавий тартибини тасдиқлайди;

Мулқдорнинг ва (ёки) операторнинг шахсга доир маълумотларга ишлов берилишини ҳамда уларнинг ҳимоя қилинишини таъминловчи тузилмавий бўлинмаси ёки ваколатли шахси фаолиятини ташкил этишнинг намунавий тартибини тасдиқлайди;

Шахсга доир маълумотлар базаларининг давлат реестрини юритади;

шахсга доир маълумотлар базаси Шахсга доир маълумотлар базаларининг давлат реестрида рўйхатдан ўтказилганлиги тўғрисида гувоҳнома беради;

шахсга доир маълумотлар тўғрисидаги қонунчилик талабларига риоя этилиши устидан ўз ваколатлари доирасида давлат назоратини амалга оширади;

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасига шахсга доир маълумотлар соҳасидаги норматив-ҳуқуқий базани такомиллаштириш юзасидан таклифлар киритади;

давлат хавфсизлигини таъминлаш соҳасидаги ваколатли давлат органларига уларнинг фаолияти соҳасига нисбатан қўлланиладиган белгиланган маълумотларни юборади;

шахсга доир маълумотларнинг зарур ҳимоя қилинганлик даражасини белгилайди;

ишлов бериладиган шахсга доир маълумотларнинг ҳажми ва мазмунини, фаолият турини, шахсга доир маълумотлар хавфсизлигига бўлган таҳдидларнинг ҳақиқийлигини таҳлил қилади;

шахсга доир маълумотлар тўғрисидаги қонунчиликнинг бузилишларини бартараф қилиш ҳақида юридик ва жисмоний шахслар томонидан ижро этилиши мажбурий бўлган кўрсатмалар киритади;

чет давлатларнинг ваколатли органлари ва халқаро ташкилотлар билан шахсга доир маълумотлар соҳасида ҳамкорликни амалга оширади.

Шунингдек, Вазирлар Маҳкамасининг 2018 йил 5 сентябрдаги 707-сон қарори билан тасдиқланган “Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотларига ишлов беришнинг алоҳида шартларига риоя

этилиши устидан давлат назоратини амалга ошириш тартиби тўғрисида”ги Низом мулкдор ва (ёки) операторлар томонидан Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотларига ахборот технологияларидан фойдаланган ҳолда ишлов беришда, шу жумладан Интернет жаҳон ахборот тармоғида ишлов беришда уларнинг жисман Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган техник воситаларда ҳамда белгиланган тартибда Шахсга доир маълумотлар базаларининг давлат реестрида рўйхатдан ўтказилган шахсга доир маълумотлар базаларида йиғилиши, тизимлаштирилиши ва сақланишига оид қонунчилик ҳужжатлари талабларини бажарилиши устидан давлат назоратини амалга ошириш тартибини белгилайди. Ушбу Низомга кўра, Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотларига ишлов беришнинг алоҳида шартларига риоя этилиши устидан давлат назорати Шахсга доир маълумотлар субъектлари ҳуқуқларини бузувчилар реестрини (кейинги ўринларда – Реестр) юритиш орқали амалга оширилади. Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотларига ахборот технологияларидан фойдаланган ҳолда, шу жумладан Интернет жаҳон ахборот тармоғида ишлов беришнинг алоҳида шартларига риоя этилиши устидан давлат назорати Ўзбекистон Республикаси Ахборотлаштириш ва телекоммуникациялар соҳасида назорат бўйича давлат инспекцияси (кейинги ўринларда – “Ўзкомназорат” давлат инспекцияси) томонидан амалга оширилади. **“Ўзкомназорат” давлат инспекцияси:**

мулкдор ва (ёки) операторларнинг Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотларига ишлов беришнинг алоҳида шартларига риоя этилишини ўрганиш ва текшириш ҳамда мониторинг ва таҳлил қилиш ишларини амалга оширади;

Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотларига ахборот технологияларидан фойдаланган ҳолда, шу жумладан Интернет жаҳон ахборот тармоғида ишлов беришнинг алоҳида шартлари бузилган тақдирда ушбу қонун бузилиш ҳолатини бартараф этиш юзасидан давлат органи, жисмоний ва (ёки) юридик шахслар томонидан ижро этилиши мажбурий бўлган кўрсатмалар беради;

фуқароларнинг шахсга доир маълумотларига ахборот технологияларидан фойдаланган ҳолда, шу жумладан Интернет жаҳон ахборот тармоғида ишлов берувчи мулкдор ва (ёки) операторларга нисбатан Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотларига ишлов беришнинг алоҳида шартларини бузганликлари юзасидан маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида баённомаларни тузади ва кўриб чиқиш учун судга юборади;

мулкдор ва (ёки) операторларнинг ахборот технологияларидан фойдаланган ҳолда, шу жумладан Интернет жаҳон ахборот тармоғида шахсга доир маълумотларга ишлов бериш фаолиятлари юзасидан Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасига ахборот киритиб боради;

Реестрни юритади ҳамда хорижий давлатларнинг ваколатли органлари ва халқаро ташкилотлар билан шахсга доир маълумотлар соҳасида ҳамкорликни амалга оширади.

Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотларига ишлов беришнинг алоҳида шартларини бузган мулкдор ва (ёки) операторларни Реестрга киритиш ва Реестрдан чиқариш монографияга 1-илова қилинган схемага мувофиқ амалга оширилади.

Оммавий коммуникациялар масалалари бўйича маркази (кейинги ўринларда – Марказ) ўз зиммасига юклатилган вазифалар доирасида Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотларига ахборот технологияларидан фойдаланган ҳолда, шу жумладан Интернет жаҳон ахборот тармоғида ишлов беришнинг алоҳида шартлари бузилиш ҳолатларини аниқлаш мақсадида Интернет жаҳон ахборот тармоғида шахсга доир маълумотларга ишлов берувчи мулкдор ва (ёки) операторлар фаолияти мониторингини амалга оширади. Марказ томонидан Интернет жаҳон ахборот тармоғида шахсга доир маълумотларга ишлов берувчи мулкдор ва (ёки) операторлар томонидан Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотларига ишлов беришнинг алоҳида шартлари бузилганлиги ҳолатлари аниқланганда, бу ҳақда, 24 соат давомида шахсга доир маълумотлар соҳасидаги ваколатли давлат органига хулоса бериш учун маълумот киритади.

Шахсга доир маълумотлар соҳасидаги ваколатли давлат органи Марказ томонидан тақдим этилган маълумотни олгандан сўнг 24 соат ичида “Ўзкомназорат” давлат инспекциясига шахсга доир маълумотларга ахборот технологияларидан фойдаланган ҳолда, шу жумладан Интернет жаҳон ахборот тармоғида ишлов берувчи мулкдор ва (ёки) операторлар томонидан Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотларига ишлов беришнинг алоҳида шартлари бузилганлиги юзасидан хулоса тақдим этади. Шахсга доир маълумотлар соҳасидаги ваколатли давлат органи хулосасида хулоса қабул қилинган сана, ўрганиш предмети (Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотларига ишлов беришнинг алоҳида шартларини бузган мулкдор ва (ёки) операторлар ресурслари рўйхати), ўтказилган мониторинг натижалари (бузилган қонунчилик ҳужжатлари бандлари кўрсатилган ҳолда), Реестрга киритиш ва шахсга доир маълумотлар базасининг мулкдорлари ва (ёки) операторларига нисбатан чоралар кўриш юзасидан таклифлар кўрсатилган бўлади. “Ўзкомназорат” давлат инспекцияси тақдим этилган хулоса келиб тушган кундан бошлаб бир кун муддатда аниқланган камчиликларни бартараф этиш юзасидан шахсга доир маълумотлар базаси мулкдори ёки операторига аниқ муддат белгилаган ҳолда тегишли кўрсатма беради. Шахсга доир маълумотлар базаси мулкдори ёки оператори кўрсатмада келтирилган камчиликларни бартараф этиш чорасини кўриши ва “Ўзкомназорат” давлат инспекциясига ўз вақтида маълумот киритиши лозим.

“Ўзкомназорат” давлат инспекцияси кўрсатмасида белгиланган муддат ичида кўрсатмада назарда тутилган қонун бузилиши ҳолатлари бартараф этилмаган тақдирда, мулкдор ва (ёки) оператор тўғрисидаги маълумотлар Реестрга киритилади. Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотларига ахборот технологияларидан фойдаланган ҳолда, шу жумладан Интернет жаҳон ахборот тармоғида ишлов беришнинг алоҳида

шартларини бузган мулкдор ва (ёки) операторларни Реестрга киритилишига асос бўлган шахсга доир маълумотлар соҳасидаги ваколатли давлат орган хулосаси устидан судга шикоят қилишга ҳақли.

Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотларига ахборот технологияларидан фойдаланган ҳолда, шу жумладан Интернет жаҳон ахборот тармоғида ишлов беришнинг алоҳида шартларини бузган мулкдор ва (ёки) операторлар фаолиятини Интернет жаҳон ахборот тармоғи миллий сегментида чеклаш Ўзбекистон Республикаси Рақамли технологиялар вазирлиги (кейинги ўринларда – Вазирлик) томонидан амалга оширилади. Фойдаланишни чеклаш идентификация маълумотлари Реестрга киритилган шахсга доир маълумотлар базасининг мулкдори ва (ёки) операторининг Интернет жаҳон ахборот тармоғи ахборот ресурсларига нисбатан татбиқ этилади. “Ўзкомназорат” давлат инспекцияси Реестрга киритилгандан сўнг 12 соат давомида шахсга доир маълумотлар базаси мулкдори ёки операторининг Интернет жаҳон ахборот тармоғи ахборот ресурсларидан фойдаланишини чеклаш бўйича Вазирликка тақдимнома беради. Вазирлик Реестрга киритилгандан сўнг 12 соат давомида шахсга доир маълумотлар базаси мулкдори ёки операторининг Интернет жаҳон ахборот тармоғи ресурсларидан фойдаланишини чеклашни амалга оширади.

“Ўзкомназорат” давлат инспекцияси томонидан шахсга доир маълумотлар базасининг мулкдорини ва (ёки) операторини Реестрдан чиқарилиши учун қуйидагилар асос бўлади:

1. Марказ маълумотига асосан шахсга доир маълумотлар соҳасидаги ваколатли давлат органининг мулкдор ва (ёки) оператор томонидан Интернет жаҳон ахборот тармоғи ресурсида камчиликлар бартараф этилганлиги юзасидан хулосаси;

2. Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотларига ахборот технологияларидан фойдаланган ҳолда, шу жумладан Интернет жаҳон ахборот тармоғида ишлов беришнинг алоҳида шартларини бузган мулкдор ва (ёки) операторларни Реестрга киритилиши учун асос бўлган шахсга доир маълумотлар соҳасидаги ваколатли давлат органи хулосасини бекор қилиш тўғрисида суд қарорининг қонуний кучга кириши.

“Ўзкомназорат” давлат инспекцияси Интернет жаҳон ахборот тармоғи ресурси эгасининг Интернет жаҳон ахборот тармоғи ресурсида камчиликлар бартараф этилганлиги юзасидан билдирган ёзма (электрон) мурожаатини ўрганиб, бир кун муддатда шахсга доир маълумотлар соҳасидаги ваколатли давлат органига хулоса бериш учун тақдим этади.

Шахсга доир маълумотлар соҳасидаги ваколатли давлат органи Марказ билан биргаликда мулкдор ва (ёки) оператор томонидан Интернет жаҳон ахборот тармоғи ресурсида камчиликлар бартараф этилганлиги юзасидан маълумотини 24 соат давомида ўрганиб чиқади ва “Ўзкомназорат” давлат инспекциясига хулоса беради. “Ўзкомназорат” давлат инспекцияси юқорида аниқланган ҳолатлар асосида 24 соат давомида шахсга доир маълумотлар базасининг мулкдорини ва (ёки) операторини (ёки ахборот ресурси

идентификация маълумотларини) Реестрдан чиқаради. Шахсга доир маълумотлар базасининг мулкдорини ва (ёки) операторини (ёки ахборот ресурси идентификация маълумотларини) Реестрдан чиқарилгач, Вазирлик “Ўзкомназорат” давлат инспекцияси тақдимномаси асосида фойдаланишни чекловчи тўсиқларни 12 соат давомида олади. Реестрда қайд этилган, ишлов берилган ва бошқа амалга оширилган маълумотлар ҳамда уларнинг ўзгариш тарихи ўрнатилган тартибда сақланади.

Хорижий давлатлар тажрибаси ва GDPR стандартлари шуни кўрсатадики, шахсга доир маълумотлар дахлсизлигини таъминлашда ваколатлар одатда битта мустақил орган – Маълумотларни ҳимоя қилиш органи (Data Protection Authority - DPA) доирасида марказлаштирилади. Ушбу органнинг ўзи бир вақтнинг ўзида назорат, мониторинг ва маъмурий чеклов функцияларини бажаради. Институционал мувофиқлаштириш эса давлатнинг рақамлаштириш, алоқа ёки адлия вазирликлари, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи чекловлар эса суд органлари орқали амалга оширилади. 2-иловага мувофиқ жадвалда дунёнинг 200 та давлати тажрибасига асосланган, шахсга доир маълумотлар билан ишловчи ва уларни назорат қилувчи ваколатли давлат органлари тизими бўйича тўлиқ ва долзарб маълумотлар келтирилган.

II БОБ. ШАХСГА ДОИР МАЪЛУМОТЛАРГА ИШЛОВ БЕРИШНИНГ НОРМАТИВ-ҲУҚУҚИЙ РЕЖИМИ ВА СУБЪЕКТЛАР МАҚОМИ

2.1. Шахсга доир маълумотларга ишлов беришнинг мазмун-моҳияти

Субъект ва оператор шахсга доир маълумотларга ишлов бериш иштирокчиларидир. Субъектнинг қонуний вакили, мулкдор ва учинчи шахслар ҳам шахсга доир маълумотларга ишлов бериш иштирокчилари сифатида иш юритиши мумкин. Амалдаги қонунчиликка кўра, фуқароларнинг қонуний вакиллари – ота-оналари, фарзандликка олувчилари ёки васийлари бўла оладиган бўлса, жисмоний ва юридик шахслар, давлат органлари ва ташкилотлари, фуқаролик жамияти институтлари, тадбиркорлик субъектлари учинчи шахс саналади. Шахсга доир маълумотларга ишлов бериш шахсга доир маълумотларни йиғиш, тизимлаштириш, сақлаш, ўзгартириш, тўлдириш, улардан фойдаланиш, уларни бериш, тарқатиш, узатиш, эгасизлантириш ва йўқ қилиш бўйича бир ҳаракатни ёки ҳаракатлар мажмуини амалга ошириш ҳисобланади.

Шахсга доир маълумотларга ишлов бериш деганда биз сўз билан шахсга доир маълумотни яратиш, фойдаланиш, ўзгартириш, йўқ қилиш ёки у билан боғлиқ ҳар қандай ҳаракатни амалга оширишни тушуниш лозим.

Шахсга доир маълумотлар базаси мулкдор ва (ёки) оператор, шунингдек учинчи шахс томонидан амалга ошириладиган вазифаларни бажариш учун зарур ҳамда етарли бўлган шахсга доир маълумотларни йиғиш йўли билан шакллантирилади. Шахсга доир маълумотларни йиғиш, тизимлаштириш тартиби ва принциплари мулкдор ва (ёки) оператор томонидан мустақил равишда белгиланади. Шахсга доир маълумотларни сақлаш шахсга доир маълумотларни йиғиш чоғида илгари билдирилган мақсадлар талаб этадиган даражада субъектни идентификация қилиш имконини берадиган шаклда амалга оширилади. Шахсга доир маълумотларни сақлаш муддати уларни йиғиш ва уларга ишлов бериш мақсадига эришиш санаси билан белгиланади. Шахсга доир маълумотларни ўзгартириш ва тўлдириш субъектнинг мурожаати асосида, ушбу мурожаат берилган пайтдан эътиборан уч кунлик муддатдан кечиктирмай мулкдор ва (ёки) оператор томонидан амалга оширилади. Ҳақиқатга тўғри келмайдиган шахсга доир маълумотларни ўзгартириш ва тўлдириш бундай номувофиқлик аниқланган пайтдан эътиборан дарҳол амалга оширилади. Мулкдорнинг, операторнинг ва учинчи шахснинг фаолияти мақсадларини амалга оширишга қаратилган шахсга доир маълумотлар билан ҳаракатлар шахсга доир маълумотлардан фойдаланишдир.

Мулкдор, оператор ва учинчи шахс томонидан шахсга доир маълумотлардан фойдаланиш бу маълумотларнинг зарур даражада ҳимоя қилинишини таъминлаш шарти билан фақат ушбу шахсга доир маълумотларни йиғиш бўйича илгари билдирилган мақсадлар учун амалга оширилади. Мулкдор ва (ёки) операторнинг, шунингдек учинчи шахснинг

шахсга доир маълумотларга ишлов бериш билан боғлиқ бўлган ходимлари томонидан шахсга доир маълумотлардан фойдаланиш фақат уларнинг ўз касбий, хизмат ёки меҳнат мажбуриятларига мувофиқ амалга оширилиши керак. Мулкдор ва (ёки) операторнинг, шунингдек учинчи шахснинг шахсга доир маълумотларга ишлов бериш билан боғлиқ бўлган ходимлари ўзига ишониб топширилган ёки касбий, хизмат ёхуд меҳнат мажбуриятларини бажариши сабабли маълум бўлиб қолган шахсга доир маълумотларнинг ошкор этилишига йўл қўймаслиги шарт. Шахсга доир маълумотларни муайян шахсга ошкор этишга қаратилган ҳаракатлар шахсга доир маълумотларни бериш ҳисобланади. Шахсга доир маълумотларни давлат бошқаруви органларига бериш бепул асосда амалга оширилади. Субъект ўзининг шахсга доир маълумотларини беришни рад қилган тақдирда, ўзининг рад қилиши сабабларини кўрсатмаслик ҳуқуқига эга. Шахсга доир маълумотларни номуайян доирадаги шахсларга ошкор этишга, шу жумладан шахсга доир маълумотларни оммавий ахборот воситаларида ҳаммага маълум қилишга, Интернет жаҳон ахборот тармоғига жойлаштиришга ёки шахсга доир маълумотлардан бирор-бир бошқа усул билан фойдаланиш имконини беришга қаратилган ҳаракатлар шахсга доир маълумотларни тарқатишдир.

Шахсга доир маълумотларни йиғишнинг илгари билдирилган мақсадларидан четга чиқилган ҳолларда, ушбу маълумотларни тарқатиш субъектнинг розилиги билан амалга оширилади. Шахсга доир маълумотларни мулкдор ва (ёки) оператор томонидан Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарига узатиш шахсга доир маълумотларни трансчегаравий узатишдир. Шахсга доир маълумотларни трансчегаравий узатиш шахсга доир маълумотлар субъектларининг ҳуқуқлари бир хилда ҳимоя қилинишини таъминловчи чет давлатлар ҳудудига амалга оширилади.

Шахсга доир маълумотларнинг бир хилда ҳимоя қилинишини таъминламайдиган чет давлатлар ҳудудига шахсга доир маълумотларни трансчегаравий узатиш қуйидаги ҳолларда амалга оширилиши мумкин:

- 1) субъектнинг ўз шахсга доир маълумотларини трансчегаравий узатиш бўйича розилиги мавжуд бўлганда;
- 2) Ўзбекистон Республикасининг конституциявий тузумини ҳимоя қилиш, жамоат тартибини сақлаш, фуқароларнинг ҳуқуқлари ва эркинликларини, аҳолининг соғлиғи ва маънавиятини муҳофаза қилиш зарур бўлганда;
- 3) Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларида назарда тутилган ҳолларда.

Шахсга доир маълумотларни трансчегаравий узатиш Ўзбекистон Республикасининг конституциявий тузumi асосларини, Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг маънавиятини, соғлиғини, ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш, мамлакат мудофаасини ҳамда давлат хавфсизлигини таъминлаш мақсадида тақиқланиши ёки чекланиши мумкин.

Амалга оширилиши натижасида шахсга доир маълумотларнинг муайян субъектга тегишлилигини аниқлаш имкони бўлмай қоладиган ҳаракатлар шахсга доир маълумотларни эгасизлантиришдир. Тарихий, статистик,

социологик, илмий тадқиқотлар ўтказиш учун шахсга доир маълумотларга ишлов берилаётганда мулкдор ва оператор, шунингдек учинчи шахс бу маълумотларни эгасизлантириши шарт. Амалга оширилиши натижасида шахсга доир маълумотларни тиклаш имкони бўлмай қоладиган ҳаракатлар шахсга доир маълумотларни йўқ қилишдир.

Шахсга доир маълумотлар мулкдор ва (ёки) оператор, шунингдек учинчи шахс томонидан қўйидаги ҳолларда йўқ қилиниши лозим:

шахсга доир маълумотларга ишлов бериш мақсадига эришилганда;

субъектнинг шахсга доир маълумотларга ишлов бериш учун берилган розилиги чақириб олинганда;

шахсга доир маълумотларга ишлов беришнинг субъект берган розилик билан белгиланган муддати ўтганда;

суднинг қарори қонуний кучга кирганда.

Юқоридаги барча ҳаракатлар тўғри ва тизимли амалга оширилиши учун шахсга доир маълумотларга ишлов берилиши ва уларнинг ҳимоя қилинишини таъминлаш учун вазифалар ҳажми, маълумотлар базаларининг сони ҳамда уларнинг автоматлаштирилганлик даражасидан келиб чиқиб, мулкдор ва (ёки) оператор томонидан бўлинма ташкил этилади ёки ваколатли шахс тайинланади. Бўлинма ёки ваколатли шахс фақат мулкдор ва (ёки) операторнинг қонуний топшириқларини бажаради ҳамда бевосита мулкдор ва (ёки) оператор раҳбари олдида жавобгар ҳисобланади. Бўлинма ёки ваколатли шахс ўз фаолиятини Ўзбекистон Республикасининг “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги Қонуни, шахсга доир маълумотлар соҳасидаги бошқа қонунчилик ҳужжатлари ҳамда мулкдор ва (ёки) оператор томонидан тасдиқланган ички тартиб қоидаларга мувофиқ амалга оширади. Бўлинма раҳбари ва ходимлари ёки ваколатли шахс бошқа ишга ўтказилганда (бўлинма тугатилганда) ёки улар билан тузилган меҳнат шартномаси бекор қилинганда, уларнинг маълумотлар базасига кириш ҳуқуқи мулкдор ва (ёки) оператор томонидан охириги иш кунидан кечиктирмасдан бекор қилиниши шарт. Қўйидагилар бўлинма ёки ваколатли шахснинг асосий вазифалари ҳисобланади:

1) шахсга доир маълумотларга ишлов беришда уларнинг ҳимоя қилинишини, яхлитлигини ва бут сақланишини ҳамда махфийлигига риоя этилишини таъминлаш;

2) шахсга доир маълумотларга қонунга ҳилоф равишда ишлов берилишининг олдини олиш, қонунчиликда белгиланган талаблар бузилганлиги аниқланган ҳолларда мулкдор ва (ёки) оператор билан келишган ҳолда шахсга доир маълумотларни блоклаш (чеклаш);

3) мулкдор ва (ёки) операторнинг шахсга доир маълумотлар базаси хавфсизлигини таъминлаш бўйича ахборот хавфсизлиги сиёсатини ташкил этиш ва мувофиқлаштириш;

4) шахсга доир маълумотлар билан ишловчи ходимлар учун семинар-тренинглар ташкил этиш;

5) мулкдор ва (ёки) операторнинг шахсга доир маълумотлар базаси хавфсизлигини таъминлашда уларга таҳдид соладиган сабабларни ўрганиш

ҳамда мавжуд камчиликларни бартараф этиш ва уларнинг олдини олиш бўйича таклиф ва тавсиялар ишлаб чиқиш.

Бўлинма ёки ваколатли шахс қонунчилик ҳужжатларига мувофиқ бошқа вазифаларни ҳам амалга ошириши мумкин. Бунда, мулкдор ва (ёки) оператор бўлинма ёки ваколатли шахс томонидан бажариладиган ҳар қандай вазифаларнинг манфаатлар тўқнашувига олиб келмаслигини таъминлаши керак.

Бўлинма ёки ваколатли шахс қуйидаги ҳуқуқларга эга:

1) шахсга доир маълумотлар базасида аниқланган камчиликлар бартараф этилгунга қадар мулкдор ва (ёки) операторнинг рухсати билан шахсга доир маълумотлар базалари ишини вақтинча тўхтатиш;

2) шахсга доир маълумотлар билан ишлаш жараёнида келиб чиқадиган ҳар қандай муаммо ва (ёки) тушунмовчиликлар юзасидан тегишли тавсияларни олиш учун ушбу ваколатли органга мурожаат қилиш;

3) ўз вазифаларини амалга ошириш учун мулкдор ва (ёки) операторда мавжуд шахсга доир маълумотлар базасига чекловларсиз кириш;

4) шахсга доир маълумотларга ишлов бериш мақсадлари ҳақида мулкдор ва (ёки) оператордан маълумот олиш.

Бўлинма ёки ваколатли шахс қонунчилик ҳужжатлари ва (ёки) мулкдор ёки оператор томонидан тасдиқланган ички тартиб қоидаларига мувофиқ бошқа ҳуқуқларга ҳам эга бўлиши мумкин.

Бўлинма ёки ваколатли шахснинг мажбуриятлари қуйидагилардан иборат:

1) мулкдор ва (ёки) операторнинг ходимлари томонидан шахсга доир маълумотлар тўғрисидаги қонунчилик ҳужжатларига риоя этилиши устидан ички назоратни амалга ошириш;

2) шахсга доир маълумотлар базаси ва мазкур базада ишловчи ходимларнинг фаолиятини даврий текширувлардан ўтказиш ва шахсга доир маълумотларга ишлов бериш ҳолати ва амалиётини яхшилаш;

3) шахсга доир маълумотларни сақлаш муддати тугаганида ёки уларни йиғиш ва уларга ишлов бериш мақсадига эришилгандан сўнг шахсга доир маълумотларнинг йўқ қилинишини ташкил этиш;

4) шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш бўйича ҳуқуқий, ташкилий ва техник чораларни кўриш;

5) шахсга доир маълумотлар базаларида ишлаш ҳуқуқи берилган ходимлар рўйхатини шакллантириш, шахсга доир маълумотлар базаларидан фойдаланган мулкдор ва (ёки) оператор ходимининг логини, фойдаланиш вақти, ресурс номи ва бошқа маълумотлар акс эттирилган электрон қайдларни юритиш ва таҳлил қилиб бориш;

6) шахсга доир маълумотларга рухсатсиз кириш натижасида ўзгартирилган ёки йўқ қилинган шахсга доир маълумотларни қайта тиклаш имкониятини таъминлаш;

7) шахсга доир маълумотлар базасидаги маълумотларни сақлаш, ўзгартириш, тўлдириш, улардан фойдаланиш, уларни бериш, тарқатиш, узатиш, эгасизлантириш ва йўқ қилиш, блоклаш (чеклаш), рухсатсиз

фойдаланишга уринишларни аниқлаш, таҳлил қилиш ҳамда уларни тезкорлик билан бартараф этиш чораларини кўриш;

8) заруратга кўра, шахсга доир маълумотлар сақланадиган сервер курилмаларидаги электрон (рақамли) маълумотларни бошқа ҳудудда нусхасининг (репликация) реал вақт режимида сақланишини таъминлаш бўйича ишларни ташкиллаштириш;

9) меҳнат фаолияти давомида ва ундан кейинги даврда шахсга доир маълумотларнинг махфийлигини таъминлаш.

Бўлинма ёки ваколатли шахс қонунчилик ҳужжатлари ва (ёки) мулкдор ёки оператор томонидан тасдиқланган ички тартиб қоидаларига мувофиқ бошқа мажбуриятларни ҳам амалга ошириши мумкин.

Шахсга доир маълумотларга ишлов беришга оид тушунчаларнинг мазмун-моҳияти 3-иловада назарда тутилган бўлиб, уларнинг маъносини тушуниб олиш, бу жараёнларнинг тўғри амалга оширилиши кўникмаси шаклланишига хизмат қилади.

Шакллантирилган ушбу тизим 4 та фундаментал босқични тўлиқ қамраб олади:

1) **Ҳуқуқий ва операцион база:** Йиғиш, сақлаш, бериш, узатиш, блоклаш, эгасизлантириш ва йўқ қилиш каби классик норматив амалиётлар;

2) **Ахборот ва киберхавфсизлик даражаси:** Токенизация, гомоморф шифрлаш, псевдонимлаштириш, карантинлаш, DLP-назорат ва локализация;

3) **Алгоритмик ва сунъий интеллект архитектураси:** Профайлинг, федератив ўқитиш, синтетик маълумотлар генерацияси, скоринг ва динамик микро-розилик;

4) **Квант-биологик ва когнитив даража:** ДНК-геном муҳандислиги, нейро-когнитив излар, квант де-анонимлаштиришга қарши қалқонлар ва когнитив субстрат трансфери.

Ушбу 4 даражали рамка шахсга доир маълумотлар ҳаёт циклининг ҳамма назарий, амалий ва истиқболдаги технологик босқичларини қамраб олади.

Мазкур тушунчаларни қуйидаги 7 та блокка ажратиш мумкин, хусусан:

I. Норматив-ҳуқуқий асосий тушунчалар

шахсга доир маълумотлар;

субъект;

мулкдор;

оператор;

учинчи шахс;

ишлов бериш;

розилик;

конунийлик;

мақсадни чеклаш;

маълумотларни минималлаштириш.

II. Маълумотларга ишлов беришнинг базавий операциялари

йиғиш;

кайд этиш;
тизимлаштириш;
сақлаш;
излаш;
кўриб чиқиш;
фойдаланиш;
ўзгартириш;
тўлдириш;
бериш;
тарқатиш;
трансчегаравий узатиш;
бирлаштириш;
блоклаш;
эгасизлантириш;
йўқ қилиш.

III. Шахсга доир маълумотларнинг махфийлиги ва ҳимоясини таъминлашнинг замонавий технологиялари

псевдонимлаштириш;
токенлаштириш;
маълумотларни ниқоблаш;
обфускация;
гомоморфик шифрлаш;
differential privacy;
zero-knowledge proof;
federated learning;
TEE;
синтетик маълумотлар.

IV. Аналитик ва сунъий интеллект асосида ишлов бериш

profiling;
scoring;
clustering;
anomaly detection;
automated decision-making;
AI model training;
data enrichment;
synthetic data generation;
predictive analytics.

V. Киберхавфсизлик ва техник муҳофаза

DLP;
logging;
audit trail;
access control;
RBAC;
least privilege;
encryption;

key management;
backup;
recovery;
replication;
quarantine;
data sanitization.

VI. Ҳуқуқларни амалга ошириш ва бошқарув

data portability;
consent management;
consent revocation;
data retention;
legal hold;
right to erasure;
right to rectification;
right of access;
de-indexing;
DPIA;
Privacy by Design;
Privacy by Default.

VII. Истиқболли ва футуристик технологиялар

digital twin;
neurodata;
BCI;
ambient sensing;
genomic processing;
quantum-resistant cryptography;
post-mortem digital identity;
neural digital twins ва бошқалар.

Буларни бир сўз билан шахсга доир маълумотларга ишлов беришнинг комплекс илмий-ҳуқуқий-технологик таксономияси деб аташ мумкин.

Шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш, киберҳуқуқ, сунъий интеллект ва рақамли трансформация кесишмасида мустақил илмий терминологик таксономия сифатида мазкур тушунчалар кибертерминологиянинг бир қисми саналади ва у “Шахсга доир маълумотларга ишлов беришнинг ҳуқуқий-технологик таксономияси”, деб ҳам аталади. Бунда асосий методологик формула қуйидагичадир:

“ҳуқуқий категория → ишлов бериш операцияси → технологик механизм → хавф → ҳимоя чораси → субъект ҳуқуқи → юридик оқибат”.

2.2. Шахсга доир маълумотларга ишлов бериш тартиби

Шахсга доир маълумотларга ишлов бериш Ўзбекистон Республикасининг “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги Қонунининг асосий принципларига мувофиқ амалга оширилиши керак. Бу принциплар қуйидагилар саналади:

- 1) инсон ва фуқаронинг конституциявий ҳуқуқ ва эркинликларига риоя этиш;
- 2) шахсга доир маълумотларга ишлов бериш мақсадлари ва усуллариининг қонунийлиги;
- 3) шахсга доир маълумотларнинг аниқлиги ва ишончлилиги;
- 4) шахсга доир маълумотларнинг махфийлиги ва ҳимоя қилинганлиги;
- 5) субъектлар, мулкдорлар ва операторлар ҳуқуқларининг тенглиги;
- 6) шахс, жамият ва давлатнинг хавфсизлиги.

Шахсга доир маълумотларга ишлов бериш қуйидаги ҳолларда амалга оширилади:

субъект бу маълумотларга ишлов беришга розилик берганда;

субъект тараф бўлган шартномани бажариш учун бу маълумотларга ишлов бериш ёки шундай шартнома тузилгунига қадар субъектнинг сўровига биноан чоралар кўриш зарур бўлганда;

мулкдор ва (ёки) операторнинг қонунчиликда белгиланган мажбуриятларини бажариш учун бу маълумотларга ишлов бериш зарур бўлганда;

субъектнинг ёки бошқа шахснинг қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш учун бу маълумотларга ишлов бериш зарур бўлганда;

мулкдор ва (ёки) операторнинг ёки учинчи шахснинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини амалга ошириш учун ёхуд шахсга доир маълумотлар субъектларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатлари бузилмаслиги шарти билан ижтимоий аҳамиятга молик мақсадларга эришиш учун бу маълумотларга ишлов бериш зарур бўлганда;

шахсга доир маълумотларга уларни мажбурий равишда эгасизлантириш шарти билан статистик ёки бошқа тадқиқот мақсадларида ишлов берилганда;

агар бу маълумотлар ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган манбалардан олинган бўлса.

Субъектнинг ҳуқуқларини ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш мақсадида шахсга доир маълумотларга ишлов бериш зарур бўлган тақдирда, бу маълумотларга ишлов беришга розилик олиш мумкин бўлган пайтга қадар субъектнинг розилигисиз йўл қўйилади.

Шахсга доир маълумотларга ишлов беришнинг мақсадлари мулкдор ва (ёки) операторнинг фаолиятини тартибга солувчи норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар, низомлар, таъсис ҳужжатлари ёки бошқа ҳужжатлар билан белгиланади ҳамда Ўзбекистон Республикасининг “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги Қонунига мувофиқ бўлиши керак.

Шахсга доир маълумотларга ишлов беришнинг мақсадлари уларни йиғиш чоғида илгари билдирилган мақсадларга, шунингдек мулкдорнинг ва (ёки) операторнинг ҳуқуқ ва мажбуриятларига мувофиқ бўлиши керак.

Шахсга доир маълумотларга ишлов беришнинг мақсади ўзгарган тақдирда, мулкдор ва (ёки) оператор субъектнинг ўз маълумотларига ўзгарган мақсадга мувофиқ ишлов берилиши учун розилигини олиши керак.

Шахсга доир маълумотлар аниқ ва ишончли бўлиши, зарур бўлган тақдирда эса ўзгартирилиши ва тўлдирилиши керак.

Шахсга доир маълумотлар базасига киритилиши мумкин бўлган шахсга доир маълумотларнинг ҳажми субъект томонидан Ўзбекистон Республикасининг “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги Қонунига мувофиқ белгиланади. Ишлов бериладиган шахсга доир маълумотларнинг ҳажми ва хусусияти уларга ишлов бериш мақсадлари ва усулларига мувофиқ бўлиши керак.

Шахсга доир маълумотларга субъектни идентификация қилишга йўл қўйиладиган шаклда ёки эгасизлантирилган тарзда ишлов берилади.

Шахсга доир маълумотларга ишлов бериш муддати субъектнинг ўз шахсга доир маълумотларига ишлов беришга розилиги амал қиладиган муддатдан ошиб кетмаслиги керак.

Мулкдор ва (ёки) оператор ёхуд учинчи шахс томонидан шахсга доир маълумотларга ишлов беришда қуйидаги талабларга риоя қилиниши лозим:

- 1) шахсга доир маълумотларга ишлов беришни аниқ ва олдиндан белгиланган мақсадларда амалга ошириш;
- 2) шахсга доир маълумотларга ишлов беришда мақсадлари бири-бирига мос келмайдиган шахсга доир маълумотлар базаларини бирлаштиришга йўл қўйилмаслик;
- 3) шахсга доир маълумотларнинг аниқлиги, ишончилиги, яхлитлиги ва бутлигини таъминлаш;
- 4) агар шахсга доир маълумотларни сақлаш муддати қонунчиликда ёки субъект билан тузилган шартномада белгиланмаган бўлса, шахсга доир маълумотларни уларга ишлов бериш мақсадларига эришиш муддатида ортиқ бўлмаган муддатга сақлаш;
- 5) агар қонунчилик ҳужжатларида бошқача қоида назарда тутилган бўлмаса, ишлов берилаётган шахсга доир маълумотлар ишлов бериш мақсадларига эришилгандан сўнг ёки ушбу мақсадларга эришиш зарурати йўқолган тақдирда йўқ қилиниши ёки эгасизлантирилишини таъминлаш.

Маълумки, шахсга доир маълумотлар икки хил шаклда бўлиши мумкин, хусусан:

- 1) ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган шахсга доир маълумотлар;
- 2) ҳамма фойдаланиши мумкин бўлмаган шахсга доир маълумотлар.

Субъектнинг розилиги билан эркин фойдаланилиши мумкин бўлган ёки махфийликка риоя этишга доир талаблар татбиқ этилмайдиган шахсга доир маълумотлар ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган шахсга доир маълумотлардир. Улар таркибига шахсга доир маълумотларнинг ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган манбаларда, жумладан электрон ахборот

ресурсларида, оммавий ахборот воситаларида ва бошқа манбаларда жойлаштирилган шахсга доир маълумотлар киради.

Ҳамма фойдаланиши мумкин бўлмаган шахсга доир маълумотлар эркин фойдаланилиши учун субъектнинг розилиги берилмаган ҳамда қонунчилик ҳужжатлари билан фойдаланилиши чекланган шахсга доир маълумотлардир. Улар таркибига субъектга тегишли бўлган биографик, биометрик, генетик, махсус ва бошқа маълумотлар кириши мумкин.

Шахсга доир маълумотларга ишлов бериш мулкдор ва (ёки) оператор, шунингдек учинчи шахс томонидан субъект ёки унинг қонуний вакилининг розилиги билан амалга оширилади, бироқ қуйидаги ҳолларда розилик олинмайди, жумладан:

1) субъект тараф бўлган шартномани бажариш учун бу маълумотларга ишлов бериш ёки шундай шартнома тузилгунига қадар субъектнинг сўровига биноан чоралар кўриш зарур бўлганда;

2) мулкдор ва (ёки) операторнинг қонунчиликда белгиланган мажбуриятларини бажариш учун бу маълумотларга ишлов бериш зарур бўлганда;

3) субъектнинг ёки бошқа шахснинг қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш учун бу маълумотларга ишлов бериш зарур бўлганда;

4) мулкдор ва (ёки) операторнинг ёки учинчи шахснинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини амалга ошириш учун ёхуд шахсга доир маълумотлар субъектларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатлари бузилмаслиги шarti билан ижтимоий аҳамиятга молик мақсадларга эришиш учун бу маълумотларга ишлов бериш зарур бўлганда;

5) шахсга доир маълумотларга уларни мажбурий равишда эгасизлантириш шarti билан статистик ёки бошқа тадқиқот мақсадларида ишлов берилганда;

6) агар бу маълумотлар ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган манбалардан олинган бўлса.

Шахсга доир махсус маълумотларга ишлов бериш учун субъектнинг розилиги ёзма шаклда ёки электрон ҳужжат тарзида олинishi лозим.

Офертада (оммавий шартномада) шахсга доир маълумотларга ишлов беришнинг мақсадлари аниқ кўрсатилган тақдирда, офертани (оммавий шартномани) қабул қилиш (тасдиқлаш) субъектнинг шахсга доир маълумотларга ишлов беришга розилиги деб ҳисобланади.

Субъектнинг мулкдор ва (ёки) операторнинг хизматларидан фойдаланиш учун белгиланган талаб ва шартларга розилик бериши мулкдор ва (ёки) оператор томонидан субъектнинг шахсга доир маълумотларига ишловга беришга розилиги ҳисобланади.

Субъект ёки унинг қонуний вакили шахсга доир маълумотларга ишлов бериш тўғрисидаги розилигини исталган вақтда қайтариб олиш ҳуқуқига эга.

Бунда, шахсга доир маълумотларга ишлов беришни тўхтатиш ҳақида ариза (хабарнома) келиб тушган кундан кейинги иш кунидан кечикмай мулкдор ва (ёки) оператор томонидан субъектнинг шахсга доир маълумотлари йўқ қилиниши лозим.

Шахсга доир маълумотларга ишлов бериш учун субъектнинг розилигида куйидаги маълумотлар кўрсатилиши лозим:

- 1) операторнинг номи, СТИРи (жисмоний шахснинг фамилияси, исми ва отасининг исми, ЖШШИР);
- 2) субъектнинг фамилияси, исми ва отасининг исми, шахсини тасдиқловчи ҳужжат маълумотлари;
- 3) шахсга доир маълумотларга ишлов бериш мақсадлари;
- 4) субъектнинг ишлов беришга розилик берилаётган шахсга доир маълумотлари рўйхати;
- 5) шахсга доир маълумотларга ишлов беришга розилик амал қиладиган муддат ёки давр;
- 6) шахсга доир маълумотларни учинчи шахсларга бериш ва (ёки) ушбу маълумотларни трансчегаравий узатишга розилиги;
- 7) шахсга доир маълумотларни ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган манбаларда тарқатишга розилиги;
- 8) бошқа маълумотлар.

Ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган шахсга доир маълумотларни йиғиш учун субъект ёки унинг қонуний вакилининг розилигини олиш талаб этилмайди.

Шахсий ҳаёт дахлсизлиги ёки эҳтиёт чоралари сифатида ўрнатилган видеотасвирга олувчи воситалар ёрдамида йиғилган маълумотлар уларга аниқ мақсадларда ишлов бериш назарда тутилмаган тақдирда шахсга доир маълумотларни йиғиш ҳисобланмайди. Бунда, ушбу видеотасвирга олувчи воситалар ёрдамида йиғилган маълумотларни тарқатишга йўл қўйилмайди.

Шахсга доир маълумотларни тизимлаштириш тартиби ва принциплари мулкдор ва (ёки) оператор томонидан мустақил равишда белгиланади.

Шахсга доир маълумотларни сақлаш шахсга доир маълумотларни йиғиш чоғида илгари билдирилган мақсадлар талаб этадиган даражада субъектни идентификация қилиш имконини берадиган шаклда амалга оширилади.

Шахсга доир маълумотларни ўзгартириш ҳамда тўлдириш мулкдор ва (ёки) оператор томонидан субъектнинг ёки унинг қонуний вакилининг аризаси (сўрови) асосида ҳамда қонунчилик ҳужжатларида назарда тутилган бошқа ҳолларда амалга оширилади.

Шахсга доир маълумотларни ўзгартириш ва тўлдириш субъектнинг аризаси (сўрови) берилган пайтдан эътиборан уч кунлик муддатдан кечиктирмай мулкдор ва (ёки) оператор томонидан амалга оширилади ҳамда бу ҳақда субъект хабардор қилинади.

Ҳақиқатга тўғри келмайдиган шахсга доир маълумотларни ўзгартириш ва тўлдириш бундай номувофиқлик аниқланган пайтдан эътиборан дарҳол амалга оширилади.

Шахсга доир маълумотлардан фойдаланиш мулкдор ва (ёки) оператор, шунингдек учинчи шахс томонидан фақатгина уларни йиғишнинг илгари кўрсатилган мақсадлари учун амалга оширилиши керак.

Мулкдор ва (ёки) операторнинг, шунингдек учинчи шахснинг шахсга доир маълумотларга ишлов бериш билан боғлиқ бўлган ходимлари томонидан шахсга доир маълумотлардан фойдаланиш фақат уларнинг ўз касбий, хизмат ёки меҳнат мажбуриятларига мувофиқ амалга оширилиши керак.

Шахсга доир маълумотларни йиғишнинг илгари билдирилган мақсадларидан четга чиқилган ҳолларда, ушбу маълумотларни тарқатиш субъектнинг розилиги билан амалга оширилади.

Давлат органлари томонидан шахсга доир маълумотлар сўраб олинганда шахсга доир маълумотлар субъектига бу ҳақида хабарнома юборилади (бундан давлат сири ва қонунчиликка мувофиқ фойдаланиш чекланган маълумотларни ўз ичига олган ҳолатлар мустасно).

Хўжалик бирлашмалари, давлат ташкилотлари ва муассасалари, нодавлат ташкилотларга шахсга доир маълумотлар унинг субъекти розилиги билан тақдим этилади.

Субъектни хабардор қилиш ва унинг розилигини қуйидаги ҳолларда амалга оширилмайди:

- 1) давлат органлари ўз ваколатларини амалга ошираётганда;
- 2) шахсга доир маълумотлар тарихий, статистик, социологик ёки илмий мақсадларда ишлов бериш учун берилганда;
- 3) шахсга доир маълумотлар ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган манбалардан йиғилганда.

Шахсга доир маълумотларни трансчегаравий узатиш шахсга доир маълумотлар субъектларининг ҳуқуқлари бир хилда ҳимоя қилинишини таъминловчи чет давлатлар ҳудудига амалга оширилади.

Шахсга доир маълумотларнинг бир хилда ҳимоя қилинишини таъминламайдиган хорижий давлатлар ҳудудига трансчегаравий узатиш қуйидаги ҳолларда амалга оширилиши мумкин:

- 1) субъектнинг ўз шахсга доир маълумотларини трансчегаравий узатиш бўйича розилиги мавжуд бўлганда;
- 2) Ўзбекистон Республикасининг конституциявий тузумини ҳимоя қилиш, жамоат тартибини сақлаш, фуқароларнинг ҳуқуқлари ва эркинликларини, аҳолининг соғлиғи ва маънавиятини муҳофаза қилиш зарур бўлганда;
- 3) Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларида назарда тутилган ҳолларда.

Тарихий, статистик, социологик, илмий тадқиқотлар ўтказиш учун шахсга доир маълумотларга ишлов берилаётганда мулкдор ва оператор, шунингдек учинчи шахс бу маълумотларни эгасизлантириши шарт.

Шахсга доир маълумотларни эгасизлантириш учун субъектнинг розилигини олиш талаб этилмайди.

Шахсга доир маълумотларни эгасизлантириш шахсга доир маълумотларни тиклаш имкониятини истисно қилади.

Шахсга доир маълумотлар мулкдор ва (ёки) оператор, шунингдек учинчи шахс томонидан қуйидаги ҳолларда уч кун ичида йўқ қилиниши лозим:

- 1) шахсга доир маълумотларга ишлов бериш мақсадига эришилганда;
- 2) субъектнинг шахсга доир маълумотларга ишлов бериш учун берилган розилиги чақириб олинганда;
- 3) шахсга доир маълумотларга ишлов беришнинг субъект берган розилик билан белгиланган муддати ўтганда;
- 4) суднинг қарори қонуний кучга кирганда.

Субъект ҳақидаги шахсга доир маълумотларга ишлов бериш қонунчиликни бузган ҳолда амалга оширилганда, субъект ёки унинг қонуний вакилининг талабига, суд қарори ёки бошқа ваколатли давлат органининг талабига асосан бир иш куни ичида у сақланаётган манбадан йўқ қилиниши лозим.

Ўзбекистон Республикасининг “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги Қонунининг 27¹-моддасига мувофиқ Ўзбекистон Республикаси ҳудудида сақланиши шарт бўлган шахсга доир маълумотлар базалари Шахсга доир маълумотлар базаларининг давлат реестрида рўйхатдан ўтказилиши лозим. Шахсга доир маълумотлар базасини рўйхатдан ўтказиш ариза бериш принципи орқали хабардор қилиш йўли билан амалга оширилади. Шахсга доир маълумотлар базасини Шахсга доир маълумотлар базаларининг давлат реестрида рўйхатдан ўтказиш ҳақидаги ариза ваколатли давлат органига берилади.

Ўз таркибида:

- 1) жамоат бирлашмасининг ёки диний ташкилотнинг иштирокчиларига (аъзоларига) тааллуқли бўлган ҳамда тегишинча жамоат бирлашмаси ёки диний ташкилот томонидан ишлов бериладиган шахсга доир маълумотлар, уларни учинчи шахсларга тарқатмаслик ёки ошкор этмаслик шарти билан;
- 2) субъект томонидан ҳамма фойдаланиши мумкин қилиб қўйилган;
- 3) субъектларнинг фақат фамилиясини, исмини ва отасининг исмини ўз ичига олган;
- 4) субъектнинг мулкдор ва (ёки) оператор турган ҳудудга бир марталик кириши учун ёки бошқа шунга ўхшаш мақсадлар учун зарур бўлган;
- 5) автоматлаштирилган давлат ахборот тизимлари мақомига эга бўлган шахсга доир маълумотларнинг ахборот тизимларига киритилган;
- 6) автоматлаштириш воситаларидан фойдаланмаган ҳолда ишлов бериладиган;
- 7) меҳнат тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ ишлов бериладиган шахсга доир маълумотлар мавжуд бўлган шахсга доир маълумотлар базалари рўйхатдан ўтказилмайди.

Мулкдор ва (ёки) оператор тегишли шахсга доир маълумотлар базасини рўйхатдан ўтказиш учун зарур бўлган маълумотларнинг ҳар бир ўзгариши тўғрисида ваколатли давлат органини бундай ўзгариш юзага келган кундан эътиборан ўн календарь кундан кечиктирмай хабардор қилиши шарт.

Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 8 февралдаги 71-сон қарори билан тасдиқланган Шахсга доир маълумотлар базаларининг давлат реестрини юритиш бўйича давлат хизматини кўрсатишнинг маъмурий регламенти шахсга доир маълумотлар базаларини Шахсга доир маълумотлар базалари давлат реестрида рўйхатдан ўтказиш, реестрдан чиқариш, реестрга ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш бўйича давлат хизматини (кейинги ўринларда – давлат хизмати) кўрсатиш тартибини белгилайди. Бироқ, ушбу Регламент талаблари:

жисмоний шахс томонидан шахсга доир маълумотларга шахсий, маиший мақсадларда ва ўз касбий ёки тижорат фаолияти билан боғлиқ бўлмаган ҳолда ишлов бериш;

Миллий архив фонди ҳужжатларини ва шахсга доир маълумотларни ўз ичига олган бошқа архив ҳужжатларини шакллантириш, сақлаш ва улардан фойдаланиш;

давлат сирларини ташкил этадиган маълумотлар жумласига киритилган шахсга доир маълумотларга ишлов бериш;

тезкор-қидирув, разведка ва контрразведка фаолияти, жиноятчиликка қарши курашиш, ҳуқуқ-тартиботни сақлаш жараёнида, шунингдек, жиноий фаолиятдан олинган даромадларни легаллаштиришга қарши курашиш доирасида олинган шахсга доир маълумотларга нисбатан татбиқ этилмайди.

Шахсга доир маълумотлар базалари давлат реестри шахсга доир маълумотлар базаларини рўйхатга олиш ва уларнинг ҳисобини тизимлаштириш ҳамда шахсга доир маълумотларга ишлов бериш жараёнида қонунчилик ҳужжатлари талабларига мувофиқликни назорат қилиш мақсадида шакллантирилади.

Шахсга доир маълумотлар базалари мулкдор ва (ёки) оператор томонидан Давлат реестрида рўйхатдан ўтказилиши лозим.

Ариза берувчи давлат хизматидан фойдаланиш учун Давлат хизматлари марказига ўзи келиб мурожаат қилади ёки давлат хизматларидан электрон шаклда фойдаланиш учун Ўзбекистон Республикаси Ягона интерактив давлат хизматлари порталида (кейинги ўринларда – ЯИДХП) рўйхатдан ўтади. Аризалар ЯИДХП орқали дам олиш ва байрам кунларидан қатъи назар, ҳар куни 24 соат давомида юборилиши мумкин. Бунда аризалар иш вақтидан кейин ёки дам олиш ва байрам кунлари тушганда, навбатдаги иш куни аризаларнинг ваколатли органга тушган ва ваколатли орган томонидан қабул қилинган кун ҳисобланади. Ариза берувчи ўзи келиб мурожаат қилган тақдирда – Давлат хизматлари маркази ходими ариза берувчи номидан, ЯИДХП орқали мурожаат қилган тақдирда эса – мустақил равишда ушбу Регламентга қуйидаги шаклдаги сўровномани электрон тарзда тўлдиради:

Шахсга доир маълумотлар базаларининг давлат реестрини юритиш бўйича давлат хизматларини кўрсатиш тўғрисида

СЎРОВНОМА

I. Ариза берувчи – жисмоний шахс тўғрисида маълумот	
1. Фамилияси:	

2. Исми:	
3. Отасининг исми:	
4. Жисмоний шахснинг шахсий идентификация рақами (ЖШШИР):	
5. Телефон рақами:	
6. Электрон почта манзили (мавжуд бўлса):	
7. Яшаш манзили:	
II. Ариза берувчи – юридик шахс тўғрисида маълумот	
1. Расмий номи (тўлиқ):	
2. Жойлашган жойи:	
3. Телефон рақами:	
4. Электрон почта манзили (мавжуд бўлса):	
5. СТИР:	
III. Мулкдор ва (ёки) операторнинг маълумотлар базаси ҳақида маълумотлар	
Шахсга доир маълумотлар базасининг номи: Шахсга доир маълумотларга ишлов бериш бошланган сана: Шахсга доир маълумотларга ишлов беришни тугатиш муддати ёки шарт: Шахсга доир маълумотлар базаси жойлашган мамлакат: Шахсга доир маълумотлар базаси жойлашган манзил: Шахсга доир маълумотларга ишлов бериш мақсади: Шахсга доир маълумотлар базаси масофадан бошқариладими? Шахсга доир маълумотлар базаси ушбу мулкдор ва (ёки) операторнинг ўзига тегишлими? Шахсга доир маълумотларга ишлов бериш жараёнида шахсий маълумотларни трансчегаравий узатиш имконияти мавжудми? Шахсга доир маълумотларни қайта ишлаш учун жавобгар шахснинг Ф.И.О. ва лавозими: Шахсга доир маълумотлар базасига нисбатан ҳуқуқи: Шахсга доир маълумотлар базасида қайта ишланувчи шахсга доир маълумотлар рўйхати:	
☐ Ф.И.О.	☐ Туғилган йили
☐ Туғилган куни	☐ Туғилган жойи
☐ ЖШШИР	☐ Фотосурати
☐ Яшаш манзили	☐ Оилавий ҳолати
☐ Ойлик харажатлари	☐ Телефон рақами
☐ Ирқий келиб чиқиш	☐ Ижтимоий келиб чиқиши
☐ Сиёсий партияга аъзолиги	☐ Миллати
☐ Жисмоний ҳолати	☐ Мулккий ҳолати
☐ Туғилган ойи	☐ Фуқаролиги
☐ Таълим муассасалари	☐ Меҳнат фаолияти
☐ Диний қараши	☐ Касаба уюшмага аъзолиги
☐ Молиявий ҳолати	☐ Судланганлик ҳолати

☐ Ҳарбий хизматга алоқадорлиги	☐ Рухий ҳолати	
Биометрик маълумотлар:		
Генетик маълумотлар:		

Давлат хизматларидан фойдаланиш учун вакил орқали мурожаат қилинганда вакилнинг ваколатини тасдиқловчи ишончнома сўровномага илова қилинади. Зарур маълумотлар сўровномага киритилгандан сўнг ариза берувчи маълумотларнинг тўғрилигини текширади ва имзоларни идентификация қилишнинг замонавий воситалари (электрон рақамли имзо, дактилоскопия, Мобил-ID ва бошқалар) билан тасдиқлайди. Ариза берувчи ЯИДХП орқали мурожаат этган тақдирда, сўровномани электрон рақамли имзо билан тасдиқлаш талаб этилмайди. Давлат хизмати бепул қўрсатилади.

Ваколатли орган сўровнома келиб тушган кундан кейин беш иш куни мобайнида шахсга доир маълумотлар базасини Давлат реестрида рўйхатдан ўтказди ёки рўйхатдан ўтказишни рад этади.

Бунда ваколатли орган Давлат реестрида рўйхатдан ўтказган куннинг ўзида қуйидаги шаклда QR-код (матрик штрихли код) қўйилган давлат реестрида рўйхатдан ўтказилгани тўғрисида гувоҳномани расмийлаштиради ва уни ўз электрон рақамли имзоси билан тасдиқлайди ҳамда Давлат хизматлари марказига (ўзи келиб мурожаат этган тақдирда) ёки ариза берувчига (электрон тарзда мурожаат этган тақдирда) ЯИДХП орқали юборади:

O'zbekiston Respublikasi Ichki
ishlar vazirligi huzuridagi
Migratsiya va personallashtirish
departamenti

Hujjat yaratilgan sana:
Ariza raqami:

Hujjat berilgan:

**Shaxsga doir ma'lumotlar bazasining
davlat reestriga kiritilganligi to'g'risida
GUVOHNOMA**

Shaxsga doir ma'lumotlar bazasi nomi:
Davlat ro'yxatidan o'tkazilgan sana (kun, oy, yil):
Shaxsga doir ma'lumotlar bazasining ishlov berish maqsadi:
Soliq to'lovchining identifikatsiya raqami (STIR):
Mulkdor yoki operatorning pochta manzili:
Shaxsga doir ma'lumotlar bazasida biometrik ma'lumotlar:
Shaxsga doir ma'lumotlar bazasida genetik ma'lumotlar:
Shaxsga doir ma'lumotlar bazasida maxsus ma'lumotlar:

Vakolatli davlat organi rahbari F.I.O:

QR-kod

Mazkur hujjat Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 15-sentabrdagi 728-son qarori bilan tasdiqlangan O'zbekiston Respublikasi Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali to'g'risidagi nizomga muvofiq shakllantirilgan elektron hujjatning nusxasi hisoblanadi. Elektron hujjatning nusxasida ko'rsatilgan ma'lumotlar to'g'riligini tekshirish uchun repo.gov.uz veb-saytiga o'ting va elektron hujjatning noyob raqamini kiriting yoki mobil telefon yordamida QR-kodni skaner qiling.

Diqqat! Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 15-sentabrdagi 728-son qaroriga muvofiq elektron hujjatlardagi ma'lumotlar qonuniy hisoblanadi. Davlat organlariga Yagona portalda shakllantirilgan elektron hujjatlarning nusxalarini qabul qilishni rad etishlari qat'iyan taqiqlangan.

»

Сўровномада назарда тутилган маълумотлар нотўғри эканлиги ёки тўлиқ тақдим этилмагани давлат хизматини рад этиш учун асос ҳисобланади.

Давлат хизматларини кўрсатишни бошқа асосларга, шу жумладан, мақсадга мувофиқ эмаслиги сабабларига кўра рад этишга йўл қўйилмайди.

Давлат хизматлари маркази ўн дақиқа мобайнида хизмат натижасини ариза берувчининг электрон манзилига юборади ҳамда ариза берувчини бу ҳақида ахборот-коммуникация тизими орқали хабардор қилади. Ариза берувчининг сўровига кўра Давлат хизматлари маркази хизмат натижасини электрон ёки қоғоз шаклда тақдим этиши мумкин. Давлат реестрида рўйхатдан ўтказиш бўйича қабул қилинган қарор асосида ваколатли орган масъул ходими Давлат реестрида такрорланмайдиган қайд рақами билан рўйхатдан ўтказади.

Давлат реестрида рўйхатдан ўтказилгани тўғрисидаги гувоҳнома берилган сана Давлат реестрида рўйхатдан ўтказилган сана ҳисобланади.

Давлат реестрида рўйхатдан ўтказиш маълумотларига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш зарурати юзага келган тақдирда, ариза берувчи етти иш кунидан кечиктирмасдан, ушбу Регламентнинг қайта юқоридаги белгиланган тартибда мурожаат қилиши шарт.

Бунда ваколатли орган сўровномани беш иш куни ичида кўриб чиқади ва киритилган ўзгартиришлар тўғрисида Давлат хизматлари марказига ёки ЯИДХП орқали мурожаат этилганда – ариза берувчига хабарнома юборади.

Давлат реестрига қайд рақами ўзгартирилмаган ҳолда ўзгартириш ва қўшимчалар киритилади.

Давлат реестридан қуйидаги ҳолларда чиқарилади ва юқоридаги тартибга асосан мурожаат қилиш йўли билан давлат хизмат кўрсатилади:

Давлат реестридан чиқариш бўйича мулкдор ва (ёки) операторнинг аризасига асосан;

мулкдор ва (ёки) операторнинг фаолияти тугатилганда;

суднинг мулкдор ва (ёки) операторнинг шахсга доир маълумотларига ишлов беришни тўхтатиш тўғрисидаги қарори асосида.

Давлат реестридан чиқарилгандан сўнг кейинчалик унинг қайд рақами ишлатилмайди, аввал берилган шахсга доир маълумотлар базаси Давлат реестрида рўйхатдан ўтказилгани тўғрисидаги гувоҳнома ҳақиқий ҳисобланмайди. Давлат реестри маълумотлари юридик ва жисмоний шахсларнинг улар билан танишиши учун очиқ ҳисобланади.

Мулкдор ва (ёки) операторнинг Давлат реестри рўйхатидан ўтказилгани ҳақидаги маълумотлар ушбу маълумотлар базасининг қайд рақамини Давлат реестрини юритиш ахборот тизимига киритиш орқали автоматик тарзда олинади.

Давлат хизматлари маркази ва ваколатли орган ўз фаолиятини амалга ошириши натижасида олинган маълумотлар сир сақланишини таъминлайди.

Ваколатли органнинг Давлат реестрида рўйхатдан ўтказиш ҳаракати ёки ҳаракатсизлиги устидан қонунчиликда белгиланган тартибда мулкдор ва (ёки) оператор томонидан юқори турувчи давлат органи ёки судга шикоят қилиниши мумкин.

Юқоридаги барча жараёнлар қуйидаги схемага мувофиқ амалга оширилади:

**Шахсга доир маълумотлар базаларининг давлат реестрини юритиш
СХЕМАСИ**

Босқичлар	Субъектлар	Тадбирлар	Бажариш муддатлари
1-босқич	Ариза берувчилар	Давлат хизматидан фойдаланиш учун Давлат хизматлари марказига шахсан келиб ёки Ўзбекистон Республикаси Ягона интерактив давлат хизматлари портали (кейинги ўринларда – ЯИДХП) орқали муурожаат қилади.	Ўз хоҳишига кўра

2-босқич	1. Давлат хизматлари маркази 2. ЯИДХП	1. Марказ ходими сўровномани тўлдириб, ваколатли органга юборади. 2. Тўлдирилган сўровномани автоматик тарзда ваколатли органга юборилади.	1. Сўровнома тўлдирилгандан кейин 10 дақиқада 2. Реал вақт режимида
3-босқич	Миграция ва персоналлаштириш департаменти	1. Шахсга доир маълумотлар базаларини Шахсга доир маълумотлар базалари давлат реестрида рўйхатдан ўтказди. 2. Шахсга доир маълумотлар базаларини Шахсга доир маълумотлар базалари давлат реестрида рўйхатдан ўтказишни рад этади.	5 иш кунида
4-босқич	1. Давлат хизматлари маркази 2. ЯИДХП	1. Хизмат натижасини ариза берувчининг электрон манзилига юборади ва ариза берувчини бу ҳақида ахборот-коммуникация тизими орқали хабардор қилади. 2. Хизмат натижасини автоматик тарзда ариза берувчига юборади.	1. 10 дақиқа ичида 2. Реал вақт режимида

Субъект шахсга доир маълумотларга ишлов бериш учун розиликни унинг олинганлиги фактини тасдиқлаш имконини берувчи ҳар қандай шаклда беради.

Шахсга доир махсус маълумотларга ишлов бериш учун субъектнинг ёзма шаклдаги, шу жумладан электрон ҳужжат тарзидаги розилиги талаб этилади.

Субъект муомалага лаёқатсиз бўлган ёки унинг муомала лаёқати чекланган тақдирда, унинг қонуний вакили субъектнинг шахсга доир маълумотларига ишлов бериш учун ёзма равишда, шу жумладан электрон ҳужжат тарзида розилик беради.

Вояга етмаган субъектларнинг шахсга доир маълумотларига ишлов бериш учун уларнинг ота-оналари (васийлари, ҳомийлари), улар йўқлигида эса васийлик ва ҳомийлик органлари ёзма шаклда, шу жумладан электрон ҳужжат тарзида розилик беради.

Субъект вафот этган тақдирда, унинг шахсга доир маълумотларига ишлов бериш учун розиликни, агар субъект ҳаётлиги чоғида бундай розиликни бермаган бўлса, унинг меросхўрлари ёзма шаклда, шу жумладан электрон ҳужжат тарзида беради.

Суд томонидан вафот этган деб эълон қилинган, бедарак йўқолган деб топилган субъектнинг шахсга доир маълумотларига ишлов бериш унинг меросхўрларининг ёзма шаклда, шу жумладан электрон ҳужжат тарзида берилган розилигига кўра амалга оширилади.

Субъект шахсга доир маълумотларга ишлов бериш учун берилган розиликни ушбу розилик қандай шаклда берилган бўлса, шундай шаклда ёхуд ёзма шаклда, шу жумладан электрон ҳужжат тарзида чақириб олади.

Субъект ўзининг шахсга доир маълумотларига ишлов беришга тааллуқли бўлган, қуйидагилар кўрсатилган ахборотни олиш ҳуқуқига эга:

- 1) шахсга доир маълумотларга ишлов берилганлиги фактининг тасдиғи;
- 2) шахсга доир маълумотларга ишлов бериш асослари ва мақсадлари;
- 3) шахсга доир маълумотларга ишлов беришда қўлланиладиган усуллар;
- 4) мулкдорнинг ва (ёки) операторнинг номи ҳамда уларнинг (унинг) жойлашган ери (почта манзили), шахсга доир маълумотлардан фойдаланиш имкониятига эга бўлган ёхуд мулкдор ва (ёки) оператор билан тузилган шартнома асосида ёки қонун асосида шахсга доир маълумотлар ўзига ошкор қилиниши мумкин бўлган шахслар ҳақидаги маълумотлар;
- 5) тегишли субъектга тааллуқли бўлган, ишлов бериладиган шахсга доир маълумотларнинг таркиби, уларни олиш манбаи, агар ушбу Қонунда бундай маълумотларни тақдим этишнинг бошқача тартиби назарда тутилган бўлмаса;
- 6) шахсга доир маълумотларга ишлов бериш муддатлари, шу жумладан уларни сақлаш муддатлари;
- 7) Ўзбекистон Республикасининг “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги Қонунининг 30-моддасида назарда тутилган ҳуқуқларнинг субъект томонидан амалга оширилиш тартиби;
- 8) шахсга доир маълумотларнинг амалга оширилган ёки мўлжалланилаётган трансчегаравий узатилиши тўғрисидаги ахборот.

Субъектга ўзининг шахсга доир маълумотларини тақдим этиш бошқа шахсларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини бузадиган ҳолларда,

субъектнинг ўз шахсга доир маълумотларига ишлов берилишига тааллуқли ахборотни олишга бўлган ҳуқуқи чекланиши мумкин.

Субъектнинг шахсга доир маълумотларига ишлов беришга тааллуқли ахборотни учинчи шахсга тақдим этиш тартиби субъектнинг шахсга доир маълумотларга ишлов бериш учун розилиги шартларига кўра белгиланади.

Мулкдор ва (ёки) оператор қуйидаги ҳолларда субъектга унинг шахсга доир маълумотларига ишлов беришга тааллуқли ахборотни тақдим этиш мажбуриятидан озод этилади, агар:

субъект ўзининг шахсга доир маълумотларига ишлов беришни амалга ошириш тўғрисида илгари хабардор қилинган бўлса;

шахсга доир маълумотлар субъект томонидан ҳамма фойдалана оладиган қилинган бўлса ёки ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган манбадан олинган бўлса;

бундай ахборотнинг берилиши жисмоний ва юридик шахсларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатлари бузилишига олиб келадиган бўлса.

Шахсга доир маълумотларга ишлов беришга тааллуқли ахборотни тақдим этишни рад қилиш тўғрисидаги хабарнома сўров берган субъектга ўн кун ичида ёзма шаклда юборилади.

Шахсга доир маълумотларга ишлов беришга тааллуқли ахборотни тақдим этишни рад қилиш тўғрисидаги қарор устидан субъект ваколатли давлат органига ёки судга шикоят қилиши мумкин.

Субъект ўзининг шахсга доир маълумотлари шахсга доир маълумотлар базасига киритилаётганда шахсга доир маълумотларга ишлов бериш мақсадлари, Ўзбекистон Республикасининг “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги Қонунининг 30-моддасида белгиланган ўз ҳуқуқлари ҳақида ёзма шаклда хабардор қилиниши керак.

Шахсга доир маълумотлар учинчи шахсга берилган тақдирда, мулкдор ва (ёки) оператор бу ҳақда субъектни уч кун ичида ёзма шаклда хабардор қилади.

Субъектни ёзма шаклда хабардор қилиш қуйидаги ҳолларда амалга оширилмайди:

давлат органлари ўз ваколатларини амалга ошираётганда;

шахсга доир маълумотлар тарихий, статистик, социологик ёки илмий мақсадларда ишлов бериш учун берилганда;

шахсга доир маълумотлар ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган манбалардан йиғилганда.

Субъект ўз ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларига дахлдор бўлган, юридик оқибатларни келтириб чиқарадиган ўз шахсга доир маълумотларига фақат автоматлаштирилган тарзда ишлов бериш асосида қарор қабул қилишга дучор этилмаслик ҳуқуқига эга, бундан ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган ҳоллар мустасно.

Қуйидаги ҳолларда субъектнинг шахсга доир маълумотларига фақат автоматлаштирилган тарзда ишлов бериш асосида қарор қабул қилиниши мумкин:

субъектнинг ёзма шаклдаги, шу жумладан электрон ҳужжат тарзидаги розилиги мавжуд бўлганда;

агар қарор мулкдор ва субъект ўртасидаги шартномани ижро этиш ёки илгари тузилган шартнома шартларини бажариш учун қабул қилинаётган бўлса;

қонунчиликда назарда тутилган ҳолларда.

Мулкдор ва (ёки) оператор субъектга унинг шахсга доир маълумотларига фақат автоматлаштирилган тарзда ишлов бериш асосида қарор қабул қилиш тартибини ва бундай қарорнинг эҳтимолдаги юридик оқибатларини тушунтириши, бундай қарорга эътироз билдириш имкониятини бериши, шунингдек субъект томонидан ўз ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш тартибини тушунтириши шарт.

Мулкдор ва (ёки) оператор ушбу модданинг учинчи қисмида кўрсатилган эътирозни кўриб чиқиши ҳамда бундай эътирозни кўриб чиқиш натижалари ҳақида субъектни ўн кун ичида ёзма шаклда хабардор қилиши шарт.

Ирқий ёки ижтимоий келиб чиқишга оид маълумотлар, сиёсий, диний ёки дунёқарашга оид эътиқодлар, сиёсий партиялар ва касаба уюшмаларига аъзолик тўғрисидаги маълумотлар, шунингдек жисмоний ёки руҳий (психик) саломатликка тааллуқли маълумотлар, шахсий ҳаёт ва судланганлик тўғрисидаги маълумотлар шахсга доир махсус маълумотлардир.

Шахсга доир махсус маълумотларга ишлов бериш тақиқланади, бундан ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган ҳоллар мустасно.

Шахсга доир махсус маълумотларга ишлов беришга қуйидаги ҳолларда йўл қўйилади:

ваколатли давлат органи томонидан давлат хавфсизлигини ташқи ва ички таҳдидлардан ҳимоя қилишни таъминлаш мақсадида;

агар субъект ўз шахсга доир махсус маълумотларига ишлов бериш учун ёзма шаклда, шу жумладан электрон ҳужжат тарзида розилик берган бўлса;

агар шахсга доир махсус маълумотлар субъект томонидан ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган манбаларда эълон қилинган бўлса;

субъектнинг ёки бошқа шахсларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш мақсадида;

кўзғатилган жиноят иши, ижро ишини юритиш доирасида судлар ва тегишли ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар фаолияти амалга оширилаётганда;

жиноий фаолиятдан олинган даромадларни легаллаштиришга ва терроризмни молиялаштиришга қарши курашишга қаратилган чора-тадбирлар прокуратура органлари томонидан амалга оширилаётганда;

давлат статистика органлари фаолияти амалга оширилаётганда, шунингдек бошқа давлат органлари томонидан статистика мақсадлари учун шахсга доир маълумотлардан фойдаланилганда, уларни эгасизлантириш шарти билан;

тиббий-ижтимоий хизматлар кўрсатилаётганда ёки тиббий ташхис, даволаш белгиланаётганда, бундай маълумотларга шахсга доир

маълумотларнинг ҳимоя қилинишини таъминлаш мажбурияти зиммасига юклатилган тиббиёт ходими ёки соғлиқни сақлаш муассасасининг бошқа шахси томонидан ишлов берилиши шарти билан;

меҳнатга доир муносабатлар соҳасидаги ҳуқуқлар амалга оширилаётганда ва мажбуриятлар бажарилаётганда;

субъект муомалага лаёқатсиз бўлган ёки унинг муомала лаёқати чекланган тақдирда субъектнинг ёки учинчи шахснинг қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш таъминланаётганда;

шахсга доир маълумотлар, шу жумладан сайлаб қўйиладиган давлат лавозимларига номзодларнинг шахсга доир маълумотлари ҳаммага эълон қилинганда;

нодавлат нотижорат ташкилоти, диний ташкилот, сиёсий партия ёки касаба уюшмаси фаолияти амалга оширилаётганда, ишлов бериш фақат шу ташкилотлар ва бирлашмалар аъзоларининг ёки ходимларининг шахсга доир маълумотларига тааллуқли бўлиши ҳамда субъектларнинг розилигисиз учинчи шахсга берилмаслиги шарти билан;

ота-она қарамоғидан маҳрум бўлган болаларнинг шахсга доир маълумотларига ишлов берилаётганда, бу болалар фуқароларнинг оилаларига тарбиялаш учун жойлаштирилаётганда (патронат) ҳамда васийлик ва ҳомийликни таъминлаш бўйича бошқа чора-тадбирлар амалга оширилаётганда;

шахсга доир маълумотларга давлат хавфсизлигини таъминлаш мақсадида ишлов берилаётганда;

судланганлик тўғрисидаги маълумотларга ўз ваколатлари доирасида давлат органлари, шунингдек бошқа шахслар томонидан ишлов берилаётганда.

Субъектнинг анатомик ва физиологик ўзига хос хусусиятларини тавсифловчи шахсга доир маълумотлар биометрик маълумотлардир.

Субъектнинг наслдан-наслга ўтган ёки орттирилган хусусиятларига тааллуқли бўлган, субъектнинг биологик қиёфасини таҳлил қилиш ёки муқобил ахборот олиш имконини берадиган бошқа элементни таҳлил қилиш натижаси бўлган шахсга доир маълумотлар генетик маълумотлардир.

Субъектнинг шахсини аниқлаш учун фойдаланиладиган биометрик ва генетик маълумотларга фақат мазкур субъектнинг розилиги мавжуд бўлган тақдирда, бундан Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларини рўёбга чиқариш, одил судловни амалга ошириш, ижро ишини юритиш билан боғлиқ ҳоллар мустасно, шунингдек қонунчиликда назарда тутилган бошқа ҳолларда ишлов берилиши мумкин.

Электрон шаклдаги биометрик ва генетик маълумотлардан ахборот тизимларидан ташқарида фойдаланиш ва уларни шундай тизимлардан ташқарида сақлаш фақат улардан рухсатсиз фойдаланишни истисно этадиган ахборот ташувчи моддий жисмларда амалга оширилиши мумкин.

2.3. Шахсга доир маълумотларга ишлов бериш иштирокчиларининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

Шахсга доир маълумотлар субъекти:

- 1) мулкдорда ва (ёки) операторда, шунингдек учинчи шахсда ўз шахсга доир маълумотлари ва уларнинг таркиби мавжудлигини билиш;
- 2) мулкдордан ва (ёки) оператордан шахсга доир маълумотларга ишлов бериш тўғрисидаги ахборотни сўров бўйича олиш;
- 3) мулкдордан ва (ёки) оператордан ўзининг шахсга доир маълумотларидан фойдаланиш имкониятини бериш шартлари тўғрисида ахборот олиш;
- 4) ўзининг шахсга доир маълумотларига нисбатан ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш масалалари юзасидан ваколатли давлат органига ёки судга мурожаат этиш;
- 5) ўз шахсга доир маълумотларига ишлов бериш учун розилик бериш ва бундай розиликни чақириб олиш, бундан ушбу Қонунда назарда тутилган ҳоллар мустасно;
- 6) ўзининг шахсга доир маълумотларини шахсга доир маълумотларнинг ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган манбаларида тарқатилиши учун мулкдорга ва (ёки) операторга, шунингдек учинчи шахсга розилик бериш;
- 7) агар шахсга доир маълумотлар тўлиқ бўлмаса, эскирган, ноаниқ бўлса, қонунга ҳилоф равишда олинган бўлса ёки ишлов бериш мақсадлари учун зарур бўлмаса, мулкдордан ва (ёки) оператордан ўзининг шахсга доир маълумотларига ишлов беришни вақтинча тўхтатиб туришни талаб қилиш ҳуқуқига эга.

Муомалага лаёқатсиз ёки муомала лаёқати чекланган деб топилган субъектнинг шахсга доир маълумотларини тасарруф этишни унинг қонуний вакили амалга оширади.

Ўзининг шахсга доир маълумотларини Ўзбекистон Республикасининг конституциявий тузуми асосларини, Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг маънавиятини, соғлигини, ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш, мамлакат мудофаасини ҳамда давлат хавфсизлигини таъминлаш мақсадларида тақдим этиш субъектнинг мажбуриятидир.

Мулкдор ва (ёки) оператор шахсга доир маълумотларга ишлов беришни амалга ошириш ҳуқуқига эга.

Мулкдор ва (ёки) оператор:

- 1) шахсга доир маълумотлар тўғрисидаги қонунчиликка риоя этиши;
- 2) субъектнинг мурожаатига кўра унинг шахсга доир маълумотларига ишлов беришга тааллуқли ахборотни тақдим этиши;
- 3) ўзи вазифаларини бажариш учун зарур ва етарли бўлган шахсга доир маълумотлар таркибини тасдиқлаши;

4) шахсга доир маълумотларга ишлов беришдан кўзланган мақсадга эришилган тақдирда, шунингдек ушбу Қонунда белгиланган бошқа ҳолларда уларни йўқ қилиш чораларини кўриши;

5) қонунчиликда назарда тутилган ҳолларда субъектнинг ўз шахсга доир маълумотларига ишлов бериш учун розилиги олинганлиги далилини тақдим этиши;

6) башарти янги маълумотларнинг ишончилиги ҳужжатлар билан тасдиқланса, шахсга доир маълумотларни ўзгартириши ва (ёки) тўлдириши ёхуд бундай ўзгартириш ва (ёки) тўлдиришни киритиш имкони бўлмаган тақдирда бу маълумотларни йўқ қилиши;

7) шахсга доир маълумотларга ишлов бериш шартлари бузилганлиги тўғрисида ахборот мавжуд бўлган тақдирда, уларга ишлов беришни вақтинча тўхтатиши ёки уларни йўқ қилиши;

8) субъектнинг шахсга доир маълумотларига ишлов беришни вақтинча тўхтатиш ва (ёки) уларни йўқ қилиш учун субъект томонидан ҳужжатларни электрон тарзда бериш имкониятини таъминлаши;

9) шахсга доир маълумотлар ўзгартирилган, йўқ қилинган ва улардан фойдаланиш чекланган ҳолларда субъектни, шунингдек шахсга доир маълумотларга ишлов беришнинг бошқа иштирокчиларини ёзма шаклда хабардор қилиши;

10) шахсга доир маълумотлар учинчи шахсга берилган тақдирда, субъектни ёзма шаклда хабардор қилиши;

11) ўз мулки бўлган ва (ёки) ишлов берилаётган шахсга доир маълумотлар базаларини рўйхатдан ўтказиши;

12) шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш бўйича зарур ҳуқуқий, ташкилий ва техник чораларни кўриши шарт.

Мулкдор ва (ёки) оператор шахсга доир маълумотларга ишлов беришни куйидаги ҳолларда учинчи шахсга топширишга ҳақли:

1) субъектнинг ёзма шаклдаги, шу жумладан электрон ҳужжат тарзидаги розилиги мавжуд бўлган тақдирда;

2) агар қарор мулкдор ва субъект ўртасидаги шартномани ижро этиш ёки илгари тузилган шартнома шартларини бажариш учун қабул қилинаётган бўлса;

3) қонунчиликда назарда тутилган ҳолларда.

Мулкдорнинг ва (ёки) операторнинг, шунингдек учинчи шахснинг шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш бўйича мажбуриятлари шахсга доир маълумотларни йиғиш пайтидан эътиборан вужудга келади ва улар йўқ қилиб ташланган ёки эгасизлантирилган пайтга қадар амал қилади.

Мулкдор ва (ёки) оператор шахсга доир маълумотларга ишлов бериш ва уларни ҳимоя қилиш билан боғлиқ ишлар учун масъул бўлган таркибий бўлинмани ёки мансабдор шахсни белгилайди ҳамда унинг ишини Шахсга доир маълумотларга ишлов беришнинг намунавий тартибига мувофиқ таъминлайди.

2.4. Ягона интерактив давлат хизматлари порталида шахсга доир маълумотларни ишлов бериш тартиб-таомиллари

Ягона интерактив давлат хизматлари портали ахборот, услубий, техник кузатуви ва маъмурчилиги Давлат ахборот тизимларини яратиш ва қўллаб-қувватлаш бўйича ягона интегратор – “UZINFOCOM” МЧЖ томонидан амалга ошириладиган “Электрон ҳукумат” тизими базасида фаолият кўрсатадиган, давлат органлари томонидан кўрсатиладиган электрон давлат хизматларидан фойдаланишнинг ягона нуқтаси ҳисобланадиган ахборот тизими саналади. ЯИДХП даги электрон давлат хизматларини давлат органлари расмий веб-сайтларида тегишли ҳавола (гиперҳавола)ни жойлаштириш йўли билан, мобил алоқа операторлари, тижорат банклари ҳамда тўлов тизимлари операторлари ўзларининг мобил иловаларида ахборот хавфсизлиги талабларига риоя этган ҳолда жорий қилинишига йўл қўйилади ҳамда бу жараёнда ҳам порталда шахсга доир маълумотлар алмашинуви амалга оширилади.

Мазкур портал фаолияти Вазирлар Маҳкамасининг 2017 йил 15 сентябрдаги 728-сон қарори билан тасдиқланган “Ўзбекистон Республикаси Ягона интерактив давлат хизматлари портали тўғрисида”ги Низомга асосан амалга оширилади. ЯИДХП 11.10.2016 йилда ЭЗ-18-8/5637-сон далолатномага асосан қабул қилинган ва ишга туширилган¹⁶. Портал ўткан вақт давомида босқичма-босқич такомиллаштириб борилмоқда. Порталга my.gov.uz хаволаси орқали Ягона идентификация тизими (ONE-ID) ёки унинг муқобил версиялари бўлган MOBILE-ID (MyID) орқали кириш имконияти мавжуд.

Ушбу тизимда Ягона реестр йўлга қўйилган бўлиб, у орқали ҳозирда 363 та электрон давлат хизмати кўрсатилмоқда¹⁷. Порталдан ҳозирда 16,1 млн.дан ортиқ фойдаланувчи рўйхатдан ўтган, жами 891 та электрон давлат хизмати ва сервиси кўрсатилади, ушбу порталдан фойдаланувчиларнинг қониқиш даражаси 86,1 фоизни ташкил этади, порталдаги хизматлари ва сервислардан фойдаланиш учун ўртача 3 минут 35 сония вақт талаб этилади холос¹⁸. Порталдан хорижий давлат фуқаролари ҳам фойдаланиш имконияти яратилган, ҳозирда улар учун 900 дан ортиқ хизматлар йўлга қўйилиб, ўртача 5 минут ичида барча хизматларга 24/7 режимда ариза юбориш имконияти яратилган¹⁹. Қолаверса, портал орқали давлат ташкилотлари рўйхати, бепул WI-FI зоналари, коррупцияга оид хабарлар юбориш, тезкор хизматлардан фойдаланиш имкониятлари ҳам мавжуд²⁰. Хатто портал орқали реал вақт режимида тегишли хизмат ва сервислар учун тўловларни амалга ошириш имконияти яратилган ва ушбу порталнинг мобил иловаси ҳам бор. Порталдан

¹⁶ <https://reestr.uz/kr/projects/1376?type=passport>.

¹⁷ https://my.gov.uz/uz/reyst?limit=30&service_type=electronic.

¹⁸ <https://my.gov.uz/uz/statistics>.

¹⁹ <https://my.gov.uz/uz/for-foreigners>.

²⁰ <https://my.gov.uz/uz>.

фойдаланиб, солиқ ва бошқа мажбурий тўловлар ва жарималарни сўндириш, қарздорлик ҳақида маълумот олиш имконияти ҳам йўлга қўйилган²¹.

Қуйидагилар Ягона порталнинг мақсадлари ҳисобланади:

1) ариза берувчиларга давлат органлари томонидан электрон давлат хизматларини кўрсатишни таъминловчи ахборот тизимларининг сифатли ва узлуксиз фаолият кўрсатишини таъминлаш;

2) давлат органлари фаолиятининг самарадорлигини, тезкорлигини ва шаффофлигини таъминлаш, аҳоли ва тадбиркорлик субъектлари билан ахборот алмашувини таъминлашнинг қўшимча механизмларини яратиш орқали уларнинг масъулиятини ва ижро интизомини кучайтириш.

Ягона портал қуйидаги вазифаларни амалга оширади:

1) ариза берувчиларга электрон давлат хизматларидан қафолатланган ва хавфсиз фойдалана олишларини таъминлаш;

2) электрон давлат хизматлари олиш учун сўровларни ва бошқа ҳужжатларни йўллаш ҳамда электрон давлат хизматлари кўрсатиш натижасини қабул қилиш;

3) давлат органларига электрон давлат хизматларидан фойдаланиш юзасидан сўровларни қабул қилиш, кўриб чиқиш ва натижасини ариза берувчиларга юбориш имкониятини яратиш;

4) тўлов тизимларидан фойдаланган ҳолда онлайн-тўлов имкониятларини амалга ошириш;

5) электрон давлат хизматлари кўрсатишнинг ҳолати ва боришини кузатиш;

6) электрон ҳужжатларни шакллантириш, сақлаш ва уларнинг ҳақиқийлигини текшириш;

7) келиб тушган сўровлар ва кўрсатилган электрон давлат хизматлар асосида статистик маълумотларни шакллантириш.

Ягона порталда электрон давлат хизматлари Ўзбекистон Республикаси Рақамли технологиялар вазирлиги (кейинги ўринларда Вазирлик деб аталади) томонидан давлат хизматларига бўлган талабни баҳолаш мезонларига мувофиқ таҳлил қилган ҳолда жорий қилинади.

Электрон давлат хизматлари фойдаланиш учун қулай бўлиши ва ариза берувчиларнинг эҳтиёжлари ҳамда манфаатларига мос бўлиши керак.

Ягона порталнинг асосий тили давлат тили ҳисобланади, шунингдек қорақалпоқ, рус, инглиз ва бошқа тиллардаги версиялари ҳам бўлиши мумкин.

Электрон давлат хизматлари ахборот ва интерактив давлат хизматлари шаклида кўрсатилиши мумкин.

Ариза берувчиларнинг ахборотга эҳтиёжларини қондиришга қаратилган, давлат органининг фаолияти тўғрисидаги ахборотни эълон қилиш ва бошқача тарқатиш йўли билан кўрсатиладиган электрон давлат хизмати ахборот давлат хизмати ҳисобланади.

Ариза берувчига ушбу шахс ва электрон давлат хизматлари кўрсатувчи давлат органи ўртасида икки томонлама электрон ҳамкорлик йўли билан

²¹ <https://my.gov.uz/uz/page/mission>.

кўрсатиладиган электрон давлат хизмати интерактив давлат хизмати ҳисобланади.

Интерактив давлат хизмати автоматлаштирилган давлат хизмати шаклида амалга оширилиши мумкин, унинг кўрсатилиши фақат ахборот тизимларидан ва “Электрон ҳукумат” тизими маълумотлар базаларидан, шу жумладан идоравий ахборот ресурслари ва маълумотлар базаларидан фойдаланган ҳолда амалга оширилади.

Электрон давлат хизматларини кўрсатиш жараёнида тақдим этиладиган ахборот долзарб, ишончли бўлиши ва рухсатсиз фойдалана олиш, чиқиб кетиши, йўқ қилиниши, бузиб кўрсатилиши, блокировка қилинишдан ҳимояланган бўлиши керак.

Электрон давлат хизмати кўрсатиш ёки ундан фойдаланиш жараёнларининг иштирокчиси бўлмаган шахсларга электрон давлат хизмати кўрсатилишида Ягона порталда шаклланган маълумотлардан Вазирлик билан келишилмаган ҳолда фойдаланиш тақиқланади.

Электрон давлат хизматлари пулли ёки бепул кўрсатилади.

Пулли электрон давлат хизматларидан фойдаланганлик учун ариза берувчилар томонидан тўловни амалга ошириш тартиби ва усуллари Регламентда белгиланади.

Давлат органлари Регламентда назарда тутилган ҳолатларда, шу жумладан электрон давлат хизматлари кўрсатиш муддатлари ва тартиб-таомиллари қисқартирилишида электрон давлат хизматлари кўрсатиш учун бошқа тўлов миқдорини белгилаши мумкин.

Ариза берувчиларнинг ҳақиқийлигини таъминлаш даражаси бўйича электрон давлат хизматлари қуйидагиларга бўлинади:

паст – шахсий маълумотлар тақдим этилишини талаб қилмайдиган хизматлар;

ўрта – ҳақиқий шахсий маълумотлар тақдим этилишини талаб қиладиган хизматлар;

юқори – уларни кўрсатиш учун сўровлар электрон рақамли имзодан фойдаланиб юбориладиган хизматлар.

Давлат органлари электрон давлат хизматлари кўрсатиш учун зарур бўлган ариза берувчиларнинг ҳақиқийлик даражасини Вазирлик билан келишган ҳолда белгилайди.

Электрон давлат хизмати кўрсатиш тартиби ва унга қўйиладиган талаблар Регламентда белгиланади.

Регламент давлат хизмати кўрсатиш натижасини тақдим этувчи давлат органи томонидан Вазирлик билан келишган ҳолда ишлаб чиқилади ва келишув Электрон давлат хизматларининг ягона реестрида рўйхатга олиш учун асос ҳисобланади.

Электрон давлат хизматини кўрсатиш регламентлари Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланади ёки маъмурий тартиб таомиллар тўғрисидаги қонунчилик талабига асосан, ваколатли органнинг идоравий норматив-ҳуқуқий ҳужжати билан тасдиқланади.

Регламентда қуйидагилар бўлиши керак:

давлат хизматининг номи;
уни кўрсатишнинг қуйидаги тартиботлари тавсифи:
а) ариза берувчидан сўровни қабул қилиш тартиботи бўйича:
электрон давлат хизмати кўрсатиладиган шахслар тоифаси;
сўров бериш усули;
сўровда кўрсатиладиган маълумотлар (аризадаги маълумотлар рўйхати, ариза бланкаси);
сўров электрон шаклда берилганда ариза берувчи ҳақиқийлигининг талаб қилинадиган даражаси;
электрон давлат хизмати кўрсатиш учун тақдим этиладиган ҳужжатларнинг рўйхати ва намуналари;
б) сўровни кўриб чиқиш ва қайта ишлаш тартиботлари бўйича:
электрон давлат хизмати кўрсатиш доирасида идоралараро электрон ҳамкорлик йўли билан олинадиган маълумотлар рўйхати ва таркиби ҳамда уларни тақдим этувчи (олувчи) давлат органлари рўйхати;
сўровни кўриб чиқиш (қайта ишлаш) муддатлари ва усули, ахборот тизимидан фойдаланилган тақдирда – унинг давлат органлари давлат ахборот ресурслари ва ахборот тизимлари реестридаги номи ва тартиб рақами;
сўровни кўриб чиқиш (қайта ишлаш) муддатлари;
хизмат кўрсатиш нархи ва тўлов усули (хизмат пулли бўлган тақдирда);
в) натижани сақлаш ва жавобни юбориш тартиботи бўйича:
давлат хизмати кўрсатиш натижасини сақлаш усули ва тури;
давлат хизмати кўрсатиш натижасини тақдим этиш шакли;
давлат хизмати кўрсатилишини рад этиш учун асослар.
Электрон давлат хизматини жорий этишда Регламент билан биргаликда Ягона порталда электрон давлат хизматларини жорий қилиш бўйича техник ҳужжатнинг (кейинги ўринларда Техник ҳужжат деб аталади) бўлиши ҳам талаб этилади.
Техник ҳужжат давлат органи томонидан ишлаб чиқилади ва “Рақамли ҳукумат лойиҳаларини бошқариш маркази” ДМ ҳамда Ягона интегратор билан келишилгандан сўнг Вазирлик томонидан тасдиқланади.
Техник ҳужжатда Ягона порталда жорий этиладиган электрон давлат хизматини тузиш ва лойиҳалаштиришда талаб этиладиган график ва ёзувли маълумотлар, шу жумладан қуйидагилар:
электрон давлат хизмати кўрсатилаётган шахслар тоифаси;
электрон давлат хизмати кўрсатилиши тартиби ва босқичларининг таснифи;
электрон давлат хизматининг техник кўрсаткичлари;
электрон давлат хизматини кўрсатиш муддати ва унга масъул бўлган давлат органларини кўрсатган ҳолда тартибининг график тасвири;
давлат хизматини кўрсатиш нархи ва тўлов усуллари (хизмат пулли бўлган тақдирда);
ариза берувчидан сўровни қабул қилишда, сўровни кўриб чиқишда, натижаси сақланишида ҳамда жавоб йўлланишида томонларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари;

Ягона портал билан давлат органлари ва мобил алоқа операторлари, тижорат банклари, тўлов тизимлари операторларининг тегишли ахборот тизимлари идоралараро электрон ҳамкорлиги тартиби мавжуд бўлади.

Техник ҳужжат электрон давлат хизматининг техник жиҳатдан амалга оширилиши учун талаб этиладиган бошқа турдаги маълумотларни ҳам ўзида жамлаши мумкин.

Ягона порталда электрон давлат хизматлари қуйидагилар орқали тақдим этилади:

- ариза берувчининг шахсий кабинети;
- давлат органининг шахсий кабинети.

Ягона порталдаги шахсий кабинетга кириш қонунчиликда белгиланган тартибда Ягона идентификациялаш тизими орқали амалга оширилади.

Электрон давлат хизматлари олиш учун сўровлар ариза берувчининг шахсий кабинети орқали юборилади.

Ариза берувчининг шахсий кабинети электрон давлат хизматидан фойдаланиш, электрон давлат хизматини кўрсатиш ҳолатини кузатиб бориш, шахсий маълумотларни сақлаш ва қайта ишлаш ҳамда электрон давлат хизмат кўрсатиш сифатини баҳолаш имкониятларини беради.

Ариза берувчининг шахсий кабинети “Электрон ҳукумат” тизимининг ахборот тизимлари ва маълумотлар базаларидаги, шу жумладан идоравий ахборот ресурслари ва маълумотлар базаларидаги маълумотлар асосида фойдаланувчиларни кўрсатилиши лозим бўлган электрон давлат хизматлари ҳақида хабардор қилиш имконини беради.

Электрон давлат хизмати кўрсатиш бўйича сўровларни қабул қилиш ва уларга жавоб юбориш давлат органининг шахсий кабинети орқали амалга оширилади.

Бунда электрон давлат хизматлари кўрсатувчи давлат органлари хизматни кўрсатиш учун бошқа ваколатли органларда мавжуд бўлган зарур ҳужжатлар ва ахборотларни идоралараро электрон ҳамкорлик йўли билан мустақил равишда олади.

Электрон давлат хизмати кўрсатиш учун сўровни кўриб чиқиш ва қайта ишлаш, уни кўрсатиш натижасини сақлаш идоралараро ва идоравий ахборот тизимларидан, шу жумладан ахборот ресурслари ва маълумотлар базаларидан фойдаланган ҳолда амалга оширилади.

Давлат органининг шахсий кабинети электрон давлат хизмати кўрсатишда керакли ҳужжатлар ва маълумотларни тайёрлаш, таҳрир қилиш, излаш ва тақдим этиш имконияти орқали давлат органининг ваколатли мансабдор шахси томонидан келиб тушган сўровларни қайта ишлаш учун мўлжалланган.

Давлат органининг кабинетидан фойдаланиш ҳуқуқи ваколатли мансабдор шахсга мазкур давлат органи раҳбарининг расмий сўрови асосида Вазирлик томонидан тақдим этилади.

Давлат органининг расмий сўровида Ягона идентификациялаш тизими рўйхатидан ўтган электрон давлат хизмати кўрсатиш учун давлат органи ваколатли мансабдор шахслари ҳақида қуйидаги маълумотлар бўлиши керак:

а) ваколатли мансабдор шахснинг фамилияси, исми ва отасининг исми;
б) эгаллаб турган лавозими;
в) фойдаланувчига Ягона идентификациялаш тизимида идентификациялаш учун берилган маълумотлар.

Давлат органларининг электрон давлат хизматлари кўрсатиш жараёнида фойдаланиладиган ахборот тизимлари электрон ҳукуматнинг инфратузилмаси билан интеграциялашган ва қонунчиликда белгиланган талабларга мос бўлиши керак.

Ягона порталда ҳамда мобил алоқа операторлари, тижорат банклари, тўлов тизимлари операторларининг мобил иловаларида Ягона портал орқали шакллантирилган электрон ҳужжатлар шаклидаги электрон давлат хизматлари кўрсатиш натижалари давлат органлари томонидан давлат хизматлари кўрсатишда қоғоз манбада бериладиган ҳужжатларга тенглаштирилади.

Ариза берувчи давлат хизматлари кўрсатилиши бўйича сўровини кўриб чиқиш натижаси тўғрисидаги жавобни олиш шаклини танлаш ҳуқуқига эга.

Агар ариза берувчи сўровда жавобни қоғоз манбада юбориш талабини кўрсатган бўлса, давлат хизматлари кўрсатиш натижаси жисмоний шахс хоҳишига кўра яшаш жойи ёки турган жойи бўйича рўйхатдан ўтган почта манзилидаги жойига, юридик шахсга эса – почта манзилига мувофиқ жойлашган жойига юборилади.

Электрон давлат хизматлари кўрсатиш натижалари давлат органларидан электрон ҳужжат шаклида олинган маълумотлар асосида электрон ҳужжатлар репозиторийсида сақланади.

Ариза берувчи Ягона порталда шакллантирилган электрон ҳужжатни қоғоз нусхасини ариза берувчининг шахсий кабинети орқали олиш имкониятига эга бўлади.

Электрон ҳужжатларнинг қоғозли манбадаги нусхалари давлат хизматлари олиш учун анъанавий сўровда уларни ариза берувчилар томонидан тақдим этиш учун мўлжалланган (шахсан келиб, почта ёки факсимиль алоқа орқали).

Давлат органлари Ягона порталда ҳамда мобил алоқа операторлари, тижорат банклари, тўлов тизимлари операторларининг мобил иловаларида Ягона портал орқали шакллантирилган электрон ҳужжатни Электрон ҳужжатлар репозиторийсининг расмий веб-сайти орқали ноёб идентификация рақамини киритиш ёки электрон ҳужжатда жойлашган QR–кодни сканер қилиш йўли билан ариза берувчилардан олинган электрон ҳужжатларнинг қоғозли манбадаги нусхаларининг ҳақиқийлигини текшириш ва улар бўйича маълумотлар олиш имкониятига эга бўлади.

Давлат органлари идоравий ахборот тизимларидан ва маълумотлар базаларидан тақдим этиладиган ахборотнинг ҳақиқийлиги ва долзарблигини таъминлайди.

Вазирлик Ягона порталда шакллантирилган электрон ҳужжатлардаги ахборотнинг бузиб кўрсатилишига йўл қўймаслик чораларини кўради ва

идоравий ахборот тизимларидан олинган электрон шаклдаги ахборотнинг мувофиқлигини таъминлайди.

Электрон ҳужжатлардаги маълумотлар қонуний ҳисобланади. Давлат органларига Ягона порталда ҳамда мобил алоқа операторлари, тижорат банклари, тўлов тизимлари операторларининг мобил иловаларида Ягона портал орқали шакллантирилган электрон ҳужжатларнинг нусхаларини қабул қилишни рад этишлари қатъиян тақиқланади.

Давлат органларининг Ягона порталдаги электрон давлат хизматлари ва сервисларидан аҳоли ҳамда тадбиркорлик субъектларининг қониқиш даражаси баҳоланади.

Давлат органларининг Ягона порталдаги электрон давлат хизматлари ва сервисларидан аҳоли ҳамда тадбиркорлик субъектларининг қониқиш даражаси қуйидаги асосий индикаторларга мувофиқ баҳоланади:

- электрон хизматлар сифатини жамоатчилик томонидан баҳолаш;
- электрон давлат хизматларининг ўз вақтида кўрсатилиши;
- давлат хизматларидан фойдаланиш имконияти мавжудлиги;
- давлат хизматлари ва сервисларининг қониқарлилик даражаси.

Рейтинг баҳолаш натижаларига мувофиқ давлат органларининг Ягона порталдаги электрон давлат хизматлари ва сервисларидан аҳоли ҳамда тадбиркорлик субъектларининг қониқиш даражаси рейтинг балли бўйича:

- 71 баллдан 100 баллгача бўлганда – “аъло”;
- 55 баллдан 71 баллгача бўлганда – “қониқарли”;
- 55 баллдан паст бўлганда – “қониқарсиз” деб топилади.

Баҳолашда тўпланган баллар Ягона порталдаги электрон давлат хизматлари ва сервисларининг фаолияти, тақдим этилиш сифати ҳамда самарадорлигини инобатга олган ҳолда ҳисобланади.

Давлат органларининг Ягона порталдаги электрон давлат хизматлари ва сервисларидан аҳоли ҳамда тадбиркорлик субъектларининг қониқиш даражаси рейтинг Ахборотлаштириш ва телекоммуникациялар соҳасида назорат инспекциясининг (кейинги ўринларда – Ўзкомназорат) Рақамли назорат ахборот тизими махсус модулида ҳар ярим йилликдан кейинги ойнинг 25-санасига қадар давлат органлари кесимида инсон омилисиз автоматлаштирилган ҳолда шакллантирилади.

Давлат органларининг Ягона порталдаги электрон давлат хизматлари ва сервисларидан аҳоли ҳамда тадбиркорлик субъектларининг қониқиш даражаси рейтинг ҳар ярим йил якунларига кўра Ўзкомназорат томонидан расмий веб-сайти ва оммавий ахборот воситалари орқали очиқ эълон қилинади.

Ўзкомназорат:

электрон давлат хизматларини самарали кўрсатиш жараёнида техник жиҳатдан мавжуд тартибларга риоя этилишини назорат қилади;

ҳар ярим йилда инсон омилисиз шаклланадиган аҳоли ва тадбиркорлик субъектларининг Ягона интерактив давлат хизматлари порталидаги хизмат ва сервислардан қониқиш даражаси рейтингини эълон қилиб боради.

Давлат органларининг раҳбарлари маълумотлар базаларини ўз вақтида ва сифатли шакллантириш, маълумотларни рақамлаштириш, маълумотлар ҳамда рақамли кўринишдаги ҳужжатларни муддатида бериш, электрон хизматлар кўрсатилиши асоссиз рад этилишига ва уларнинг сифатсиз тақдим этилишига йўл қўймаслик юзасидан шахсан жавобгар ҳисобланади.

Бунда давлат органларининг раҳбарлари:

аҳоли, тадбиркорлик субъектлари ва давлат органлари учун зарур бўлган маълумотларни доимий равишда рақамлаштириш ишларини амалга ошириш;
рақамли маълумотлар базаларини ва уларнинг захира нусхаларини шакллантириш;

рақамли маълумотлар базаларидаги маълумотларни Идоралараро интеграциялашув платформасига доимий асосда тақдим этиш;

ахборот тизимларида профилактик тадбирлар ҳақида камида 3 кун олдин Рақамли ҳукумат лойиҳаларини бошқариш марказини огоҳлантириш тизимини йўлга қўйиши шарт.

Ариза берувчилар нотўғри маълумотлар тақдим этганликлари, электрон давлат хизматлари кўрсатиш учун тухмат ва ҳақоратлардан иборат сўровлар берганликлари учун қонунчиликда белгиланган тартибда жавобгар бўладилар.

III БОБ. ШАХСГА ДОИР МАЪЛУМОТЛАР ДАХЛСИЗЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШНИНГ ЮРИДИК КАФОЛАТЛАРИ ВА ҲУҚУҚНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ МЕХАНИЗМЛАРИ

3.1. Шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш ва муҳофазасини таъминлаш

Давлат шахсга доир маълумотларнинг ҳимоя қилинишини кафолатлайди. Бунда, шахсга доир маълумотлар хавфсизлигига бўлган таҳдид шахсга доир маълумотларга ишлов бериш жараёнида рухсатсиз, шу жумладан тасодикий кириш натижасида йўқ қилиш, ўзгартириш, блоклаш, нусха олиш, учинчи шахсларга рухсатсиз тақдим этиш, рухсатсиз тарқатиш ва бошқа ноқонуний хатти-ҳаракатларни амалга ошириш имкониятини яратадиган шартлар ва омиллар мажмуидир.

Мулкдор ва (ёки) оператор, шунингдек учинчи шахс шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш бўйича қуйидагиларни таъминлайдиган ҳуқуқий, ташкилий ва техник чораларни кўради:

субъектнинг ўз шахсий ҳаётига аралашувдан ҳимоя қилиниш ҳуқуқи амалга оширилишини;

шахсга доир маълумотларнинг яхлитлигини ва бут сақланишини;

шахсга доир маълумотларнинг махфийлигига риоя этилишини;

шахсга доир маълумотларга қонунга ҳилоф равишда ишлов берилишининг олди олиншини.

Шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилишни таъминлаш мақсадида мулкдор ва (ёки) оператор қуйидагиларни амалга ошириши керак:

1) шахсга доир маълумотларни ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган ва ҳамма фойдаланиши мумкин бўлмаган маълумотларга ажратиши;

2) шахсга доир маълумотларга ишлов бериш ва улардан фойдаланиш тартибини белгилаши;

3) шахсга доир маълумотларга ишлов бериш ёки уларга кириш ҳуқуқига эга бўлган шахсларни белгилаши;

4) ахборот хавфсизлиги воситаларини ўрнатиш ҳамда ҳамма фойдаланиши мумкин бўлмаган шахсга доир маълумотларга ишлов берувчи техник воситаларнинг дастурий таъминотини янгилашни таъминлаши;

5) маълумотлар базасини бошқариш тизимларининг ҳодисалар журналинини юритиши;

6) ҳамма фойдаланиши мумкин бўлмаган шахсга доир маълумотларга кириш ҳуқуқига эга бўлган фойдаланувчиларнинг ҳаракатларини қайд қилинишини таъминлаши;

7) ҳамма фойдаланиши мумкин бўлмаган шахсга доир маълумотлар яхлитлигини назорат қилиш воситаларини қўллаши;

8) субъектнинг розилиги мавжуд бўлганда ҳамма фойдаланиши мумкин бўлмаган шахсга доир маълумотларни хавфсиз алоқа каналлари ва (ёки) шифрлаш воситалари орқали бошқа шахсларга бериши, бундан қонунчилик ҳужжатлари билан назарда тутилган ҳоллар мустасно;

9) ҳамма фойдаланиши мумкин бўлмаган шахсга доир маълумотларни ишончли сақлаш учун криптографик ахборотни ҳимоя қилиш воситаларидан фойдаланишни таъминлаши;

10) ҳамма фойдаланиши мумкин бўлмаган шахсга доир маълумотлар билан ишлашда фойдаланувчиларни идентификация қилиш ва (ёки) аутентификация қилиш воситаларидан фойдаланиши;

11) агар мулкдор ва (ёки) оператор юридик шахс бўлса, шахсга доир маълумотларга ишлов беришни ташкил этувчи ваколатли шахсни тайинлаши ёки тузилмавий бўлинмани ташкил қилиши;

12) шахсга доир маълумотларга ишлов бериш ва уларни ҳимоя қилиш бўйича мулкдор ва (ёки) оператор сиёсатини белгилайдиган ички ҳужжатларни тасдиқлаши;

13) шахсга доир маълумотлар субъектининг мурожаатига асосан шахсга доир маълумотларни блоклаш ва йўқ қилиш тартибини белгилаши;

Шахсга доир маълумотларга ишлов бериш жараёнида ахборот хавфсизлигини ташкил этиш ва амалга ошириш Ўзбекистон Республикасининг ахборот хавфсизлиги соҳасидаги давлат стандартлари асосида амалга оширилади.

Мулкдор ва (ёки) операторлар шахсга доир маълумотларга маълумотлар базаларида ишлов беришда шахсга доир маълумотларнинг зарур ҳимоя қилинганлик даражасини белгилайди.

Шахсга доир маълумотларга маълумотлар базаларида ишлов беришда шахсга доир маълумотларнинг зарур ҳимоя қилинганлик даражасини белгилаш Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2022 йил 5 октябрдаги 570-сон қарори билан тасдиқланган Шахсга доир маълумотларга ишлов беришда уларнинг ҳимоя қилинганлик даражасини белгилаш тўғрисидаги низомда белгиланган тартибда амалга оширилади.

Мулкдор ва (ёки) операторлар шахсга доир маълумотларга ишлов беришда уларнинг хавфсизлигига бўлган таҳдидлардан келиб чиқиб, ушбу маълумотларни ҳимоя қилишнинг ташкилий ва техник чора-тадбирларини амалга оширади.

Шахсга доир маълумотлар хавфсизлигини таъминлаш мулкдор ва (ёки) операторлар ёхуд улар масъул этиб белгилаган шахслар томонидан амалга оширилади.

Маълумотлар базаларида ишлов бериладиган шахсга доир маълумотлар “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикасининг Қонуни 25, 26, 29-моддаларига мувофиқ махсус, биометрик, генетик ва ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган маълумотлардан ташкил топади.

Мулкдор ва (ёки) операторлар ходимларининг маълумотлар базасида фақатгина ушбу ходимларнинг шахсга доир маълумотларига ишлов берилади.

Мулкдор ва (ёки) операторнинг ходимлари бўлмаган субъектларнинг шахсга доир маълумотларига ишлов бериш алоҳида маълумотлар базасида амалга оширилади.

Шахсга доир маълумотларнинг хавфсизлигига таҳдидлар деганда, маълумотлар базасига рухсатсиз, шу жумладан тасодикий кириш натижасида

шахсга доир маълумотларни ўзгартириш, тўлдириш, улардан фойдаланиш, уларни бериш, тарқатиш, узатиш, эгасизлантириш, йўқ қилиш, нусхалаш, шунингдек, бошқа ноқонуний ҳаракатларга олиб келиши мумкин бўлган шарт-шароитлар ва омиллар йиғиндиси тушунилади.

Шахсга доир маълумотлар базасининг тизимли дастурий таъминотида декларация қилинмаган (эълон қилинмаган) имкониятлар мавжудлиги билан боғлиқ таҳдидлар 1-турдаги таҳдидлар ҳисобланади.

Шахсга доир маълумотлар базасининг амалий дастурий таъминотида декларация қилинмаган (эълон қилинмаган) имкониятлар мавжудлиги билан боғлиқ таҳдидлар 2-турдаги таҳдидлар ҳисобланади.

Шахсга доир маълумотлар базасининг тизимли ҳамда амалий дастурий таъминотида декларация қилинмаган (эълон қилинмаган) имкониятлар мавжудлиги билан боғлиқ бўлмаган таҳдидлар 3-турдаги таҳдидлар ҳисобланади.

Маълумотлар базасига тааллуқли шахсга доир маълумотларнинг хавфсизлигига бўлган таҳдидларнинг тури ушбу ҳужжатга мувофиқ мулкдор ва (ёки) оператор томонидан белгиланади.

Маълумотлар базаларида шахсга доир маълумотларга ишлов беришда ушбу маълумотларни ҳимоя қилишнинг 4 та даражаси мавжуд.

Маълумотлар базаларида шахсга доир маълумотларга ишлов беришда уларни ҳимоя қилишнинг 1-даражаси ўрнатилиши учун қуйидаги шартлардан камида биттаси мавжуд бўлиши лозим:

маълумотлар базалари учун 1-турдаги таҳдидлар мавжуд бўлганда ҳамда маълумотлар базаларида махсус ва (ёки) биометрик ва (ёки) генетик маълумотларга ишлов берилганда;

маълумотлар базалари учун 2-турдаги таҳдидлар мавжуд бўлганда ҳамда мулкдор ва (ёки) операторнинг ходимлари бўлмаган 50 000 дан ортиқ субъектларнинг махсус маълумотларига ишлов берилганда.

Маълумотлар базаларида шахсга доир маълумотларга ишлов беришда уларни ҳимоя қилишнинг 2-даражаси ўрнатилиши учун қуйидаги шартлардан камида биттаси мавжуд бўлиши лозим:

маълумотлар базалари учун 1-турдаги таҳдидлар мавжуд бўлганда ҳамда маълумотлар базаларида ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган маълумотларга ишлов берилганда;

маълумотлар базалари учун 2-турдаги таҳдидлар мавжуд бўлганда ҳамда мулкдор ва (ёки) оператор ходимларининг махсус маълумотлари ёки мулкдор ва (ёки) операторнинг ходимлари бўлмаган 50 000 дан кам бўлган субъектларнинг махсус маълумотларига ишлов берилганда;

маълумотлар базалари учун 2-турдаги таҳдидлар мавжуд бўлганда ҳамда маълумотлар базаларида биометрик ва (ёки) генетик маълумотларга ишлов берилганда;

маълумотлар базалари учун 2-турдаги таҳдидлар мавжуд бўлганда ҳамда мулкдор ва (ёки) операторнинг ходимлари бўлмаган 50 000 дан ортиқ субъектларнинг ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган маълумотларига ишлов берилганда;

маълумотлар базалари учун 3-турдаги таҳдидлар мавжуд бўлганда ҳамда мулкдор ва (ёки) операторнинг ходимлари бўлмаган 50 000 дан ортиқ субъектларнинг махсус маълумотларига ишлов берилганда.

Маълумотлар базаларида шахсга доир маълумотларга ишлов беришда уларни ҳимоя қилишнинг 3-даражаси ўрнатилиши учун қуйидаги шартлардан камида биттаси мавжуд бўлиши лозим:

маълумотлар базалари учун 2-турдаги таҳдидлар мавжуд бўлганда ҳамда мулкдор ва (ёки) оператор ходимларининг ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган маълумотларига ёхуд мулкдор ва (ёки) операторнинг ходимлари бўлмаган 50 000 дан кам бўлган субъектларнинг ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган маълумотларига ишлов берилганда;

маълумотлар базалари учун 3-турдаги таҳдидлар мавжуд бўлганда ҳамда мулкдор ва (ёки) оператор ходимларининг махсус маълумотларига ёки мулкдор ва (ёки) операторнинг ходимлари бўлмаган 50 000 дан кам бўлган субъектларнинг махсус маълумотларига ишлов берилганда;

маълумотлар базалари учун 3-турдаги таҳдидлар мавжуд бўлганда ҳамда биометрик ва (ёки) генетик маълумотларга ишлов берилганда.

Маълумотлар базаларида шахсга доир маълумотларга ишлов беришда уларни ҳимоя қилишнинг 4-даражаси ўрнатилиши учун қуйидаги шарт мавжуд бўлиши лозим:

маълумотлар базалари учун 3-турдаги таҳдидлар мавжуд бўлганда ҳамда маълумотлар базасида ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган маълумотларга ишлов берилганда.

Маълумотлар базаларида шахсга доир маълумотларга ишлов беришда уларни ҳимоя қилишнинг 4-даражасини таъминлаш учун қуйидаги талаблар бажарилиши керак:

маълумотлар базалари жойлашган биноларнинг хавфсизлик режимини ташкил этиш, ушбу биноларга кириш ҳуқуқига эга бўлмаган шахсларнинг назоратсиз кириши ёки ушбу биноларда қолишининг олдини олиш;

шахсга доир маълумотлар мавжуд бўлган моддий жисмлар хавфсизлигини таъминлаш;

маълумотлар базаларида ишлов берилаётган шахсга доир маълумотларга кириш, уларнинг хизмат (меҳнат) вазифаларини бажариши учун зарур бўлган шахслар рўйхатини белгилайдиган ҳужжатни мулкдор ва (ёки) оператор раҳбари томонидан тасдиқлаш;

шахсга доир маълумотларни мавжуд таҳдидлардан ҳимоя қилиш, зарурат бўлганда ахборот хавфсизлиги соҳасидаги қонунчилик талабларига мувофиқлигини баҳолаш тартибидан ўтган ахборот хавфсизлиги воситаларидан фойдаланиш.

Маълумотлар базаларида шахсга доир маълумотларга ишлов беришда уларни ҳимоя қилишнинг 3-даражасини таъминлаш учун:

Маълумотлар базаларида шахсга доир маълумотларга ишлов беришда уларни ҳимоя қилишнинг 4-даражасини таъминлаш учун белгиланган талабларни бажариш;

маълумотлар базасидаги шахсга доир маълумотлар хавфсизлигини таъминлаш учун масъул мансабдор шахс (ходим) тайинлаш зарур.

Маълумотлар базаларида шахсга доир маълумотларга ишлов беришда уларни ҳимоя қилишнинг 2-даражасини таъминлаш учун:

Маълумотлар базаларида шахсга доир маълумотларга ишлов беришда уларни ҳимоя қилишнинг 3-даражасини таъминлаш учун назарда тутилган талабларни бажариш;

маълумотлар базасининг электрон хабарлар журналидаги маълумотлар фақат хизмат (меҳнат) вазифаларини бажариши учун зарур бўлган ходимлар ёки ваколатли шахсларга ушбу журналга кириш ҳуқуқини тақдим этиш лозим.

Маълумотлар базаларида шахсга доир маълумотларга ишлов беришда уларни ҳимоя қилишнинг 1-даражасини таъминлаш учун:

Маълумотлар базаларида шахсга доир маълумотларга ишлов беришда уларни ҳимоя қилишнинг 2-даражасини таъминлаш учун назарда тутилган талабларни бажариш;

маълумотлар базаларидаги шахсга доир маълумотларга кириш учун мулкдор ва (ёки) оператор ходимининг ваколатлари ўзгаришини электрон хавфсизлик журналида автоматик равишда рўйхатга олиш;

маълумотлар базаларидаги шахсга доир маълумотларнинг хавфсизлигини таъминлаш учун масъул бўлган таркибий бўлинма тузиш ёки таркибий бўлинмалардан бирига бундай хавфсизликни таъминлаш вазифаларини юклаш лозим.

Маълумки, қонунчиликка кўра, Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотлари “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги Қонуннинг асосий принциплари таъминланган ҳолда сақланиши лозим.

Қуйидаги шахсга доир маълумотлар Ўзбекистон Республикаси ҳудудида сақланиши шарт:

жисмоний шахсларнинг биометрик маълумотлари;

жисмоний шахсларнинг генетик маълумотлари;

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ўз фаолиятини амалга ошираётган телекоммуникациялар операторларидаги уларнинг хизматларидан фойдаланувчи жисмоний шахсларнинг маълумотлари.

Ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилмаган шахсга доир маълумотлар қуйидаги шартлардан бири бажарилган тақдирда, Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида сақланиши ва уларга ишлов берилиши мумкин:

чет давлатни шахсга доир маълумотларнинг бир хил ҳимоя қилинишини таъминловчи давлат сифатида тан олиш;

оператор томонидан ваколатли давлат органи тасдиқлайдиган талабларга жавоб берувчи стандарт шартномавий шартлар ёки мажбурий корпоратив қоидалар қабул қилиниши ва уларга риоя этилиши;

рўйхати ваколатли давлат органи томонидан тасдиқланадиган шахсга доир маълумотларни бошқариш ва сақлаш соҳасидаги халқаро стандартларга оператор томонидан риоя этилиши.

Шахсга доир маълумотлар бир хил ҳимоя қилинишини таъминловчи чет давлатлар рўйхати Вазирлар Маҳкамасининг 2026 йил 29 июлдаги 415-сон қарори билан тасдиқланган ва унга кўра, Ички ишлар вазирлиги ҳузуридаги Миграция ва персоналлаштириш департаменти (кейинги ўринларда – ваколатли давлат органи) чет давлатларни Рўйхатга киритиш ёки ундан чиқариш бўйича таклифлар тайёрлаш учун масъул этиб белгиланган ҳамда қуйидагилар белгилаб қўйилган:

Рўйхатга киритилган давлатларга халқаро келишувлар асосида ташкил этилган ахборот тизимлари орқали шахсга доир маълумотлар ҳамда эгасизлантирилган маълумотлар қўшимча рухсатномаларсиз ва ваколатли давлат органини хабардор қилмасдан, маълумотлар тарқалиб кетишининг олдини олиш чораларини кўрган ҳолда автоматик тарзда трансчегаравий узатилади;

Рўйхатга киритилмаган чет давлатларга шахсга доир маълумотларнинг ҳар қандай шаклда узатилишига оператор ва шахсга доир маълумотлар базаси мулкдори томонидан ваколатли давлат органи белгилаган ҳуқуқий, ташкилий ва техник шартлар бажарилган тақдирда рухсат берилади;

шахсга доир маълумотларнинг трансчегаравий узатиш жараёнида тарқалиб кетиш ҳолати аниқланган тақдирда, шахсга доир маълумотлар базасининг оператори бу ҳақида ваколатли давлат органига мазкур ҳолат аниқлангандан бошлаб 24 соат ичида хабар бериши ва 72 соат ичида маълумотларнинг тарқалиб кетиш сабаблари ва уларни бартараф этиш бўйича амалга оширилган ишлар ҳақида батафсил ахборот бериши шарт²².

Маълумки, субъектнинг розилигисиз ёки бошқа қонуний асос мавжуд бўлмагани ҳолда шахсга доир маълумотларни ошкор этиш ва тарқатишга йўл қўйилмаслиги тўғрисида мулкдор ва (ёки) оператор ёки шахсга доир маълумотлардан фойдаланишга рухсат олган бошқа шахс томонидан риоя этилиши мажбурий бўлган талаб шахсга доир маълумотларнинг махфийлигидир.

Мулкдор ва (ёки) оператор ҳамда шахсга доир маълумотлардан фойдаланишга рухсат олган бошқа шахслар субъектнинг розилигисиз шахсга доир маълумотларни учинчи шахсларга ошкор этмаслиги ва тарқатмаслиги шарт.

Субъектнинг розилиги билан эркин фойдаланилиши мумкин бўлган ёки махфийликка риоя этишга доир талаблар татбиқ этилмайдиган шахсга доир маълумотлар ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган шахсга доир маълумотлардир.

Аҳолини ахборот билан таъминлаш мақсадида шахсга доир маълумотларнинг ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган манбалари (шу жумладан биографик маълумотномалар, телефон, манзил китоблари, ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган электрон ахборот ресурслари) яратилиши мумкин.

---

²² Вазирлар Маҳкамасининг “Шахсга доир маълумотлар бир хил ҳимоя қилинишини таъминловчи чет давлатлар рўйхатини тасдиқлаш тўғрисида” 2026 йил 29 июлдаги 415-сон қарори // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

Шахсга доир маълумотларнинг ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган манбаларига субъектнинг ёзма розилиги билан унинг фамилияси, исми, отасининг исми, туғилган йили ва жойи, манзили, абонент рақами, касби тўғрисидаги маълумотлар ҳамда субъект томонидан маълум қилинадиган бошқа шахсга доир маълумотлар киритилиши мумкин.

Субъект ҳақидаги маълумотлар шахсга доир маълумотларнинг ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган манбаларидан унинг мурожаатига кўра, розилик қандай шаклда берилган бўлса, шундай шаклда ёки ёзма шаклда, шу жумладан электрон ҳужжат тарзида, шунингдек ваколатли давлат органининг ёки суднинг қарорига кўра чиқариб ташланиши мумкин.

Шахсга доир маълумотларнинг махфийлигини таъминлашда биометрик ва генетик маълумотлар мавжуд бўлган моддий жисмларга ҳамда бундай маълумотларни шахсга доир маълумотлар базаларидан ташқарида сақлаш технологияларининг ҳам аҳамияти бекиёсдир. Биометрик маълумотлар деганда субъектнинг анатомик ва физиологик ўзига хос хусусиятларини тавсифловчи шахсга доир маълумотлар, генетик маълумотлар деганда субъектнинг наслдан-наслга ўтган ёки орттирилган хусусиятларига тааллуқли бўлган, субъектнинг биологик қиёфасини таҳлил қилиш ёки муқобил ахборот олиш имконини берадиган бошқа элементни таҳлил қилиш натижаси бўлган шахсга доир маълумотлар, маълумотларни электрон кўринишда сақлайдиган моддий жисмлар деганда мослашувчан магнит дисклар, оптик дисклар, қаттиқ (олинмайдиган) магнит дисклар, электрон хотирали дисклар (флэш), аутентификациянинг электрон воситалари (токенлар, планшетлар ва бошқалар) тушунилади.

Биометрик ва генетик маълумотларга ишлов бериш мақсадида фойдаланиладиган ҳар қандай моддий жисмлар қонунчиликда белгиланган тартибда “махфий” ёки “хизмат доирасида фойдаланиш учун” грифи билан белгиланиши лозим. Биометрик ва генетик маълумотларни электрон шаклда сақлашда ушбу маълумотлар шифрланган ва криптографик ёки бошқа усулларда ҳимояланган бўлиши зарур. Мулкдор ва (ёки) оператор биометрик ва генетик маълумотларга ишлов бериш жараёнида ушбу маълумотлар сақланаётган моддий жисмларнинг ҳисоби юритилишини таъминлаши шарт. Мулкдор ва (ёки) оператор биометрик ва генетик маълумотлар қайд этилган моддий жисмларнинг ўғирланиши, ўчирилиши, йўқ қилиниши, рухсатсиз олиниши, ўзгартирилиши ҳамда назоратсиз қолдирилишининг олдини оловчи тегишли хавфсизлик чораларини кўриши лозим.

Хавфсизлик чораларини кўришда биометрик ва генетик маълумотлар:

- 1) ёнғин хавфсизлиги талабларига, санитария қоидалари, нормалари ва гигиена нормативларига мос бўлиши, шунингдек, сув босмаслигидан кафолатланган бўлиши;
- 2) бегона шахсларнинг кириш имкониятини истисно этадиган ишончли ҳимоя воситаларига эга бўлиши;
- 3) сейфларда, металл жавонларда ёки металл стеллажларда сақланиши;

4) кириш эшиклари ва деразалари қўриқлаш хизматига боғланган қўриқлаш сигнализацияси ва видеокузатув мосламалари билан жиҳозланган хоналарда сақланиши.

Биометрик ва генетик маълумотлар қайд этилган моддий жисмлардан шахсга доир маълумотлар ўчирилганда, ушбу моддий жисмлар ҳисобдан чиқарилмайди.

Ҳисобдан чиқарилмаган моддий жисмлардан келгусида шахсга доир маълумотларга ишлов бериш мақсадида қайта фойдаланиш мумкин, бир марталик фойдаланиш назарда тутилган ва фойдаланишга яроқсиз ҳолга келган моддий жисмлар бундан мустасно. Бундай моддий жисмлар белгиланган тартибда йўқ қилинади.

Моддий жисмдан унга биометрик ва генетик маълумотларни қайд этган мулкдор ва (ёки) оператор томонидан белгиланган, лекин ишлаб чиқарувчи томонидан ўрнатилган эксплуатация муддатидан кўп бўлмаган муддатда фойдаланилиши керак.

Биометрик ва генетик маълумотлардан нусха қўчириш ушбу маълумотлар ишлов берилишига рухсат этилган техник қурилмаларда ҳамда мулкдор ва (ёки) оператор масъул ходимларининг бевосита иштирокида амалга оширилади.

Агар моддий жисмда биометрик ва генетик маълумотлар билан бирга уларга боғлиқ қўшимча шахсга доир маълумотлар ҳам бўлса, бундай маълумотлар кучайтирилган малакали электрон имзо билан тасдиқланиши ва (ёки) моддий жисмда қайд этилган маълумотларнинг яхлитлиги ҳамда ўзгармаслигини сақлаб қолиш имконини берувчи бошқа ахборот технологиялари билан ҳимояланган бўлиши керак.

Маълумотлар базасидаги биометрик ва генетик маълумотларга ишлов бериш жараёнида қўлланилган қурилма тўғрисида идентификация маълумотлари (IP-адрес, MAC-адрес ва бошқа идентификаторлар) қайд этилиши лозим.

Биометрик ва генетик маълумотларга ишлов бериш учун фойдаланиладиган моддий жисм тури мулкдор ва (ёки) оператор томонидан белгиланади.

Биометрик ва генетик маълумотларни шахсга доир маълумотлар базаларидан ташқарида сақлашда қуйидаги технологик ва бошқа талаблар таъминланиши лозим:

1) мулкдор ва (ёки) операторнинг ваколатли шахслари учун моддий жисмда сақланаётган шахсга доир маълумотларга кириш;

2) моддий жисмда қайд этилган биометрик ва генетик маълумотларнинг яхлитлиги ва ўзгармаслигини сақлаб қолишга имкон берувчи электрон имзо воситаларидан ёки бошқа ахборот технологияларидан фойдаланиш;

3) субъектнинг ўзига тегишли биометрик ва генетик маълумотларни ишлов беришга берган ёзма розилиги ёки биометрик ва генетик маълумотларга ишлов бериш учун қонунчилик ҳужжатларида кўрсатилган бошқа асослар мавжудлигини текшириш.

Биометрик ва генетик маълумотлар шахсга доир маълумотлар базасидан алоҳида сақлаш учун чиқарилганда, ушбу маълумотларни рухсатсиз ва такроран қайд этиш асослари рўйхатга олинishi талаб этилади.

Мулкдор ва (ёки) оператор ўзининг маълумотлар базаларида биометрик ва генетик маълумотларни ҳимоя қилиш усулларида келиб чиқиб, ушбу маълумотларни шахсга доир маълумотлар базаларидан ташқарида сақлаш технологияларига қонунчилик ҳужжатларига зид бўлмаган қўшимча талабларни белгилаш ҳуқуқига эга²³.

---

²³ Вазирлар Маҳкамасининг 2022 йил 5 октябрдаги 570-сон қарори билан тасдиқланган “Биометрик ва генетик маълумотлар мавжуд бўлган моддий жисмларга ҳамда бундай маълумотларни шахсга доир маълумотлар базаларидан ташқарида сақлаш технологияларига оид талаблар тўғрисида”ги Низом // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

3.2. Шахсга доир маълумотлар тўғрисидаги қонунчиликни бузганлик учун жавобгарлик

Шахсга доир маълумотлар тўғрисидаги қонунчиликни бузганликда айбдор шахслар белгиланган тартибда жавобгар бўлади.

Мазкур жавобгарлик қуйидаги шаклларда бўлиши мумкин:

интизомий;

маъмурий;

жиноий;

фуқаровий.

Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодексига асосан, меҳнатга оид муносабатлар сабабли иш берувчига тақдим этилган, ходимнинг, шунингдек унинг оила аъзоларининг ҳаётидаги фактлар, воқеалар ва ҳолатлар тўғрисидаги ахборот ходимнинг шахсга доир маълумотларидир.

Шахсга доир маълумотлар жумласига ходим тўғрисидаги қуйидаги маълумотлар киради:

фамилияси, исми, отасининг исми, туғилган санаси ва жойи;

жисмоний шахснинг шахсий идентификация рақами (мавжуд бўлса);

маълумоти (қачон ва қайси таълим ташкилотларини тугатганлиги, дипломлари рақамлари, диплом бўйича тайёргарлик йўналиши ёки мутахассислиги, малакаси);

меҳнат фаолияти бошланганидан эътиборан бажарилган ишлари (ҳарбий хизматни қўшиб ҳисоблаганда);

доимий ёки вақтинча яшаш жойи бўйича рўйхатдан ўтган манзили;

паспортига оид маълумотлар (серияси, рақами, ким томонидан ва қачон берилганлиги) ва идентификация ID-карта маълумотлари;

шахсий телефон рақами, электрон почта манзили;

ҳарбий мажбуриятга дахлдорлиги, ҳарбий рўйхатга олиш бўйича маълумотлар (захирада бўлган фуқаролар ва ҳарбий хизматга чақирилиши лозим бўлган шахслар учун);

солиқ тўловчининг идентификация рақами;

шахсий жамғариб бориладиган пенсия ҳисобварағининг рақами;

мажбурий тиббий кўрик натижалари;

ходим билан меҳнат шартномасини бекор қилиш асослари;

оилавий аҳволи, яқин қариндошларининг фамилияси, исми, отасининг исми ва туғилган саналари;

ходимнинг ва (ёки) унинг оила аъзоларининг ҳаётидаги иш берувчига маълум бўлиб қолган фактлар, воқеалар ҳамда ҳолатлар ҳақидаги бошқа маълумотлар.

Ходимнинг шахсга доир маълумотлари тўғрисидаги ахборот махфий ахборот тоифасига тааллуқлидир.

Иш берувчи ва унинг вакиллари шахсга доир маълумотларга ишлов бериш чоғида (шахсга доир маълумотларни йиғиш, тизимлаштириш, сақлаш, ўзгартириш, тўлдириш, улардан фойдаланиш, уларни бериш, тарқатиш,

узатиш, эгасизлантириш ва йўқ қилиш бўйича битта ҳаракатни ёки ҳаракатлар мажмуини амалга оширганда):

ходимнинг ишлов берилаётган шахсга доир маълумотларининг ҳажми ва мазмунини белгилашда шахсга доир маълумотлар тўғрисидаги қонунчилик қоидаларига амал қилиши;

ходимнинг шахсга доир барча маълумотларини ходимнинг ўзидан олиши шарт. Агар ходимнинг шахсга доир маълумотларини фақат учинчи шахслардан олиш мумкин бўлса, ходимга бу ҳақда олдиндан ёзма равишда хабар қилиниши ва ундан ёзма розилик олиниши керак, бундан шахсга доир маълумотларни (тиббий кўрик натижалари, малака ошириш доирасида малакавий ва бошқа баҳолашлар натижалари бўйича хулоса ва бошқалар) ходим мазкур иш берувчи томонидан қонунчиликка мувофиқ қайси учинчи шахсларга юборилган бўлса, ўша учинчи шахслардан олиш ҳоллари мустасно;

шахсга доир маълумотларни олишнинг мақсадлари, тахмин қилинаётган манбалари ва усуллари, шунингдек олиниши лозим бўлган шахсга доир маълумотларнинг хусусияти ҳамда ходимнинг уларни олиш учун ёзма розилик беришни рад этиши оқибатлари тўғрисида ходимга хабар қилиши;

ходимнинг шахсга доир маълумотларини ғайриқонуний равишда фойдаланилишдан ёки йўқолишдан иш берувчининг шахсий маблағлари ҳисобидан ҳимоя қилишни таъминлаши;

ходимларни ва уларнинг вакиллари иш берувчида мавжуд бўлган, ходимларнинг шахсга доир маълумотларига ишлов бериш тартибини белгилайдиган, шунингдек уларнинг ушбу соҳадаги ҳуқуқ ва мажбуриятлари тўғрисидаги ҳужжатлар билан имзо қўйдириб таништириши;

ходимларнинг вакиллари билан биргаликда ходимларнинг шахсга доир маълумотларини ҳимоя қилиш чораларини ишлаб чиқиши шарт.

Агар ушбу Кодексида ва бошқа қонунда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, иш берувчи ва унинг вакиллари ходимнинг жамоат бирлашмаларидаги аъзолиги ёки касба уюшмасидаги фаолияти тўғрисидаги шахсга доир маълумотларини олиш ҳамда уларга ишлов бериш ҳуқуқига эга эмас.

Иш берувчининг вакиллари томонидан ходимнинг шахсга доир маълумотларидан фойдаланиш фақат ходимнинг меҳнат мажбуриятларига мувофиқ амалга оширилиши керак.

Иш берувчининг ходимларнинг шахсга доир маълумотларига ишлов беришни амалга ошираётган вакиллари ўзларига ишониб топширилган ёки меҳнат мажбуриятларини бажариши сабабли ўзига маълум бўлиб қолган шахсга доир маълумотларнинг ошкор этилишига йўл қўймаслиги шарт.

Ходимнинг ўзининг шахсга доир маълумотлари ҳимоя қилинишини рад этишини назарда тутувчи ёки ходимнинг ўзининг шахсга доир маълумотларини ҳимоя қилиш соҳасидаги ҳолатини қонунчиликка нисбатан ёмонлаштирувчи меҳнат шартномасининг, ходим ва иш берувчи ўртасидаги бошқа келишувларнинг шартлари, ички ҳужжатларнинг қоидалари ҳақиқий эмасдир.

Ходимларнинг шахсга доир маълумотларини сақлаш, улардан фойдаланиш ва уларни бериш тартиби ушбу Кодекс ҳамда бошқа қонунлар талабларига риоя этган ҳолда иш берувчи томонидан белгиланади.

Ходимнинг шахсга доир маълумотларини бериш чоғида иш берувчи қуйидаги талабларга риоя этиши керак:

ходимнинг шахсга доир маълумотларини унинг ёзма розилигисиз учинчи шахсга хабар қилмаслик, бундан ходимнинг ҳаёти ва соғлиғига бўлган таҳдиднинг олдини олиш мақсадида, шунингдек ушбу Кодекста ва бошқа қонунларда назарда тутилган бошқа ҳолларда хабар қилиш зарур бўлган ҳоллар мустасно;

ходимнинг шахсга доир маълумотларини унинг ёзма розилигисиз тижорат мақсадларида хабар қилмаслик;

ходимнинг шахсга доир маълумотларини оладиган шахсларни ушбу маълумотлардан фақат улар хабар қилинган мақсадларда фойдаланиш мумкинлиги тўғрисида огоҳлантириш ва ушбу шахслардан бу қоидага риоя этилганлигининг тасдиғини талаб қилиш. Ходимнинг шахсга доир маълумотларини оладиган шахслар махфийлик режимига риоя этиши шарт. Мазкур қоида ушбу Кодекста ва бошқа қонунларда белгиланган тартибда ходимларнинг шахсга доир маълумотларини алмашишга нисбатан татбиқ этилмайди;

ходимнинг шахсга доир маълумотларини битта ташкилот доирасида, битта якка тартибдаги тадбиркорда ходим имзо қўйган ҳолда таништирилиши керак бўлган ички ҳужжатга мувофиқ беришни амалга ошириш;

ходимларнинг шахсга доир маълумотларидан фойдаланишга фақат махсус ваколатли шахсларга рухсат бериш, бунда мазкур шахслар ходимнинг фақат муайян меҳнат вазифаларини бажариш учун зарур бўлган шахсга доир маълумотларини олиш ҳуқуқига эга бўлиши керак;

ходимнинг соғлиғи ҳолати ҳақидаги ахборотни сўраб олмаслик, бундан ходим томонидан меҳнат вазифасини бажариш имконияти тўғрисидаги масалага тааллуқли бўлган маълумотлар мустасно;

ходимнинг шахсга доир маълумотларини ушбу Кодекста ва бошқа қонунларда белгиланган тартибда ходимларнинг вакилларига топшириши ҳамда ушбу ахборотни фақат кўрсатилган вакиллар томонидан ўз вазифаларини бажариши учун зарур бўлган шахсга доир маълумотлар билан чеклаш.

Иш берувчида сақланаётган шахсга доир маълумотларининг ҳимоя қилинишини таъминлаш мақсадида ходим қуйидаги ҳуқуқларга эга:

ўзининг шахсга доир маълумотлари ва ушбу маълумотларга ишлов бериш тўғрисида тўлиқ ахборот олиш;

ўзининг шахсга доир маълумотларидан эркин бепул фойдаланиш, шу жумладан ходимнинг шахсга доир маълумотларини ўз ичига олган ҳар қандай ёзувнинг кўчирма нусхаларини олиш ҳуқуқи, бундан қонунда назарда тутилган ҳоллар мустасно;

ўзининг шахсга доир маълумотларини ҳимоя қилиш учун вакил белгилаш;

соғлиғининг ҳолатини акс эттирувчи тиббий ҳужжатлардан фойдаланиш;

шахсга доир нотўғри маълумотларни чиқариб ташлаш, тўғрилаш ёки тўлиқ бўлмаган маълумотларни, шунингдек ушбу Кодекс ёки бошқа қонун талабларини бузган ҳолда ишлов берилган маълумотларни тўлдириш тўғрисида талаб қилиш;

илгари ходимнинг нотўғри ёки тўлиқ бўлмаган шахсга доир маълумотлари ўзига хабар қилинган барча шахсларга ушбу маълумотларда амалга оширилган барча истиснолар, тузатишлар ёки тўлдиришлар ҳақида иш берувчи томонидан хабар қилиниши тўғрисида талаб қилиш;

ўзининг шахсга доир маълумотларига ишлов бериш ва уларни ҳимоя қилиш чоғида иш берувчининг барча ғайриқонуний қарорлари, ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан шикоят қилиш, шу жумладан судга ҳам шикоят қилиш.

Иш берувчи ходимнинг шахсга доир маълумотларини чиқариб ташлашни, тузатишни ёки тўлдиришни рад этган тақдирда, у иш берувчига ўзининг тегишли асосга норозилиги ҳақида ёзма шаклда маълум қилиш ҳуқуқига эга.

Агар иш берувчи томонидан ходимнинг шахсга доир маълумотларига ишлов бериш ва уларни ҳимоя қилиш тартиби бузилганлиги ходимнинг меҳнат қилиш имкониятидан қонунга ҳилоф равишда маҳрум бўлишига сабаб бўлса ёки ходимнинг меҳнатига ҳақ тўлаш миқдорининг пасайишига олиб келса, ходимнинг маҳрум бўлган иш ҳақи ўрнини қоплаш мажбурияти ўз айби билан мазкур қоидабузарликка йўл қўйилган иш берувчи зиммасига юклатилади.

Иш берувчи томонидан ходимнинг номига доғ туширадиган ва ҳақиқатга тўғри келмайдиган маълумотлар тарқатилган тақдирда, иш берувчи ушбу маълумотларни рад этиши шарт.

Айнан мазкур нормаларнинг бузилиши натижасида иш берувчи бошқа юқори турувчи ташкилот ходими бўлса, ушбу ходимга нисбатан у амалдаги қонунчилик ҳужжатлари ва ички меҳнат тартиби қоидаларини бузганлик учун жавобгарликка тортилади. Шу билан бирга, ташкилотларнинг инсон ресурсларини бошқариш ва ривожлантириш бўлинмалари ходимлари ҳам ходимларнинг шахсга доир маълумотларига ишлов бериш тартиб-таомилларига риоя қилишмаса ёки ўзларига берилган ахборот тизимлари билан ишлаш тартибини бузиши оқибатида шахсга доир маълумотлар тўғрисидаги қонунчилик талаблари бузалидган бўлса, ходимларнинг ҳаракатларида жиноят ёки маъмурий ҳуқуқбузарлик аломати бўлмаса, улар интизомий жазога тортилишлари мумкин.

Қонунчиликка кўра, оммавий ахборот воситаларидан қонун билан кўриқланадиган бошқа сирни ошкор этиш, қонунга мувофиқ жиноий ва ўзга

жавобгарликка сабаб бўладиган бошқа ҳаракатларни содир этиш мақсадида фойдаланилишига йўл қўйилмайди²⁴.

Веб-сайтнинг ва (ёки) веб-сайт саҳифасининг ёхуд бошқа ахборот ресурсининг эгаси, шу жумладан блогер ҳамма эркин фойдаланиши мумкин бўлган ахборот жойлаштириладиган Интернет жаҳон ахборот тармоғидаги ўз веб-сайтидан ва (ёки) веб-сайт саҳифасидан ёхуд бошқа ахборот ресурсидан қонун билан қўриқланадиган бошқа сирни ташкил этувчи маълумотларни ошкор этиш, сунъий интеллект технологияларидан фойдаланган ҳолда шахсга доир маълумотларга қонунга ҳилоф равишда ишлов бериш, уларни оммавий ахборот воситаларида, телекоммуникация тармоқларида ёки Интернет жаҳон ахборот тармоғида тарқатиш, фуқароларни, шу жумладан вояга етмаган шахсларни уларнинг ҳаётига ва (ёки) соғлиғига ёхуд ўзга шахсларнинг ҳаётига ва (ёки) соғлиғига таҳдид солувчи ғайриҳуқуқий ҳаракатларни содир этишга ундашга ёки бошқа тарзда жалб қилишга қаратилган ахборотни тарқатиш, қонунга мувофиқ жиноий ва бошқа жавобгарликка сабаб бўладиган ўзга ҳаракатларни содир этиш мақсадларида фойдаланилишига йўл қўймаслиги шарт²⁵.

Айнан мазкур талабларнинг ва шахсга доир маълумотлар тўғрисидаги қонунчиликда белгиланган нормаларнинг бузилиши натижасида маъмурий ёки жиноий жавобгарлик вужудга келиши мумкин, хусусан: Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексининг 46²-моддасига мувофиқ, шахсга доир маълумотларни қонунга ҳилоф равишда йиғиш, тизимлаштириш, сақлаш, ўзгартириш, тўлдириш, улардан фойдаланиш, уларни бериш, тарқатиш, узатиш, эгасизлантириш ва йўқ қилиш, худди шунингдек ахборот технологияларидан фойдаланган ҳолда, шу жумладан Интернет жаҳон ахборот тармоғида Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотларига ишлов берилаётганда жисман Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган техник воситаларда ҳамда Шахсга доир маълумотлар базаларининг давлат реестрида белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказилган шахсга доир маълумотлар базаларида шахсга доир маълумотларни йиғишга, тизимлаштиришга ва сақлашга оид талабларга риоя этмаслик, —

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг етти баравари, мансабдор шахсларга эса — эллик баравари миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

Сунъий интеллект технологияларидан фойдаланган ҳолда шахсга доир маълумотларга қонунга ҳилоф равишда ишлов бериш, уларни оммавий ахборот воситаларида, телекоммуникация тармоқларида ёки Интернет жаҳон ахборот тармоғида тарқатиш, —

²⁴ Ўзбекистон Республикасининг “Оммавий ахборот воситалари тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш ҳақида” 2007 йил 15 январдаги ЎРҚ–78-сон Қонуни // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

²⁵ Ўзбекистон Республикасининг “Ахборотлаштириш тўғрисида” 2003 йил 11 декабрдаги 560-П-сон Қонуни // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

маъмурий ҳуқуқбузарликни содир этиш қуролларини мусодара қилиб, базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 141²-моддасига асосан, Шахсга доир маълумотларни қонунга ҳилоф равишда йиғиш, тизимлаштириш, сақлаш, ўзгартириш, тўлдириш, улардан фойдаланиш, уларни бериш, тарқатиш, узатиш, эгасизлантириш ва йўқ қилиш, худди шунингдек ахборот технологияларидан фойдаланган ҳолда, шу жумладан Интернет жаҳон ахборот тармоғида Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотларига ишлов берилаётганда жисман Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган техник воситаларда ҳамда Шахсга доир маълумотлар базаларининг давлат реестрида белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказилган шахсга доир маълумотлар базаларида шахсга доир маълумотларни йиғишга, тизимлаштиришга ва сақлашга оид талабларга риоя этмаслик, ўша ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан бир юз эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёхуд икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Ўша ҳаракатлар:

- а) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб;
- б) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан;
- в) ғаразли ёки бошқа паст ниятларда;
- г) хизмат мавқеидан фойдаланган ҳолда содир этилган бўлса;
- д) оғир оқибатларга сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир юз эллик бараваридан икки юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Бунда, оммавий ахборотни даврий тарқатишнинг доимий номга эга бўлган ҳамда босма тарзда (газеталар, журналлар, ахборотномалар, бюллетенлар ва бошқалар) ва (ёки) электрон тарзда (теле-, радио-, видео-, кинохроникал дастурлар, Интернет жаҳон ахборот тармоғидаги веб-сайтлар) олти ойда камида бир марта нашр этиладиган ёки эфирга бериладиган (бундан буён матнда чиқариладиган деб юритилади), қонунчиликда белгиланган тартибда рўйхатга олинган шакли ҳамда оммавий ахборотни даврий тарқатишнинг бошқа шакллари оммавий ахборот воситаси эканлигини²⁶, сунъий интеллект – инсоннинг билим ва кўникмаларига тақлид қилиш, шу жумладан мустақил равишда ўрганиш ва ечимларни излаш ҳамда аниқ вазибаларни бажаришда инсон ақлий фаолияти натижалари билан таққосланадиган натижаларни олиш имконини берадиган технологик ечимлар

²⁶ Ўзбекистон Республикасининг “Оммавий ахборот воситалари тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш ҳақида” 2007 йил 15 январдаги ЎРҚ–78-сон Қонуни // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

мажмуи²⁷, телекоммуникациялар тармоғи – алоқа линиялари ёки алоқа каналлари орқали ўзаро боғланган, телекоммуникацияларни амалга оширадиган ускуналар мажмуи²⁸, Интернет жаҳон ахборот тармоғи (бундан буён матнда Интернет тармоғи деб юритилади) – ягона адрес ва номлар маконидан фойдаланиладиган, шлюзлар ёрдамида бирлаштирилган, ягона ТСР/ІР протоколига мувофиқ ишлайдиган қўплаб тармоқлардан иборат глобал халқаро тармоқ²⁹ саналишини тушуниш зарур.

1. Кибержиноят асосий бевосита объекти – ўзга шахсларнинг шахсга доир маълумотларга оид конституциявий ҳуқуқ ва эркинликлари.

2. Кибержиноят қўшимча бевосита объекти – ахборот-коммуникация технологияларини муҳофаза қилувчи ижтимоий муносабатлар.

3. Кибержиноят факультатив бевосита объекти – ўзга шахс (лар), жамият ва давлат, шу жумладан, жамоат хавфсизлиги, мулк дахлсизлиги ва бошқалар;

4. Кибержиноят субъекти – 16 ёшга тўлган ақли расо жисмоний шахс.

5. Кибержиноят субъектив томони – қасддан.

6. Кибержиноят объектив томони – ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланиб, шу жумладан Интернет жаҳон ахборот тармоғида шахсга доир маълумотларни қонунга ҳилоф равишда йиғиш, тизимлаштириш, сақлаш, ўзгартириш, тўлдириш, улардан фойдаланиш, уларни бериш, тарқатиш, узатиш, эгасизлантириш ва йўқ қилиш, Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотларига ишлов берилаётганда жисман Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган техник воситаларда ҳамда Шахсга доир маълумотлар базаларининг давлат реестрида белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказилган шахсга доир маълумотлар базаларида шахсга доир маълумотларни йиғишга, тизимлаштиришга ва сақлашга оид талабларга риоя этмаслик йўли билан содир этилади.

7. Кибержиноят мақсади – ғаразли ёки бошқа паст ниятлар, адоват, безорилик, ўч олиш, моддий ёки (ва) маънавий манфаат.

8. Кибержиноят воситаси (қуроли) – ахборот-коммуникация технологиялари.

9. Кибержиноятнинг зарурий белгилари:

- 1) қилмишнинг ижтимоий хавфлилиги;
- 2) қилмишнинг ҳуқуққа ҳилофлилиги;
- 3) қилмишда айбнинг мавжудлиги;
- 4) қилмишнинг жазога сазоворлиги;
- 5) шундай қилмиш учун маъмурий жазо қўлланилган ва у 1 йил ичида қайта такрорланаётган бўлиши;
- 6) алоқа;

²⁷ Ўзбекистон Республикасининг “Ахборотлаштириш тўғрисида” 2003 йил 11 декабрдаги 560-ІІ-сон Қонуни // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

²⁸ Ўзбекистон Республикасининг “Телекоммуникациялар тўғрисида” 2024 йил 27 декабрдаги ЎРҚ–1015-сон Қонуни // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

²⁹ Ўзбекистон Республикаси рақамли технологиялар вазирининг 2026 йил 6 январдаги 287-мх-сон буйруғи (26.01.2026 й., рўй: 3762-сон) билан тасдиқланган Телекоммуникациялар хизматларини кўрсатиш қоидалари // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

- 7) ахборот;
- 8) кибермуҳит, шу жумладан, кибермакон;
- 9) ахборот-коммуникация технологиялари.

Ушбу белгиларнинг биронтаси мавжуд эмаслиги қилмишнинг кибержиноят эканлигини инкор этади.

10. Кибержиноятнинг тамомланиши –

- 1) шахсга доир маълумотлар қонунга хилоф равишда йиғилган вақтдан;
- 2) шахсга доир маълумотлар қонунга хилоф равишда тизимлаштирилган вақтдан;
- 3) шахсга доир маълумотлар қонунга хилоф равишда сақланган вақтдан;
- 4) шахсга доир маълумотлар қонунга хилоф равишда ўзгартирилган вақтдан;
- 5) шахсга доир маълумотлар қонунга хилоф равишда фойдаланилган вақтдан;
- 6) шахсга доир маълумотлар қонунга хилоф равишда берилган вақтдан;
- 7) шахсга доир маълумотлар қонунга хилоф равишда тарқатилган вақтдан;
- 8) шахсга доир маълумотлар қонунга хилоф равишда узатилган вақтдан;
- 9) шахсга доир маълумотлар қонунга хилоф равишда эгасизлантирилган вақтдан;
- 10) шахсга доир маълумотлар қонунга хилоф равишда йўқ қилинган вақтдан;
- 11) ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланган ҳолда, шу жумладан Интернет жаҳон ахборот тармоғида Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотларига ишлов берилаётганда жисман Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган техник воситаларда ҳамда Шахсга доир маълумотлар базаларининг давлат реестрида белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказилган шахсга доир маълумотлар базаларида шахсга доир маълумотларни йиғишга, тизимлаштиришга ва сақлашга оид талабларга риоя этмасликка оид ҳаракатлардан бири содир этилган вақтдан.

11. Кибержиноятнинг тузилишига кўра тури – биринчи қисми ва иккинчи қисмининг “а, б, в, г” бандлари формал, иккинчи қисми “д” банди моддий таркибли кибержиноят.

12. Кибержиноятнинг ўз хусусияти ва ижтимоий хавфлилик даражасига кўра тури – ижтимоий хавфи катта бўлмаган кибержиноят.

13. Жазо тизимига кўра тури – ижтимоий хавфли қилмиши учун Жиноят кодексида жарима, муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш, ахлоқ тузатиш ишлари, озодликни чеклаш ёки озодликдан маҳрум қилиш жазоси назарда тутилган кибержиноятлар.

14. Жиноят предмети – шахсга доир маълумот.

15. Кибержиноятни содир этишнинг энг кўп усуллари:

- 1) телекоммуникация ёки интернет тармоғида намоёншкорона;
- 2) телекоммуникация ёки интернет тармоғида жойлаштириш орқали;

3) ахборот-коммуникация технологияларидан жиноят қуроли ёки воситаси сифатида фойдаланиш натижасида.

Мазкур усуллар қуйидаги шаклларда бўлиши мумкин, хусусан, шахсга доир маълумотлар шахсга доир маълумотлар базасида йиғилиши, сақланиши, ўзгартирилиши, тўлдирилиши, эгасизлантирилиши, йўқ қилиниши, блокировка қилиниши ёки бошқа усулларда ишлов берилиши мумкин. Мазкур маълумотлар ўз навбатида биографик, биометрик, генетик ва махсус маълумотлар шаклида бўлиши мумкин.

Амалдаги қонунчилик билан шахсга доир маълумотлар базасининг мулкдори ва (ёки) операторининг шахсга доир маълумотларга ишлов берилишини ҳамда уларнинг ҳимоя қилинишини таъминловчи тузилмавий бўлинмаси (бундан буён матнда бўлинма деб юритилади) ёки ваколатли шахси фаолиятини ташкил этиш тартиби³⁰, шахсга доир маълумотларга ишлов бериш ва ҳимоя қилиш тартиби, шахсга доир маълумотларга ишлов бериш принциплари, мақсадлари ҳамда шартларини, шахсга доир маълумотлар базасининг мулкдори ва (ёки) операторининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари³¹, шахсга доир маълумотлар базаларини Шахсга доир маълумотлар базалари давлат реестрида рўйхатдан ўтказиш, реестрдан чиқариш, реестрга ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш бўйича давлат хизматини кўрсатиш тартиби³², шахсга доир маълумотларга ишлов беришда ушбу маълумотларнинг хавфсизлигини таъминлаш, уларнинг хавфсизлигига бўлган таҳдидлардан келиб чиқиб, уларнинг ҳимоя қилинганлик даражаларини белгилаш ва бу бўйича ҳимоя қилинганлик даражасини таъминлаш бўйича талаблар ҳамда биометрик ва генетик маълумотларни моддий жисмларда сақлаш, улардан фойдаланиш ва уларнинг ҳисобини юритиш тартиби, биометрик ва генетик маълумотларни шахсга доир маълумотлар базаларидан ташқарида сақлаш технологияларига қўйиладиган талаблар³³, шахсга доир маълумотлар соҳасидаги муносабатлар³⁴ белгилаб қўйилган.

³⁰ Ўзбекистон Республикаси адлия вазирининг 2023 йил 14 ноябрдаги 19-мҳ-сон буйруғи (15.11.2023 й., рўй.: 3477) билан тасдиқланган Шахсга доир маълумотлар базасининг мулкдори ва (ёки) операторининг шахсга доир маълумотларга ишлов берилишини ҳамда уларнинг ҳимоя қилинишини таъминловчи тузилмавий бўлинмаси ёки ваколатли шахси фаолиятини ташкил этишнинг намунавий тартиби // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

³¹ Ўзбекистон Республикаси адлия вазирининг 2023 йил 15 ноябрдаги 20-мҳ-сон буйруғи (15.11.2023 й., рўй.: 3478) билан тасдиқланган Шахсга доир маълумотларга ишлов беришнинг намунавий тартиби // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

³² Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 8 февралдаги 71-сон қарори билан тасдиқланган Шахсга доир маълумотлар базаларининг давлат реестрини юритиш бўйича давлат хизматини кўрсатишнинг маъмурий регламенти // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

³³ Вазирлар Маҳкамасининг “Шахсга доир маълумотларга ишлов бериш соҳасидаги айрим норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни тасдиқлаш тўғрисида” 2022 йил 5 октябрдаги 570-сон қарори // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

³⁴ Ўзбекистон Республикасининг “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида” 2019 йил 2 июлдаги ЎРҚ–547-сон Қонуни // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

Қилмиш бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб, такроран ёки хавфли рецидивист томонидан, ғаразли ёки бошқа паст ниятларда, хизмат мавқеидан фойдаланган ҳолда содир этилган ёки оғир оқибатларга сабаб бўлиши жавобгарликни оғирлаштирувчи ҳолатлар саналади.

Ушбу жиноят фош этилиши учун қуйидагилардаги рақамли излар олиниши ва таҳлил қилиниши мумкин:

Server IP & Geo-location: маълумотлар базаси жойлашган сервернинг географик координаталари, бунда агар IP-манзил хорижга тегишли бўлса, бу модданинг объектив томони исботидир;

Database Logs (Query History): ким, қачон ва қандай сўров (SQL query) орқали маълумотларни олганлиги ёки ўзгартирганлиги ҳақидаги тарихи;

API Call Logs: маълумотларни учинчи шахсларга (масалан, реклама агентликларига) узатишда ишлатилган дастурий интерфейслар излари;

Encryption Metadata: маълумотларни эгасизлантириш (anonymization) талаби бузилганлигини кўрсатувчи шифрланмаган очиқ файллар;

User Access Control (ACL) Logs: маълумотларга кириш ҳуқуқи бўлмаган шахсларнинг тизимга кириши излари.

Шунингдек, ижтимоий тармоқлардаги хат-хабарлар, аудио ёки видеошаклдаги файллар ва уларнинг излари, гувоҳлар, жабрланувчи ва бошқа иштирокчиларнинг қурилмаларидаги маълумотлар излари, шунингдек, давлат ахборот тизимлари ва ресурсларидаги ахборотнинг сизиб чиқишига оид рақамли излар ҳам бу жиноятнинг фош этилишига ёрдам бериши мумкин. Жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатлари тўғрисидаги қонунчиликдан келиб чиқиб, уларнинг шахсга доир маълумотлари устидан шикоят қилинаётган ташкилот мансабдор шахсига юборилиши ҳам ушбу модда таркибини бериши мумкин. Шу сабабли жабрланувчининг аризаси асосида гумонланувчи, айбдор ёки бошқа субъектнинг қурилмалари кўздан кечирилиши ва текширилиши зарур.

Жиноят фош этилиши учун суд-компьютер техникавий экспертизаси ўтказилиб ва (ёки) Персоналлаштириш агентлигига юборилган сўровлар орқали шахсга доир маълумотлар базаларининг давлат реестридан рўйхатдан ўтган-ўтмаганлигини техник текшириш, маълумотларнинг хорижий серверларга юборилаётганлиги, маълумотларни йўқ қилиш ёки ўзгартириш жараёнида хавфсизлик протоколларига риоя қилинган ёки қилинмаганлиги, суд-бухгалтерия ва молия экспертизасида шахсга доир маълумотлар базасини сотишдан келган ғаразли фойдани, масалан, “DarkNet”даги транзакциялар аниқланиши мумкин. Вазирлар Маҳкамасининг 2018 йил 5 сентябрдаги 707-сон қарори билан тасдиқланган “Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотларига ишлов беришнинг алоҳида шартларига риоя этилиши устидан давлат назоратини амалга ошириш тартиби тўғрисида”ги Низомга асосан, ушбу Низом асосида мулкдор ва (ёки) операторлар томонидан Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотларига ахборот технологияларидан фойдаланган ҳолда ишлов беришда, шу жумладан Интернет жаҳон ахборот тармоғида ишлов беришда уларнинг жисман

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган техник воситаларда ҳамда белгиланган тартибда Шахсга доир маълумотлар базаларининг давлат реестрида рўйхатдан ўтказилган шахсга доир маълумотлар базаларида йиғилиши, тизимлаштирилиши ва сақланишига оид қонунчилик ҳужжатлари талабларини бажарилиши³⁵ бўйича ҳам зарур далилларни тўплаш имконияти мавжуд. Мазкур кибержиноятни фош этиш учун қуйидаги экспертизалар ҳам ўтказилиши мумкин, хусусан:

1) суд-компьютер-техникавий экспертизаси кибержиноятнинг техник механизмини ва маълумотлар базасининг қаерда жойлашганлигини аниқлайдиган асосий воситадир, у серверларнинг IP-манзилларини, маълумотлар базаларини бошқариш тизимларини (МББТ) ва тармоқ трафигини ўрганади. Шахсга доир

маълумотлар жисман Ўзбекистон ҳудудида жойлашган серверларда сақланяптими ёки хорижий серверларга (булутли хотираларга) узатиляптими шунини аниқлайди, шахсга доир маълумотларни йиғиш, тизимлаштириш ва сақлашга оид талабларга риоя этмаслик фактини техник тасдиқлайди, маълумотларни ноқонуний эгасизлантириш ёки йўқ қилиш жараёнларининг рақамли изларини топади, хизмат мавқеидан фойдаланган ҳолда маълумотлар базасига кирилгани ва ундан нусха олинганини (администратор логини, кириш вақти) исботлайди;

2) электрон ҳужжатларнинг суд экспертизаси шахсга доир маълумотлар базаларининг ҳуқуқий ва техник рўйхатдан ўтказилганлигини текширади, Шахсга доир маълумотлар базаларининг давлат реестридаги ёзувларни, электрон сертификатларни ва маълумотлар ишлови бўйича электрон шартномаларни ўрганади, базанинг давлат реестрида белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказилмаганлигини ёки рўйхатдан ўтган талабларга зид равишда ишлатилаётганини аниқлайди, қонунчиликда белгиланган маъмурий тартиб-таомилларнинг бузилганлигини ҳужжатли исботлайди;

3) суд-филологик ёки суд-лингвистик экспертизаси шахсга доир маълумотларнинг мазмуни ва улардан фойдаланиш мақсадини таҳлил қилади, маълумотлар базасидан олинган матнли ахборотларни, фойдаланувчилар билан бўлган ёзишмаларни ўрганади, ғаразли ёки бошқа паст ниятларда, масалан, маълумотларни реклама агентликларига сотиш ёки шахсни шантаж қилиш мақсадида йиғиш ва бошқа ҳаракат қилинганини матн мазмуни орқали аниқлайди, тўпланган маълумотларнинг айнан шахсга доир, яъни аниқ бир жисмоний шахсни идентификация қилишга имкон берувчи ахборот эканлигига лингвистик баҳо беради;

³⁵ Вазирлар Маҳкамасининг 2018 йил 5 сентябрдаги 707-сон қарори билан тасдиқланган “Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотларига ишлов беришнинг алоҳида шартларига риоя этилиши устидан давлат назоратини амалга ошириш тартиби тўғрисида”ги Низом // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

4) суд-фонография ва суд-портрет экспертизалари агар шахсга доир маълумотлар биометрик маълумотларни (овоз, юз тасвири) ўз ичига олса, ўғирланган ёки ноқонуний тарқатилган аудио ва видео файллардаги биометрик белгиларни ўрганади, шахснинг биометрик маълумотлари (овози ёки юз тасвири) розилигисиз ишлангани ёки тарқатилганини тасдиқлайди, шахсга доир маълумотларнинг энг сезувчан тури (биометрия) билан боғлиқ қонунбузарликларни идентификация қилади;

5) суд-молиявий экспертизаси маълумотлар савдосидан келган фойдани ва оғир оқибатларни аниқлашда қўлланилади, банк транзакцияларини, электрон ҳамёнларни ва компаниянинг молиявий ҳисоботларини ўрганади, маълумотларни сотишдан тушган ғаразли манфаатни ва маълумотлар сизиб чиқиши натижасида жабрланувчиларга етказилган моддий зарарни ҳисоблайди;

6) видеоматериаллар суд экспертизаси шахсга доир маълумотлар видео шаклида тўпланганда, сақланганда ёки тарқатилганда тайинланади, биометрик маълумотларни идентификация қилади, видеодаги шахснинг қиёфаси ва ҳаракатларини таҳлил қилиб, унинг шахсга доир биометрик маълумот эканлигини тасдиқлайди, видеоёзувнинг мета-маълумотларини (яратилган вақти, қурилма модели, GPS-координаталари) ўрганади, бу маълумотларнинг Ўзбекистон ҳудудида (локализация талаби) ёки хорижда яратилганлигини аниқлашда муҳим бўлиб, у монтаж ва сунъий интеллект (Deepfake) таҳлилини амалга оширади, яъни шахсга доир маълумотларни ўзгартириш ёки ноқонуний тўлдириш мақсадида видеога сунъий интеллект ёрдамида ишлов берилганлигини фош этади.

ХУЛОСА

Тадқиқот натижалари бўйича тўпланган маълумотлар асосида қуйидаги илмий-амалий ва фундаментал хулосаларга келинди:

I. Илмий-назарий хулосалар

1. Шахсий маълумот ахборотнинг махфийлик режимини белгиласа, шахсга доир маълумот муайян жисмоний шахсни аниқлашнинг функционал-ҳуқуқий мезони саналади, шу сабабли ахборот ҳуқуқи доктринаси ва қонунчилигида “ахборотнинг идентификациялик мақоми” тушунчасини мустақил ва алоҳида ҳуқуқий категория сифатида мустаҳкамлаш таклиф этилади.

Маълумот учун: Европа Парламенти ва Кенгашининг (EU) 2016/679-сонли Маълумотларни муҳофаза қилиш умумий регламентининг (GDPR) 4-моддаси 1-бандида ахборотнинг махфийлиги (Confidentiality) ва идентификациялик мақоми (Identifiability) қатъий чегараланган. Германия Федерал конституциявий суди томонидан шакллантирилган “Informational Self-Determination” (Informationelle Selbstbestimmung – Ахборотга оид ўз-ўзини белгилаш) доктринасига кўра, ахборотнинг махфийлиги ҳуқуқий режимни чеклаш воситаси бўлса, идентификациялик мақоми маълумотнинг муайян жисмоний шахс билан юридик-функционал алоқадорлигини белгиловчи мустақил категория мезондир.

2. Ахборотни муҳофаза қилиш режими унинг моддий ташувчисига (қоғоз, пластик ёки рақамли формат) эмас, балки ахборотнинг муайян шахсни идентификация қилиш салоҳиятига боғланиши зарур. Шу сабабли, миллий ҳуқуқ доктринасида ва назариясида шахсга доир маълумотларни моддий ашё сифатида эмас, балки алоҳида ҳуқуқий режимга эга бўлган номоддий (имматериал) неъмат сифатида эътироф этиш ва муҳофаза стандартларини шаклидан қатъи назар бир хил татбиқ этиш таклиф этилади.

Маълумот учун: Германия Фуқаролик кодекси (Bürgerliches Gesetzbuch – BGB) ва Франция Фуқаролик кодекси (Code civil) доктринасида ахборот “Droits incorporels” (номоддий ҳуқуқлар ва ашёвий бўлмаган неъматлар) сифатида таснифланади. Франция Кассация суди ва Германия Федерал Олий суди амалиётида муҳофаза стандарти маълумотнинг моддий ташувчисига (қоғоз, пластик ёки рақамли ташувчи) эмас, балки ахборотнинг номоддий мазмунига ва унинг шахсни идентификация қилиш юридик салоҳиятига татбиқ этилиши қатъий мустаҳкамланган.

3. Ахборотнинг шахсга доирлик мақоми статик кўринишга эга эмас, балки ахборот-коммуникация тизимларида маълумотлар ўзаро боғланиши ва қайта ишланиши натижасида идентификация қилиш эҳтимоли ўзгариб боровчи динамик жараёндир. Шу асосда, илмий муомалага ва қонунчиликка шахсга доир маълумотларнинг “динамик континуум” назариясини киритиш ҳамда ахборотнинг муҳофаза даражасини манбадаги реал идентификация хавфи индексига қараб белгилаш механизминини ишлаб чиқиш таклиф қилинади.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи Одил судлов судининг (Court of Justice of the European Union – CJEU) Breyer v Bundesrepublik Deutschland (C-582/14) иши бўйича қабул қилган суд прецедентида мувофиқ рақамли юриспруденцияда “Dynamic Contextual Test” (Динамик контекстал тест) доктринаси шаклланган. Унга кўра, ахборотнинг шахсга доирлик мақоми статик факт эмас, балки ахборот-коммуникация тизимларида қўшимча маълумотлар билан интеграциялашуви натижасида юзага келувчи динамик жараёндир.

4. Кибермуҳитда шахсни унинг исм-шарифи ёки классик идентификаторларисиз ҳам, унинг рақамли излари, хулқ-атвори ва афзалликлари асосида алоҳидалаб олиш (сегментация қилиш) имконияти мавжуд. Шу муносабат билан, билвосита идентификация назариясини “сингуляризация” принципи билан тўлдириш ва шахснинг ягона рақамли профилини ажратиб олишнинг ўзини ҳам шахсга доир маълумотларга ишлов бериш сифатида эътироф этиш таклиф этилади. Бир сўз билан айтганда шахснинг исми, фамилияси ёки отасининг исми ёхуд унга боғлиқ бўлган маълумотлардан ташқари унинг кибермуҳитда қолдирган рақамли излари ва рақамли далиллар орқали шахсга доир маълумотини билиш ва ушбу шахсни идентификация қилиш имконияти борлигининг ўзи шахсга доир маълумотларнинг таркибини беради, шахсни тўғридан-тўғри идентификация қилиш имкони бўлмаса ҳам, турли рақамли излар комбинацияси орқали уни бошқа шахслардан ажратиб олиш имконияти мавжуд бўлса, бундай маълумот билвосита идентификация қилувчи маълумот сифатида баҳолашни лозим.

Маълумот учун: (EU) 2016/679-сонли Регламентнинг (GDPR) 26-преамбуласи (Recital 26) ҳамда АҚШ Калифорния штатининг “Калифорния истеъмолчиларнинг махфийлиги тўғрисида”ги қонуни (California Consumer Privacy Act – CCPA) 1798.140-моддасида “Singling out” (алоҳидалаб олиш/сегментация) ёки германия ҳуқуқ доктринасидаги “Sonderung” принципи илгари сурилади. Бунга кўра, шахснинг исм-шарифи ошкор этилмаган бўлса-да, унинг рақамли излари ва хулқ-атвор профили орқали уни умумий оммадан ажратиб олиш имкониятининг ўзи билвосита шахсга доир маълумотларга ишлов бериш сифатида баҳоланади.

5. Шахсга доир маълумотларга ишлов бериш алоҳида, узилган ҳаракатлар йиғиндиси эмас, балки маълумотнинг пайдо бўлишидан (генезис) тортиб, уни мутлақ йўқ қилишгача (деструкция) бўлган ягона ва узлуксиз динамик жараёндир. Ушбу асосга таяниб, ахборот ҳуқуқи доктринасига шахсга доир маълумотларнинг “институционал ҳаёт цикли” тушунчасини интеграция қилиш ҳамда ҳар бир босқич учун алоҳида хавфсизлик ҳамда масъулият стандартларини белгилаш таклиф этилади.

Маълумот учун: Халқаро стандартлаштириш ташкилотининг ISO/IEC 27001 ва ISO/IEC 27701 стандартлари, АҚШ Стандартлар ва технологиялар миллий институтининг NIST Privacy Framework тизими ҳамда (EU) 2016/679-сонли Регламентнинг (GDPR) 5-моддасидаги принципларга кўра, ахборот ҳуқуқида “Data Life Cycle Governance” (Маълумотлар ҳаёт циклини бошқариш) ва “Lifecycle Audit” концепциялари қўлланилади. Бунда юридик масъулият ва хавфсизлик стандартлари маълумотнинг пайдо бўлишидан (генезис) тортиб, уни мутлақ йўқ қилишгача (деструкция) бўлган узлуксиз занжирнинг ҳар бир босқичи учун алоҳида белгиланади.

6. Ахборот хавфсизлиги тизимларида маълумотларни ноқонуний тарқатиш ёки узатишдан ташқари, ахборот тизимига ёки маълумотлар базасига рухсатсиз киришнинг (логин ва паролни бузиш) ўзи мустақил ва жиддий таҳдид ҳисобланади. Шу сабабли, “рухсатсиз кириш” ҳолатини шахсга доир маълумотларга ишлов бериш ва фойдаланиш режимларининг бузилиши назариясига мустақил ҳуқуқбузарлик элементи сифатида киритиш таклиф қилинади.

Маълумот учун: Европа Кенгашининг 2001 йилдаги “Кибержиноятчилик тўғрисида”ги Конвенцияси (Будапешт конвенцияси, ETS No. 185) 2-моддаси (Illegal Access)

ва АҚШ Кодексининг 18-уломи 1030-моддаси – “Компьютердаги фирибгарлик ва суиистеъмолчилик тўғрисида”ги қонун (Computer Fraud and Abuse Act – CFAA) талабларига кўра, ахборот тизимлари ва базаларига рухсатсиз кириш (unauthorized access / exceeding authorized access) маълумотларнинг сизиб чиқиши каби оқибатлардан қатъи назар, ахборот тизими суверенитети ва фойдаланиш режимининг бузилиши сифатида формаль таркибли мустақил киберделикт ҳисобланади.

7. Компьютерлашган ва автоматлаштирилган тизимларда инсоннинг ўз шахсига тегишли маълумотлар устидан назорат ўрнатишининг унинг конституциявий эркинликлари ва шахсий дахлсизлигининг асосий кафолатидир. Шу муносабат билан, рақамли юриспруденцияда ва фундаментал ҳуқуқлар назариясида “инсоннинг рақамли ва ахборот автономияси” концепциясини илмий асослаш ҳамда уни инсоннинг ажралмас ҳуқуқлари рўйхатига киритиш таклиф этилади.

Маълумот учун: Инсон ҳуқуқлари бўйича Европа судининг (ECHR) 1950 йилдаги “Инсон ҳуқуқлари ва асосий эркинликларини ҳимоя қилиш тўғрисида”ги Конвенциянинг 8-моддаси юзасидан юридик амалиёти ҳамда Германия Федерал конституциявий судининг 1983 ва 2008 йиллардаги фундаментал қарорларига таяниб, фундаментал ҳуқуқлар назариясида “Digital and Informational Autonomy” ҳамда “Right to guarantee the confidentiality and integrity of information technology systems” концепциялари “тўртинчи авлод” инсон ҳуқуқлари сифатида эътироф этилиб, шахснинг рақамли муҳитдаги суверен назорат ҳуқуқини кафолатлайди.

8. Замонавий сунъий интеллект ва нейротармоқ тизимлари маълумотларни анъанавий ва статик маълумотлар базаларида эмас, балки динамик алгоритмик ва дастурий муҳит орқали яратилган кибермуҳитда қайта ишлайди. Ушбу технологик реалликдан келиб чиқиб, ахборот ҳуқуқи доктринасига “кибермуҳит” тушунчасини киритиш ва қонунчиликда ушбу муҳитда маълумотлар дахлсизлигини таъминлаш манбаларини аниқ тартибга солиш таклиф этилади.

Маълумот учун: Европа Парламенти ва Кенгашининг 2024 йил 13 июндаги (EU) 2024/1689-сонли “Сунъий интеллект бўйича уйғунлаштирилган қоидаларни белгилаш тўғрисида”ги Регламенти (EU AI Act) ҳамда (EU) 2022/2065-сонли “Рақамли хизматлар тўғрисида”ги Регламенти (Digital Services Act – DSA) доирасида “Algorithmic Environment Governance” (Алгоритмик муҳитни ҳуқуқий тартибга солиш) концепцияси илгари сурилади. Унга кўра, нейротармоқ ва СИ тизимларидаги динамик дастурий муҳитнинг ўзи (Cyberspace / Algorithmic Architecture) мустақил ҳуқуқий тартибга солиш ва аудит объекти ҳисобланади.

9. Face-ID ва сунъий интеллектга асосланган тизимлар биометрик ёки шахсий маълумотларни доимий хотирага (базага) ёзиб олмасдан, оператив хотирада (RAM) реал вақт режимида қайта ишлаб, дарҳол ўчириб юбориши мумкин. Ушбу асосга кўра, вақтинчалик ва оператив хотирада қайта ишланадиган ахборотнинг юридик муҳофаза назариясини яратиш ҳамда уларга нисбатан ҳам шахсга доир маълумотларни муҳофаза қилиш стандартларини татбиқ этиш таклиф этилади.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи Одил судлов судининг (CJEU) SABAM v Scarlet Extended SA (C-70/10) иши бўйича қарори ва АҚШ федерал судлари амалиётига кўра, киберюриспруденцияда “Legal Protection of Volatile Data / Ephemeral Data” (Вақтинчалик ва тез ўзгарувчан маълумотларни ҳуқуқий муҳофаза қилиш) назарияси амал қилади. Бунга кўра, биометрик ёки шахсий маълумотларнинг доимий хотирада сақланмай, оператив

хотирада (RAM) сония улушларида қайта ишналиб ўчирилиши ҳам юридик маънода “ишлов бериш” (processing) деб топилади ва унга тўлиқ муҳофаза стандартлари татбиқ этилади.

10. Сунъий интеллект алгоритмлари томонидан реал шахснинг физиологик хусусиятлари асосида яратилган аватарлар, Deepfake тасвирлар ва овоз моделлари шахснинг рақамли киёфаси ва рақамли идентиглигини шакллантиради. Шу сабабли, доктринада ва қонунчиликда “синтетик биометрик маълумотлар” тушунчасига ҳуқуқий таъриф бериш ҳамда уларни ноқонуний генерация қилиш ва фойдаланишни тақиқлаш механизмини яратиш таклиф этилади.

Маълумот учун: ЕИ АИ Акт нинг 50-моддаси (генератив СИ тизимлари ва Deepfake тасвирларни мажбурий маркалаш ва шаффофлиги), шунингдек АҚШ федерал ва штатлар қонунчилигидаги (NUDITY Act, TAKE IT DOWN Act) нормалар синтетик генерация қилинган медиа-маҳсулотларнинг юридик мақомини белгилайди. Доктринада реал шахснинг биометрик кўрсаткичлари, овози ва физиологик хусусиятлари асосида СИ томонидан яратилган аватарлар ва Deepfake моделлари шахснинг Digital Identity (Рақамли идентиглиги) сифатида таснифланади. Бундай синтетик биометрик маълумотларни шахснинг розилигисиз ноқонуний генерация қилиш ва фойдаланишни тақиқлаш механизми шахснинг мутлақ шахсий номўлкий ҳуқуқларини ҳимоя қилишга қаратилган.

11. Фойдаланувчининг веб-навигация тарихи, кидирув сўровлари ва тармоқдаги логлари турли манбалар билан солиштирилганда конкрет жисмоний шахсни юқори аниқликда идентификация қилиш имконини беради. Шу муносабат билан, шахс томонидан қолдириладиган пассив ва фаол рақамли изларни билвосита шахсга доир маълумотлар категориясига киритиш ва уларни йиғишда розилик олиш тартибини жорий қилиш таклиф этилади.

Маълумот учун: (EU) 2016/679-сонли Регламентнинг (GDPR) 4-моддаси ва 30-пreamбуласи ҳамда Европа Парламенти ва Кенгашининг 2002/58/ЕС-сонли “Электрон алоқа соҳасида шахсий дахлсизлик ва электрон коммуникациялар тўғрисида”ги Директиваси (ePrivacy Directive) доирасида “Passive and Active Digital Fingerprinting” назариясига кўра, фойдаланувчининг веб-навигация тарихи ва тармоқ логлари комбинацияси шахсни аниқлаш имконини беради. Шу сабабли ушбу маълумотларни йиғишда муайян ва ихтиёрий розилик (informed and explicit consent) олиш механизми белгиланади.

12. Ахборот сессияларининг метамаълумотлари, тармоқ протоколлари ва IP-манзиллар мустақил ҳолда аноним кўринса-да, телекоммуникация операторлари ёки провайдерлар базалари билан бирлаштирилганда шахсни тўлиқ ошкор қилади. Шу сабабли, метамаълумотларнинг “квази-шахсий ахборот”лик назариясини асослаш ҳамда улардан фойдаланишни махсус ҳуқуқий режим остига олиш таклиф этилади.

Маълумот учун: Европа Инсон ҳуқуқлари судининг (ECHR) Malone v. the United Kingdom ва Big Brother Watch and Others v. the United Kingdom ишлари бўйича ва CJEU судининг Tele2 Sverige AB (C-203/15) қарорларида шакллантирилган “Metadata Profiling” (Метамаълумотлар орқали профилаш) назариясига кўра, ахборот сессияларининг метамаълумотлари алоҳида ҳолда аноним туюлса-да, телекоммуникация операторлари базалари билан интеграция қилинганда шахснинг шахсий ҳаётини тўлиқ ошкор этади ва қучайтирилган ҳуқуқий режимга эга бўлади.

13. Блокчейн технологиясининг маълумотларни ўзгартирмаслик ва ўчирмаслик концепцияси шахсга доир маълумотларни муҳофаза қилишдаги

“унутилиш ҳуқуқи” (Right to be forgotten) билан фундаментал коллизияга киришади. Ушбу зиддиятни ҳал этиш учун децентраллашган тизимларда ахборотни алгоритмик анонимлаштириш, хэшлаш ва “Off-chain” (тармоқдан ташқари) сақлаш орқали ҳуқуқларни муҳофаза қилиш доктринасини яратиш таклиф этилади.

Маълумот учун: (EU) 2016/679-сонли Регламентнинг (GDPR) 17-моддаси (Right to erasure / Right to be forgotten) ҳамда Европа комиссиясининг European Blockchain Partnership (EBP) доирасидаги ҳуқуқий ҳулосалари асосида “Decentralized Compliance Architecture” (Децентраллашган тизимларда мувофиқлик архитектураси) доктринаси шакллانган. Ушбу доктрина блокчейннинг ўзгармаслик (immutability) хусусияти ва унутилиш ҳуқуқи ўртасидаги коллизияни “Off-chain data storage” (маълумотларни тармоқдан ташқарида сақлаб, блокчейнда фақат хэш-кодларни қолдириш) ва “Zero-Knowledge Proofs” (ZKP) криптографик алгоритмлари орқали ҳал этишини асослайди.

14. Web3 ва тақсимланган хотира тизимларида (IPFS) маълумотлар ягона серверда сақланмайди ва бу классик маълумотлар мулкдори ҳамда оператори тушунчаларини аниқлашда мураккаблик туғдиради. Шу муносабат билан, децентраллашган ва тақсимланган муҳитлар учун “виртуал операторлик” ва жамоавий масъулият назариясини шакллантириш ва қонунчиликка тегишли субъектлик меъёрларини киритиш таклиф этилади.

Маълумот учун: (EU) 2016/679-сонли Регламентнинг (GDPR) 26-моддаси (Joint controllers) ҳамда ЕИнинг “Маълумотлар бошқаруви тўғрисида”ги Акти (Data Governance Act – EU 2022/868) асосида Web3 ва тақсимланган хотира тизимлари (IPFS) учун “Decentralized Joint Controllership” (Тақсимланган жамоавий операторлик) ва “Virtual Data Control” назарияси қўлланилади. Бунда марказлашмаган автоном ташкилотлар (DAO) ва нода операторларига (node operators) жамоавий юридик субъектлик ва масъулият юкланади.

15. Криптографик манзиллар ва ақлли контрактлар транзакциялар тарихи орқали шахснинг молиявий хулқ-атвори, бойлиги ва алоқалари ҳақида аниқ ҳулоса чиқариш имконини беради. Шу сабабли, блокчейн тармоғидаги финансовий ва рақамли идентификаторларни шахсга доир маълумотларнинг махсус (молиявий) категорияси сифатида эътироф этиш ва уларни муҳофаза қилиш режимини асослаш таклиф этилади.

Маълумот учун: Европа Парламенти ва Кенгашининг 2023 йил 31 майдаги (EU) 2023/1114-сонли “Крипто-активлар бозорлари тўғрисида”ги Регламенти (Markets in Crypto-Assets – MiCA) ва Жиноий даромадларни легаллаштиришга қарши курашиш бўйича молиявий чоралар ишлаб чиқувчи гуруҳнинг (FATF) “Travel Rule” кўрсатмаларига асосан блокчейн тармоғидаги публик калитлар ва ақлли контрактлардаги транзакциялар “Financial Personal Data” (Махсус категориядаги молиявий-шахсий маълумотлар) сифатида квалификация қилинади.

16. Псевдонимизация қўшимча калитлар орқали қайтариладиган жараён бўлса, тўлиқ эгасизлантириш маълумот ва шахс ўртасидаги алоқани қайта тиклаб бўлмайдиган даражада узишдир. Ушбу фарқни ҳисобга олган ҳолда, илмий аппаратида ва қонунчиликда “вақтинчалик псевдонимизация” ва “қайтарилмас анонимлаштириш” тушунчаларининг юридик оқибатларини аниқ чегаралаш ва уларга турли муҳофаза стандартларини белгилаш таклиф этилади.

Маълумот учун: (EU) 2016/679-сонли Регламентнинг (GDPR) 4-моддаси 5-банди ҳамда Маълумотларни муҳофаза қилиш бўйича Европа кенгашининг (European Data

Protection Board – EDPB) 05/2020-сонли қўрсатмаларида “Irreversible Anonymisation vs. Reversible Pseudonymisation” доктринаси шаклланди. Псевдонимизация қайтариладиган жараён сифатида шахсга доир маълумотлар суверен режимида қолади, қайтарилмас анонимлаштириши (irreversible anonymisation) эса маълумотни шахсга доирлик мақомидан чиқаради ва уларга фарқли муҳофаза стандартлари белгиланади.

17. Замонавий сунъий интеллект ва Big Data таҳлил воситалари эгасизлантирилган бир нечта очик базаларни бир-бирига хочсимон (cross-data) таққослаш орқали шахсни қайта аниқлаш салоҳиятига эга. Ушбу таҳдиднинг олдини олиш учун қайта идентификациялаш хавфини баҳолаш бўйича “Алгоритмик де-анонимизация” назариясини киритиш ва қайта идентификация қилишни тақиқловчи ҳуқуқий нормаларни жорий этиш таклиф этилади.

Маълумот учун: АҚШ Савдо вазирининг Стандартлар ва технологиялар институти (NIST) тавсиялари ва (EU) 2016/679-сонли Регламент (GDPR) принциплари доирасида “Algorithmic Re-identification / Linkage Attack” (Алгоритмик қайта идентификация ва хочсимон таққослаш ҳужуми) назарияси илгари сурилади. Бунга қарши “Differential Privacy” (Дифференциал махфийлик) математик модели ҳамда анонимлаштирилган базаларни қайта идентификация қилишни қонунан тақиқлаш механизми қўлланилади.

18. Ахборот жамиятида ҳуқуқий ва техник билимларнинг айрича тадқиқ этилиши кибермуҳит, шу жумладан, кибермакондаги таҳдидларни комплекс баҳолаш имконини бермайди. Шу муносабат билан, муаллифлик ишланмаси бўлган “Кибералогия”ни ахборот ва киберҳуқуқнинг фанлараро концептуал методологияси ва фундаментал доктринаси сифатида эътироф этиш ҳамда тадқиқотлар тизимига мустаҳкамлаш таклиф этилади.

Маълумот учун: Макс Планк Халқаро ва хорижий жиноят ҳуқуқи институти (Max Planck Institute for the Study of Crime, Security and Law) ва Оксфорд Интернет институти (Oxford Internet Institute) тадқиқотларида ахборот ва киберҳуқуқ туташувида “Cyber-jurisprudence” ва “Techno-Legal Interdisciplinary Methodology” ривожланмоқда. Муаллифлик ишланмамиз бўлган “Кибералогия” кибермуҳитдаги таҳдидларни ҳам техник-тизимли, ҳам юридик-доктринал нуқтаи назардан комплекс тадқиқ этишга қаратилган.

19. Ахборот базаларидан маълумотларнинг сизиб чиқиши шунчаки мулкдорнинг ташкилий камчилиги эмас, балки ахборот субъектининг конституциявий ҳуқуқлари бузилишига олиб келувчи тизимли хавфсизлик инқирозидир. Шу асосда, “Data Breach” ҳолатини мустақил юридик факт ва ҳуқуқий жавобгарликни келтириб чиқарувчи хавфли ҳодиса сифатида таснифлаш ҳамда сизиб чиқиш ҳақида хабардор қилиш мажбуриятини мустаҳкамлаш таклиф этилади.

Маълумот учун: (EU) 2016/679-сонли Регламентнинг (GDPR) 33 ва 34-моддалари ҳамда АҚШнинг 50 та штатидаги “Маълумотлар сизиб чиқиши ҳақида хабардор қилиш тўғрисида”ги қонунлар (Data Breach Notification Laws) асосида “Data Breach Crisis Governance” назариясига кўра, маълумотларнинг сизиб чиқиши алоҳида юридик фактдир. Хорижий амалиётда сизиб чиқиш содир бўлганда назорат органига 72 соат ичида хабар бериш мажбурий тартиби (mandatory breach notification) ва буни бажармаслик бўйича мустақил жавобгарлик белгиланади.

20. Кибермаконда шахсга доир маълумотларни ноқонуний тарқатиш ёки узатиш билан бир қаторда, ушбу маълумотларни билган ҳолда ноқонуний манбалардан юклаб олиш (акцепт қилиш) ҳам ахборот дахлсизлигини бузади.

Шу сабабли, доктринада ва жинойт-ҳуқуқий муҳитда “ноқонуний ахборот акцепти” тушунчасини шакллантириш ва унга тегишли юридик баҳо бериш таклиф этилади.

Маълумот учун: Германия Жинойт кодексининг (*Strafgesetzbuch – StGB*) 202a-моддаси (*Ausspähen von Daten*) ва 202d-моддаси (*Datenhehlerei – Ноқонуний олинган маълумотлар билан муомала қилиш*) ҳамда АҚШ Кибержинойтлар бўйича суд амалиёти доирасида “*Unlawful Data Acquisition / Illicit Data Receipt*” (Ноқонуний ахборотни қўлга киритиш/акцепт қилиш) тушунчаси шаклланган. Бунга кўра, сизиб чиққан ёки ўзгирланганини билган ҳолда шахсга доир маълумотлар базаларини ноқонуний манбалардан юклаб олиш (акцепт қилиш) ёки сақлаш мустақил деликт ва жинойт таркиби сифатида квалификация қилинади.

21. Интернет тармоғида ишлатиладиган тахаллуслар (никнеймлар) ёки лақаблар фақат бир муайян жисмоний шахсга тегишлилиги ва уни жамиятда ажратиб туриши исботланса, улар шахсга доир маълумот функциясини бажаради. Ушбу ҳолатдан келиб чиқиб, рақамли тахаллусларнинг ва виртуал идентификларнинг шахсга доирлик ва интеллектуал мулкчилик туташган нуқтасидаги ҳуқуқий режимини ёритиш таклиф этилади.

Маълумот учун: Европа Иттифоқининг (EU) 2016/679-сонли Регламенти (GDPR) 4-моддаси 1-бандида “онлайн идентификаторлар” (*online identifiers*), шу жумладан тармоқ тахаллуслари, агар улар шахсни ажратиб олиш имконини берса, шахсга доир маълумот сифатида таснифланади. Шу билан бирга, Германия Фуқаролик кодексининг (BGB) 12-моддаси ва Франция доктринасида шаклланган “*Nom de plume / Pseudonym*” конвенциясига кўра, тахаллуслар бир вақтнинг ўзида ҳам шахсий номўлкий ҳуқуқ (индивидуализация воситаси), ҳам интеллектуал мулк объектлари (муаллифлик ҳуқуқи) туташувида алоҳида муҳофаза режимида эга.

22. Инсоннинг ДНК, РНК ва фундаментал биологик маълумотлари унинг энг сезгир ва ўзгартириб бўлмайдиган рақамли ва биологик мулкни ташкил этади. Шу муносабат билан, инсоннинг биологик материаллари ва рақамлаштирилган генетик кодига нисбатан “биологик ахборот суверенитети” тушунчасини назарий жиҳатдан асослаш ва унга энг юқори муҳофаза даражасини бериш таклиф этилади.

Маълумот учун: ЮНЕСКОнинг “Инсон геноми ва инсон ҳуқуқлари тўғрисида”ги Бутунжаҳон Декларацияси (1997 й.) ва Европа Кенгашининг “Биомедицина ва инсон ҳуқуқлари тўғрисида”ги Овьедо Конвенцияси (ETS No. 164) тамойилларига мувофиқ, генетик код инсон қадр-қимматининг ажралмас қисми ҳисобланади. Ҳуқуқ доктринасидаги “*Biological Information Sovereignty*” ва “*Genetic Privacy*” концепцияларига кўра, ДНК ва РНК кетма-кетликларининг рақамли кўриниши (*Digital Sequence Information – DSI*) ўта сезгир (*sensitive*) категория бўлиб, мутлақ дахлсизлик ва олий даражали муҳофаза режимини талаб этади.

23. Инсоннинг генетик ахбороти мутлақ индивидуал эмас, балки унинг биологик қариндошлари, авлодлари ва оила аъзоларига тегишли бўлган умумий биологик маркерларни ўз ичига олади. Шу сабабли, генетик ва биологик маълумотларнинг “транс-субъектлик” (жамоавий ёки оилавий) табиатини илмий илгари суриш ҳамда генетик маълумотларни қайта ишлашда қариндошлар манфаатини ҳисобга олиш механизминини яратиш таклиф этилади.

Маълумот учун: Халқаро биоҳуқуқ ва Женева доктринасида шаклланган “*Shared Genetic Data / Relational Privacy*” (Умумий генетик маълумотлар ва нисбий приватлик) назариясига мувофиқ, бир шахснинг генетик кодини ошкор этиш унинг биологик қариндошларининг ҳам генетик хавфларини ошкор этади. Шу сабабли, Буюк Британия ва АҚШ суд амалиётида (масалан, *ABC v St George’s Healthcare NHS Trust* иши) генетик маълумотлар “транс-субъектли” (жамоавий ёки оилавий) хусусиятга эга деб топилди, қариндошларнинг ахборотга оид манфаатларини ҳисобга олиш воситалари илгари сурилган.

24. Фишинг ва ижтимоий муҳандислик усуллари орқали шахснинг психологик заифликларидан фойдаланиб олинган “розилик” инсоннинг ҳақиқий эрки ва хоҳиш-иродасини акс эттирмайди. Ушбу асосга кўра, психологик манипуляция, алдов ёки адашиш таъсирида олинган ахборот розилигининг юридик мутлақ ҳақиқий эмаслиги (нуллиги) назариясини мустаҳкамлаш таклиф этилади.

Маълумот учун: (EU) 2016/679-сонли Регламентнинг (GDPR) 7-моддаси ҳамда EDPB’нинг “*Dark Patterns*” ва ижтимоий муҳандисликка оид 03/2022-сонли кўратмаларида “*Vitiated Consent*” (Нуқсонли/масир остидаги розилик) доктринаси қўлланилади. Психологик манипуляция, фишинг ёки рақамли адаштириш (*Dark Patterns*) орқали олинган розилик “ихтиёрий, муайян ва анланган” (*freely given, specific, informed*) мезонларига жавоб бермайди ва ўз-ўзидан ҳақиқий эмас (*void ab initio*) деб топилди.

25. Электрон шаклда ва қоғозда ишлов бериладиган шахсга доир маълумотлар UNCITRAL моделлари ҳамда халқаро стандартлар (GDPR) бўйича тенг юридик кучга ва муҳофаза мақомига эга. Ушбу халқаро тажрибадан келиб чиқиб, миллий қонунчиликда ва амалиётда ахборот шаклининг “функционал тенглиги” принципини илмий ривожлантириш ва амалиётга тўлиқ татбиқ этиш таклиф этилади.

Маълумот учун: БМТнинг Электрон тиждорат бўйича намунавий қонуни (UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce, 1996 й.) 5-моддасида мустаҳкамланган “*Functional Equivalence Principle*” (Функционал тенглик принципи) ва GDPRнинг 2-моддасига кўра, ахборотнинг моддий (қоғоз) ёки электрон шаклда эканлиги унинг юридик кучига ва муҳофаза режимида таъсир кўрсатмайди.

26. Меҳнат муносабатларида ходим иқтисодий ва ташкилий жиҳатдан заиф тараф бўлгани боис, унинг шахсга доир маълумотларини қайта ишлашга берган розилиги доимо эркин ва холис бўлмаслиги мумкин. Шу сабабли, меҳнат ҳуқуқида ва ахборот соҳасида ходимнинг “мажбурий ёки тобелик остидаги розилигини бекор қилиш” ҳамда меҳнат шартномасида ортиқча маълумот талаб қилишни тақиқлаш назариясини ривожлантириш таклиф этилади.

Маълумот учун: Маълумотларни муҳофаза қилиш бўйича Европа кенгашининг (EDPB) 2017 йилдаги 2/2017-сонли Хулласида ва GDPR’нинг 7-моддасига берилган шарҳларда “*Imbalance of Power*” (Ваколат ва кучлар тенгсизлиги) доктринаси илгари сурилади. Унга кўра, иш берувчи ва ходим ўртасидаги тобелик муносабатлари сабабли ходимнинг розилиги ноиллоҳий ёки мажбурий деб тахмин қилинади ва меҳнат муносабатларида розилик ўрнига қонуний мажбурият ёки шартномавий зарурат асос қилиб олинади.

27. ЖШШИР (жисмоний шахснинг шахсий идентификация рақами) ва солиқ маълумотлари шахснинг жамиятдаги молиявий ва фуқаролик профилини белгилаб берувчи ўта муҳим интеграторлардир. Ушбу

ахборотларнинг хавфсизлигини таъминлаш мақсадида, фискал ва молиявий шахсга доир маълумотларнинг институционал ва кучайтирилган муҳофаза режимини асослаш таклиф этилади.

Маълумот учун: Скандинавия давлатлари (масалан, Швеция ва Финляндия) ҳамда Германиянинг Маълумотларни муҳофаза қилиш бўйича федерал қонуни (BDSG) 38-моддасида “National Identification Numbers Governance” доктринаси амал қилади. Унга мувофиқ, ЖШШИР каби миллий идентификаторлар ва солиқ профиллари кросс-секторал интеграторлар бўлганлиги сабабли, уларга нисбатан алоҳида институционал ва кучайтирилган муҳофаза режимлари (криптографик чекловлар ва фойдаланиш аудити) татбиқ этилади.

28. Алгоритмлар ва автоматик тизимлар томонидан шахсни молиявий, ижтимоий ёки хулқ-атвор аломатлари бўйича автоматик скоринг ва профиллаш инсоннинг камситилмаслик ҳуқуқига бевосита таъсир қилади. Шу муносабат билан, ҳуқуқий доктринага “автоматлаштирилган ва алгоритмик профиллашга эътироз билдириш” ва инсон аралашувини (Human-in-the-loop) талаб қилиш ҳуқуқини киритиш таклиф этилади.

Маълумот учун: (EU) 2016/679-сонли Регламентнинг (GDPR) 22-моддаси ва (EU) 2024/1689 Регламенти (EU AI Act) 14-моддасида мустаҳкамланган “Right not to be subject to automated decision-making” ва “Human-in-the-loop” (Инсон назорати ва аралашуви) принципларига кўра, шахс фақат автоматик ва алгоритмик скоринг (профиллаш) асосида қабул қилинган ва унга юридик оқибат тугдирувчи қарорларга эътироз билдириш ва инсон томонидан қайта кўриб чиқирилиш талаб қилиш ҳуқуқига эга.

29. Рақамли маконда шахсга тегишли эскирган, долзарблигини йўқотган ёки номутаносиб сақланаётган маълумотлар унинг келажақдаги рақамли ҳаётига асоссиз салбий таъсир кўрсатади. Шу сабабли, рақамли хотирадан маълумотларни муддати тугагач ёки фуқаро талаби билан ўчиришни назарда тутувчи “унутилиш ҳуқуқи” назариясини миллий ҳуқуқ тизимига мослаштириб тадқиқ этиш ва жорий қилиш таклиф этилади.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи Одил судлов судининг (CJEU) фундаментал Google Spain SL, Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) (C-131/12) иши бўйича қарори ва GDPR’нинг 17-моддасида “Right to be forgotten / Right to erasure” (Унутилиш ҳуқуқи) концепцияси мустаҳкамланган. Бу доктрина шахсга ўз рақамли тарихидаги эскирган ёки номутаносиб маълумотларни қидирув тизимлари ва манбалардан ўчиришни талаб қилиш юридик имкониятини беради.

30. Телемедицина ва тақиладиган ақлли гаджетлар орқали йиғиладиган биометрика ва тиббий кўрсаткичлар ташқи булутли серверларда қайта ишланиб, шахсий ҳаётнинг энг ички доирасига дахл қилади. Шу муносабат билан, тиббий био-телеметрик ва масофавий соғлиқни сақлаш ахборотларининг алоҳида махсус доктринал режимини ва шифрлаш стандартларини ишлаб чиқиш таклиф этилади.

Маълумот учун: АҚШнинг “Тиббий сугуртанинг ўтказувчанлиги ва жавобгарлиги тўғрисида”ги қонуни (HIPAA Privacy and Security Rules) ҳамда ЕИнинг “Европа соғлиқни сақлаш маълумотлари макони» (European Health Data Space – EHDS) регламенти доирасида “mHealth and Telemetry Data Governance” назарияси илгари сурилади. Бунда тақиладиган ақлли қурилмалар ва телемедицина орқали йиғиладиган реал вақтдаги тиббий кўрсаткичлар (ePHI) “интим приватлик соҳаси”га киритилиб, End-to-End ва AES-256 даражасидаги шифрлаш стандартлари остига олинади.

31. Замонавий ОТТ-хизматлар ва платформалар (Telegram, WhatsApp ва бошқалар) орқали узатиладиган шахсий хабарлар ва медиафайллар трансчегаравий серверларда қайта ишланади. Ушбу глобал инфратузилмани ҳисобга олиб, кросс-платформавий ахборот алмашинувида шахсга доир маълумотларни шифрлаш (End-to-End Encryption) ва дахлсизлигини таъминлаш назариясини шакллантириш таклиф этилади.

Маълумот учун: *Европа Кенгаши ва Инсон ҳуқуқлари бўйича Европа судининг (ECHR) Podchasov v. Russia (Application no. 10222/23) иши бўйича қарорида End-to-End Encryption (E2EE – учдан-учгача шифрлаш) кафолатлари инсон ҳуқуқлари бўйича Конвенциянинг 8-моддасидаги (алоқа махфийлиги) ажралмас кафолат деб топилган. ОТТ-платформаларда узатиладиган хабарларнинг трансчегаравий дахлсизлиги E2EE криптографик стандартлари орқали ҳуқуқий ва техник томондан кафолатланади.*

32. BIG-DATA ва рақамли тижорат компаниялари учун фойдаланувчиларнинг шахсга доир маълумотлари юқори қийматга эга бўлган тижорат ва бозор активига айланиб бормоқда. Ушбу иқтисодий-ҳуқуқий ҳодисани тартибга солиш учун шахсга доир маълумотнинг тижорат активи (иқтисодий ресурс) ва номулкий шахсий ҳуқуқ сифатидаги муаносиблигини (балансини) юридик жиҳатдан ишлаб чиқиш таклиф этилади.

Маълумот учун: *Европа Комиссиясининг (EU) 2019/770-сонли “Рақамли таркиб ва рақамли хизматларни етказиб бериш шартномалари тўғрисида”ги Директиваси (Digital Content Directive) ҳамда рақамли иқтисодиёт доктринасида “Data as a Counter-Performance” (Маълумот иқтисодий эквивалент сифатида) концепцияси шаклланган. Ушбу назария маълумотларнинг тижорат ва бозор қийматини (Asset Value) шахснинг ажралмас номулкий ҳуқуқлари билан оқилона балансда ушлаб туришининг ҳуқуқий чегараларини белгилайди.*

33. Одатда давлат органлари шахсга доир маълумотларни жамоавий манфаат ва қонуний мажбурият асосида йиғса, хусусий сектор асосан тижорат манфаатлари ва шартномавий муносабатлар учун йиғади. Шу муносабат билан, ахборот ҳуқуқида оммавий ва хусусий маълумотлар операторларининг ҳуқуқий мақоми, жавобгарлиги ва ваколатларининг доктринал дифференциациясини (ажратилишини) амалга ошириш таклиф этилади.

Маълумот учун: *(EU) 2016/679-сонли Регламентнинг (GDPR) 6-моддаси 1-банди (“Public Interest / Legal Obligation” ва “Legitimate Interests / Contract Performance”) ҳамда Франция Аксиявий ва ахборот технологиялари бўйича Миллий комиссияси (CNIL) амалиётида “Public vs. Private Controller Status” доктринаси шаклланган. Унга мувофиқ, оммавий ва хусусий сектор операторларининг маълумот йиғиш асослари, мажбуриятлари ва жавобгарлик даражаси бир-биридан қатъий фарқланади.*

34. Электрон ҳукумат ва давлат хизматлари порталларида фуқароларнинг маълумотлари турли вазирлик ва идоралар ўртасида кросс-интеграция асосида автоматик алмашилади. Шу сабабли, электрон ҳукумат архитектурасида фуқаро олдида шаффофликни таъминлаш учун “ягона масъул оператор” ва “транзит маълумот оператори” концепцияларини аниқ ажратиш ва жавобгарлик чегарасини белгилаш таклиф этилади.

Маълумот учун: *Эстониянинг “Public Information Act» қонуни ва ундаги маиҳур “X-Road» децентраллашган давлат ахборот алмашинуви архитектурасида “Data Owner vs. Data Transit Node” (Маълумот эгаси ва транзит тугун) доктринаси қўлланилади. Бунда Электрон ҳукумат тизимларида ягона масъул оператор (primary controller) ва транзит*

маълумот операторларининг (data processors / transit nodes) юридик ваколатлари ва жавобгарлик чегаралари қатъий дифференциация қилинади.

35. Сунъий интеллект ва катта тил моделларини (LLM) ўқитиш жараёнида очиқ ва ёпиқ манбалардан минглаб шахсга доир маълумотлар рухсатсиз ва оммавий равишда қайта ишланади ва сингдирилади. Ушбу технологик хавфнинг олдини олиш мақсадида, сунъий интеллект моделларини ўқитиш ва “Data Ingestion” босқичида шахсга доир маълумотлардан фойдаланишнинг махсус ҳуқуқий режимини ишлаб чиқиш таклиф этилади.

Маълумот учун: ЕИнинг 2024 йилдаги (EU) 2024/1689-сонли Регламенти (EU AI Act) 53-моддаси ҳамда Италиянинг СИ соҳасидаги “Garante” назорат органининг OpenAI (ChatGPT) иши бўйича қарорида “AI Data Ingestion & Unlearning” (СИ алгоритмларига маълумот сингдириш ва қайта ўчириш) назарияси асосланган. Унга кўра, Катта тил моделларини (LLM) ўқитиш босқичида шахсга доир маълумотлардан фойдаланиш учун махсус қонуний манба (Right to opt-out, TDM exceptions) бўлиши талаб этилади.

36. Жиноят қонунчилигида кибермакондаги баъзи қилмишлар (масалан, ноқонуний эгаллаш ёки юклаб олиш) аниқ назарда тутилмаганда, юзага келган ноаниқликлар айбланувчи фойдасига ҳал қилиниши шарт. Шу сабабли, жиноий-ҳуқуқий бўшлиқларнинг конституциявий принципларга таъсири назариясини ривожлантириш ва диспозицияларни кибермуҳитга мослаб аниқ баён этиш таклиф этилади.

Маълумот учун: Рим статутини ва халқаро жиноят ҳуқуқида мустаҳкамланган “In dubio pro reo” (Ҳар қандай ноаниқлик ва шубҳа айбланувчи фойдасига ҳал қилинади) ҳамда “Nullum crimen sine lege” (Қонунда назарда тутилмаган бўлса, жиноят йўқ) фундаментал конституциявий тамойиллари амал қилади. Кибермакондаги янги қилмишлар қонунда аниқ диспозиция сифатида ёритилмаган бўлса, ноаниқлик айбланувчи зарарига талқин қилиниши тақиқланади.

37. Кибермаконда пайдо бўлаётган янги турдаги киберҳуқуқбузарликларини қонунда аниқ кўрсатилмаган бўлса-да, ўхшашлик (аналогия) бўйича жиноий квалификация қилиш инсон ҳуқуқлари стандартларига зиддир. Шу муносабат билан, кибержиноятларни таснифлашда қонуннинг аниқлиги (lex certa) ва аналогияни тақиқлаш тамойилини қатъий кучайтириш таклиф этилади.

Маълумот учун: Европа Инсон ҳуқуқлари суди (ECHR) прецедентларида ва Европа жиноят ҳуқуқи доктринасида шаклланган “Principle of Legality” (Қонунийлик принципи) ва “Lex Certa” (Қонуннинг қатъий ва аниқлиги) тамойилига мувофиқ, жиноят ҳуқуқида қонунни ва нормаларни кенгайтирилган ҳолда аналогия (ўхшашлик) бўйича қўллаш қатъиян тақиқланади (Ban on Analogy in Criminal Law).

38. Товламачи дастурлар (Ransomware) маълумотларни тизимдан ўғирламаса ёки тарқатмаса-да, уларни шифрлаб, мулкдорнинг фойдаланишини чеклаши шахснинг ахборот суверенитетини қўпол равишда бузади. Шу сабабли, ахборотга киришни блоклаш ва кибер-гаровга олиш ҳолатларини шахсга доир маълумотларга ноқонуний ишлов беришнинг оғирлаштирувчи шакли сифатида квалификация қилиш таклиф этилади.

Маълумот учун: Европа Кенгашининг 2001 йилги “Кибержиноятчилик тўғрисида”ги Конвенцияси (Будапешт конвенцияси) 4-моддаси (Data Interference) ва АҚШ Адлия вазирлигининг (DOJ) Ransomware бўйича жиноий-ҳуқуқий таснифига кўра, маълумотларни ноқонуний шифрлаб, фойдаланишини чеклаш (Ransomware/Extortion)

маълумотларнинг ахборот яхлитлиги ва мавжудлигига (*Availability and Integrity*) қилинган оғир тажовуз – “*Cyber Hostage*” (кибер-гаров) сифатида баҳоланади.

39. Вояга етмаган шахслар кибермуҳитдаги таҳдидлар, тармоқ хавфлари ва ўз маълумотларини беришнинг ҳуқуқий оқибатларини тўлиқ англаш салоҳиятига эга эмас. Ушбу психологик ва ёш хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда, вояга етмаганларнинг “кучайтирилган ахборот дахлсизлиги” назариясини яратиш ва уларнинг маълумотларига ишлов беришда ота-она (васийлар) розилигининг махсус филтрини жорий этиш таклиф этилади.

Маълумот учун: (EU) 2016/679-сонли Регламентнинг (GDPR) 8-моддаси ва АҚШнинг “Болаларнинг онлайн приватлигини ҳимоя қилиш тўғрисида”ги қонуни (*Children's Online Privacy Protection Act – COPPA*) асосида “*Enhanced Child Privacy Standards*” доктринаси шаклланди. Унга кўра, 13 ва 16 ёшга тўлмаган вояга етмаганларнинг маълумотларига ишлов беришда ота-она ёки васийларнинг тасдиқланган розилиги (*verifiable parental consent*) шарт қилади.

40. Маълумотлар миллий чегаралардан чиқиб, хорижий серверларга ўтказилганда, миллий юрисдикция ва назорат органларининг уларга бевосита таъсир ўтказиш кучи чекланади. Шу муносабат билан, ахборот ҳуқуқига “экстратерриториал юрисдикция” назариясини татбиқ этиш ва миллий фуқароларнинг маълумотларини чет элда қайта ишловчи хорижий компанияларга нисбатан талабларни кучайтириш таклиф этилади.

Маълумот учун: (EU) 2016/679-сонли Регламентнинг (GDPR) 3-моддаси 2-бандида мустаҳкамланган “*Extraterritorial Jurisdiction / Targeting Principle*” (Экстратерриториал юрисдикция / Нишонга олиш принципи)га кўра, агар хорижий компания (ЕИ таъшиқарисида жойлашган бўлса-да) ЕИ ҳудудидаги шахсларга товар/хизматлар таклиф этса ёки уларнинг ҳуқ-атворини кузатса, мазкур қонунчилик мажбурий тарзда хорижий юрисдикцияга нисбатан татбиқ этилади.

41. Оммавий жойларда ва жамоат транспортида биометрик идентификация (Face-ID) ва интеллектуал видеокузатув тизимларининг оммавий қўлланилиши шахснинг анонимлик ва приватлик чегараларини емириб юборади. Шу сабабли, “оммавий кибермакон”да ахборот дахлсизлиги чегаралари назариясини яратиш ва жамоат жойларида биометрияни йиғишнинг қатъий ҳуқуқий ва пропорционал чегараларини аниқ белгилаш таклиф этилади.

Маълумот учун: ЕИнинг 2024 йилдаги (EU) 2024/1689-сонли Регламенти (EU AI Act) 5-моддаси билан жамоат жойларида реал вақт режимида масофавий биометрик идентификация (*Real-time Remote Biometric Identification / Mass Surveillance*) тизимларини қўллаш инсон асосий ҳуқуқларига зид деб топilib, қатъий чекланган ва анонимликни сақлаш кафолатлари белгиланган.

42. Автоматлаштирилган скриптлар, ботлар ва парсерлар очик интернет манбаларидан ва ижтимоий тармоқлардан шахсий маълумотларни оммавий равишда йиғиб (*Scraping*), базалар шакллантиради. Ушбу салбий амалиётнинг олдини олиш мақсадида, “веб-скрапинг”нинг ҳуқуқий чегараларини белгилаш ва очик манбадаги маълумотни автоматик скрапинг қилишни ноқонуний йиғишга тенглаштириш таклиф этилади.

Маълумот учун: Маълумотларни муҳофаза қилиш бўйича Европа кенгаши (EDPB) ва Италия, Франция, Буюк Британия назорат органларининг (DPA) қўшма баёноти ҳамда АҚШнинг *hiQ Labs v. LinkedIn* иши юзасидан қабул қилинган суд прецедентларига кўра “*Mass Data Scraping Unlawfulness*” назарияси амал қилади. Бунга мувофиқ, маълумотнинг

очиқ интернетда мавжудлиги уни ботлар ва скриптлар орқали оммавий скрапинг қилишга автоматик ҳуқуқий рухсат бермайди.

43. Шахсий электрон почта манзиллари, IP-телефония реквизитлари ва мессенжер ID-лари шахсни тўғридан-тўғри топиш ва унга мақсадли таъсир ўтказиш (спам, таргетинг) имконини беради. Шу муносабат билан, тармоқдаги коммуникацион реквизитларнинг шахсга доирлик режимини мустаҳкамлаш ва уларни эгасининг розилигисиз тижорат мақсадларида фойдаланишни тақиқлаш таклиф этилади.

Маълумот учун: Европа Парламенти ва Кенгашининг 2002/58/EC-сонли “Электрон коммуникацияларда махфийлик тўғрисида”ги Директиваси (ePrivacy Directive) 13-моддасида мустаҳкамланган “Opt-in Direct Marketing» принципига мувофиқ, электрон почта, мессенжер ID ва коммуникацион реквизитлардан тижорий ва спам мақсадларида фойдаланиш учун шахснинг олдиндан билдирилган ихтиёрий розилиги (opt-in consent) талаб этилади.

44. Пластик карта реквизитлари, транзакциялар тарихи ва ПИН-кодлар бир вақтнинг ўзида ҳам банк сири, ҳам шахсга доир маълумотлар объекти ҳисобланади. Ушбу туташликни ҳисобга олиб, банк сири ва шахсга доир маълумотлар режими мутаносиблигининг “дуаллик назарияси”ни асослаш ҳамда иккала режимнинг энг юқори муҳофаза элементларини бирлаштириш таклиф этилади.

Маълумот учун: ЕИнинг 2015/2366-сонли То‘лов хизматлари бўйича директиваси (PSD2) ва Payment Card Industry Data Security Standard (PCI DSS) стандартлари ҳамда молиявий ҳуқуқ доктринасида “Dual-Regime Protection Strategy” (Икки томонлама режимли муҳофаза стратегияси) қўлланилади. Бунда банк сири ҳамда шахсий маълумот муҳофазаси туташган молиявий реквизитларга нисбатан энг юқори комплекс стандартлар татбиқ этилади.

45. Сайловчиларнинг рақамли рўйхатлари, уларнинг сиёсий афзалликлари ва овоз бериш тарихи шахснинг энг сезгир (sensitive) маълумотлари сирасига киради. Шу сабабли, сайлов ҳуқуқи ва демократик жараёнларда “рақамли маълумотлар дахлсизлиги” концепциясини ишлаб чиқиш ва сайловчилар базаларини сиёсий манипуляциялардан муҳофаза қилиш механизмининг жорий этиш таклиф этилади.

Маълумот учун: (EU) 2016/679-сонли Регламентнинг (GDPR) 9-моддаси (сиёсий қарашлар махсус категория сифатида) ва Буюк Британия Ахборот комиссари идорасининг (ICO) “Cambridge Analytica” суриштируви асосида яратилган “Electoral Data Protection Governance” (Сайлов жараёнида маълумотлар муҳофазаси) доктринаси сайловчилар базасидан сиёсий профиллаш ва психографик таргетинг мақсадларида фойдаланишни тақиқлайди.

46. Давлат органлари томонидан очиқ маълумотлар порталларига жойлаштириладиган реестрларда шахсга доир маълумотларнинг анонимлаштирилмай эълон қилиниши фуқаролар хавфсизлигига таҳдид солади. Шу муносабат билан, очиқ реестрлар ва Open Data манбаларини шакллантиришда “мажбурий дастлабки анонимлаштириш” концепциясини мустаҳкамлаш таклиф этилади.

Маълумот учун: ЕИнинг 2019/1024-сонли “Очиқ маълумотлар ва очиқ сектор ахборотларини қайта фойдаланиш тўғрисида”ги Директиваси (Open Data Directive) ва GDPR қоидаларига кўра, “Privacy by Open Data” принципи амал қилади. Бунда оммавий

реестрларни эълон қилишдан олдин шахсга доир маълумотларни мажбурий ва қайтарилмас анонимлаштириши (*mandatory pre-anonymisation*) шарт қилиб қўйилади.

47. Ахборот-коммуникация тизимлари, мобил иловалар ва давлат ахборот тизимларини амалиётга жорий этишдан олдин уларнинг шахсий дахлсизликка ва маълумотлар хавфсизлигига таъсирини баҳолаш тизими мавжуд эмас. Ушбу бўшлиқни тўлдириш учун янги технологик лойиҳаларни ишга туширишдан олдин “Рақамли таъсирни баҳолаш” (PIA) бўйича мажбурий аудит назарий модели ва тартибини жорий қилиш таклиф этилади.

Маълумот учун: (EU) 2016/679-сонли Регламентнинг (GDPR) 35-моддасида мустаҳкамланган “Data Protection Impact Assessment” (DPIA / PIA – Маълумотлар муҳофазасига таъсирни баҳолаш) ҳамда ISO/IEC 29134 стандартига мувофиқ, юқори хавф тугдирувчи ҳар қандай янги технологик ва ахборот тизимларини ишга туширишдан олдин мажбурий ҳуқуқий ва техник PIA аудитидан ўтказиш тартиби амал қилади.

48. Юзаки ва чала амалга оширилган деперсонализация (эгасизлантириш) жараёнлари маълумотлар тўпламининг комбинацияси орқали шахсни қайта ошкор қилишга (*re-identification*) шароит яратади. Шу муносабат билан, эгасизлантириш усулларининг деструктивлик (қайта тикланмаслик) даражаси классификациясини яратиш ва фақат мутлақ қайтарилмас усулларни юридик кучга эга деб топшириш таклиф этилади.

Маълумот учун: Маълумотларни муҳофаза қилиш бўйича 29-ишчи гуруҳининг (*ARTICLE 29 Working Party*) 05/2014-сонли “Анонимлаштириш усуллари тўғрисида”ги Хулосасида (*Opinion 05/2014 on Anonymisation Techniques*) шакллантирилган мезонларга кўра, эгасизлантириш усуллари (*k-anonymity, l-diversity, t-closeness*) фақат қайта идентификация хавфини мутлақ бартараф этганидагина (*irreversible state*) юридик эгасизлантирилган деб эътироф этилади.

49. Шахсга доир маълумотларни ҳаддан ташқари ва мутлақ чекловлар остига олиш рақамли иқтисодиёт ва сунъий интеллект инновацияларини тўхтатиб қўяди, чекловларнинг йўқлиги эса инсон ҳуқуқларини бузади. Ушбу муаммони ҳал қилиш учун рақамли иқтисодиётда ва сунъий интеллект соҳасида “пропорционал ва мутаносиб тартибга солиш” принципини назарий жиҳатдан мустаҳкамлаш таклиф этилади.

Маълумот учун: Европа Иттифоқининг Асосий ҳуқуқлар Хартиясининг (EU Charter of Fundamental Rights) 52-моддаси ва (EU) 2024/1689 Регламенти (EU AI Act) доирасидаги “Risk-Based Proportionality Approach” (Хавфга асосланган мутаносиблик ёндашуви) концепцияси инсон ҳуқуқлари ҳимояси ва инновацияларни (Regulatory Sandboxes) мутаносибликда (*proportionality*) ривожлантиришини таъминлайди.

50. Шахсга доир маълумотлар дахлсизлигини фақат ҳуқуқий нормалар билан таъминлаб бўлмайди; бунинг учун ҳуқуқ, дастурлаш, криптография ва киберхавфсизликнинг интеграцияси талаб этилади. Ушбу фундаментал асосга таяниб, “Кибералогик комплекс муҳофаза” концепциясини ахборот ҳуқуқи ва киберхавфсизлик фанларининг туташган нуқтасидаги концептуал платформа сифатида мустаҳкамлаш таклиф этилади.

Маълумот учун: Лоренс Лессигнинг (Lawrence Lessig) машҳур “Code is Law” (Код – бу қонун) доктринаси, GDPR’нинг 25-моддасидаги “Privacy by Design and by Default” (Лойиҳалашдан бошлаб махфийлик) принципи ҳамда Муаллифлик ишланмамиз бўлган “Кибералогия” фундаментал концепциясига кўра, маълумотлар муҳофазаси фақат юридик нормалар билан эмас, балки ҳуқуқий ва криптографик-техник воситаларнинг синтези (комплекс кибералогик платформа) орқали кафолатланади.

II. Илмий-амалий таклиф ва тавсиялар

51. “Шахсга доир маълумот” тушунчасини технологик бетарафлик тамойили асосида кенгайтириш зарур. Бунинг учун **“Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги Қонуннинг 3-моддаси, Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг (МЖТК) 46²-моддаси ва Жиноят кодексининг 141²-моддасидаги “шахсга доир маълумотлар” тушунчаси диспозициясини технологик бетарафлик (*technology-neutrality*) тамойили асосида кенгайтириш ва унинг моддий-ҳуқуқий қамровини аниқлаштириш.**

Амалга ошириш механизми: “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги Қонуннинг 3-моддаси биринчи хатбошисини қуйидаги тахрирда баён этиш:

“шахсга доир маълумотлар – аналог, электрон, рақамли, виртуал ёки бошқа ҳар қандай шаклда ифодаланган, шунингдек қўлланиладиган қайта ишлаш ва автоматизация усулидан ёки технологик муҳитдан қатъи назар, муайян жисмоний шахсни бевосита ёки билвосита идентификация қилиш имконини берадиган ҳар қандай ахборот;”.

Маълумот учун: Европа Иттифоқининг Маълумотларни ҳимоя қилиш бўйича умумий регламенти (GDPR) 4-моддаси 1-бандида шахсга доир маълумотларга “идентификация қилинган ёки идентификация қилиниши мумкин бўлган жисмоний шахсга тааллуқли бўлган ҳар қандай ахборот” сифатида таъриф берилган. Бунда регламент тўлиқ технологик бетарафлик тамойилига таянади: маълумотларнинг қозғоз, электрон ёки виртуал шаклда экани, шунингдек, уларни қайта ишлаш усули аҳамиятга эга эмас. GDPR, шунингдек, бевосита идентификаторлар (исм-шариф, ID рақам) билан бир қаторда, билвосита идентификация қилиш имконини берувчи IP-манзиллар, кукилар (cookies), геолокация ва бошқа рақамли белгиларни ҳам шахсга доир маълумот деб тан олади. Шунингдек, Буюк Британиянинг 2018 йилдаги Маълумотларни ҳимоя қилиш тўғрисидаги қонуни (UK GDPR) ва Япониянинг Шахсий маълумотларни ҳимоя қилиш тўғрисидаги қонунида (APPI) ҳам айнан шундай ёндашув мустаҳкамланган. Ушбу қонунларда маълумот қайси шаклда ёки қайси автоматизация воситалари орқали қайта ишланишидан қатъи назар, асосий эътибор маълумотнинг шахсни аниқлаш салоҳиятига қаратилади. Халқаро даражада эса Иқтисодий ҳамкорлик ва тараққиёт таъкилотининг (OECD) Шахсий дахлсизлик бўйича кўрсатмалари ҳамда Европа Кенгашининг янгиланган 108-Конвенцияси (Конвенция 108+) ҳам маълумотларни қайта ишлаш муҳитидан қатъи назар, уларнинг кенг қамровда муҳофаза қилинишини талаб этади.

52. Жиноят кодексининг (ЖК) 141²-моддаси ва МЖТКнинг 46²-моддаси биринчи қисмлари диспозициясини ноқонуний эгалик қилиш ва ноқонуний кириш имконини яратганлик бўйича янги муқобил қилмишлар билан тўлдириш таклиф қилинади.

Амалга ошириш механизми: ЖКнинг 141²-моддаси ва МЖТКнинг 46²-моддаси 1-қисми диспозициясидаги “*йўқ қилиш*” сўзларидан кейин қуйидаги сўзлар билан тўлдирилсин:

“, шунингдек уларни ҳар қандай усулда ноқонуний олиш, эгалик қилиш, рухсатсиз кириш, фойдаланиш ёки уларга ноқонуний кириш имкониятини яратиш”.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи ва АҚШнинг жиноят ва маъмурий қонунчилигида шахсга доир маълумотларни нафақат ноқонуний тарқатиш ёки йўқ қилиш, балки уларга ноқонуний кириш (*unauthorized access*), эгалик қилиш ва ноқонуний фойдаланиш ҳам мустақил жиноят таркиби сифатида эътироф этилади. Хусусан,

Германия Жиноят кодексининг 202a-моддаси (Data espionage) ҳамда 202b-моддаси (Data interception)га мувофиқ, махсус ҳимояланган маълумотларни ноқонуний қўлга киритиш ва уларга рухсатсиз кириш имконини яратиш алоҳида жавобгарликка сабаб бўлади. Буюк Британиянинг “Компьютердан фойдаланишни суиистеъмол қилиш тўғрисида”ги Қонуни (Computer Misuse Act 1990) 1- ва 2-моддаларида ҳам компьютер тизимидаги маълумотларга рухсатсиз кириш ёки киришга уриниш мустақил қилмиш сифатида баҳоланади. Шунингдек, АҚШнинг “Компьютер фирибгарлиги ва суиистеъмоллиги тўғрисида”ги қонуни (CFAA - 18 U.S.C. § 1030) муҳофаза қилинадиган маълумотларга ноқонуний кириш ва уларни эгаллаш, шунингдек, бундай кириш имкониятини ноқонуний яратиш (access device fraud) учун қатъий жиноий жавобгарликни белгилайди. Бу каби халқаро тажриба шахсга доир маълумотлар хавфсизлигига таҳдид солувчи тайёргарлик ва дастлабки босқичдаги қилмишларни барвақт аниқлаш ва олдини олишга хизмат қилади.

53. “Шахсга доир маълумотлар базаси” тушунчасини сунъий интеллект ва алгоритмик муҳитларга мослаштириш зарур, бунинг учун “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги Қонуннинг 3-моддасидаги “база” тушунчасини сунъий интеллект (СИ) моделлари, нейротармоқлар ва виртуал-алгоритмик муҳитларни қамраб оладиган тахрирда баён этиш даркор.

Амалга ошириш механизми: Қонуннинг 3-моддаси тегишли хатбошисини қуйидаги тахрирда баён этиш:

“шахсга доир маълумотлар базаси – анъанавий ва рақамли ахборот тизимларида, дастурий ва муҳит мажмуаларида, сунъий интеллект моделларида ҳамда алгоритмик муҳитларда шакллантириладиган, шакли ва сақланиш усулидан қатъи назар, шахсни аниқлаш ва (ёки) идентификация қилиш имконини берувчи тизимлаштирилган шахсга доир маълумотлар ва уларнинг виртуал тўплами;”.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи, Буюк Британия ва бошқа ривожланган давлатлар қонунчилигида ҳамда халқаро стандартларда шахсга доир маълумотлар базаси ва уларни қайта ишлаш муҳитига бериладиган таъриф сунъий интеллект ва алгоритмик тизимларни тўлиқ қамраб олувчи кенг ва технологик бетараф кўринишга эга. Хусусан, Европа Иттифоқининг GDPR регламенти 4-моддаси 6-бандига кўра, маълумотлар тўплами ёки тизими (filing system) марказлаштирилган, марказлашмаган ёки функция/географик мезонлар бўйича тарқатилган бўлишидан ҳамда муайян мезонларга кўра фойдаланиш мумкин бўлган ҳар қандай тизимлаштирилган шахсга доир маълумотлар тўпламини ўз ичига олади. Европа Иттифоқининг Сунъий интеллект тўғрисидаги акти (EU AI Act – 2024) ва ЕИнинг Маълумотларни ҳимоя қилиш бўйича кенгаши (EDPB) кўрсатмаларида СИ моделларини ўқитиш (training data), нейротармоқларда сақланадиган векторли базалар ва алгоритмик қайта ишлаш муҳитлари айнан шахсга доир маълумотлар тизими сифатида эътироф этилади ва уларга маълумотлар муҳофазаси талаблари тўлиқ татбиқ этилади. Шунингдек, Буюк Британиянинг Data Protection Act 2018 ҳамда Сингапурнинг Personal Data Protection Act (PDPA) қонунчилигида маълумотлар базаси тушунчаси анъанавий маълумотлар омбори билан чекланмай, алгоритмик ва сунъий интеллект моделлари доирасида қайта ишланадиган ва шахсни идентификация қилишга хизмат қилувчи барча виртуал тўплamlарни қамраб олади.

54. ЖКнинг 141²-моддаси 2-қисмига жиноятнинг сунъий интеллект, нейротармоқлар ва генератив технологиялар (Deepfake) қўлланган ҳолда содир этилишини оғирлаштирувчи ҳолат сифатида киритиш таклиф қилинади:

Амалга ошириш механизми: ЖК 141²-моддаси 2-қисмига қуйидаги мазмундаги “е” бандини киритиш:

“е) сунъий интеллект тизимлари, нейротармоқлар, синтетик медиа ёки генератив рақамли технологиялар (Deepfake) воситасида ёхуд уларни қўллаган ҳолда содир этилганда;”.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи ва АҚШ, шунингдек, бир қанча ривожланган мамлакатлар қонунчилигида сунъий интеллект, генератив технологиялар ва дипфейк (Deepfake) воситасида шахсга доир маълумотларни ноқонуний қайта ишлаш, сохталаштириш ёки тарқатиш қилмишининг ижтимоий хавфлилик даражасини кескин оширувчи омил сифатида эътироф этилади ва жавобгарликни оғирлаштиради. Хусусан, Европа Иттифоқининг Сунъий интеллект тўғрисидаги акти (EU AI Act – 2024) дипфейк ва синтетик медиа ахборотларидан фойдаланишда шаффофлик талабларини бузишни ҳамда шахснинг розилигисиз унинг қиёфаси ва овозини сунъий синтез қилишни жиддий ҳуқуқбузарлик сифатида белгилайди. АҚШда федерал ва штатлар даражасида (масалан, Калифорния ва Техас штатлари қонунчилиги, шунингдек, TAKE IT DOWN Act ва DEEPFAKES Accountability Act каби федерал қонун лойиҳалари ва ҳужжатлари) шахснинг розилигисиз генератив СИ ва дипфейк воситасида унинг тасвири ёки шахсга доир маълумотларидан фойдаланиб ноқонуний контент яратиш ва тарқатиш учун алоҳида ва оғирроқ жиноий ҳамда фуқаролик-ҳуқуқий жавобгарлик назарда тутилган. Хитойда (CAC – Cyberspace Administration of China) ҳам “Синтетик муҳит ва чуқур синтез технологияларини бошқариш тўғрисида”ги қоидаларга мувофиқ, СИ ёрдамида шахсга оид маълумотларни сохталаштириш ва идентификация белгиларини розиликсиз ўзгартириш қатъий таъқиқланади ва жавобгарлик оғирлаштирилади. Бундай тажриба генератив технологиялар орқали инсон шаъни, кадр-қиммати ва шахсий дахлсизлигига етказиладиган тизимли хавф-хатарларнинг олдини олишга хизмат қилади.

55. ЖК 141²-моддаси 2-қисми “д” бандидаги “оғир оқибатлар келтириб чиқарган ҳолда” деган ноаниқ таркибнинг аниқ юридик ва миқдорий мезонларини белгилаш ва бунинг учун Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг тегишли қарорига қуйидаги мазмундаги тушунтиришни киритиш зарур:

“ЖК 141²-моддаси 2-қисми “д” бандида назарда тутилган **“оғир оқибатлар”** деганда, хусусан: 1 000 нафардан ортиқ субъектларнинг шахсга доир маълумотлари сизиб чиқиши ёки ноқонуний тарқатилиши ёки жуда кўп миқдорда моддий ёки молиявий зарар етказилиши ёхуд шахснинг шаъни ва кадр-қимматига тиклаб бўлмайдиган путур етиши ёки унинг суицид (ўзини ўзи ўлдириш) даражасига келишига ёхуд суицид содир этишига сабаб бўлган ҳолатлар тушунилади.”.

Маълумот учун: Хорижий мамлакатлар жиноят қонунчилиги ва суд амалиётида шахсга доир маълумотлар хавфсизлигини бузиш оқибатида келиб чиқадиган “оғир оқибатлар” тушунчаси баҳолаш мезони бўлиб қолмаслиги учун уни миқдорий (забт этилган субъектлар сони, молиявий зарар миқдори) ва сифат (руҳий ва маънавий зарар, суицид, шаънга тиклаб бўлмайдиган путур етказиш) кўрсаткичлари орқали аниқлаштириш кенг тарқалган. Хусусан, Европа Иттифоқининг GDPR 83-моддасида жавобгарлик ва жарима миқдорини белгилашда жабрланган шахслар сони (data subjects affected), етказилган зарарнинг кўлами ва жамият учун хавфлилик даражаси асосий мезон сифатида мустаҳкамланган. АҚШ ва Буюк Британия суд амалиётида (Data Breach Litigation ва Computer Misuse Act прецедентларида) оммавий равишда шахсий маълумотлар сизиб чиқиши (mass data breaches) ва бунинг оқибатида етказилган йирик молиявий ёки маънавий зарар автоматик равишда оғирлаштирувчи омил сифатида малакаланади. Франция Жиноят кодексининг 226-16 ва унга турдош моддаларида ҳам шахсий маълумотларни ноқонуний қайта ишлаш оқибатида шахснинг аҳволи оғирлашиши ёки унинг ҳаётига хавф туғилиши оғирроқ жиноий жазо чораларини қўллашга асос бўлади.

Олий суд Пленуми даражасида бундай аниқ миқдорий ва сифат мезонларининг (1000 нафардан ортиқ субъект, жуда кўп миқдордаги зарар, суицид даражасига олиб келиш) белгиланиши ҳуқуқни қўллаш амалиётида асоссиз дискрециянинг олдини олади ва қонуннинг ягона ҳамда аниқ қўлланилишини таъминлайди.

56. “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги Қонуннинг 27¹-моддаси ижросини таъминлаш мақсадида хорижий платформалар учун техник ва юридик рақамли аудит механизмини жорий этиш таклиф қилинади.

Амалга ошириш механизми: Вазирлар Маҳкамасининг қарори билан “Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотларига ишлов берувчи хорижий рақамли платформалар ва субъектларнинг 27¹-модда талабларига мувофиқлигини техник ва юридик аудитдан ўтказиш тартиби тўғрисида”ги Низомни тасдиқлаш.

57. Операторларга шахсга доир маълумотлар дахлсизлиги бузилганда ваколатли органни ва маълумот субъектларини 72 соат ичида хабардор қилиш мажбуриятини юклаш зарур ва бунинг учун “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги Қонунни қуйидаги мазмундаги 27²-модда билан тўлдириш:

“27²-модда. Ахборот хавфсизлиги ҳодисалари (маълумотлар сизиб чиқиши) тўғрисида хабар бериш мажбурияти

Оператор шахсга доир маълумотларнинг ноқонуний ошкор бўлиши, сизиб чиқиши ёки уларга рухсатсиз кириш ҳолатлари аниқланган пайтдан эътиборан **72 соатдан ошмаган муддатда** бу ҳақда ваколатли давлат органини ҳамда тегишли маълумот субъектларини мажбурий тартибда хабардор қилиши шарт.”.

Маълумот учун: Шахсга доир маълумотлар сизиб чиққанда ёки ахборот хавфсизлиги ҳодисаси юз берганда операторларга ваколатли органни ва маълумот субъектларини 72 соат ичида хабардор қилиш (*Data Breach Notification*) мажбуриятини юклаш халқаро даражада тан олинган энг мақбул ва қатъий стандарт ҳисобланади. Хусусан, Европа Иттифоқининг *GDPR* регламенти 33-моддасида оператор хавфсизлик ҳодисаси аниқланган пайтдан эътиборан кейинга қолдирмасдан ва имкон қадар 72 соатдан ошмаган муддатда ваколатли назорат органини (*Supervisory Authority*) хабардор қилиши шартлиги белгиланган. Регламентнинг 34-моддасида эса, агар сизиб чиқиш жисмоний шахсларнинг ҳуқуқ ва эркинликларига юқори хавф тугдирса, оператор тегишли маълумот субъектларини ҳам асоссиз кечиктирмасдан огоҳлантириши шарт. Шунингдек, Буюк Британиянинг *Data Protection Act 2018 (UK GDPR)*, Бразилиянинг *LGPD* (38-модда) ҳамда Сингапурнинг *PDPA* қонунчилигида ҳам айнан 72 соатлик (ёки ундан кам) хабардор қилиш муддати ваколатли орган ва субъектлар учун мажбурий тартиб сифатида мустаҳкамланган. АҚШда эса штатлар даражасидаги қонунлар (масалан, Калифорниянинг *CCPA/CPRA*) ва Халқаро Электр Алоқа Иттифоқи (*ITU*) ҳамда *ISO/IEC 27001* ва *ISO/IEC 27701* хавфсизлик стандартлари киберҳодисалар ва сизиб чиқишлар ҳақида тезкор хабар беришни хавф-хатарларни камайитишининг асосий механизми сифатида белгилайди. Ушбу қонуннинг миллий қонунчиликка киритилиши киберҳужум оқибатларини барвақт бартараф этиш ва маълумот субъектларининг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш кафолатини оширади.

58. Меҳнат кодексининг 176-моддасига иш берувчи томонидан ходимнинг шахсий қурилмалари, шахсий akkaунтлари ва мессенжерларини назорат қилишни тақиқловчи норма киритиш даркор ва бунинг учун Меҳнат кодексининг 176-моддасига қуйидаги мазмундаги қисмни қўшиш таклиф этилади:

“Иш берувчига ходимнинг шахсий алоқа воситаларидаги, шахсий курилмаларидаги ҳамда иш вақтидан ташқари даврдаги шахсий ёзишмалари, мулоқотлари ва шахсга доир маълумотларини тўплаш, кузатиш (мониторинг қилиш) ёки талаб қилиб олиш тақиқланади.”

Маълумот учун: Европа ва АҚШ меҳнат ҳамда маълумотларни ҳимоя қилиш қонунчилигида ходимнинг шахсий ҳаёти дахлсизлиги ва унинг шахсий курилмалари (BYOD – Bring Your Own Device), шахсий аккаунтлари ҳамда иш вақтидан ташқари даврдаги мулоқотларини кузатишни тақиқлаш қатъий белгилаб қўйилган. Хусусан, Инсон ҳуқуқлари бўйича Европа судининг (ИХЕС) “Барбулеску Руминияга қарши” (Bărbulescu v. Romania, 2017) ва “Барбю Францияга қарши” каби тарихий қарорларида иш берувчи ходимнинг ёзишмалари ва шахсий ҳаётини мониторинг қилишда мутаносиблик ва зарурлик тамойилларига амал қилиши, ходимнинг шахсий ҳудудига асоссиз аралашмаслиги шартлиги мустаҳкамланган. Европа Иттифоқининг GDPR 88-моддаси ҳамда ЕИнинг Маълумотларни ҳимоя қилиш бўйича кенгаши (EDPB) тавсияларига кўра, иш берувчи ходимнинг шахсий курилмалари ва шахсий аккаунтларидаги маълумотларни йиғиш ва кузатиш ҳуқуқига эга эмас. Шунингдек, Франция Меҳнат кодекси ва қонунчилигида ходимларнинг “алоқадан узилиш ҳуқуқи” (Right to disconnect) ва иш вақтидан ташқари пайтда шахсий дахлсизлиги кафолатланган бўлиб, иш берувчининг ишдан ташқари вақтда ходимни кузатиши ёки ундан шахсий алоқа воситаларини очиб беришни талаб қилиши ноқонуний ҳисобланади. АҚШнинг бир қатор штатларида (масалан, Калифорния, Иллинойс ва Нью-Йорк) ҳам иш берувчиларнинг ходимлардан шахсий ижтимоий тармоқ ва мессенжер аккаунтлари паролларини ёки уларга киришни талаб қилишини тақиқловчи махсус қонунлар (Social Media Privacy Acts) амал қилади. Бу каби халқаро тажриба меҳнат муносабатларида ходимнинг конституциявий шахсий дахлсизлик ва ёзишмалар сирини сақлаш ҳуқуқини иш берувчининг дискрецион ваколатларидан муҳофаза қилишга хизмат қилади.

59. Меҳнат кодексига ходимнинг иш вақтидан ташқари пайтда корпоратив алоқа ва назорат тизимларидан узилиш ва билдиришномаларга жавоб бермаслик кафолатини киритиш зарур.

Амалга ошириш механизми: Меҳнат кодексига қуйидаги мазмундаги 176¹-моддани киритиш:

“176¹-модда. Ходимнинг алоқани узиш ҳуқуқи Ходим иш вақтидан ташқари даврда, дам олиш ва байрам кунларида корпоратив алоқа воситаларидан, электрон почта ва хабарномалардан узилиш ҳуқуқига эга. Иш берувчи томонидан ушбу вақтда ходимни алоқага чиқишга мажбурлаш ёки жавоб бермагани учун интизомий жазо қўллашга йўл қўйилмайди.”

Маълумот учун: Европа ва бошқа ривожланган мамлакатлар меҳнат қонунчилигида ходимнинг иш вақтидан ташқари пайтда корпоратив алоқа воситаларидан узилиш ва билдиришномаларга жавоб бермаслик ҳуқуқи (“Right to Disconnect” — “Алоқадан узилиш ҳуқуқи”) алоҳида меҳнат кафолати ва шахсий дахлсизликнинг муҳим элементларидан бири сифатида мустаҳкамланган. Хусусан, Франция 2016 йилда ўз Меҳнат кодексига (L. 2242-17-модда) дунёда биринчилардан бўлиб ушбу қондани киритган бўлиб, унга кўра иш берувчи ходимларнинг ишдан ташқари вақтда рақамли алоқа тизимларидан тўлиқ узилиш механизмини таъминлаши ва алоқага чиқмагани учун ҳеч қандай интизомий жазо қўлламаслиги шарт. Шунингдек, Бельгия (2022 йилдан давлат ва хусусий сектор учун), Испания (Organic Law 3/2018), Португалия, Италия ҳамда Ирландияда тегишли қонунчилик ва расмий амалиёт кодекслари орқали ходимларнинг иш вақтидан ташқари пайтда корпоратив электрон почта, мессенжер ва қўнғироқларга жавоб бермаслик ҳуқуқи кафолатланган. Австралияда ҳам 2024 йилда “Fair Work Act”га киритилган ўзгартиришга кўра, ходимга иш вақтидан ташқари пайтда иш берувчи ёки

учинчи шахсларнинг алоқасига жавоб беришни рад этиш ҳуқуқи берилди ва бу сабабли ходимни камситиш ёки жазолаш тақиқланди. Халқаро Меҳнат Ташкilotи (ХМТ) ва Европа Иттифоқи Парламентининг 2021 йилги Резолюциясида ҳам “Алоқадан узилиш ҳуқуқи” ходимларнинг руҳий саломатлиги, иш ва ҳордиқ балансини таъминлаш ҳамда рақамли назорат суиистеъмоликларининг олдини олишнинг фундаментал кафолати сифатида эътироф этилади.

60. Солиқ органлари томонидан ЖШШИР ва солиқ сири ҳисобланган маълумотларни учинчи шахсларга (тижорат банклари, финтех) узатиш устидан қатъий назорат ва субъект розилиги механизмини ўрнатиш даркор, бунинг учун Солиқ кодексининг 132-моддасига қуйидаги мазмундаги қисмни киритиш таклиф қилинади:

“Жисмний шахснинг ЖШШИР маълумотлари ва унинг солиқ сирига оид ахборотлари тижорат ташкilotларига (банклар, финтех) фақат ушбу солиқ тўловчининг ЭРИСИ ёки икки босқичли аутентификация (СМС-код ёки биометрия) орқали тасдиқланган тўғридан-тўғри розилиги олинганидан сўнг берилиши мумкин.”.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи ва бошқа ривожланган мамлакатлар финтех ва банк қонунчилигида солиқ органи, банклар ҳамда молиявий-технологик (финтех) ташкilotлар ўртасида шахснинг молиявий ва солиқ маълумотларини алмашиш фақат ва фақат маълумот субъектининг аниқ, фаол ва тасдиқланган розилиги (*explicit opt-in consent*) базасида амалга оширилади. Хусусан, Европа Иттифоқининг Очiq банкнинг ва тўлов хизматлари тўғрисидаги Регламенти (*PSD2 – Payment Services Directive 2*) ва *GDPR* талабларига мувофиқ, молиявий ёки солиқ ахборотларини учинчи тараф хизмат кўрсатувчиларига (*TTP/Fintech*) узатиш учун мижоз томонидан кучли аутентификация (*Strong Customer Authentication – SCA*), яъни икки босқичли тасдиқлаш ёки биометрик идентификация орқали берилган тўғридан-тўғри розилик талаб этилади. АҚШда “Грам-Лич-Блайли тўғрисида”ги қонун (*GLBA*) ҳамда Ички даромадлар хизмати (*IRS*) қоидаларига мувофиқ, солиқ тўловчининг солиқ декларацияси ва даромадларига оид маълумотларини тижорат ташкilotларига ёки кредит ташкilotларига бериш учун солиқ тўловчи томонидан электрон рақамли имзо ёки хавфсиз аутентификация орқали тасдиқланган алоҳида ёзма розилик (*Consent to Disclose Tax Return Information*) олинishi шарт. Буюк Британиянинг “*Open Banking*” стандарти ва Сингапур Валюта Бошқармаси (*MAS*) томонидан белгиланган финтех регламентларида ҳам давлат ва молиявий органлар ўртасидаги маълумотлар интеграцияси фойдаланувчининг икки факторли аутентификацияси ва аниқ розилигисиз амалга оширилиши қатъий тақиқланади. Ушбу халқаро тажриба фуқароларнинг солиқ сири ҳисобланган шахсий маълумотлари ва ЖШШИР (*PINFL*) рақамларидан тижорат мақсадларида ноқонуний ёки яширин фойдаланилишининг олдини олади.

61. Сайловчиларнинг ягона электрон рўйхатидаги маълумотлардан ташвиқот, сайловолди агитацияси ёки тижорий, спам-хабарномалар учун фойдаланишни тақиқлаш даркор ва бунинг учун Сайлов кодексининг тегишли моддасига ва МЖТК 46²-моддасига ҳавола қилувчи норма киритиш зарур:

“Сайловчиларнинг электрон рўйхати ва уларнинг шахсга доир маълумотларидан сайловолди ташвиқоти, тарғибот ёки ахборот-реклама хабарномаларини тарқатиш мақсадида фойдаланиш тақиқланади ва бу МЖТК 46²-моддасига мувофиқ жавобгарликка сабаб бўлади.”.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи ва бошқа демократик ва ҳуқуқий давлатлар қонунчилигида сайловчиларнинг ягона рўйхати (*electoral register/voter rolls*) ва улардаги шахсга доир маълумотлардан сайловолди ташвиқоти, тижорий ёки политологик спам-

хабарномалар тарқатиш мақсадида фойдаланиш қатъий чекланган ва алоҳида жавобгарликни келтириб чиқаради. Хусусан, Европа Иттифоқининг GDPR ҳамда ЕИнинг Маълумотларни ҳимоя қилиш бўйича кенгаши (EDPB) томонидан қабул қилинган “Сайлов кампаниялари ва сиёсий таъвиқотда шахсга доир маълумотлардан фойдаланиш бўйича кўрсатмалар”га мувофиқ, сайловчиларнинг давлат рўйхатидаги маълумотларидан уларнинг аниқ ва тўғридан-тўғри розилигисиз (opt-in) таъвиқот ёки агитация мақсадида фойдаланиш, шунингдек, уларни тижорат ёки спам платформаларига узатиш таъқиқланади. Буюк Британиянинг Сайлов комиссияси (Electoral Commission) ва Маълумотлар бўйича комиссари ахборот хизмати (ICO) қоидаларига кўра, сайловчилар рўйхатининг “тўлиқ версияси” (Full Register) фақат сайлов жараёнини ташкил этиш ва расмий давлат органлари томонидан фойдаланилиши учун мўлжалланган бўлиб, ундан тўғридан-тўғри маркетинг ёки сиёсий спам тарқатиш мақсадида фойдаланиш молиявий ва маъмурий жарималарга сабаб бўлади. АҚШ ва Канадада (Canada Elections Act) ҳам сайловчилар рўйхатидаги маълумотларни тижорат ёки сиёсий мақсадларда ноқонуний қайта ишлаш ва ушбу базалардан тарғибот-таъвиқот тарқатиш учун фойдаланиш қонунга хилоф ҳисобланади. Бу каби халқаро амалиёт сайловчиларнинг шахсий дахлсизлигини таъминлашга ва сайлов жараёнларида давлат маълумотлар базалари суиистеъмол қилинишининг олдини олишга хизмат қилади.

62. Ягона интерактив давлат хизматлари порталида хизмат кўрсатилгандан сўнг маълумотларни сақлаш муддатлари ва уларни автоматик архивлаш, ўчириш тартибини белгилаш ва бунинг учун Вазирлар Маҳкамасининг қарори билан ЯИДХП (my.gov.uz) орқали давлат хизматлари кўрсатишда шахсга доир маълумотларга ишлов бериш ва хизмат кўрсатиш якунлангач уларни автоматик анонимлаштириш ва ўчириш тартиби тўғрисидаги Регламентни тасдиқлаш таклиф қилинади.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи ва бошқа ривожланган мамлакатларда электрон ҳукумат ҳамда давлат хизматлари порталлари орқали хизмат кўрсатилгандан сўнг шахсга доир маълумотларни сақлаш муддатларини чеклаш, хизмат якунлангач маълумотларни автоматик анонимлаштириш ва ўчириш (data retention and automatic deletion) қонунчилик даражасида қатъий мустаҳкамланган. Хусусан, Европа Иттифоқининг GDPR регламенти 5-моддаси 1-банди “е” кичик бандида “сақлашни чеклаш” (storage limitation) ва “фойдаланиш мақсади тугагач ўчириш” тамойиллари белгиланган бўлиб, унга кўра давлат ва электрон хизмат кўрсатиш тизимлари маълумотларни фақат хизмат кўрсатиш мақсади учун зарур бўлган муддатдагина сақлаш шарт. ЕИга аъзо давлатларда (масалан, Эстониянинг “e-Estonia” электрон ҳукумат тизимида) хизмат кўрсатилиб бўлингач, тизим автоматлаштирилган алгоритмлар орқали фойдаланувчининг шахсий маълумотларини анонимлаштиради ёки белгиланган муддат ўтгач тизимдан тўлиқ ва қайтариб бўлмайдиган даражада ўчириб ташлайди (data minimization & storage limitation by design). Шунингдек, Буюк Британиянинг Давлат рақамли хизмати (GDS – UK Government Digital Service) ҳамда Сингапурнинг “GovTech” давлат хизматлари платформасида маълумотларни сақлаш ва автоматик архивга ўтказиш, ўчириш бўйича махсус техник регламентлар амал қилади. Бу каби халқаро амалиёт давлат порталларида (“my.gov.uz”) ортиқча ва эскирган шахсий маълумотлар тўпланиб қолишининг олдини олади ва юз бериши мумкин бўлган маълумотлар сизиб чиқиши хавфини кескин камайтиради.

63. Йирик ҳажмдаги шахсга доир маълумотлар базаларига эга бўлган давлат органлари ва хусусий ташкилотларда Маълумотларни муҳофаза қилиш бўйича вакил (DPO) лавозимини жорий этиш таклиф қилинади.

Амалга ошириш механизми: Қонунга қуйидаги мазмундаги 28¹-моддани киритиш:

“28¹-модда. Маълумотларни муҳофаза қилиш бўйича вакил (Data Protection Officer)

Йирик ҳажмдаги шахсга доир маълумотлар базаларини бошқарадиган давлат органлари, банклар ва хусусий ташкилотларда шахсга доир маълумотлар муҳофазасини таъминлаш ва соҳадаги қонунчиликка риоя этилишини назорат қилиш учун масъул бўлган **Маълумотларни муҳофаза қилиш бўйича вакил (DPO)** лавозими жорий этилади.”.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи ва соҳага оид қонунчилиги ривожланган мамлакатларда йирик ҳажмдаги шахсга доир маълумотлар билан ишловчи давлат ва хусусий ташкилотларда Маълумотларни муҳофаза қилиш бўйича вакил (Data Protection Officer – DPO) институтини жорий этиш мажбурий халқаро стандарт ҳисобланади. Хусусан, Европа Иттифоқининг GDPR 37–39-моддаларига мувофиқ, давлат органлари ва муассасаларида, шунингдек, асосий фаолияти субъектларни тизимли ва кенг қўламли мониторинг қилиш ёки махсус тоифадаги маълумотларни қайта ишлашдан иборат бўлган ташкилотларда DPO лавозимини ташкил этиш шарт қилиб белгиланган. DPO ташкилотнинг маълумотларни муҳофаза қилиш соҳасидаги қонунчиликка риоя этишини назорат қилади, ваколатли назорат органи билан алоқани таъминлайди ва маълумотлар хавфсизлиги бўйича маслаҳатлар беради. Буюк Британиянинг Data Protection Act 2018 (UK GDPR), Сингапурнинг PDPA (11-моддасига кўра барча ташкилотлар камида бир нафар DPO тайинлаши шарт), Филиппин (Data Privacy Act) ва Бразилия (LGPD) қонунчилигида ҳам DPO (ёки маълумотларни ҳимоя қилиш бўйича масъул шахс) институти қонунан мустаҳкамланган. Ушбу халқаро тажрибанинг миллий қонунчиликка татбиқ этилиши йирик базаларга эга давлат ва хусусий ташкилотларда (банклар, телеком, давлат идоралари) маълумотлар хавфсизлигини ички назорат қилишнинг самарали ва мустақил механизмини шакллантиришга хизмат қилади.

64. Генетик ва ДНК маълумотларини махсус тоифадаги шахсга доир маълумотлар сифатида муҳофаза қилиш, тўплаш ва сақлаш тартибини тартибга солиш мақсадга мувофиқ.

Амалга ошириш механизми: Вазирлар Маҳкамасининг “Фуқароларнинг генетик ва ДНК маълумотларини тўплаш, сақлаш, қайта ишлаш ва уларнинг дахлсизлигини таъминлаш тартиби тўғрисида”ги қарорини қабул қилиш.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи ва бошқа ривожланган давлатлар қонунчилигида генетик ва ДНК маълумотлари алоҳида нозик (сенситив) характерга эга бўлгани сабабли “махсус тоифадаги шахсга доир маълумотлар” (special categories of personal data) сифатида қатъий ҳуқуқий ва техник ҳимоя остига олинади. Хусусан, Европа Иттифоқининг GDPR 9-моддасида генетик ва биометрик маълумотларни қайта ишлаш умумий қоида тариқасида тақиқланади ва фақат истисно тариқасида – маълумот субъектининг аниқ, асосланган розилиги, жамоат саломатлиги ёки суд-тиббиёт, ҳуқуқни муҳофаза қилиш эҳтиёжлари мавжуд бўлгандагина алоҳида Ҳукумат ёки идоравий регламентлар асосида рухсат этилади. Буюк Британияда “Инсон тўқималари тўғрисида”ги Қонун (Human Tissue Act 2004) ва Data Protection Act 2018 доирасида ДНК ва генетик материалларни тўплаш, сақлаш ва улардан фойдаланиш бўйича махсус давлат стандартлари ва миллий ДНК базаларини бошқариш тартиби белгиланган. АҚШда эса “Генетик ахборот бўйича камситмаслик тўғрисида”ги Қонун (GINA – Genetic Information Nondiscrimination Act) ва Ҳукумат томонидан тасдиқланган Соғлиқни сақлаш маълумотлари дахлсизлиги стандартлари (HIPAA) орқали генетик маълумотлардан тижорат, суғурта ёки меҳнат муносабатларида сууистеъмол қилиниши тақиқланади. Бундай тажриба генетик ва ДНК маълумотларининг ноқонуний сизиб чиқиши,

сохталаштирилиши ёки инсон ҳуқуқларига зид равишда ишлатилишининг олдини олишга хизмат қилади.

65. Банклар ва тўлов ташкилотлари томонидан фуқароларнинг асл биометрик тасвирларини сақлашни тақиқлаб, фақат қайта тикланмайдиган математик вектор хэшларни сақлаш мажбуриятини белгилаш керак.

Амалга ошириш механизми: Марказий банк ва Рақамли технологиялар вазирлигининг қўшма қарори билан “Молия-банк ва финтех соҳасида биометрик маълумотларни криптографик алгоритмлаш ва қайта тикланмайдиган хэшлаш тартиби тўғрисида”ги Низомни тасдиқлаш.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи, АҚШ ва финтех соҳаси ривожланган мамлакатларда банклар, тўлов ташкилотлари ҳамда тижорат тузилмалари томонидан фуқароларнинг асли (фотосурат, бармоқ изи, овоз каби юз/биометрик тасвирлар) шаклидаги биометрик маълумотларини сақлаш ва қайта ишлаш тақиқланади ва фақат қайта тикланмайдиган математик векторлар ёки хэшларни (one-way cryptographic hash/template) сақлаш стандарт сифатида белгиланган. Хусусан, Европа Иттифоқининг GDPR регламенти 9-моддаси ва ЕИнинг Маълумотларни ҳимоя қилиш бўйича кенгаши (EDPB) тавсияларига мувофиқ, биометрик тизимлар яратилаётганда “дизайн бўйича хавфсизлик” (Security by Design) ва “маълумотларни минималлаштириш” тамойиллари асосида асли биометрик тасвирлар дарҳол ўчириб ташланиши, тизимда эса фақат қайта тикланмайдиган вектор репрезентациялари сақланиши шарт. АҚШда Халқаро Стандартлар ва Технологиялар Институти (NIST SP 800-63B ва NIST FRVT/FATE) ҳамда Иллинойс штатининг Биометрик ахборот дахлсизлиги тўғрисидаги қонуни (BIPA) банклар ва финтех ташкилотларига фотосурат ёки асли биометрик фойлларни эмас, балки бир томонлама шифрланган вектор хэшларни сақлашни мажбурий тартиб сифатида юклайди. Шунингдек, Халқаро Стандартлаштириши Ташкилотининг ISO/IEC 24745 (Biometric information protection) стандарти биометрик маълумотларни қайта тикланмайдиган ва алмаштириб бўладиган (cancellable/irreversible biometrics) математик алгоритмлар орқали сақлашни талаб қилади. Бу каби халқаро амалиёт финтех ва банк тизимларига киберҳужум содир этилганда ҳам фуқароларнинг асл биометрик тасвирлари сизиб чиқиши ва улардан гаразли мақсадларда (дипфейк, биометрик фирибгарлик) фойдаланилиши хавфини нолга туширади.

66. Қонун билан фуқароларга ўзлари ҳақидаги эскирган, нотўғри ёки ноқонуний тўпланган маълумотларни қидирув тизимлари ва рақамли манбалардан ўчиришни талаб қилиш ҳуқуқини бериш таклиф қилинади ва “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги Қонунга қуйидаги мазмундаги 18¹-моддани киритиш мақсадга мувофиқ:

“18¹-модда. Шахсга доир маълумотларни рақамли манбалардан ва қидирув индексдан ўчиришни талаб қилиш ҳуқуқи (“Унутилиш ҳуқуқи”)

Субъект оператордан ёки қидирув тизимларидан қонунчилик талаблари бузилган ҳолда қайта ишланган, эскирган, ноаниқ ёки аҳамиятини йўқотган шахсга доир маълумотларга ҳаволаларни ва уларнинг рақамли нусхаларини ўчиришни (индексдан чиқаришни) талаб қилиш ҳуқуқига эга.”.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи ва соҳавий қонунчилиги ривожланган давлатлар амалиётида фуқароларнинг ўзлари ҳақидаги эскирган, нотўғри, аҳамиятини йўқотган ёки ноқонуний қайта ишланган маълумотларни қидирув тизимлари ва рақамли манбалардан ўчиришни талаб қилиш ҳуқуқи (“Унутилиш ҳуқуқи” – “Right to be forgotten” / “Right to erasure”) мустақил ва фундаментал ҳуқуқ сифатида мустаҳкамланган. Ушбу институт илк бор Европа Иттифоқи Одил судлов судининг 2014 йилги шов-шувли “Google

Spain v AEPD and Mario Costeja González” иши бўйича чиқарган қарори билан тан олинган ва кейинчалик Европа Иттифоқининг GDPR регламенти 17-моддасида (“Right to erasure / Right to be forgotten”) алоҳида норма сифатида мустаҳкамланган. GDPR’га кўра, маълумотлар дастлабки йиғилган мақсади учун ортиқ зарур бўлмаса, розилик қайтариб олинса ёки маълумотлар ноқонуний қайта ишланган бўлса, субъект қидирув тизимлари ва манбалардан уларни ўчириши ҳамда индексдан чиқарилиши талаб қилишига ҳақли. Россия Федерациясининг “Ахборот, ахборот технологиялари ва ахборотни ҳимоя қилиши тўғрисида”ги Федерал қонунининг 10.3-моддасида ҳам айнан қидирув тизимлари операторларидан ноаниқ, эскирган ёки ноқонуний тарқатилган маълумотларга ҳаволаларни ўчирилиши талаб қилиши ҳуқуқи мустаҳкамланган. Шунингдек, Аргентина, Жанубий Корея, Туркия ва Буюк Британия (Data Protection Act 2018) қонунчилиги ва суд амалиётида ҳам ушбу ҳуқуқ шахсий дахлсизлик ва рақамли репутацияни ҳимоя қилишининг асосий воситаси сифатида кенг қўлланилади. Бу каби халқаро тажрибанинг миллий қонунчиликда акс эттирилиши рақамли макон ва қидирув тизимларида фуқароларнинг шаъни, қадр-қиммати ва шахсий дахлсизлигини муҳофаза қилишни янги босқичга олиб чиқади.

67. Веб-сайтлар ва иловаларда олдиндан белгилаб қўйилган розилик кўринишларини (Opt-out) тақиқлаб, фақат мустақил ва фаол розилик (Opt-in) тамойилини мустаҳкамлаш зарур ва бунинг учун “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги Қонуннинг 18-моддасига қуйидаги мазмундаги қисмни киритиш таклиф қилинади:

“Шахсга доир маълумотларни қайта ишлашга розилик фақат субъектнинг мустақил, фаол ва аниқ ифодаланган ҳаракати (Opt-in) орқали берилиши шарт. Электрон интерфейслардаги олдиндан белгилаб қўйилган розилик белгилари (pre-ticked boxes) ёки сукут сақлаш ҳуқуқий оқибат туғдирмайди ва розилик деб тан олинмайди.”.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи ва бошқа ривожланган давлатларнинг маълумотларни муҳофаза қилиши қонунчилигида ва суд амалиётида веб-сайт ҳамда иловаларда олдиндан белгилаб қўйилган розилик Байроқчалари (pre-ticked boxes/Opt-out) ҳамда яширин, мажбурий интерфейслар (Dark Patterns) тақиқланиб, фақат мустақил, ихтиёрий ва фаол ифодаланган розилик (Opt-in) тамойили мустаҳкамланган. Хусусан, Европа Иттифоқининг GDPR 4-моддаси 11-банди ҳамда 7-моддасига мувофиқ, розилик субъектнинг аниқ ва фаол ҳаракати (clear affirmative action) орқали берилиши шарт бўлиб, сукут сақлаш ёки олдиндан белгиланган белгилар (pre-ticked boxes) розилик сифатида тан олинмайди. Европа Иттифоқи Одил судлов судининг 2019 йилдаги шов-шувли “Planet49” (C-673/17) иши бўйича чиқарган қарорида ҳам кукилар (cookies) ёки шахсга доир маълумотларни қайта ишлаш учун олдиндан қўйилган белгилар қонунга хилоф деб топилган. Буюк Британиянинг Data Protection Act 2018 (UK GDPR), Калифорниянинг Шахсий дахлсизлик ҳуқуқлари тўғрисидаги қонуни (CIPA)да ҳам фойдаланувчиларни алдаш ёки чалғитишга қаратилган интерфейс дизайнлари тақиқланади. Бу каби халқаро амалиётнинг миллий қонунчиликда акс эттирилиши рақамли платформаларда фуқароларнинг эркин ирода билдириши ва ўз шахсий маълумотларини мустақил назорат қилиши кафолатларини таъминлашга хизмат қилади.

68. Кибермуҳитда ва интернет хизматларида болаларнинг шахсга доир маълумотларига ишлов бериш учун ота-она (қонуний вакил) розилиги талаб этиладиган ёш чегарасини ўрнатиш даркор ва бунинг учун “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги Қонуннинг 18-моддасига қуйидаги мазмундаги қисмни киритиш таклиф қилинади:

“16 ёшга тўлмаган вояга етмаган шахсларнинг шахсга доир маълумотларига шахсга доир маълумотлар базаларида ишлов бериш уларнинг ота-онаси ёки қонуний вакилларининг ёзма ёки электрон шаклда тасдиқланган розилиги билан амалга оширилади.”.

Маълумот учун: Кибермуҳитда ва рақамли платформаларда вояга етмаганларнинг шахсга доир маълумотларини муҳофаза қилиш мақсадида ота-она (қонуний вакил) розилиги талаб этиладиган аниқ ёш чегарасини (Age of digital consent) белгилаш ва уни ёшга қараб дифференциация қилиш халқаро даражада тан олинган устувор стандарт ҳисобланади. Хусусан, Европа Иттифоқининг GDPR 8-моддасида рақамли хизматлар кўрсатишда болаларнинг маълумотларини қайта ишлаш бўйича базовий ёш чегараси 16 ёш этиб белгиланган бўлиб, ЕИГА аъзо давлатларга ушбу чегарани миллий қонунчиликда 13 ёшдан 16 ёшгача бўлган оралиқда мустақил белгилаш ҳуқуқи берилган (масалан, Германия, Франция, Нидерландия ва Литвада 16 ёш, Италия ва Испанияда 14 ёш, Буюк Британияда эса 13 ёш). АҚШда бу соҳа “Болаларнинг онлайндаги шахсий дахлсизлигини ҳимоя қилиш тўғрисида”ги қонун (COPPA - Children's Online Privacy Protection Act) билан тартибга солиниб, 13 ёшга тўлмаган болаларнинг маълумотларини тўплаш ва қайта ишлаш учун ота-онанинг тасдиқланган ва текшириладиган розилиги (verifiable parental consent) шарт қилиб қўйилган. Шунингдек, Буюк Британиянинг “Ёшга мос дизайн кодекси” (Age Appropriate Design Code / Children's Code) ҳамда Хитойнинг Кибермакон бошқармаси (CAC) томонидан қабул қилинган “Вояга етмаганларнинг шахсий маълумотларини интернетда ҳимоя қилиш қоидалари”га кўра, платформалар ота-она розилигини олиш билан бир қаторда, ёшни ҳақиқий текшириш (age verification) механизмларини татбиқ этиши шарт. Ушбу халқаро тажрибанинг миллий қонунчиликка киритилиши вояга етмаганларни рақамли таҳдидлар, тармоқдаги манипуляциялар ҳамда уларнинг шахсий маълумотлари тижорий ёки ноқонуний мақсадларда йиғилишидан комплекс ҳимоя қилишга хизмат қилади.

69. Юридик шахслар томонидан шахсга доир маълумотларни оммавий сизиб чиқарганлиги ва қонунчиликни қўпол равишда бузганлиги учун жарималарни йиллик айланманинг (оборот) фоизларида белгилаш, “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига қуйидаги тахрирдаги молиявий санкция сифатида киритиш лозим:

“Шахсга доир маълумотлар базаларининг оммавий сизиб чиқишига (data breach) йўл қўйган ёки қонунчилик талабларини қўпол равишда бузган юридик шахсларга нисбатан ваколатли органнинг мурожаатига асосан суд томонидан уларнинг ўтган молиявий йилдаги йиллик айланмасининг (тушумининг) 1 фоизидан 3 фоизигача миқдорида молиявий жарима қўлланилади.”.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи ва соҳавий қонунчилиги ривожланган мамлакатларда шахсга доир маълумотларнинг оммавий сизиб чиқиши (data breach) ҳамда қонунчилик бузилишлари учун юридик шахсларга нисбатан белгиланадиган молиявий санкциялар (жарималар) компанияларнинг йиллик умумий айланмаси (global annual turnover) фоизларида мустаҳкамланган. Хусусан, Европа Иттифоқининг GDPR 83-моддаси 5-бандида қоидабузарликларнинг оғирлик даражасига қараб, юридик шахсларга нисбатан 20 миллион еврогача ёки ўтган молиявий йилдаги глобал йиллик айланмасининг 4 фоизигача (қайси бири юқори бўлишига қараб) миқдорда маъмурий ва молиявий жарима солиниши белгиланган. Буюк Британиянинг Data Protection Act 2018 (UK GDPR) қонунчилигига кўра ҳам жиддий қонунбузарликлар ва оммавий сизиб чиқишлар учун жарима миқдори 17,5 миллион фунт стерлинг ёки компания йиллик глобал айланмасининг 4 фоизини ташкил этади. Бразилиянинг Маълумотларни ҳимоя қилиш бўйича умумий қонуни (LGPD — 52-модда) маълумотлар сизиб чиқишига йўл қўйган юридик шахсларга ўтган молиявий йилдаги айланмасининг 2 фоизигача (ҳар бир ҳуқуқбузарлик учун 50 миллион

реалгача) жарима қўлашни назарда тутади. Сингапурнинг PDPA қонунчилигида ҳам 2022 йилдан бошлаб йирик сизиб чиқишлар учун жарима миқдори компаниянинг Сингапурдаги йиллик айланмасининг 10 фоизигача оширилди. Молиявий санкцияларни айнан йиллик айланма фоизларида белгилаш механизми йирик корпорациялар ва ташкилотларни маълумотлар хавфсизлигига юзаки қарашдан қайтаради ва киберхавфсизлик инфраструктурасига реал инвестиция киритишга мажбур қилади.

70. Муҳим ахборот инфратузилмалари реестрига киритилган давлат ва хусусий ташкилотлардаги шахсга доир маълумотлар базаларини даврий ва мажбурий киберхавфсизлик аудитидан ўтказиш ва бунинг тартбини белгилаш мақсадга мувофиқ.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи ва АҚШ каби ривожланган давлатлар қонунчилигида критик ҳамда муҳим ахборот инфратузилмаси (Critical Information Infrastructure – CII) субъектларида шахсга доир маълумотлар базаларини ва киберхавфсизлик тизимларини даврий ҳамда мажбурий аудитдан ўтказиш тартиби қатъий белгиланган. Хусусан, Европа Иттифоқининг NIS2 Директиваси (Directive on measures for a high common level of cybersecurity across the Union) ҳамда GDPR регламентининг 32-моддасига мувофиқ, муҳим инфратузилма операторлари ва муҳим хизмат кўрсатувчилар маълумотларни қайта ишлаш ҳамда киберхавфсизлик тизимларининг мустаҳкамлигини камида йилига бир мартаба мустақил ташқи ёки ички аудитдан ўтказиб туришлари шарт. АҚШда Киберхавфсизлик ва инфратузилма хавфсизлиги агентлиги (CISA) стандартлари ҳамда NIST Cybersecurity Framework (CSF 2.0) доирасида муҳим инфратузилма объектларида ахборот хавфсизлиги аудити ва стресс-тестлар мажбурий ҳисобланади. Шунингдек, Сингапурнинг Киберхавфсизлик тўғрисидаги қонуни (Cybersecurity Act) ва Эстониянинг “Рақамли жамият ва киберхавфсизлик тўғрисида”ги қонунчилигига асосан, Критик ахборот инфратузилмаси (CII) реестрига киритилган ташкилотлар ҳар йили мустақил аккредитациядан ўтган аудиторлар томонидан техник ва ташкилий мувофиқлик текиширувидан (compliance audit) ўтиши ва натижаларни ваколатли органга тақдим этиши шарт. Бу каби халқаро амалиёт давлат ва хусусий секторнинг муҳим тизимларига қилинган киберҳужумлар натижасида стратегик маълумотлар базалари ҳамда фуқароларнинг шахсий маълумотлари оммавий сизиб чиқишининг олдини олишда юқори самарадорликни кўрсатади.

71. Суд қарори асосида ноқонуний йиғилган ва қайта ишланган шахсга доир маълумотлар базаларини Мажбурий ижро бюроси (МИБ) ва кибермутахассислар иштирокида қайта тикланмайдиган қилиб йўқ қилиш механизмини яратиш ва бунинг учун амалдаги қонунчиликка қуйидаги мазмундаги нормани киритиш таклиф қилинади:

“Ноқонуний йиғилган, эгаллаб олинган ёки қайта ишланган шахсга доир маълумотлар базаларини ва уларнинг манбаларини рақамли муҳитда ва физик ташувчиларда қайта тикланмайдиган қилиб йўқ қилиш (ўчириш) суднинг ижро варақаси асосида МИБ ҳамда киберэкспертиза мутахассислари томонидан амалга оширилади.”.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи ва АҚШ каби ривожланган мамлакатлар қонунчилиги ҳамда суд-ижро амалиётида ноқонуний тўпланган ёки қайта ишланган шахсга доир маълумотлар базаларини ва уларнинг рақамли/физик ташувчиларини суд қарори асосида қайта тикланмайдиган қилиб йўқ қилиш (“Data Destruction / Algorithmic Disgorgement”) махсус техник-ҳуқуқшунос экспертлар ва ижро органлари иштирокида амалга оширилади. Хусусан, Европа Иттифоқининг GDPR регламенти 17 ва 58-моддалари ҳамда ЕИ Адлия ва одил судлов органлари томонидан қабул қилинган ижро стандартларига кўра, ноқонуний қайта ишланган маълумотлар шунчаки оддий ўчириб ташланмайди, балки махсус рақамли экспертиза (digital forensics) вакиллари назорати

осида ISO/IEC 27040 ва NIST SP 800-88 (Guidelines for Media Sanitization) стандартлари (Cryptographic Erase, Purge, Destroy) асосида қайта тикланмайдиган қилиб йўқ қилинади. АҚШда Федерал савдо комиссияси (FTC) ва ижро суди қарорлари орқали ноқонуний йиғилган маълумотлар ва улар асосида ўқитилган сунъий интеллект моделларини алгоритмик йўқ қилиш (algorithmic disgorgement) ҳамда суд маршаллари (U.S. Marshals Service) ва киберхавфсизлик бўйича мустақил экспертлар назоратида физик ташувчиларни (дисклар, серверлар) чип ва магнит даражасида йўқ қилиш амалиёти кенг қўлланилади. Буюк Британияда эса Суд ижрочилари (High Court Enforcement Officers) ҳамда Ахборот комиссари идораси (ICO) экспертлари суд қарори ижросини таъминлаш мақсадида тизимларда сохталаштириб бўлмайдиган қайта тикланмаслик сертификатини (Certificate of Destruction) шакллантиради. Ушбу халқаро тажрибанинг татбиқ этилиши суд қарорларининг реал ижросини таъминлаш, ноқонуний базаларнинг кейинчалик қайта тикланиши ёки яширин нусхалари кўчириб олинишининг олдини олишда муҳим аҳамият касб этади.

72. Шахсга доир маълумотларни эгасизлантириш, псевдонимизация қилиш ва алгоритмик ҳимоялаш бўйича ягона миллий стандартни (O'zDst) ишлаб чиқиш ва Ўзбекистон техник жиҳатдан тартибга солиш агентлиги томонидан “O'zDst: Шахсга доир маълумотларни анонимлаштириш, псевдонимизациялаш ва алгоритмик эгасизлантириш усуллари ҳамда техник талаблари” стандартини қабул қилиш таклиф қилинади.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи ва АҚШ каби технология ва маълумотларни муҳофаза қилиш бўйича етакчи мамлакатлар амалиётида шахсга доир маълумотларни қайта ишлаш ва улардан илмий, статистик ёки тижорий мақсадларда фойдаланишда анонимлаштириш (anonymization) ва псевдонимизация (pseudonymization) жараёнларини қатъий стандартлаштириш мажбурий ҳисобланади. Хусусан, Европа Иттифоқининг GDPR (4-модданинг 5-банди ҳамда 89-моддаси) псевдонимизацияни маълумотлар хавфсизлигини таъминлаш ва таваккалчиликларни камайтиришининг асосий техник кафолати сифатида тан олади. Халқаро даражада бу борада ISO/IEC 20889 (Privacy-enhancing data de-identification and anonymization techniques) ҳамда ISO/IEC 27555 рақамли стандартлари кенг қўлланилиб, улар анонимлаштиришининг математик ва алгоритмик усулларини (k-anonymity, l-diversity, t-closeness, differential privacy) аниқ тартибга солади. АҚШда эса Халқаро Стандартлар ва Технологиялар Институтини (NIST) томонидан ишлаб чиқилган NIST IR 8053 (De-Identification of Personal Information) ҳамда Соғлиқни сақлаш ва инсон ресурслари вазирлигининг (HHS) HIPAA Safe Harbor ва Expert Determination стандартлари асосида маълумотларни алгоритмик эгасизлантириш талаблари белгиланган. Буюк Британияда Ахборот комиссари идораси (ICO) томонидан қабул қилинган “Anonymisation and Pseudonymisation Code of Practice” анонимлаштирилган маълумотларнинг қайта тикланиш (re-identification risk) хавфини нолга тушириш бўйича техник йўриқнома ва мезонларни тақдим этади. Миллий қонунчиликда ва стандартлаштириш тизимида ягона O'zDst стандартининг қабул қилиниши рақамли иқтисодиёт, Big Data ва сунъий интеллект тизимларини ривожлантиришда фуқароларнинг шахсий дахлсизлигини сақлаган ҳолда маълумотлардан хавфсиз фойдаланиш имконини яратади.

73. Веб-сайтлар ва очик реестрлардан автоматик дастурлар (парсерлар, ботлар, скриптлар) орқали фуқароларнинг шахсга доир маълумотларини оммавий йиғишни (Scraping) тақиқлаш ва шу билан бирга, МЖТК 46²-моддасига қуйидаги мазмундаги квалификацияловчи белгини қўшиш таклиф қилинади:

“Автоматлаштирилган дастурий воситалар (скриптлар, ботлар, парсерлар) орқали очик манбалардан ва веб-ресурс-лардан шахсга доир

маълумотларни субъектив розиликсиз оммавий йиғиб олиш (scraping), тизимлаштириш ва базалар кўринишига келтириш —” сабаб бўлади.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи, АҚШ ва Осиё мамлакатларининг замонавий киберқонунчилиги ҳамда суд амалиётида автоматик дастурлар (парсерлар, ботлар, веб-скрейперлар) орқали очиқ манбалар ва ижтимоий тармоқлардан шахсга доир маълумотларни рухсатсиз оммавий йиғиб олиш (Data Scraping) шахсий дахлсизлик ва маълумотлар хавфсизлигини жиддий бузиш сифатида баҳоланади. Хусусан, Европа Иттифоқининг GDPR регламентига кўра, маълумотларнинг интернетда очиқ манбада (публичный доступ) мавжудлиги уларни субъектив розиликсиз ёки қонуний асоссиз (lawful basis) автоматик йиғиб олиш ва тижорий, тизимлаштирилган базаларга айлантириш ҳуқуқини бермайди. ЕИ Маълумотларни ҳимоя қилиш бўйича кенгаши (EDPB) ва Италия маълумотларни ҳимоя қилиш органи (Garante) томонидан Clearview AI ва соҳавий скрейпинг компанияларига нисбатан очиқ манбалардан юз тасвирлари ва шахсий маълумотларни ботлар орқали йиққанлиги учун юзлаб миллион евролик жарималар қўлланилган. АҚШда федерал “Компьютердаги фирибгарлик ва суиистеъмол тўғрисида”ги қонун (CFAA – Computer Fraud and Abuse Act) ва штатлар суд амалиётида (масалан, Meta, LinkedIn ва HiQ Labs ўрнатилган суд жараёнлари) очиқ маълумотларни тизимли ва автоматик скрейпинг қилиш, сайтлардан фойдаланиш шартларини (Terms of Service) бузиш ва хавфсизлик тўсиқларини (anti-bot mechanisms) айланиб ўтиш ноқонуний ҳаракат сифатида эътироф этилади. Шунингдек, Сингапурнинг PDPA ва Хитойнинг “Шахсий ахборотни ҳимоя қилиш тўғрисида”ги қонунларида (PIPL) ҳам сунъий интеллект моделларини ўқитиш ёки маълумотлар базаларини шакллантириш мақсадида автоматик скрейпинг воситаларидан фойдаланиш учун маълумот субъектининг розилигини олиш мажбурий шарт этиб белгиланган. Ушбу халқаро тажриба асосида маъмурий қонунчиликда алоҳида квалификацияловчи белгининг киритилиши очиқ манбалардаги фуқаролар маълумотларини спам-хужумлар, фишинг, дипфейк базалари ҳамда ноқонуний профиллашдан (profiling) комплекс ҳимоя қилишга хизмат қилади.

74. Тиббиёт муассасалари ва электрон соғлиқни сақлаш соҳасидаги ахборот-коммуникация тизимлари ва платформаларда беморларга оид тиббий-биометрик маълумотларни шифрланган (E2EE) кўринишда сақлаш ва узатишни шарт қилиб белгилаш ва бунинг учун Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Давлат хавфсизлик хизмати ва Рақамли технологиялар вазирлигининг қарори билан “Соғлиқни сақлаш тизимида ва электрон тиббиёт базаларида беморларнинг шахсга доир ва тиббий маълумотларини криптографик муҳофаза қилиш ва шифрлаш Йўриқномаси”ни тасдиқлаш таклиф этилади.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи, АҚШ ва соғлиқни сақлаш тизими рақамлаштирилган мамлакатлар қонунчилигида беморларнинг тиббий ва биометрик маълумотлари “сенситив” (олий даражадаги ҳимоя талаб этувчи) маълумотлар категориясига киритилиб, уларни сақлаш ва узатишда сквозной шифрлаш (End-to-End Encryption – E2EE) ва криптографик ҳимоя воситаларини қўллаш мажбурий стандарт ҳисобланади. Хусусан, АҚШнинг Соғлиқни сақлаш суғуртасининг ўтказувчанлиги ва жавобгарлиги тўғрисидаги қонуни (HIPAA – Health Insurance Portability and Accountability Act) ва унинг Хавфсизлик қоидалари (Security Rule) доирасида сўровда бўлган (at rest) ва узатилаётган (in transit) барча электрон тиббий маълумотлар (ePHI) NIST томонидан тасдиқланган шифрлаш стандартлари (масалан, AES-256) ва хавфсиз протоколлар (TLS 1.3) билан ҳимояланиши шарт. Европа Иттифоқининг GDPR 9 ва 32-моддаларига кўра, соғлиқни сақлаш субъектлари электрон тиббий тизимларда (eHealth platforms) “дизайн бўйича хавфсизлик” (Privacy by Design) тамойили асосида тиббий-биометрик маълумотларни шифрланган ва псевдонимизация қилинган ҳолда сақлаши шартлиги белгиланган. Буюк Британияда “National Cyber Security Centre” (NCSC) ва “NHS Digital”

томонидан тасдиқланган Соғлиқни сақлашда ахборот хавфсизлиги стандартлари (Data Security and Protection Toolkit) электрон тиббиёт тизимларида охирги нуқталар орасидаги (E2EE) криптографик ҳимояни талаб этади. Шунингдек, Эстониянинг электрон соғлиқни сақлаш (e-Health) тизимида беморларнинг рақамли тиббий картлари ва биометрик маълумотлари нафақат криптографик шифрланади, балки уларга кириш тарихи блокчейн (KSI Blockchain) технологияси орқали ўзгартириб бўлмайдиган қилиб муҳрланади. Бу каби халқаро амалиётнинг миллий соғлиқни сақлаш соҳасига татбиқ этилиши беморларнинг тиббий сири ва шахсий дахлсизлигини киберхужумлар, маълумотларнинг оммавий сизиб чиқиши ҳамда ваколатсиз шахслар томонидан ноқонуний кўриб чиқилишидан ишончли муҳофаза қилади.

75. Шахсга доир маълумотлар давлат реестридан рўйхатдан ўтган мулкдор ёки операторларнинг шахсга доир маълумотлар базаларини очиқ режимга ўтказиб, фуқароларга қайси ташкилот уларнинг маълумотларига ишлов бериш бўйича рўйхатдан ўтганини реал вақтда текшириш имконини яратиш ва буни “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги Қонуннинг 9-моддасига ўзгартиш киритиш орқали давлат реестрининг очиқ ва ягона электрон порталини (personaldata.uz) реал вақт режимида юритиш ва фуқароларга ўз маълумотларига ишлов берувчи операторларни кидириб топиш ва текшириш механизмини яратишни белгилаш мақсадга мувофиқ.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи, Буюк Британия ва рақамли бошқаруви ривожланган давлатлар амалиётида шахсга доир маълумотлар базалари операторларининг реестри очиқ ва шаффоф электрон манба сифатида юритилади. Бу фуқароларга ўз маълумотларини қайси юридик шахслар қайта ишлаётганини реал вақт режимида текшириш ва ахборотга эга бўлиш имконини беради. Хусусан, Европа Иттифоқининг GDPR 13 ва 14-моддалари ҳамда ЕИга аъзо мамлакатларнинг миллий назорат органлари (масалан, Франциянинг CNIL, Германиянинг BfDI) амалиётида операторларнинг мақоми, қайта ишлаш мақсадлари ва жавобгар шахслар (DPO) ҳақидаги маълумотлар очиқ онлайн реестрлар орқали жамоатчиликка тақдим этилади. Буюк Британияда Ахборот комиссари идораси (ICO) томонидан юритиладиган ва оммага очиқ бўлган “Register of fee payers / Data controllers” электрон реестри мавжуд бўлиб, ҳар бир фуқаро муайян компания ёки давлат органининг шахсга доир маълумотларни қайта ишлаш бўйича қонуний рўйхатдан ўтганлигини онлайн шаклда қидириб топиши ва текшириши мумкин. Шунингдек, Сингапурнинг PDPC органи томонидан юритилувчи очиқ портал ҳамда Эстониянинг “e-Estonia” тизимидаги “Data Tracker” хизмати орқали фуқаролар нафақат операторлар реестрини кўради, балки давлат ва хусусий ташкилотлар уларнинг маълумотлари сўров қилганлиги ёки қайта ишлаётганлиги ҳақида реал вақт режимида (real-time notification) хабардор бўлади. Ушбу халқаро тажрибанинг миллий қонунчиликда ва марказий электрон порталда (personaldata.uz) назарда тутилиши рақамли муҳитда шаффофлик ва ҳисобдорликни (accountability) оширишга, шунингдек, фуқароларнинг ўз маълумотлари устидан назорат ўрнатиш ҳуқуқини амалда таъминлашга хизмат қилади.

76. Телекоммуникация операторлари ва провайдерлари томонидан абонентнинг реал жойлашуви ва геолокация маълумотларини (Location-Based Services) тижорат ташкилотлари ва учинчи шахсларга беришни қатъий тақиқлаш зарур ва “Телекоммуникациялар тўғрисида”ги Қонун ва у асосида қабул қилинган қонунчилик ҳужжатлари ҳамда лицензия талаб ва шартларига телекоммуникация операторлари ва провайдерларига абонент ва фойдаланувчиларнинг геолокация ва тармоқдаги жойлашуви тўғрисидаги маълумотларни тижорат мақсадларида учинчи шахсларга сотиш, ҳақи

эвазига ёки бепул узатиш тақиқланади, қонунчиликда белгиланган тезкор-қидирув ҳолатлари бундан мустасно, деган қоидаларни киритиш зарур.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи, АҚШ ва рақамли инфратузилмаси ривожланган мамлакатлар қонунчилигида телекоммуникация операторлари ҳамда провайдерлари томонидан абонентларнинг геолокация ва тармоқдаги жойлашуви тўғрисидаги маълумотлари (Location Data / Cell Tower Logs) алоҳида ҳимояга эга “электрон коммуникация маълумотлари” сифатида таснифланади ҳамда уларни учинчи шахсларга сотиш ёки тижорий мақсадларда узатиш қатъий тақиқланади. Хусусан, Европа Иттифоқининг “Электрон алоқада шахсий дахлсизлик тўғрисида”ги директиваси (ePrivacy Directive 2002/58/EC) ва GDPR регламентининг 6 ва 9-моддаларига кўра, жойлашув тўғрисидаги маълумотлар фақат хизматни кўрсатиш учун зарур бўлган тақдирда ёки абонентнинг аниқ, асосланган ва алоҳида розилиги (explicit opt-in consent) билангина қайта ишланиши мумкин ва уларни тижорий мақсадда учинчи шахсларга бериш тақиқланади. АҚШда Федерал алоқа комиссияси (FCC) ва Федерал савдо комиссияси (FTC) алоқа операторлари (AT&T, Verizon, T-Mobile) томонидан абонентларнинг геолокация маълумотларини тижорий дата-брокерларга (data brokers) ноқонуний сотилгани учун юзлаб миллион долларлик молиявий санкциялар қўллаган ҳамда алоқа тўғрисидаги қонунчилик (Communications Act — Section 222) бўйича геолокацияни “мижознинг тармоқ муҳим ахбороти” (CPNI) деб эътироф этган. Буюк Британияда “Investigatory Powers Act 2016” ва “Privacy and Electronic Communications Regulations” (PECR) га асосан, геолокация ва трафик маълумотларидан фойдаланиш фақат миллий хавфсизлик, тезкор-қидирув ва суриштирув тадбирлари доирасида ваколатли давлат органлари ва суд санкциялари асосидагина амалга оширилиши белгиланган. Ушбу халқаро тажрибанинг миллий алоқа ва лицензиялаш қонунчилигида мустаҳкамланиши фуқароларни ноқонуний кузатиш (surveillance), макон бўйича тажовузор маркетинг ва шахсий ҳаёт дахлсизлигининг бузилишидан ишончли ҳимоя қилади.

77. Кибержиноятлар ва шахсга доир маълумотлар сизиб чиқиши бўйича рақамли далилларни тўплаш, мустаҳкамлаш ва экспертизадан ўтказишнинг ягона стандартларини белгилаш зарур ва бунинг учун “Шахсга доир маълумотлар тўғрисидаги қонунчиликни бузиш ва кибержиноятчилик ишлари бўйича рақамли далиллар билан ишлаш ҳамда Суд-компьютер-техникавий экспертизасини ўтказиш Ягона Методикаси”ни тасдиқлаш таклиф қилинади.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи, АҚШ, Буюк Британия ва Жанубий Корея каби рақамли суд-экспертиза (digital forensics) соҳаси ривожланган давлатлар амалиётида кибержиноятлар ва шахсга доир маълумотлар сизиб чиқиши (data breach) бўйича рақамли далилларни тўплаш, мустаҳкамлаш, сақлаш ва суд-процессуал тартибда экспертизадан ўтказиш бўйича ягона ва қатъий алгоритмлаштирилган стандартлар (Chain of Custody) амал қилади. Хусусан, халқаро даражада ISO/IEC 27037 (Guidelines for identification, collection, acquisition and preservation of digital evidence) ва ISO/IEC 27042 (Guidelines for the analysis and interpretation of digital evidence) стандартлари рақамли далилларни олиш, манбанинг ўзгармаслигини (integrity/hash Verification) таъминлаш ва таҳлил қилишининг ягона методи сифатида тан олинган. АҚШда Атиптик манбаларни ўрганиш ва экспертиза стандартлари (NIST SP 800-86) ҳамда Федерал далиллар қоидалари (Federal Rules of Evidence 902) асосида рақамли далилларнинг судда мақбул (admissible) деб топилиши учун уларнинг тўпланиш жараёни ва экспертиза методикаси қатъий стандартлаштирилган. Европа Иттифоқининг Будапешт Конвенцияси (Convention on Cybercrime) ва “Европа рақамли далиллар регламенти” (E-evidence Regulation) ҳамда Буюк Британия Полиция раҳбарлари кенгаши (ACPO) томонидан ишлаб чиқилган “Рақамли далиллар билан ишлаш принциплари” (ACPO Good Practice Guide for Digital Evidence) маълумотлар сизиб чиқиши бўйича лог-файллар, сервер хотираси (RAM dump), шифрланган трафик ва тармоқ пакетларини суд-компьютер-техникавий экспертизасидан ўтказишнинг аниқ

босқичларини белгилаб беради. Миллий процессуал ва соҳавий қонунчиликда ягона методиканинг тасдиқланиши кибержиноятлар ва шахсга доир маълумотларнинг ноқонуний тарқатилиши билан боғлиқ ишларда далилларнинг сохталаштирилиши ёки процессуал хатоликлар сабабли судда ўз қийматини йўқотишининг олдини олишга ҳамда киберэкспертиза сифатини халқаро стандартлар даражасига кўтаришга хизмат қилади.

78. Скоринг ва банк кредитларида сунъий интеллект алгоритмлари томонидан рад жавоби берилганда, фуқарога сабабларини билиш ва инсон иштирокида қайта кўриб чиқишни (Human-in-the-loop) талаб қилиш ҳуқуқини бериш ва қонунчиликка автоматлаштирилган ва сунъий интеллект скоринг тизимлари томонидан салбий қарор қабул қилинганда, фуқаро ушбу қарорнинг мантиғи ва сабаблари тўғрисида тушунтириш олиш ҳамда қарорни инсон (банк ходими) томонидан қайта кўриб чиқирилишини талаб қилиш ҳуқуқига эга, деган нормани киритиш зарур.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи, АҚШ ва молия-банк соҳаси рақамлаштирилган мамлакатлар қонунчилиги ва суд амалиётида скоринг, кредит ажратиш, ишга қабул қилиш ва суғурталаш каби муҳим жараёнларда сунъий интеллект ва автоматлаштирилган алгоритмлар томонидан инсон ҳуқуқ ва манфаатларига таъсир қилувчи қарорлар қабул қилинганда, фуқарога бундай қарорларнинг сабаб ва мантигини билиш ҳамда қарорни бевосита инсон иштирокида қайта кўриб чиқишни (Human-in-the-loop) талаб қилиш ҳуқуқи мустаҳкамланган. Хусусан, Европа Иттифоқининг GDPR регламенти 22-моддасига мувофиқ, маълумот субъекти фақатгина автоматлаштирилган қайта ишлаш (шу жумладан, профилаш/скоринг) асосида ўзига нисбатан ҳуқуқий оқибатлар келтириб чиқарадиган қарорларга бўйсунмаслик ҳуқуқига эга. Регламент фуқарога қарорни қабул қилган алгоритм мантигини тушунтириб беришни сўраш (“Right to Explanation”) ва оператордан қарорни кўриб чиқишга инсонни жалб этишни (“Right to Human Intervention”) талаб қилиш ваколатини беради. Шунга ўхшаш тамойил ЕИнинг 2024 йилда қабул қилинган Сунъий интеллект тўғрисидаги қонунида (EU AI Act) ҳам назарда тутилган бўлиб, молиявий-кредит ва скоринг тизимлари “юқори хавфли сунъий интеллект тизимлари” (High-risk AI systems) сифатида таснифланган ва уларда инсон назорати (Human Oversight) ва шаффофлик мажбурий шарт қилиб белгиланган. АҚШда “Адолатли кредит ҳисоботи тўғрисида”ги Қонун (FCRA – Fair Credit Reporting Act) ва Молиявий истеъмолчиларни ҳимоя қилиш бюроси (CFPB) қоидаларига кўра, банк ва молия ташкилотлари алгоритмик скоринг ёки СИ модели орқали кредит беришни рад этганда, истеъмолчига рад этишининг аниқ, тушунарли ва асосланган сабабларини (Adverse Action Notice) тақдим этиши шарт ва фақат “қора қути” (Black box AI) алгоритмларига ҳавола қилиш ман этилади. Шунингдек, Буюк Британиянинг Data Protection Act 2018 ва Канаданинг PIPEDA қонунчилигида ҳам автоматик қарорлар устидан шикоят қилиш ва қайта кўриб чиқиш механизми кафолатланган. Бу каби халқаро тажрибанинг миллий банк-молия қонунчилиги ва шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш нормаларига киритилиши фуқароларни алгоритмик камситишдан (algorithmic discrimination), дискриминацион скоринг хатоликларидан ва СИ тизимларининг шаффофсизлигидан ишончли ҳимоя қилишга хизмат қилади.

79. Шахсга доир маълумотлар ёки биометрик маълумотларнинг сизиб чиқиши натижасида фирибгарлар томонидан фуқаро номига расмийлаштирилган онлайн кредитлар бўйича қарздорликни судга қадар музлатиш механизмини жорий этиш зарур. Бунда қонунчиликда фуқаро томонидан сохта онлайн кредит расмийлаштирилганлиги ва фирибгарлик ҳолати юзасидан ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларга мурожаат қилинганлиги ҳамда ушбу ҳолат бўйича жиноят иши кўзғатилганлигини

тасдиқловчи маълумотнома тақдим этилган тақдирда, банк ёки микромолия ташкилоти томонидан мазкур кредит бўйича фоизлар ва жарималар ҳисобланиши, шунингдек, қарздорликни ундириш чоралари жиноят иши бўйича якуний суд қарори қабул қилингунига қадар зудлик билан тўхтатиб турилиши белгиланиши лозим.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи, АҚШ, Буюк Британия ва Сингапур каби банк-финтех ва киберхавфсизлик қонунчилиги ривожланган мамлакатларда шахсга доир ёки биометрик маълумотларнинг сизиб чиқиши, ўғирланиши (Identity Theft) ёки дипфейк технологиялари орқали содир этилган фирибгарлик (Synthetic Identity Fraud) натижасида фуқаро номига ноқонуний расмийлаштирилган кредитлар бўйича қарздорликни судга қадар автоматик ва зудлик билан музлатиши (“Credit Freeze” / “Fraud Freeze”) механизми қонунчилик даражасида мустаҳкамланган бўлиб, хусусан, АҚШнинг “Адолатли кредит ҳисоботи тўғрисида”ги Қонуни (FCRA – 15 U.S.C. § 1681c-1) ва Федерал савдо комиссияси (FTC) талабларига мувофиқ фуқаро полиция ёки ваколатли органга ариза бериб (Identity Theft Report), жиноят иши ёки суриштирув ҳужжатини тақдим этганида, молия ташкилотлари ушбу кредит бўйича ҳар қандай ундирув ҳаракатларини, фоиз ва жарималар ҳисоблашни зудлик билан тўхтатишига мажбур эканлиги, Буюк Британиянинг FCA (Financial Conduct Authority) томонидан белгиланган “Mandatory Reimbursement Requirement” қоидалари, Сингапур Молиявий бошқарув органининг (MAS) “Shared Responsibility Framework” тизими ҳамда Европа Иттифоқининг янгиланган “Истеъмолчилар кредити тўғрисида”ги Директивасига (EU Consumer Credit Directive II — 18-модда) мувофиқ жиноят иши қўзғатилган ҳолатларда суриштирув ва судбий жараёнлар якунланмагунча қарздорликни фуқаро бўйнига юклаш ёки унинг кредит тарихини салбий томонга ўзгартириши қатъий тақиқланиши кўрсатилган, бу эса миллий банклар ва микромолия ташкилотлари тўғрисидаги қонунчиликка ушбу тажрибани татбиқ этиши орқали киберфирибгарликдан жабр кўрган бегуноҳ фуқароларни банк ва коллекторлар тазйиқидан ҳамда молиявий зарарлардан тезкор ва самарали муҳофаза қилиши имконини беради.

80. Мобил иловаларнинг уларнинг функционал вазифаларига бевосита алоқадор бўлмаган тизим ресурслари, жумладан, контактлар, галерея, геолокация ва микрофондан фойдаланиш имкониятини чеклаш мақсадида “Истеъмолчиларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида”ги Қонунга ҳамда тегишли техник регламентларга мобил ва рақамли маҳсулотларни тақдим этишда истеъмолчидан мазкур маҳсулотнинг асосий функционал вазифаларини амалга ошириш учун зарур бўлмаган шахсга доир маълумотларни йиғиш, телефон хотираси, контактлар ва медиафайллардан фойдаланишга рухсат беришни талаб қилишни тақиқловчи нормани киритиш зарур.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи, АҚШ ва Осиёнинг етакчи мамлакатларида рақамли маҳсулотлар ва мобил иловалар томонидан фойдаланувчи қурилмаларидаги мақсадга алоқадор бўлмаган тизим ресурсларига (контактлар, галерея, геолокация, микрофон) киришни мажбурлаб талаб қилиш қатъий тақиқланган ва “маълумотларни минималлаштириш” (data minimization) ҳамда “бошланғич соғламалар бўйича шахсий дахлсизлик” (Privacy by Default) тамойиллари асосида тартибга солинади. Хусусан, Европа Иттифоқининг GDPR регламенти 5-моддаси 1-банди “с” кичик банди ва 25-моддасига мувофиқ, мобил иловалар фақат ўзларининг бевосита ва эълон қилинган функционал вазифасини бажариш учун минимум зарур бўлган маълумотлар ва манбаларгагина кириш ҳуқуқига эга бўлиб, ЕИнинг Маълумотларни ҳимоя қилиш бўйича кенгаши (EDPB) ва иловалар дўконлари назоратчилари (Apple App Store & Google Play Store Privacy Guidelines) томонидан функционалга алоқасиз рухсатларни (unnecessary permissions) талаб қилиш ёки

рухсат берилмаганда хизмат кўрсатишни рад этиш (“take-it-or-leave-it” амалиёти) тақиқланган ва жиддий жарималарга сабаб бўлади. АҚШнинг Федерал савдо комиссияси (FTC Act Section 5 – Unfair or Deceptive Acts or Practices) ҳамда Калифорниянинг Истеъмолчилар шахсий дахлсизлиги тўғрисидаги қонуни (CCPA/CPRA) доирасида мобил илова ва дастурий таъминот ишлаб чиқувчилари томонидан истеъмолчидан асосий хизмат учун шарт бўлмаган контактлар, медиа ва геолокацияга киришни шарт қилиб қўйиш ноҳақ ва алдамчи тижорат амалиёти сифатида эътироф этилади. Шунингдек, Хитойнинг Кибермакон бошқармаси (CAC) томонидан қабул қилинган “Мобил иловалар томонидан шахсий маълумотларни тўплашнинг зарур доираси тўғрисидаги қоидалар»да 39 турдаги мобил иловалар (онлайн-харид, финтех, навигация ва б.) учун зарур бўлган рухсатларнинг аниқ ва ёпиқ рўйхати белгиланган бўлиб, қолган барча тизим ресурсларига кириш тақиқланган. Бу каби халқаро амалиётнинг миллий истеъмолчилар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ҳамда техник тартибга солиш қонунчилигига киритилиши мобил иловалар орқали фуқароларнинг шахсий фотосуратлари, контактлари ва аудио-видео ресурслари яширин равишда тўпланиши, сизиб чиқиши ҳамда фойдаланувчиларни кузатиш (profiling) каби ноқонуний ҳаракатларнинг олдини олишга хизмат қилади.

81. ЖШШИРни маиший, тижорий ва уни тўплаш зарур бўлмаган хизматларда, жумладан, чакана савдо, маркетинглар ва акциялар доирасида мажбурий равишда тўплашни тақиқлаш мақсадида Вазирлар Маҳкамасининг қарори билан давлат ва тижорат ташкилотлари томонидан ЖШШИР маълумотларини тўплаш ва қайта ишлашга йўл қўйиладиган соҳалар ва хизматларнинг чекланган ва ёпиқ **рўйхатини** тасдиқлаш зарур.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи, АҚШ, Жанубий Корея ва Скандинавия мамлакатлари каби рақамли идентификация тизимлари ривожланган давлатлар қонунчилигида миллий ёки ягона идентификация рақамларини (Social Security Number – SSN, National Identity Number, PIN) маиший, тижорий ва чакана савдо соҳаларида (маркетинглар, бонусли ва акциядорлик дастурлари, онлайн-харидлар) тўплаш қатъий тақиқланган ҳамда фақат қонун билан белгиланган соҳалар ва хизматларнинг ёпиқ рўйхати доирасидагина қайта ишлашга йўл қўйилади. Хусусан, Европа Иттифоқининг GDPR 87-моддасига мувофиқ, миллий идентификация рақамларини қайта ишлаш алоҳида режимга эга бўлиб, ЕИга аъзо давлатлар уни фақат давлат бошқаруви, солиқ, пенсия ва банк-молия каби ҳаётий зарур соҳалардагина қўллаш вазифасини юклайди. Финляндия ва Швецияда миллий идентификация рақамини оддий кундалик тижорат хизматлари ёки маркетингларда сўраш “маълумотларни минималлаштириш” (data minimization) тамойилининг қўпол бузилиши ҳисобланади. Жанубий Кореяда “Шахсий ахборотни ҳимоя қилиш тўғрисида”ги Қонуннинг (PIPA) 24-2-моддасига асосан, фуқароларнинг Ягона идентификация рақамини (Resident Registration Number — RRN) нотариат ва молия секторидан ташқари ҳар қандай хизмат кўрсатиш, шу жумладан, электрон тижорат ва чакана савдода тўплаш ҳамда қайта ишлаш мутлақо тақиқланади ва бунинг учун йирик молиявий санкциялар назарда тутилган. АҚШда ҳам “Privacy Act” ва “Social Security Number Protection Act” қонунлари доирасида хусусий сектор, кундалик савдо ва акцияларда SSN ни талаб қилиш ёки уни очиқ кўрсатиш ноқонуний ҳаракат сифатида эътироф этилади. Ушбу халқаро тажриба асосида ЖШШИР маълумотларини тўплаш мумкин бўлган соҳаларнинг соҳавий ва ёпиқ рўйхатини белгилаш фуқароларнинг ягона идентификатори маркетинглар, лотерея ва савдо тармоқлари базалари орқали оммавий сизиб чиқиши, профилираниши ҳамда фирибгарлар томонидан суиистеъмол қилинишининг олдини олишда муҳим аҳамият касб этади.

82. Ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар томонидан тезкор-қидирув ва тергов тадбирларини амалга ошириш жараёнида шахсга доир маълумотлар базаларига масофавий ва оммавий киришни суд санкциясига боғлаш

мақсадида Жиноят-процессуал кодексига ҳамда “Тезкор-қидирув фаолияти тўғрисида”ги Қонунга тезкор-қидирув ва тергов органлари томонидан рақамли ва электрон шахсга доир маълумотлар базаларига, телекоммуникация операторларининг маълумотлар массивларига масофавий ёки оммавий кириш ва улардан маълумотларни олиш фақат судьянинг санкцияси (қарори) асосида амалга оширилишини назарда тутувчи тартибни киритиш зарур.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи, АҚШ, Буюк Британия ва Жанубий Корея каби демократик ва ҳуқуқий давлатларнинг процессуал қонунчилиги ва суд амалиётида ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар томонидан операторлар ҳамда хусусий секторнинг шахсга доир маълумотлар базаларига, телекоммуникация ва интернет-трафик массивларига масофавий, оммавий ва тўғридан-тўғри (*direct / mass access*) кириши қатъий равишда олдиндан бериладиган суд санкцияси (*Warrant*) билан чекланган. Хусусан, Европа Инсон ҳуқуқлари судининг (ЕИҲС) фундаментал муқаддас қарорлари (“*Big Brother Watch and Others v. the UK*”, “*Roman Zakharov v. Russia*”) ва Европа Иттифоқи Судининг (CJEU — “*Digital Rights Ireland*”, “*SpaceNet*”) хулосаларига кўра, давлат органларига телекоммуникация ва рақамли маълумотлар базаларига чекланмаган, автоматик ёки оммавий кириш имкониятини бериш Инсон ҳуқуқлари бўйича Европа конвенциясининг 8-моддасига (шахсий ва оилавий ҳаётни ҳимоя қилиш) мутлақо зид деб топилган. ЕИнинг Жиналий ва тергов соҳасида маълумотларни ҳимоя қилиш Директивасига (*Data Protection Law Enforcement Directive – LED 2016/680*) мувофиқ, тергов органларининг рақамли базалардан фойдаланиши муайян жиноят иши, аниқ шахс ва асослантирилган гумон мавжуд бўлгандагина, суднинг алоҳида қарори билан амалга оширилади. АҚШда АҚШ Конституциясига IV-тузатиш ҳамда Олий суднинг “*Carpenter v. United States*” (2018) иши бўйича қабул қилган тарихий қарорига кўра, ҳукумат органлари томонидан телекоммуникация ва геолокация маълумотлари массивларини суд санкциясисиз (*probable cause warrant*) олиш инсоннинг конституциявий ҳуқуқларини бузиш сифатида баҳоланади. Буюк Британиянинг “*Investigatory Powers Act 2016*” (IPA) қонунига мувофиқ, рақамли базаларга ва алоқа операторлари тармоқларига кириш “кузатув вакили” (*Investigatory Powers Commissioner*) ва мустақил судьянинг икки босқичли тасдиғидан (“*double lock*” механизми) ўтиши шарт. Ушбу халқаро юридик стандартларнинг миллий Жиноят-процессуал кодекси ва тезкор-қидирув қонунчилигига имплантация қилиниши давлат органлари томонидан фуқароларнинг рақамли излари ва шахсий маълумотларига пропорционал ёки назоратсиз аралашувларнинг олдини олади ҳамда рақамли даврда суд назорати (*Judicial Authorization*) кафолатини янги босқичга олиб чиқади.

83. Йирик ҳажмдаги шахсга доир маълумотлар базаларини, яъни 100 минг ва ундан ортиқ фуқароларга тегишли маълумотларга ишлов берувчи операторлар учун киберхавфлар ҳамда шахсга доир маълумотларнинг сизиб чиқиши натижасида етказилган зарарни қоплашни назарда тутувчи мажбурий суғурталаш амалиётини жорий этиш мақсадида “Суғурта фаолияти тўғрисида”ги ҳамда “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги қонунларга шахсга доир маълумотларнинг сизиб чиқиши ва учинчи шахсларга етказилган зарарни қоплаш бўйича 100 мингдан ортиқ субъектларнинг шахсга доир маълумотларига ишлов берувчи операторлар учун мажбурий кибер-суғурта шартномасига эга бўлиш талабини назарда тутувчи нормани киритиш зарур.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи, АҚШ, Буюк Британия ва Сингапур каби йирик рақамли иқтисодиёт ва маълумотлар инфратузилмасига эга мамлакатлар қонунчилиги ва суғурта бозорида йирик ҳажмдаги шахсга доир маълумотлар базалари (*Big Data*) билан ишловчи операторлар ва ташилотлар учун киберхавфсизлик таваккалчиликлари ва сизиб чиқишлардан кўрилган зарарни қоплашга қаратилган кибер-суғурталаш (*Cyber Insurance*)

тизими энг самарали молиявий-ҳуқуқий механизмлардан бири сифатида кенг қўлланилади. Хусусан, Европа Иттифоқининг GDPR регламенти (82-модда) маълумотлари сизиб чиққан ва моддий ёки маънавий зарар кўрган фуқароларга оператор томонидан тўлиқ компенсация тўлаб бериш мажбуриятини юклайди; шу сабабли ЕИда 100 мингдан ортиқ субъектлар базасига эга телеком, банк, финтех ва тиббиёт операторлари учун кибер-суғурта полисига эга бўлиш (Cyber Liability Insurance) амалиётда тартибга солувчи органлар ва аудиторлар томонидан мажбурий хавф-хатарларни бошқариш (Risk Management) стандарти сифатида талаб этилади. АҚШда штатлар қонунчилиги (масалан, Калифорниянинг CCPA/CPRA қонуни) ва Федерал савдо комиссияси (FTC) талабларига мувофиқ, оммавий сизиб чиқишлар оқибатида фуқароларга етказилган зарарни (Identity Theft, молиявий йўқотишлар ва суд харажатлари) қоплаш ҳамда жабрланувчиларга кредит мониторинги хизматларини тақдим этиш мажбурияти тўлиқ оператор бўйнига тушади, бу эса йирик маълумот операторларини миллионлаб долларлик кибер-суғурта шартномаларини тузишга мажбур қилади. Сингапурнинг Шахсий маълумотларни ҳимоя қилиш тўғрисидаги қонуни (PDPA) ва Киберхавфсизлик тўғрисидаги қонуни доирасида “муҳим ахборот инфратузилмаси” (CII) ва йирик маълумот базалари операторларига фуқароларнинг шахсий маълумотлари сизиб чиқиши оқибатларини молиявий жиҳатдан қоплаш ва суғурталаш воситаларини жорий этиш мажбурияти юклатилган. Ушбу халқаро тажрибани миллий суғурта ва шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш қонунчилигига киритиш 100 мингдан ортиқ фуқаролар маълумотида ишлов берувчи операторларни ўз киберхавфсизлик тизимларини мустаҳкамлашга ундайди ҳамда оммавий сизиб чиқиш ҳолатлари содир бўлганда фуқароларга етказилган моддий ва маънавий зарарнинг суғурта қопламаси орқали кафолатли ва тезкор тўлаб берилишини таъминлайди.

84. Олий ва ўрта махсус таълим муассасаларида рақамли таълим платформаларида таълим олувчиларнинг шахсга доир маълумотларини муҳофаза қилиш даражасини кучайтириш мақсадида Олий таълим, фан ва инновациялар вазирлиги, Мактабгача ва мактаб таълими вазирлиги ҳамда ДХХ, Ички ишлар вазирлиги, Рақамли технологиялар вазирлигининг қарори билан “Таълим муассасалари ва уларнинг рақамли тизимларида таълим олувчиларнинг шахсга доир маълумотларини муҳофаза қилиш ва хавфсизлигини таъминлаш тўғрисида”ги Йўриқномани тасдиқлаш зарур.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи, АҚШ, Буюк Британия ва Жанубий Корея каби рақамли таълим ва ЭдТех (EdTech) соҳаси жадал ривожланаётган мамлакатлар қонунчилиги ва техник стандартларида таълим олувчиларнинг (талабалар, ўқувчилар ва вояга етмаганлар) шахсга доир ва биометрик маълумотларини рақамли платформалар, LMS (Learning Management Systems) ва прокторинг тизимларида муҳофаза қилиш бўйича махсус идоравий ва соҳавий хавфсизлик йўриқномалари ҳамда регламентлари амал қилади. Хусусан, АҚШда “Таълим ҳуқуқлари ва оилавий дахлсизлик тўғрисида”ги Қонун (FERPA) ҳамда “Болаларнинг онлайн дахлсизлигини ҳимоя қилиш тўғрисида”ги Қонун (COPPA) асосида Таълим вазирлиги ва Федерал савдо комиссияси (FTC) томонидан олий ва ўрта таълим муассасалари ва рақамли платформалар учун махсус хавфсизлик кўрсатмалари (K-12 and Higher Ed Cybersecurity Guidelines) белгиланган бўлиб, унга кўра таълим олувчиларнинг баҳолари, академик тарихи ва шахсий маълумотларини учинчи шахсларга бериш, тижорий мақсадларда профиллаш ёки реклама учун фойдаланиш қатъий тақиқланади. Европа Иттифоқида GDPR регламентининг вояга етмаганларнинг маълумотларига оид 8-моддаси ҳамда ЕИнинг Маълумотларни ҳимоя қилиш бўйича кенгаши (EDPB) тавсияларига мувофиқ, масофавий таълим ва онлайн имтиҳон (прокторинг) платформаларида йиғиладиган биометрик (юзни аниқлаш), аудио-видео ва геолокация маълумотлари фақат ўқув жараёни учун минимал доирада (data minimization) тўпланиши ва зарур муддат тугагач автоматик ўчирилиши шарт. Жанубий Кореяда

Таълим вазирлиги ва Шахсий маълумотларни ҳимоя қилиш комиссияси (PIPC) томонидан қабул қилинган “Таълим сектори учун шахсга доир маълумотларни қайта ишлаш ва хавфсизлик йўриқномаси”га асосан, барча мактаб ва университет платформалари, рақамли дарсликлар ва онлайн баҳолаш тизимлари йилига камида бир маротаба киберхавфсизлик аудитидан ўтказилиши ва шифрлаш стандартларига риоя этилиши мажбурий қилиб белгиланган. Ушбу халқаро амалиёт асосида миллий таълим тизими учун соҳавий ва идоравий муҳофаза Йўриқномасини тасдиқлаш рақамли таълим платформалари орқали ёшлар, талабалар ва ўқувчиларнинг шахсий маълумотлари, онлайн имтиҳон биометриялари ҳамда академик маълумотлар базалари сизиб чиқиши ва ноқонуний фойдаланилишининг олдини олишда, шунингдек, таълим муассасаларининг рақамли инфратузилмасида яхлит киберхавфсизлик муҳитини шакллантиришда муҳим аҳамият касб этади.

85. Веб-сайтларда фойдаланувчиларнинг ҳаракатларини кузатувчи Cookie-файллар ва скриптлардан фойдаланишда фойдаланувчини мажбурий равишда хабардор қилиш ҳамда улардан фойдаланишни рад этиш имкониятини таъминлаш мақсадида “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги Қонуннинг 18-моддасига веб-ресурсларда фойдаланувчиларнинг тармоқ идентификаторлари, хулқ-атворини кузатувчи скриптлар ва Cookie-файллардан фойдаланишга фақат фойдаланувчига мазкур файллар ва скриптлардан фойдаланишни осон ва бепул рад этиш имконияти берилганидан сўнг йўл қўйилишини назарда тутувчи нормани киритиш зарур.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи, Буюк Британия, АҚШ ва Калифорния ш. каби рақамли дахлсизлик ва веб-технологияларни тартибга солиш қонунчилиги ривожланган юрисдикцияларда веб-ресурслар ва платформалар томонидан фойдаланувчиларнинг тармоқ идентификаторлари, хулқ-атворини кузатувчи (tracking scripts) ҳамда кузатув Cookie-файлларида фойдаланиш манба даражасида қатъий мувофиқлаштирилади. Хусусан, Европа Иттифоқининг “Электрон дахлсизлик тўғрисида”ги Директиваси (ePrivacy Directive 2002/58/EC, 5-модда) ҳамда GDPR регламенти талабларига мувофиқ, веб-сайтлар ва онлайн-платформаларда зарур бўлмаган (функционал, таҳлилий, реклама ва кузатув) Cookie-файллар ва скриптларни ишга туширишдан олдин фойдаланувчидан фаол, ихтиёрий ва аниқ розилик (Opt-in consent) олинishi шарт. ЕИнинг Маълумотларни ҳимоя қилиш бўйича кенгаши (EDPB) ва Европа Иттифоқи Судининг (CJEU — Planet49) қарорларига асосан, олдиндан белгилаб қўйилган белгилар (pre-ticked boxes), фойзли ёки мажбурий банерлар ҳамда “сайтдан фойдаланишни давом эттириш орқали розилик бериш” каби яширин усуллар (Dark Patterns) мутлақо ноқонуний деб топилган. Шунингдек, веб-сайтларда фойдаланувчига “Рад этиш” (Reject All) тугмаси “Қабул қилиш” (Assent All) тугмаси каби бир хил визуал кўринишда, осон ва бир марта босиш орқали (бир босқичда) тақдим этилиши мажбурий қилиб белгиланган. Буюк Британиянинг Ахборот комиссари офиси (ICO) ҳамда АҚШнинг Калифорния Истеъмолчилар шахсий дахлсизлиги тўғрисидаги қонуни (CCPA/CPRA) доирасида ҳам фойдаланувчиларга ўз маълумотларини кузатиш ва сотиш чеклаш ҳуқуқини берувчи механизмини (“Do Not Sell or Share My Personal Information”) веб-сайтларнинг бош саҳифасида бепул ва тўсиқларсиз тақдим этиш талаби мустаҳкамланган. Ушбу халқаро юридик ва техник стандартларнинг “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги Қонунга киритилиши веб-ресурсларда интернет фойдаланувчиларини уларнинг хабарисиз ва розилигисиз тизимли равишда кузатиш (profiling), шахсий қизиқишлари ва хулқ-атворига оид маълумотларни тўплаш ҳамда тармоқ идентификаторларини учинчи шахсларга бериш каби амалиётларга чеклаб, миллий веб-секторда фуқароларнинг рақамли дахлсизлигини самарали муҳофаза қилишга хизмат қилади.

86. Очiq суд реестрлари ва ахборот тизимларида эълон қилинадиган суд қарорларида тарафлар ва процессуал иштирокчиларнинг шахсга доир маълумотларини сунъий интеллект асосидаги деидентификация тизимлари орқали автоматик анонимлаштиришни таъминлаш мақсадида ЖПК, ФПК, ИПК ва МЖтКга очiq ахборот манбаларида эълон қилинадиган суд қарорлари ва процессуал ҳужжатларни тарафлар ҳамда процессуал иштирокчиларнинг шахсга доир маълумотларини автоматик анонимлаштириш ва эгасизлантириш, шунингдек, шахсни қайта идентификация қилиш (Re-identification) хавфини истисно этувчи дастурий воситалар орқали қайта ишлашдан сўнг жойлаштириш тартибини назарда тутувчи нормани киритиш зарур.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи, АҚШ, Буюк Британия ва Жанубий Корея каби суд ҳокимияти очiqлиги ва шаффофлигини таъминлаш билан бир қаторда инсоннинг шахсий дахлсизлиги ва репутациясини ҳимоя қилиш қонунчилиги ривожланган давлатларда суд қарорларини очiq реестрларга жойлаштиришда шахсга доир маълумотларни анонимлаштириш ва деидентификация қилиш (pseudonymization / de-identification) мутлақо мажбурий процессуал ва техник стандарт ҳисобланади. Хусусан, Европа Иттифоқи Суди (CJEU) ҳамда ЕИга аъзо мамлакатлар (Германия, Франция, Нидерландия) Олий судлари амалиётида GDPRнинг 6 ва 89-моддалари ҳамда Европа Кенгашининг Суд одилловчилигини рақамлаштириш бўйича кўрсатмаларига асосан, очiq эълон қилинадиган барча суд қарорларидаги тарафлар, гувоҳлар ва жабрланувчиларнинг исм-шарифлари, манзиллари ва идентификаторлари автоматик равишда деидентификация қилинади. Бунда Франция ва Нидерландия Суд департаментлари томонидан матнлардан шахсга доир маълумотларни аниқлайдиган ва анонимлаштирадиган махсус Natural Language Processing (NLP) ҳамда сунъий интеллект алгоритмлари жорий этилган бўлиб, улар реал вақт режимида қайта идентификация қилиш (Re-identification attack / Mosaic effect) хавфини нолга туширади. АҚШнинг федерал ва штат судларида (PACER / CM/ECF тизимлари) Федерал фуқаролик ва жиноят процессуал қоидаларига (Federal Rules of Civil Procedure Rule 5.2, Federal Rules of Criminal Procedure Rule 49.1) мувофиқ, очiq реестрга чиқариладиган процессуал ҳужжатларда иштирокчиларнинг шахсий идентификация рақамлари (SSN), тузилган саналари, вояга етмаганларнинг исмлари ва молиявий ҳисоб рақамларини ниқоблаш (redaction) адвокатлар ва суд котибларига процессуал мажбурият сифатида юкланади, уни бузиш судга ҳурматсизлик сифатида баҳоланади. Буюк Британияда эса (The National Archives - Court Decisions Database) очiq эълон қилинадиган қарорларда шахсни қайта аниқлаш мумкин бўлган контекстуал маълумотларни ҳам авто-анонимлаштирувчи СИ тизимлари қўлланилади. Ушбу халқаро процессуал ва техник тажрибанинг миллий ЖПК, ФПК, ИПК ва МЖтКга киритилиши суд ҳокимиятининг очiqлиги ва шаффофлиги тамойилини сақлаб қолган ҳолда, очiq суд қарорлари манбалари орқали фуқароларнинг шахсий ҳаётига оид сирлар, тиббий, молиявий ва оилавий маълумотлари интернетда оммавий тарқалиб кетиши ва рақамли камситишга (digital stigma) учрашининг олдини олади.

87. ДНК ва генетик таҳлилларни ўтказувчи хусусий тиббиёт муассасалари ҳамда лабораториялар томонидан генетик маълумотларни хорижий серверларда сақлаш ва қайта ишлашни тақиқлаш мақсадида тиббий ва лаборатория фаолиятини лицензиялаш талабларига Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг ДНК ва генетик материаллари бўйича олинган маълумотларни хорижий серверлар ва булутли хостингларда сақлаш ва қайта ишлаш, шунингдек, мазкур маълумотларни хорижий геномика марказларига узатиш тақиқланишини назарда тутувчи шартни киритиш зарур.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи, АҚШ, Хитой, Жанубий Корея ва Франция каби миллий биохавфсизлик ва геном маълумотлари муҳофазаси юқори ўринга қўйилган давлатлар қонунчилиги ва лицензиялаш стандартларида инсоннинг ДНК, РНК ва генетик кетма-кетлик (genomic sequencing) маълумотлари миллий суверенитет ва биохавфсизликнинг таркбий қисми сифатида алоҳида режим билан тартибга солинади. Хусусан, Европа Иттифоқининг GDPR (9-модда) генетик маълумотларни (genetic data) алоҳида муҳофаза этиладиган махсус категориядаги маълумотлар сифатида таснифлайди. Франциянинг Биоэтика тўғрисидаги қонуни (Loi de bioéthique) ҳамда Солиқ ва Соғлиқни сақлаш кодексига мувофиқ, генетик таҳлил олиб боровчи лабораториялар ва тиббиёт марказлари фуқароларнинг генетик маълумотларини мамлакат ҳудудидан ташқарида жойлашган булутли серверларда сақлаши ва трансмоз-ҳудудий узатиши қатъий тақиқланади ва бу шарт тиббий лицензияни беришнинг асосий талаби ҳисобланади. АҚШда “Саломатлик суғуртаси ва кўчириб ўтказиш тўғрисида”ги Қонун (HIPAA Privacy Rule) ҳамда 2024 йилда қабул қилинган Ижроия фармони (Executive Order 14117 on Preventing Access to Americans' Bulk Sensitive Personal Data) ва “BIOSECURE Act” доирасида америкаликларнинг оммавий ДНК ва генетик маълумотларини чет эл геномика марказлари, хорижий серверлар ва хостингларда қайта ишлаш давлат хавфсизлигига таҳдид деб эълон қилинди. Хитойда эса “Инсон генетик ресурсларини бошқариш тўғрисида”ги Низом (Regulations on the Management of Human Genetic Resources) ҳамда “Маълумотлар хавфсизлиги тўғрисида”ги Қонунга (DSL) мувофиқ, хусусий ёки давлат лабораториялари томонидан Хитой фуқароларининг генетик материали ва рақамлаштирилган ДНК маълумотларини мамлакатдан ташқарига олиб чиқиш, хорижий серверларда қайта ишлаш ёки рухсатсиз узатиш жиноий жавобгарликка сабаб бўлади. Франция, Германия ва Жанубий Кореяда тиббий лабораториялар лицензия шартларига кўра геном секвенирлаш маълумотларини фақат маҳаллий сертификатланган маълумотлар марказларида (Local Sovereign Data Centers) сақлаши шарт. Ушбу халқаро тажриба асосида тиббий ва лаборатория фаолиятини лицензиялаш талабларига ДНК ва генетик маълумотларни хорижий серверлар, булутли хостинглар ҳамда чет эл геномика марказларига узатишни тақиқловчи норманинг киритилиши Ўзбекистон фуқароларининг генетик паспорти, геном маълумотлари базаси ва биологик хавфсизлигини ташиқи ахборот хуружлари ҳамда био-стратегик хавф-хатарлардан ишончли муҳофаза қилишни таъминлайди.

88. Telegram ва бошқа мессенжерларда шахсларнинг телефон рақамлари, паспорт маълумотлари ва автотранспорт воситалари давлат рақамлари бўйича қидирув амалга ошириш имконини берувчи ноқонуний ботлар операторларини аниқлаш ҳамда уларни қонунчиликда белгиланган жиноий ёки маъмурий жавобгарликка тортиш мақсадида Ички ишлар вазирлиги, Давлат хавфсизлик хизмати ва Киберхавфсизлик маркази томонидан ноқонуний OSINT-ботлар ва “пробив” сервисларини аниқлаш ва блоклаш, шунингдек, уларнинг операторларига нисбатан МЖТКнинг 46²-моддаси ҳамда ЖКнинг 141²-моддасида назарда тутилган жавобгарлик чораларини қўллашни таъминлаш амалиётини жорий этиш зарур.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи, АҚШ, Буюк Британия ва Жанубий Корея каби кибержиноятчиликка қарши курашиши ҳамда шахсга доир маълумотларнинг ноқонуний айланмаси тартибга солинган мамлакатларнинг жиноят-ҳуқуқий ва суриштирув амалиётида мессенжерлар (Telegram ва б.) ҳамда даркнет манбаларидаги ноқонуний “пробив” сервислари, OSINT-ботлар (Doxxing / Data Broker Bots) ҳамда сизиб чиққан базалар савдосига қарши тизимли ва тезкор чоралар кўриш давлатнинг киберхавфсизлик ва ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларининг мажбурий функциялари сифатида белгиланган. Хусусан, Европа Иттифоқининг “Кибержиноятчилик тўғрисида”ги Будапешт

конвенцияси ҳамда Европолнинг (Europol EC3 – European Cybercrime Centre) ихтисослаштирилган оператив тузилмалари орқали фуқароларнинг шахсий ва биометрик маълумотлари, автотранспорт реестрлари ҳамда молиявий ҳисоботларини тижорий ёки ноқонуний тарзда тарқатувчи Telegram-ботлар ва агрегаторлар реакция муддатисиз блокга олинади, уларнинг яратувчилари ва операторлари эса шахсий дахлсизликни оммавий бузиш ва кибержиноят сифатида жиноий жавобгарликка тортилади. АҚШда Федерал қидирув бюроси (FBI Cyber Division) ва АҚШ Адлия вазирлиги (DOJ) томонидан “Computer Fraud and Abuse Act” (CFAA, 18 U.S.C. § 1030) ҳамда “Identity Theft and Assumption Deterrence Act” асосида оммавий “пробив” ботларининг инфраструктураси (Seizure of Domain/Bot Infrastructure) мусодара қилинади ва уларнинг операторларига нисбатан оғир молиявий ва жиноий санкциялар қўлланилади. Буюк Британиянинг Миллий киберхавфсизлик маркази (NCSC) ҳамда Миллий жиноятчилик бўйича агентлиги (NCA) иловалар провайдерлари ҳамда Telegram раҳбарияти билан тўғридан-тўғри ҳамкорлик шартномалари (Notice and Takedown Procedure) асосида фуқароларнинг телефон, паспорт ёки манзил маълумотларини ноқонуний излаш (OSINT) имконини берувчи ботларни автоматик тўсиб боради. Сингапурнинг “Оригинал шахсни ҳимоя қилиш ва онлайн зарарлардан сақлаш тўғрисида”ги Қонуни (Protection from Online Falsehoods and Manipulation Act / Online Safety Act) асосида полициянинг Кибержиноятчилик бўлимига ноқонуний маълумотлар базалари билан интеграциялашган ботлар фаолиятига чекувчи ва тезкор ^Блокловчи буйруқлар (Blocking Orders) бериш ваколати берилган. Ушбу халқаро тезкор-қидирув ва криминалистик тажрибанинг Ички ишлар вазирлиги, Давлат хавфсизлик хизмати ҳамда Киберхавфсизлик марказининг амалиётига интеграция қилиниши Telegram ва бошқа мессенжерларда ноқонуний OSINT-ботлар ва “пробив” хизматларини томир олишига чек қўйиб, МЖмКнинг 46²-моддаси ва ЖКнинг 141²-моддаси нормаларининг муқаррарлигини таъминлайди ва фуқароларни рақамли таъқиб (Doxxing / Cyberstalking) ва фирибгарлик хавфидан муҳофаза қилади.

89. Хостинг-провайдерлар ва булутли сервис операторларига ўз серверларида ноқонуний шахсга доир маълумотлар базалари аниқланган тақдирда уларни зудлик билан музлатиш ҳамда ваколатли органни хабардор қилиш мажбуриятини юклаш мақсадида “Ахборотлаштириш тўғрисида”ги Қонунга хостинг ва булутли сервис провайдерлари ўз ахборот ресурсларида ноқонуний шахсга доир маълумотлар базалари сақланаётганлиги ёки тарқатилаётганлиги тўғрисида ваколатли органнинг хабарномасини олган пайтдан эътиборан 24 соат ичида мазкур ресурсни музлатиш ва унга киришни чеклаш чораларини кўриши шартлигини назарда тутувчи нормани киритиш зарур.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи, АҚШ, Буюк Британия ва Сингапур каби йирик дата-марказлар ва булутли инфратузилмага эга юрисдикцияларда хостинг ва булутли сервис провайдерларига (Cloud Service Providers / Hosting Providers) ўз серверларида ноқонуний шахсга доир маълумотлар ёки сизиб чиққан оммавий базалар жойлаштирилгани аниқланганда уларни зудлик билан музлатиш, киришни чеклаш ҳамда назорат органларини огоҳлантириш мажбурияти (“Notice and Takedown” / “Notice and Action”) қонунчилик даражасида белгиланган. Хусусан, Европа Иттифоқининг 2022 йилда кучга кирган “Рақамли хизматлар тўғрисида”ги Қонуни (Digital Services Act – DSA, 6, 9 ва 16-моддалар) ҳамда GDPR талабларига кўра, хостинг ва булутли провайдерлар ноқонуний контент ёки шахсга доир маълумотларнинг ноқонуний базаси сақланаётгани тўғрисида ваколатли орган ёки маълумот субъектидан хабарнома олгандан сўнг ушбу ресурс ва маълумотларга киришни зудлик билан (амалиётда 24 соат ичида) блокировка қилиши шарт. Ушбу талабни бажармаслик хостинг провайдерининг ҳуқуқий дахлсизлик иммунитетидан (Safe Harbor / Exemption from Liability) маҳрум бўлишига ва ноқонуний маълумотларни тарқатишида

шерик сифатида йирик молиявий жарималарга тортилишига олиб келади. АҚШда “Интернетда муаллифлик ва рақамли дахлсизликни ҳимоя қилиш” тизими ҳамда Федерал савдо комиссияси (FTC) томонидан қўлланиладиган тамойилларга мувофиқ, сизиб чиққан шахсий ва молиявий маълумотлар базаларини хостинг қилган сервер операторлари билдиришинома олинган пайтдан эътиборан тезкорлик билан уларни локализация қилиши ёки ўчириши лозим. Буюк Британиянинг “Онлайн хавфсизлик тўғрисида”ги Қонуни (Online Safety Act 2023) ва Офком (Ofcom) регуляторлик стандартлари бўйича булутли сервис провайдерлари (AWS, Azure, Google Cloud ва маҳаллий хостинглар) ноқонуний шахсий маълумотлар массивларини аниқлаш ва музлатиш бўйича 24 соатлик қатъий алгоритмга риоя этиши мажбурийдир. Сингапурнинг “Маълумотларни ҳимоя қилиш тўғрисида”ги Қонуни (PDPA) ҳам хостинг серверларида сақланаётган ноқонуний базаларни тўхтатиб қўйиш ва блокировка қилиш бўйича ваколатли орган (PDPC) кўрсатмаларининг сўзсиз ва тезкор ижро этилишини талаб қилади. Ушбу халқаро юридик стандартнинг “Ахборотлаштириш тўғрисида”ги Қонунга киритилиши хостинг ва булутли провайдерларнинг масъулиятини оширади, ноқонуний шахсга доир маълумотлар базалари ва сизиб чиққани аниқланган манбаларни 24 соат ичида зудлик билан музлатиш ва ахборот маконида дарҳол чеклаш орқали миллий киберхавфсизлик ва фуқароларнинг рақамли дахлсизлигини самарали таъминлайди.

90. Жамоат жойларида Face-ID ва видеокузатув тизимлари орқали олинадиган биометрик видеооқим маълумотларини сақлаш муддатини чеклаш, хусусан, уларни 30 кундан ортиқ бўлмаган муддатда сақлаш ва мазкур муддат тугаганидан сўнг автоматик равишда ўчириб ташлаш тартибини белгилаш мақсадида Вазирлар Маҳкамасининг қарори билан “Хавфсиз шаҳар” тизимларида ва жамоат жойларидаги видеокузатув воситалари орқали олинган биометрик ахборотни (видеооқимларни) сақлаш, улардан фойдаланиш ва белгиланган сақлаш муддати тугаганидан сўнг автоматик равишда йўқ қилиш тартибини назарда тутувчи Махсус регламентни тасдиқлаш зарур.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи, Буюк Британия, АҚШ ва Жанубий Корея каби инсон ҳуқуқлари ва биометрик маълумотлар муҳофазаси юқори ўринга қўйилган давлатларда жамоат жойларида ўрнатилган видеокузатув ва Face-ID тизимлари орқали олинадиган видеооқимлар ҳамда биометрик тасвирларни сақлаш муддатлари қонунчилик ҳамда соҳавий регламентлар билан қатъий равишда чекланган ва белгиланган муддат тугагач, уларни автоматик ва қайтариб бўлмайдиган тарзда ўчириб ташлаш (Automatic Erasure / Purging) мажбурий шарт ҳисобланади. Хусусан, Европа Иттифоқида GDPR регламенти (5-модда, “сақлашни чеклаш” – Storage Limitation тамойили) ҳамда ЕИнинг Маълумотларни ҳимоя қилиш бўйича кенгаши (EDPB Guidelines 3/2019 on processing of personal data through video devices) тавсияларига мувофиқ, жамоат жойларидаги ва “Хавфсиз шаҳар” тизимларидаги видеокузатув ёзувларини сақлаш муддати стандарт ҳолатда 30 кундан ошмаслиги белгиланган; агар аниқ жинойят ёки ҳуқуқбузарлик юзасидан тергов ҳаракатлари бошланмаган бўлса, 30 кунлик муддат тугаши билан видеооқимлар автоматик равишда тизимдан ўчирилиши шарт. Бундан ташқари, ЕИнинг 2024 йилдаги Сунъий интеллект тўғрисидаги қонунига (EU AI Act, 5-модда) кўра, жамоат жойларида реал вақт режимидаги масофавий биометрик идентификация (Real-time Remote Biometric Identification) тизимларидан фойдаланиш жиддий чекланган ва тўпланган биометрик тасвирларни асоссиз ва узоқ муддат сақлаш тақиқланади. Буюк Британияда “Сўров ўтказиш ва кузатув воситалари тўғрисида”ги Қонун (Investigatory Powers Act) ва Кузатув камералари бўйича кодексга (Surveillance Camera Code of Practice) мувофиқ, жамоат кузатув камераларидаги тасвирлар ва Face-ID оқимлари кўпи билан 31 кун сақланади ва бу муддат тугагач автоматик тозаланади (auto-deletion). Жанубий Кореянинг “Шахсий ахборотни ҳимоя қилиш тўғрисида”ги Қонуни (PIPA, 25-модда) ҳамда Вазирлар Маҳкамасининг жамоат жойларидаги видеоматериалларни бошқариш регламентига

асосан, CCTV ва Face-ID тизимларидаги маълумотларни сақлаш муддати 30 кун этиб белгиланган бўлиб, ушбу муддатдан ортиқ сақлаш ёки ўз вақтида ўчирмаслик йирик молиявий жарималарга сабаб бўлади. Ушбу халқаро юридик ва техник тажриба асосида “Хавфсиз шаҳар” ва жамоат жойларидаги видеокузатув тизимларида биометрик видеооқимларни сақлаш муддати 30 кунгача чеклаш ҳамда автоматик йўқ қилиш Махсус регламентини тасдиқлаш фуқароларнинг конституциявий шахсий дахлсизлик ва эркин ҳаракатланиш ҳуқуқларини муҳофаза қилади, аҳолини оммавий кузатиш (Mass Surveillance) хавфининг олдини олади ва рақамли видеоахборот массивларини хавфсиз бошқариш имконини беради.

91. Фуқароларга шахсга доир маълумотларига ишлов бериш учун илгари берган розилигини исталган вақтда соддалаштирилган тартибда, жумладан, бир босиш, SMS ёки шахсий кабинет орқали бекор қилиш имкониятини кафолатлаш мақсадида “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги Қонуннинг 19-моддасига субъект шахсга доир маълумотларига ишлов бериш учун илгари берган розилигини исталган вақтда бекор қилиш (ортга чақириб олиш) ҳуқуқига эга эканлиги, шунингдек, розиликни бекор қилиш тартиби ва интерфейси уни бериш тартибидан мураккаб бўлиши мумкин эмаслигини назарда тутувчи нормани киритиш зарур.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи, АҚШ (Калифорния), Буюк Британия ва Сингапур каби маълумотлар муҳофазаси соҳасида илгор қонунчиликка эга юрисдикцияларда фуқаронинг шахсга доир маълумотларга ишлов бериш учун илгари берган розилигини ортга чақириб олиш (бекор қилиш) ҳуқуқи ахборот суверенитети ва шахсий дахлсизликнинг энг муҳим кафолати ҳисобланади. Бунда қонунчиликнинг фундаментал принципларидан бири – “розлиқни бекор қилиш тартиби ва интерфейси уни бериш тартибидан мураккаб бўлиши мумкин эмас” (Withdrawal of consent must be as easy as giving consent) тамойили ҳисобланади. Хусусан, Европа Иттифоқининг General Data Protection Regulation (GDPR) регламенти 7-моддаси 3-қисмига мувофиқ, маълумот субъекти ўз розилигини исталган вақтда қайтариб олиш ҳуқуқига эга ва бу жараён шакл ва қулайлик жиҳатидан розилик бериш тартиби билан айнан бир хил (соддалаштирилган) бўлиши шарт. Агар розилик веб-сайт ёки мобил иловада бир марта босиш (one-click consent) ёки SMS орқали олинган бўлса, оператор бекор қилиш имкониятини ҳам айнан ўша интерфейсда (бир босиш, шахсий кабинетдаги тугма ёки жавоб SMS’и орқали) таъминлаши шарт. Операторлар томонидан розиликни бекор қилишни қийинлаштириш ёки асосиз тўсиқлар яратиш (Dark Patterns) GDPR бўйича йирик маъмурий жарималарга олиб келади. Буюк Британиянинг Data Protection Act 2018 ва ICO (Information Commissioner’s Office) кўрсатмаларида ҳам розиликни бекор қилиш тугмаси фойдаланувчи интерфейсда очиқ ва қулай жойлаштириш мажбурий этиб белгиланган. Калифорниянинг CCPA/CPRA қонунчилигига кўра, фойдаланувчилар учун “шахсимга доир маълумотларимни сотманг, ишлов берманг” (Do Not Sell/Share My Personal Information) ва розиликни бекор қилиш гиперҳаволаси бош саҳифада ягона босиш шаклида тақдим этилиши лозим. Сингапурнинг PDPA қонуни 16-моддаси бўйича ҳам оператор розиликни қайтариб олиш тўғрисидаги хабарномани олгач, маълумотларни йиғиш ва ишлов беришни зудлик билан тўхтатиши ва жараённи ортиқча бюрократиясиз амалга ошириши шарт. Ушбу халқаро стандартнинг “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги Қонуннинг 19-моддасига киритилиши фуқароларнинг ўз рақамли излари ва шахсий маълумотлари устидан нўлатдай назорат ўрнатишини таъминлайди ва операторлар томонидан аҳолининг маълумотларидан суиистеъмол қилиш ҳолатларига чек қўяди.

92. Автотураргоҳлар ва пулли йўлларда автотранспорт воситасининг давлат рақамига қўшимча равишда ҳайдовчининг паспорт маълумотлари, ЖШШИРи ва бошқа ортиқча шахсга доир маълумотларини йиғишни

тақиқлаш мақсадида Транспорт вазирлиги ва Рақамли технологиялар вазирлигининг қарори билан “Транспорт ва паркинг инфратузилмасида минимал зарур шахсга доир маълумотларни тўплаш (Data Minimization) стандарти”ни тасдиқлаш зарур. Ишлаб чиқиладиган “Транспорт ва паркинг инфратузилмасида минимал зарур шахсга доир маълумотларни тўплаш (Data Minimization) стандарти”да қуйидаги шартларни аниқ белгилаб қўйиш мақсадга мувофиқ:

Рухсат берилган ягона автоматик идентификатор:

Автотранспорт воситасининг давлат рақами (давлат рақамини автоматик аниқлаш камералари – ANPR орқали).

Тақиқланадиган маълумотлар тўплами:

Ҳайдовчи ёки мулкдорнинг паспорт/ID-карта маълумотлари;

ЖШШИР (жисмоний шахснинг шахсий идентификация рақами);

Ҳайдовчилик гувоҳномаси рақами ва серияси;

Шахснинг юзини таниш (Facial Recognition) орқали биологик/биометрик маълумотларни мажбурий тўплаш ва сақлаш.

Истисно ҳолатлар (Мустасно тартиб):

Маъмурий ҳуқуқбузарликлар ёки жиноятчиликка қарши курашиш доирасида ваколатли ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларнинг сўровига асосан махсус хавфсизлик тизимлари интеграцияси бундан мустасно (бунда ҳам оммавий паркинг оператори ўзида ЖШШИР сақламайди, балки ваколатли органларнинг ягона базаси билан хавфсиз API орқали алоқа қилади).

Маълумотларни сақлаш муддати (Data Retention):

Автомобиль автотураргоҳни тарк этганидан ва тўлов муваффақиятли амалга оширилганидан сўнг, фойдаланилган давлат рақамига оид транзакция логлари фақат молиявий-аудит талабларига мувофиқ вақтинчалик (масалан, 30 ёки 90 кун) сақланиши ва автоматик равишда ўчирилиши (анонимлаштирилиши) шарт.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи (GDPR 5-моддаси 1-қисми “с” ва “е” бандлари), АҚШ (Калифорния – CCPA/CPRA), Буюк Британия (ICO) ва Сингапур (PDPA 16-моддаси) каби илгор юрисдикцияларда транспорт ва паркинг инфратузилмасида “маълумотларни минималлаштириш” (Data Minimization) ҳамда “сақлаш муддатини чеклаш” (Storage Limitation) принциплари қатъий белгиланган. Халқаро стандартларга кўра, паркинг ва пулли йўл операторлари хизмат кўрсатиш жараёнида фақат ягона минимал ва мутаносиб идентификаторни – ANPR орқали давлат рақамини қайд этиш билан чекланиши лозим. Ҳайдовчининг ЖШШИРи, паспорт/ID-карта маълумотлари ёки юзини таниш (Facial Recognition) орқали биометрик маълумотларини оммавий тўплаш ва сақлаш шахсий дахлсизликка номутаносиб таъжовуз деб баҳоланади. Шунингдек, Буюк Британиянинг ICO кўрсатмаларига кўра, тўлов ва хизмат якунлангач, транзакция маълумотлари фақат молиявий аудит талаблари учун чекланган муддатда сақланиб, сўнг автоматик равишда ўчирилиши ёки анонимлаштирилиши (Data Retention policy) шарт. Ушбу миллий стандартнинг жорий этилиши транспорт инфратузилмасида фуқароларнинг шахсий маълумотлари оммавий сизиб чиқиши (data breach) хавфини олдини олади ҳамда рақамли идентификация хавфсизлигини таъминлайди.

93. Оммавий ахборот воситалари ва ижтимоий тармоқларда суд ҳукми қонуний кучга киргунига қадар гумон қилинувчилар ва айбланувчиларнинг шаъни, кадр-қиммати ҳамда шахсга доир маълумотларини ошкор қилишни

чеклаш мақсадида “Оммавий ахборот воситалари тўғрисида”ги, “Ахборотлаштириш тўғрисида”ги қонунларга ҳамда Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 46²-моддасига суд томонидан қонуний ҳукм чиқарилгунига қадар оммавий ахборот воситалари, интернет тармоғида фойдаланувчилар, журналистлар ва блогерлар томонидан гумон қилинувчи ёки айбланувчи шахсларнинг шахсга доир маълумотлари, юз тасвири ҳамда шахсини бевосита идентификация қилиш имконини берувчи белгиларни уларнинг розилигисиз тарқатишни тақиқловчи, бундан қонунда белгиланган ҳолларни назарда тутувчи нормани киритиш зарур.

Маълумот учун: *Европа Имтифоқи (General Data Protection Regulation – GDPR 6-моддаси ва Директива 2016/680), АҚШ (Инсон ҳуқуқлари бўйича халқаро прецедентлар), Буюк Британия (Contempt of Court Act 1981 ва Data Protection Act 2018) ҳамда Сингапур (Administration of Justice (Protection) Act) каби илғор юрисдикцияларда “айбсизлик презумпцияси” (Presumption of innocence) ҳамда “шахсий дахлсизлик ҳуқуқи” (Right to privacy) ўзаро узвий боғлиқ фундаментал принцип ҳисобланади. Халқаро стандартларга кўра, суднинг якуний айблов ҳукми қонуний кучга киргунига қадар шахсни оммавий равишда “жиноятчи” сифатида кўрсатиш, унинг юз тасвири (facial image), исм-шарифи, яшаи жойи ва бошқа идентификацион маълумотларини ОАВ ва ижтимоий тармоқларда ошкор этиш қатъий тақиқланади. Халқаро амалиётда (хусусан, Германия ва Франция қонунчилигида) ОАВда жиноят содир этишда гумонланаётган шахсларнинг юз тасвирлари хиралаштирилиши ва исм-шарифлари анонимлаштирилиши (фақат исмнинг биринчи ҳарфи кўрсатилиши) шарт. ОАВ ва блогерлар томонидан ушбу талабларнинг бузилиши шахснинг шаъни ва қадр-қимматига тиклаб бўлмайдиган маънавий зарар етказиши ҳамда Одил судловни амалга оширишга ноқонуний таъсир ўтказиши деб баҳоланади. Ушбу нормаларнинг киритилиши фуқароларнинг конституциявий айбсизлик презумпцияси кафолатларини ва шахсий дахлсизлик ҳуқуқини амалда таъминлайди.*

94. Вафот этган шахснинг шахсга доир маълумотлари, рақамли активлари, электрон akkaунтлари ва рақамли профилларига ишлов бериш, уларни сақлаш, ёпиш, ўчириш ёки қонунчиликда белгиланган тартибда меросхўрлар томонидан бошқариш тартибини белгилаш мақсадида Фуқаролик кодексига ҳамда “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги Қонунга вафот этган шахснинг шахсга доир маълумотлари, рақамли активлари, электрон akkaунтлари ва рақамли профилларининг ҳуқуқий мақомини, уларга ишлов бериш, уларни сақлаш, ўчириш ёки бошқариш тартибини, шунингдек, мазкур ҳуқуқларнинг васиятнома ёки қонун бўйича меросхўрларга ўтиш асослари ва шартларини назарда тутувчи нормаларни киритиш зарур. Бунда вафот этган шахснинг рақамли активлари ва улар билан боғлиқ мулкӣ ҳуқуқлар қонунчиликда белгиланган тартибда мерос таркибига киритилиши, шахсга доир маълумотлар, электрон akkaунтлар ва рақамли профиллардан фойдаланиш эса меросхўрлик ҳуқуқини тасдиқловчи ҳужжатлар асосида ҳамда вафот этган шахснинг иродаси, шахсий ҳаёти дахлсизлиги ва учинчи шахсларнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини инобатга олган ҳолда амалга оширилиши белгиланиши лозим.

Маълумот учун: *Европа Имтифоқи (GDPR ва Франциянинг 2016 йилдаги “Digital Republic Act” қонуни), АҚШ (Revised Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act – RUFADAA), Буюк Британия ва Франция Олий суди прецедентлари каби илғор юрисдикцияларда вафот этган шахсларнинг “рақамли мероси” (Digital Estate) ва шахсий маълумотлари тақдири қонунчилик даражасида тартибга солинган. Халқаро*

стандартларга кўра, рақамли активлар (криптоактивлар, монетизация қилинган аккаунтлар, доменлар ва муаллифлик ҳуқуқлари) мулкӣ ҳуқуқ сифатида тўлиқ мерос таркибига кирилади. Бироқ, номулкий характердаги электрон аккаунтлар, ижтимоий тармоқ профиллари ва шахсий ёзишмаларга (E-mail, мессенжерлар) меросхўрларнинг кириши (access) вафот этган шахснинг тириклик чоғидаги иродаси (Post-mortem privacy instructions) ҳамда учинчи шахсларнинг сир сақлаш ва шахсий дахлсизлик ҳуқуқлари билан чекланади. Франция ва АҚШ қонунчилигида фуқароларга ўз аккаунтларини вафот этганидан сўнг “хотира режимиға ўтказиш”, ўчириб ташлаш ёки ишончли вакилга бошқаришни топириш ҳақида олдиндан кўрсатма бериш ҳуқуқи берилган.

95. Ўзбекистон Республикасида сунъий интеллект ва рақамли трансформация жадал ривожланаётган шароитда шахсга доир маълумотлар дахлсизлигини комплекс таъминлаш, киберхавфсизлик ва рақамли ҳуқуқларни ҳимоя қилишнинг ягона давлат сиёсатини шакллантириш мақсадида 2026–2030 йилларга мўлжалланган Миллий кибералогия ва рақамли дахлсизлик стратегиясини қабул қилиш зарур. Мазкур мақсадда Ўзбекистон Республикаси Президентининг “2026–2030 йилларда сунъий интеллект ва рақамли трансформация даврида шахсга доир маълумотлар дахлсизлигини комплекс таъминлаш бўйича Миллий стратегияни тасдиқлаш тўғрисида”ги Фармони лойиҳасини ишлаб чиқиш ва киритиш таклиф этилади.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи (EU AI Act, GDPR ҳамда European Digital Rights Declaration), АҚШ (Blueprint for an AI Bill of Rights ва NIST AI Risk Management Framework), Буюк Британия (National AI Strategy ҳамда Data Protection and Digital Information Framework) ва Сингапур (Model AI Governance Framework ҳамда National AI Strategy 2.0) каби илгор юрисдикцияларда сунъий интеллект (AI) ва рақамлаштириш даврида шахсга доир маълумотлар муҳофазасини таъминлаш стратегик даражада тартибга солинган. Халқаро тажрибаға кўра, сунъий интеллект алгоритмларини ўқитиш (machine learning) учун катта ҳажмдаги маълумотлар тўпламидан (Big Data) фойдаланиш жараёнида фуқароларнинг шахсий дахлсизлиги, рақамли суверенитети ва алгоритмик шаффофлигини (Algorithmic Transparency & Accountability) таъминлаш энг муҳим устувор йўналиш ҳисобланади. Юқоридаги юрисдикцияларда AI тизимлари томонидан шахсга оид маълумотларга ишлов беришда камситишга (bias/discrimination) йўл қўймаслик, анонимлаштириш стандартини (Differential Privacy) қўллаш ва “кибералогия” (техник ва ҳуқуқий фанларнинг туташ фанлараро аналитик тизими) концепциясига таянган ҳолда хавфларни барвақт баҳолаш механизмлари жорий этилган.

96. Сунъий интеллект ва рақамли трансформация жадал ривожланаётган шароитда шахсга доир маълумотлар дахлсизлигини таъминлаш ва киберхавфсизликни кучайтириш мақсадида “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги Қонуннинг 27-моддасида назарда тутилган техник ҳимоя чоралари доирасида маълумотларни таснифлаш (Data Classification) ва рақамли маркировкалаш (Data Tagging) тизимини жорий этиш таклиф этилади.

Маълумот учун: Европа Иттифоқи (GDPR), АҚШ (NIST SP 800-60 ва CUI) ҳамда Сингапур (PDPC) каби юрисдикцияларда шахсга доир маълумотларни муҳофаза қилиш уларни сезувчанлик даражаси бўйича тоифалаш (очиқ, махфий, махсус) ҳамда дастурий ва мета-маълумотлар (metadata tagging) даражасида маркировкалаш орқали амалға оширилади. Бу каби техник ва ташкилий чоралар маълумотларнинг ноқонуний сизиб чиқишини ва улардан рухсатсиз фойдаланишини автоматик тўхтатишга хизмат қилади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Ғ. Мирзо. Шахсга доир маълумотлар ҳимояси: халқаро ҳуқуқ, миллий қонунчилик ва амалий тажриба. — Т.: “Куч-адолатда” газетаси, 2023 йил 27 январь 4-сон // <http://pravacheloveka.uz/uz/news/m9732>.
2. Ўзбекистон Республикасининг “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида” 2019 йил 2 июлдаги ЎРҚ–547-сон Қонуни // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.
3. А. Савельев Проблемы применения законодательства о персональных данных в эпоху «Больших данных» (Big Data) // Право. Журнал Высшей школы экономики. 2015. №1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/problemuy-primeneniya-zakonodatelstva-o-personalnyh-dannyh-v-epohu-bolshih-dannyh-big-data> (дата обращения: 06.08.2026).
4. Бачило, И. Л. Б32 Информационное право : учебник для магистров / И. Л. Бачило. — 3-е изд., перераб. и доп. — М. : Издательство Юрайт, 2015. — 564 с.
5. Paul M. Schwartz ва Daniel J. Solove. The PII Problem: Privacy and a New Concept of Personally Identifiable Information. New York University Law Review, Vol. 86, p. 1814, 2011.
6. Л. Терещенко. Правовой режим информации. Диссертация. — Москва, 2011. - 55 с.
7. Arthur R. Miller, The Assault on Privacy, 15 Law Quadrangle (formerly Law Quad Notes) - (1970). Available at: <https://repository.law.umich.edu/lqnotes/vol15/iss2/6>.
8. Ўзбекистон Республикасининг “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида” 2019 йил 2 июлдаги ЎРҚ–547-сон Қонуни // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.
9. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.
10. Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодекси // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.
11. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj>.
12. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/regulatory-framework-ai>.
13. Вазирлар Маҳкамасининг 2022 йил 5 октябрдаги 570-сон қарори билан тасдиқланган “Биометрик ва генетик маълумотлар мавжуд бўлган моддий жисмларга ҳамда бундай маълумотларни шахсга доир маълумотлар базаларидан ташқарида сақлаш технологияларига оид талаблар тўғрисида”ги Низом // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.
14. Ўзбекистон Республикасининг “Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тўғрисида” 2021 йил 20 апрелдаги
15. ЎРҚ–682-сон Қонуни // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

16. Вазирлар Маҳкамасининг 2018 йил 5 сентябрдаги 707-сон қарори билан тасдиқланган “Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотларига ишлов беришнинг алоҳида шартларига риоя этилиши устидан давлат назоратини амалга ошириш тартиби тўғрисида”ги Низом // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

17. <https://reestr.uz/kr/projects/1376?type=passport>.

18. https://my.gov.uz/uz/reyestr?limit=30&service_type=electronic.

19. <https://my.gov.uz/uz/statistics>.

20. <https://my.gov.uz/uz/for-foreigners>.

21. <https://my.gov.uz/uz>.

22. <https://my.gov.uz/uz/page/mission>.

23. Вазирлар Маҳкамасининг “Шахсга доир маълумотлар бир хил ҳимоя қилинишини таъминловчи чет давлатлар рўйхатини тасдиқлаш тўғрисида” 2026 йил 29 июлдаги 415-сон қарори // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

24. Вазирлар Маҳкамасининг 2022 йил 5 октябрдаги 570-сон қарори билан тасдиқланган “Биометрик ва генетик маълумотлар мавжуд бўлган моддий жисмларга ҳамда бундай маълумотларни шахсга доир маълумотлар базаларидан ташқарида сақлаш технологияларига оид талаблар тўғрисида”ги Низом // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

25. Ўзбекистон Республикасининг “Оммавий ахборот воситалари тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш ҳақида” 2007 йил 15 январдаги ЎРҚ–78-сон Қонуни // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

26. Ўзбекистон Республикасининг “Ахборотлаштириш тўғрисида” 2003 йил 11 декабрдаги 560-II-сон Қонуни // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

27. Ўзбекистон Республикасининг “Оммавий ахборот воситалари тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш ҳақида” 2007 йил 15 январдаги ЎРҚ–78-сон Қонуни // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

28. Ўзбекистон Республикасининг “Ахборотлаштириш тўғрисида” 2003 йил 11 декабрдаги 560-II-сон Қонуни // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

29. Ўзбекистон Республикасининг “Телекоммуникациялар тўғрисида” 2024 йил 27 декабрдаги ЎРҚ–1015-сон Қонуни // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

30. Ўзбекистон Республикаси рақамли технологиялар вазирининг 2026 йил 6 январдаги 287-мх-сон буйруғи (26.01.2026 й., рўй: 3762-сон) билан тасдиқланган Телекоммуникациялар хизматларини кўрсатиш қоидалари // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

31. Ўзбекистон Республикаси адлия вазирининг 2023 йил 14 ноябрдаги 19-мх-сон буйруғи (15.11.2023 й., рўй: 3477) билан тасдиқланган Шахсга доир маълумотлар базасининг мулкдори ва (ёки) операторининг

шахсга доир маълумотларга ишлов берилишини ҳамда уларнинг ҳимоя қилинишини таъминловчи тузилмавий бўлинмаси ёки ваколатли шахси фаолиятини ташкил этишнинг намунавий тартиби // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

32. Ўзбекистон Республикаси адлия вазирининг 2023 йил 15 ноябрдаги 20-мҳ-сон буйруғи (15.11.2023 й., рўй.: 3478) билан тасдиқланган Шахсга доир маълумотларга ишлов беришнинг намунавий тартиби // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

33. Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 8 февралдаги 71-сон қарори билан тасдиқланган Шахсга доир маълумотлар базаларининг давлат реестрини юритиш бўйича давлат хизматини кўрсатишнинг маъмурий регламенти // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

34. Вазирлар Маҳкамасининг “Шахсга доир маълумотларга ишлов бериш соҳасидаги айрим норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни тасдиқлаш тўғрисида” 2022 йил 5 октябрдаги 570-сон қарори // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

35. Ўзбекистон Республикасининг “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида” 2019 йил 2 июлдаги ЎРҚ–547-сон Қонуни // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

36. Вазирлар Маҳкамасининг 2018 йил 5 сентябрдаги 707-сон қарори билан тасдиқланган “Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотларига ишлов беришнинг алоҳида шартларига риоя этилиши устидан давлат назоратини амалга ошириш тартиби тўғрисида”ги Низом // lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

**Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотларига
ишлов беришнинг алоҳида шартларини бузган мулкдор ва (ёки) операторларни
Шахсга доир маълумотлар субъектлари ҳуқуқларини бузувчилар реестрига
киритиш ва ундан чиқариш тартиби
СХЕМАСИ**

Босқич	Субъект	Тадбирлар	Ижро муддати
1- босқич	Оммавий коммуникациялар масалалари бўйича Марказ ва шахсга доир маълумотлар соҳасидаги ваколатли давлат органи	Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотларига ишлов беришнинг алоҳида шартлари бузилиш ҳолатларини аниқлаш мақсадида Интернет жаҳон ахборот тармоғида шахсга доир маълумотларга ишлов берувчи мулкдор ва (ёки) операторлар фаолияти мониторингини амалга оширади.	Доимий равишда
	Юридик ёки жисмоний шахслар	Марказга ўрнатилган тартибда, шу жумладан, Ўзбекистон Республикаси қонунчилиги билан шахсга доир маълумотларига ишлов беришнинг алоҳида шартлари бузилиши мавжуд Интернет тармоғи веб-сайтидан ва (ёки) веб-сайт саҳифалари ҳамда ресурсларида шахсга доир маълумотларга ишлов берувчи ташкilotлар ҳақида муурожаат қилиш орқали маълумот бериш.	Доимий равишда
2- босқич	Оммавий коммуникациялар масалалари бўйича Марказ	Интернет жаҳон ахборот тармоғида шахсга доир маълумотларга ишлов берувчи мулкдор ва (ёки) операторлар томонидан Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотларига ахборот технологияларидан фойдаланган ҳолда, шу жумладан Интернет жаҳон ахборот тармоғида ишлов беришнинг алоҳида шартлари бузилганлиги ҳолатлари аниқланганда, бу ҳақида шахсга доир маълумотлар соҳасидаги ваколатли давлат органига хулоса бериш учун маълумот киритади.	Аниқланган муддатдан бошлаб 24 соат давомида
	Шахсга доир маълумотлар соҳасидаги ваколатли давлат органи	Шахсга доир маълумотлар соҳасидаги ваколатли давлат органи Марказ томонидан тақдим эгилган маълумотни олгандан сўнг “Ўзкомназорат” давлат инспекциясига шахсга доир маълумотларга ишлов берувчи мулкдор ва (ёки) операторлар томонидан	Аниқланган муддатдан бошлаб 24 соат давомида

		Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотларига ишлов беришнинг алоҳида шартлари бузилганлиги юзасидан хулоса тақдим этади.	
3- босқич	“Ўзкомназорат” давлат инспекцияси	Тақдим этилган хулоса асосида аниқланган камчиликларни бартараф этиш юзасидан шахсга доир маълумотлар базаси мулкдори ёки операторига аниқ муддат белгилаган ҳолда тегишли кўрсатма беради.	Хулоса келиб тушган кундан бошлаб бир кун муддатда
	Шахсга доир маълумотлар базаси мулкдор ёки оператор	Шахсга доир маълумотлар базаси мулкдори ёки оператори кўрсатмада келтирилган камчиликларни бартараф этиш чорасини кўради ва “Ўзкомназорат” давлат инспекциясига ўз вақтида маълумот киритади.	Тақдимномада белгиланган муддатларда
4- босқич	“Ўзкомназорат” давлат инспекцияси	Кўрсатмада белгиланган муддат ичида кўрсатмада назарда тутилган қонун бузилиши ҳолатлари бартараф этилмаган тақдирда, шахсга доир маълумотлар базаси мулкдор ва (ёки) оператор тўғрисидаги маълумотлар “Шахсга доир маълумотлар субъектлари ҳуқуқларини бузувчилар реестри”га киритилади.	Кўрсатмадаги муддатдан сўнг
5- босқич	“Ўзкомназорат” давлат инспекцияси	“Шахсга доир маълумотлар субъектлари ҳуқуқларини бузувчилар Реестри”га киритилгандан сўнг шахсга доир маълумотлар базаси мулкдори ёки операторининг Интернет тармоғи ахборот ресурсларидан фойдаланишини чеклаш бўйича Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлигига тақдимнома беради.	12 соат давомида
	Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги	“Шахсга доир маълумотлар субъектлари ҳуқуқларини бузувчилар Реестри”га киритилгандан сўнг шахсга доир маълумотлар базаси мулкдори ёки операторининг Интернет тармоғи ахборот ресурсларидан фойдаланишини чеклашни амалга оширади.	12 соат давомида
6- босқич	Оммавий коммуникациялар масалалари бўйича Марказ ва шахсга доир маълумотлар соҳасидаги ваколатли давлат органи	Шахсга доир маълумотлар соҳасидаги ваколатли давлат орган Марказ билан ҳамкорликда мулкдор ва (ёки) оператор томонидан Интернет тармоғи ахборот ресурсида камчиликлар бартараф этилганлиги юзасидан маълумотини ўрганиб чиқади ва “Ўзкомназорат” давлат инспекциясига хулоса беради.	24 соат давомида

	“Ўзкомназорат” давлат инспекцияси	Шахсга доир маълумотлар соҳасидаги ваколатли давлат органи хулосасига асосан Интернет тармоғи ахборот ресурсини “Шахсга доир маълумотлар субъектлари ҳуқуқларини бузувчилар реестри”дан чиқаради ва Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлигига тақдимнома беради.	24 соат давомида
	Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги	Шахсга доир маълумотлар базасининг мулкдорини ва (ёки) операторини (ёки ахборот ресурси идентификация маълумотларини) “Шахсга доир маълумотлар субъектлари ҳуқуқларини бузувчилар Реестри”дан чиқарилгач, Давлат назоратини амалга оширувчи орган тақдимномаси асосида фойдаланишни чекловчи тўсиқларни олади.	12 соат давомида

Шахсга доир маълумотлар бўйича хорижий давлатларнинг институционал тузилмаси

№	Чет давлат номи	Ваколатли давлат органи (DPA)	Назорат қилувчи орган	Мониторинг қилувчи орган	Чекловчи орган (Маъмурий/Суд)	Мувофиқлаштирувчи орган
1.	Буюк Британия	Ахборот комиссари офиси (ICO)	ICO	ICO	ICO ва Судлар тизими	Рақамли маданият, ОАВ ва спорт департаменти (DCMS)
2.	Франция	Миллий информатика ва эркинликлар комиссияси (CNIL)	CNIL	CNIL	CNIL ва Судлар	Рақамли ишлар бўйича Давлат котибияти
3.	Германия	Маълумотларни ҳимоя қилиш ва эркинлик бўйича федерал комиссар (BfDI)	BfDI (Федерал ва ерлар даражасида)	BfDI инспекциялари	BfDI ва Маъмурий судлар	Ички ишлар ва ватан вазирлиги (BMI)
4.	Италия	Маълумотларни ҳимоя қилиш кафили (Garante)	Garante	Garante	Garante ва Судлар	Технологик инновациялар вазирлиги
5.	Испания	Маълумотларни ҳимоя қилиш агентлиги (AEPD)	AEPD	AEPD	AEPD ва Судлар	Экономика ва рақамли трансформация вазирлиги
6.	Нидерландия	Шахсга доир маълумотлар органи (AP)	AP	AP	AP ва Судлар	Ички ишлар ва қироллик

						муносабатлари вазирлиги
7.	Бельгия	Маълумотларни ҳимоя қилиш органи (GBA/APD)	GBA/APD	GBA/APD	GBA/APD ва Судлар	Адлия вазирлиги
8.	Австрия	Маълумотларни ҳимоя қилиш органи (DSB)	DSB	DSB	DSB ва Судлар	Федерал Адлия вазирлиги
9.	Ирландия	Маълумотларни ҳимоя қилиш комиссияси (DPC)	DPC	DPC	DPC ва Судлар	Алоқа ва иқлим ҳаракати вазирлиги
10.	Швеция	Шахсий дахлсизликни ҳимоя қилиш органи (IMY)	IMY	IMY	IMY ва Судлар	Адлия вазирлиги
11.	Дания	Маълумотларни ҳимоя қилиш агентлиги (Datatilsynet)	Datatilsynet	Datatilsynet	Datatilsynet ва Судлар	Адлия вазирлиги
12.	Финляндия	Маълумотларни ҳимоя қилиш омбудсмани офиси	Омбудсман	Омбудсман	Омбудсман ва Судлар	Адлия вазирлиги
13.	Португалия	Миллий маълумотларни ҳимоя қилиш комиссияси (CNPD)	CNPD	CNPD	CNPD ва Судлар	Адлия вазирлиги
14.	Польша	Шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш идораси (UODO)	UODO	UODO	UODO ва Судлар	Рақамлаштириш вазирлиги

15.	Чехия	Шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш идораси (UOOU)	UOOU	UOOU	UOOU ва Судлар	Ички ишлар вазирлиги
16.	Венгрия	Маълумотларни ҳимоя қилиш миллий органи (NAIH)	NAIH	NAIH	NAIH ва Судлар	Адлия вазирлиги
17.	Руминия	Маълумотларни ҳимоя қилиш миллий органи (ANSPDCP)	ANSPDCP	ANSPDCP	ANSPDCP ва Судлар	Тадқиқот ва инновациялар вазирлиги
18.	Греция	Шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш органи (HDPА)	HDPА	HDPА	HDPА ва Судлар	Адлия вазирлиги
19.	Хорватия	Маълумотларни ҳимоя қилиш агентлиги (AZOP)	AZOP	AZOP	AZOP ва Судлар	Давлат бошқаруви вазирлиги
20.	Словакия	Шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш идораси	Идора	Идора	Идора ва Судлар	Адлия вазирлиги
21.	Словения	Ахборот комиссари (IP)	IP	IP	IP ва Судлар	Давлат бошқаруви вазирлиги
22.	Болгария	Шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш комиссияси (CPDP)	CPDP	CPDP	CPDP ва Судлар	Ички ишлар вазирлиги

23.	Эстония	Маълумотларни ҳимоя қилиш инспекцияси (AKI)	AKI	AKI	AKI ва Судлар	Адлия вазирлиги
24.	Латвия	Давлат маълумотлари инспекцияси (DVI)	DVI	DVI	DVI ва Судлар	Адлия вазирлиги
25.	Литва	Давлат маълумотларини ҳимоя қилиш инспекцияси (VDAI)	VDAI	VDAI	VDAI ва Судлар	Адлия вазирлиги
26.	Кипр	Шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш комиссари	Комиссар	Комиссар	Комиссар ва Судлар	Ички ишлар вазирлиги
27.	Мальта	Ахборот ва маълумотларни ҳимоя қилиш комиссари (IDPC)	IDPC	IDPC	IDPC ва Судлар	Адлия вазирлиги
28.	Норвегия	Маълумотларни ҳимоя қилиш органи (Datatilsynet)	Datatilsynet	Datatilsynet	Datatilsynet ва Судлар	Маҳаллий бошқарув ва модернизация вазирлиги
29.	Швейцария	Маълумотларни ҳимоя қилиш бўйича федерал комиссар (FDPIC)	FDPIC	FDPIC	FDPIC ва Судлар	Федерал канцлерлик / Адлия
30.	Исландия	Маълумотларни ҳимоя қилиш органи (Persónuvernd)	Persónuvernd	Persónuvernd	Persónuvernd ва Судлар	Ички ишлар вазирлиги

31.	Лихтенштейн	Маълумотларни ҳимоя қилиш идораси (DSS)	DSS	DSS	DSS ва Судлар	Адлия вазирлиги
32.	Сербия	Ахборот ва шахсга доир маълумотлар бўйича комиссар	Комиссар	Комиссар	Комиссар ва Судлар	Давлат бошқаруви вазирлиги
33.	Албания	Ахборот ва маълумотларни ҳимоя қилиш комиссари	Комиссар	Комиссар	Комиссар ва Судлар	Парламент / Адлия вазирлиги
34.	Черногория	Шахсга доир маълумотлар ва ахборот агентлиги	Агентлик	Агентлик	Агентлик ва Судлар	Ички ишлар вазирлиги
35.	Шимолий Македония	Шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш агентлиги	Агентлик	Агентлик	Агентлик ва Судлар	Адлия вазирлиги
36.	Босния ва Герцеговина	Маълумотларни ҳимоя қилиш агентлиги (AZLP)	AZLP	AZLP	AZLP ва Судлар	Фуқаролик ишлари вазирлиги
37.	Молдова	Шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш миллий маркази	Марказ	Марказ	Марказ ва Судлар	Адлия вазирлиги
38.	Украина	Инсон ҳуқуқлари бўйича Олий Раданинг вакили (Омбудсман)	Омбудсман	Омбудсман	Омбудсман ва Судлар	Адлия вазирлиги / Рақамлаштириш вазирлиги

39.	Грузия	Шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш хизмати	Хизмат	Хизмат	Хизмат ва Судлар	Адлия вазирлиги
40.	АҚШ	Федерал савдо комиссияси (FTC) / Штат бош прокурорлари	FTC	FTC / Штатлар	FTC ва Федерал судлар	Савдо департаменти (DOC)
41.	Канада	Шахсвий ҳаёт дахлсизлиги бўйича комиссар офиси (OPC)	OPC	OPC	OPC ва Судлар	Инновациялар, фан ва иқтисодий тараққиёт вазирлиги
42.	Мексика	Шаффофлик ва маълумотларни ҳимоя қилиш институти (INAI)	INAI	INAI	INAI ва Судлар	Давлат бошқаруви вазирлиги
43.	Бразилия	Маълумотларни ҳимоя қилиш миллий органи (ANPD)	ANPD	ANPD	ANPD ва Судлар	Алоқа вазирлиги / Президент аппарати
44.	Аргентина	Жамоат ахборотида кириш агентлиги (AAIP)	AAIP	AAIP	AAIP ва Судлар	Вазирлар Маҳкамаси
45.	Колумбия	Савдо ва саноат бўйича супервизия (SIC)	SIC	SIC	SIC ва Судлар	Савдо, саноат ва туризм вазирлиги
46.	Чили	Шаффофлик бўйича кенгаш (CPLT)	CPLT	CPLT	CPLT ва Судлар	Президент котибияти

47.	Перу	Маълумотларни ҳимоя қилиш миллий органи (ANPD)	ANPD	ANPD	ANPD ва Судлар	Адлия ва инсон ҳуқуқлари вазирлиги
48.	Уругвай	Шахсга доир маълумотларни назорат қилиш органи (URCDP)	URCDP	URCDP	URCDP ва Судлар	Электрон ҳукумат агентлиги (AGESIC)
49.	Коста-Рика	Шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш агентлиги (PRODHAB)	PRODHAB	PRODHAB	PRODHAB ва Судлар	Адлия ва тинчлик вазирлиги
50.	Панама	Шаффофлик ва ахборот миллий органи (ANTAI)	ANTAI	ANTAI	ANTAI ва Судлар	Президентлик вазирлиги
51.	Эквадор	Маълумотларни ҳимоя қилиш бўйича суперинтендантлик	Суперинтендант лик	Суперинтендант лик	Суперинтендант лик ва Судлар	Телекоммуникация лар вазирлиги
52.	Доминикан Республика си	Шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш органи (ишлаб чиқилмоқда)	Суд тизими	Индекс ва Аудит органлари	Судлар	Адлия вазирлиги
53.	Ямайка	Ахборот комиссари офиси (OIC)	OIC	OIC	OIC ва Судлар	Фан, энергетика ва технология вазирлиги
54.	Багама ороллари	Маълумотларни ҳимоя қилиш комиссари офиси	Комиссар	Комиссар	Комиссар ва Судлар	Молия вазирлиги

55.	Япония	Шахсий ахборотни ҳимоя қилиш комиссияси (PPC)	PPC	PPC	PPC ва Судлар	Вазирлар Маҳкамаси
56.	Жанубий Корея	Шахсий ахборотни ҳимоя қилиш комиссияси (PIPC)	PIPC	PIPC	PIPC ва Судлар	Ички ишлар ва хавфсизлик вазирлиги
57.	Сингапур	Шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш комиссияси (PDPC)	PDPC	PDPC	PDPC ва Судлар	Алоқа ва ахборот вазирлиги
58.	Малайзия	Шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш департаменти (PDP)	PDP	PDP	PDP ва Судлар	Алоқа ва мультимедиа вазирлиги
59.	Филиппин	Миллий махфийлик комиссияси (NPC)	NPC	NPC	NPC ва Судлар	Ахборот ва алоқа технологиялари департаменти
60.	Таиланд	Шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш қўмитаси (PDPC)	PDPC	PDPC	PDPC ва Судлар	Рақамли иқтисодиёт ва жамият вазирлиги
61.	Индонезия	Маълумотларни ҳимоя қилиш органи (DPA - янги)	DPA	DPA	DPA ва Судлар	Алоқа ва ахборот технологиялари вазирлиги
62.	Ҳиндистон	Маълумотларни ҳимоя қилиш кенгаши (DPB)	DPB	DPB	DPB ва Судлар	Электроника ва АТ вазирлиги (MeitY)

63.	Покистон	Миллий маълумотларни ҳимоя қилиш комиссияси (NCPDP)	NCPDP	NCPDP	NCPDP ва Судлар	АТ ва телекоммуникациял ар вазирлиги
64.	Бангладеш	Рақамли хавфсизлик агентлиги / DPA	Агентлик	Агентлик	Агентлик ва Судлар	АТ ва алоқа вазирлиги
65.	Шри-Ланка	Маълумотларни ҳимоя қилиш органи (DPA)	DPA	DPA	DPA ва Судлар	Технологиялар вазирлиги
66.	Непал	Миллий ахборот комиссияси	Комиссия	Комиссия	Комиссия ва Судлар	Алоқа ва АТ вазирлиги
67.	Қозоғистон	Ахборот хавфсизлиги қўмитаси	Қўмита	Қўмита	Қўмита ва Судлар	Рақамли ривожланиш вазирлиги (МЦРИАП)
68.	Қирғизистон	Шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш давлат агентлиги	Агентлик	Агентлик	Агентлик ва Судлар	Вазирлар Маҳкамаси
69.	Тожикистон	Ахборотлаштириш ва телекоммуникацияла р агентлиги	Агентлик	Агентлик	Агентлик ва Судлар	Адлия вазирлиги
70.	Туркменистон	“Туркменарағатнаш к” агентлиги / ИИБ	Ички ишлар органлари	Агентлик / ИИБ	Судлар	Адлия вазирлиги
71.	Хитой	Хитой кибермакон маъмурияти (CAC)	CAC	CAC	CAC ва Халқ судлари	Саноат ва ахборот технологиялари вазирлиги (МИТ)

72.	Тайвань	Миллий тараққиёт кенгаши (NDC)	NDC / Тармоқ органлари	NDC	Тармоқ органлари ва Судлар	NDC ва Вазирликлар
73.	Макао (ХХР)	Шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш офиси (GPDP)	GPDP	GPDP	GPDP ва Судлар	Макао ҳукумати
74.	Гонконг (ХХР)	Махфийлик бўйича комиссар офиси (PCPD)	PCPD	PCPD	PCPD ва Судлар	Инновациялар ва технологиялар бюроси
75.	БАА	Маълумотлар офиси (UAE Data Office)	Офис	Офис	Офис ва Судлар	Вазирлар Маҳкамаси / ТРА
76.	Саудия Арабистони	Маълумотлар ва СИ бўйича бошқарма (SDAIA) / NDMO	NDMO	NDMO	NDMO ва Судлар	SDAIA
77.	Қатар	Миллий киберхавфсизлик агентлиги (NCSA)	NCSA	NCSA	NCSA ва Судлар	Транспорт ва алоқа вазирлиги
78.	Баҳрайн	Шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш органи	Орган	Орган	Орган ва Судлар	Адлия, Ислом ишлари ва вақфлар вазирлиги
79.	Уммон	Транспорт, алоқа ва АТ вазирлиги (MTCIT)	MTCIT	MTCIT	MTCIT ва Судлар	MTCIT
80.	Исроил	Махфийликни ҳимоя қилиш органи (PPA)	PPA	PPA	PPA ва Судлар	Адлия вазирлиги
81.	Туркия	Шахсга доир маълумотларни	KVKK	KVKK	KVKK ва Судлар	Адлия вазирлиги

		ҳимоя қилиш органи (KVKK)				
82.	Жанубий Африка	Ахборот регулятори (Information Regulator)	Регулятор	Регулятор	Регулятор ва Судлар	Адлия ва конституциявий ривожланиш департаменти
83.	Кения	Маълумотларни ҳимоя қилиш комиссари офиси (ODPC)	ODPC	ODPC	ODPC ва Судлар	АТ ва коммуникациялар вазирлиги
84.	Нигерия	Маълумотларни ҳимоя қилиш комиссияси (NDPC)	NDPC	NDPC	NDPC ва Судлар	Алоқа ва рақамли иқтисодиёт вазирлиги
85.	Гана	Маълумотларни ҳимоя қилиш комиссияси (DPC)	DPC	DPC	DPC ва Судлар	Алоқа вазирлиги
86.	Сенегал	Шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш комиссияси (CDP)	CDP	CDP	CDP ва Судлар	Рақамли иқтисодиёт ва телекоммуникациялар вазирлиги
87.	Уганда	Шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш офиси (PDPO)	PDPO	PDPO	PDPO ва Судлар	Ахборот ва алоқа технологиялари вазирлиги
88.	Руанда	Миллий киберхавфсизлик бошқармаси (NCSA)	NCSA	NCSA	NCSA ва Судлар	АКТ ва инновациялар вазирлиги

89.	Маврикий	Маълумотларни ҳимоя қилиш офиси (DPO)	DPO	DPO	DPO ва Судлар	Ахборот технологиялари вазирлиги
90.	Марокаш	Шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш миллий комиссияси (CNDP)	CNDP	CNDP	CNDP ва Судлар	Ҳукумат раҳбари аппарати
91.	Миср	Маълумотларни ҳимоя қилиш маркази (ишлаб чиқилмоқда)	Марказ	Марказ	Марказ ва Судлар	Алоқа ва АТ вазирлиги (MCIT)
92.	Тунис	Шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш миллий органи (INPDP)	INPDP	INPDP	INPDP ва Судлар	Адлия вазирлиги
93.	Австралия	Ахборот комиссари офиси (OAIC)	OAIC	OAIC	OAIC ва Судлар	Бош прокурор департаменти
94.	Янги Зеландия	Махфийлик комиссари офиси (OPC)	OPC	OPC	OPC ва Судлар	Адлия вазирлиги
95.	Фижи	Ахборот- коммуникация технологиялари бўйича комиссия	Комиссия	Комиссия	Комиссия ва Судлар	Алоқа вазирлиги
96.	Мальдив ороллари	Ахборот комиссари офиси (ICOM)	ICOM	ICOM	ICOM ва Судлар	Алоқа, фан ва технологиялар вазирлиги

97.	Барбадос	Маълумотларни ҳимоя қилиш комиссари	Комиссар	Комиссар	Комиссар ва Судлар	Инновация ва сма- рт- технологиялар вазирлиги
98.	Тринидад ва Тобаго	Ахборот комиссари офиси	Офис	Офис	Офис ва Судлар	Давлат бошқаруви ва алоқа вазирлиги
99.	Бермуд ороллари	Ахборот комиссари офиси (ICO)	ICO	ICO	ICO ва Судлар	Адлия вазирлиги
100.	Кайман ороллари	Омбудсман офиси	Омбудсман	Омбудсман	Омбудсман ва Судлар	Молия ва иқтисодий ривожланиш вазирлиги
101.	Озарбайжон	Рақамли ривожланиш ва транспорт вазирлиги	Вазирлик	Вазирлик	Вазирлик ва Судлар	Вазирлар Маҳкамаси
102.	Арманистон	Шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш агентлиги (PDPA)	PDPA	PDPA	PDPA ва Судлар	Адлия вазирлиги
103.	Беларус	Маълумотларни ҳимоя қилиш миллий маркази (NCPDP)	NCPDP	NCPDP	NCPDP ва Судлар	Президент Администрацияси
104.	Андорра	Маълумотларни ҳимоя қилиш агентлиги (APDA)	APDA	APDA	APDA ва Судлар	Андорра Ҳукумати
105.	Монако	Маълумотларни назорат қилиш комиссияси (CCIN)	CCIN	CCIN	CCIN ва Судлар	Давлат вазирлиги

106	Сан-Марино	Маълумотларни химоя қилиш органи (Garante)	Garante	Garante	Garante ва Судлар	Давлат котибияти
107	Косово	Ахборот ва махфийлик агентлиги (AIP)	AIP	AIP	AIP ва Судлар	Парламент / Адлия вазирлиги
108	Жерси (Буюк Британия)	Ахборот комиссари офиси (JOIC)	JOIC	JOIC	JOIC ва Судлар	Жерси Ҳукумати
109	Гернси (Буюк Британия)	Маълумотларни химоя қилиш органи (ODPA)	ODPA	ODPA	ODPA ва Судлар	Маҳаллий бошқарув
110	Мэн ороли (Б. Британия)	Ахборот комиссари (IOMICO)	IOMICO	IOMICO	IOMICO ва Судлар	Орол ҳукумати
111	Гибралтар (Б. Британия)	Регулятив орган (GRA)	GRA	GRA	GRA ва Судлар	Рақамли хизматлар вазирлиги
112	Сальвадор	Шаффофлик ва ахборотга кириш институти (IAIP)	IAIP	IAIP	IAIP ва Судлар	Давлат бошқаруви
113	Гватемала	Инсон ҳуқуқлари бўйича омбудсман	Омбудсман	Омбудсман	Судлар	Адлия вазирлиги
114	Гондурас	Шаффофлик ва ахборотга кириш институти (IAIP)	IAIP	IAIP	IAIP ва Судлар	Президент аппарати
115	Никарагуа	Маълумотларни химоя қилиш	DIPRODAP	DIPRODAP	DIPRODAP ва Судлар	Адлия тизими

		дирекцияси (DIPRODAP)				
116	Белиз	Телекоммуникацияларни тартибга солиш органи	Орган	Орган	Орган ва Судлар	Адлия вазирлиги
117	Куба	Алоқа вазирлиги (MINCOM)	MINCOM	MINCOM	MINCOM ва Судлар	Вазирлар Кенгаши
118	Гаити	Телекоммуникациялар миллий кенгаши (CONATEL)	CONATEL	CONATEL	CONATEL ва Судлар	Алоқа вазирлиги
119	Антигуа ва Барбуда	Ахборот комиссари офиси	Комиссар	Комиссар	Комиссар ва Судлар	Адлия вазирлиги
120	Сент-Китс ва Невис	Адлия ва ҳуқуқий масалалар вазирлиги	Вазирлик	Вазирлик	Судлар	Адлия вазирлиги
121	Сент-Люсия	Адлия вазирлиги	Вазирлик	Вазирлик	Судлар	Адлия вазирлиги
122	Сент-Винсент ва Гренадин	Ахборот ва коммуникация технологиялари вазирлиги	Вазирлик	Вазирлик	Судлар	Молия ва АКТ вазирлиги
123	Гренада	Умумий ҳуқуқ ва Суд тизими	Прокуратура	ИИБ	Судлар	Адлия вазирлиги
124	Гайана	Алоқа ва АКТ вазирлиги	Вазирлик	Вазирлик	Судлар	Алоқа вазирлиги
125	Суринам	Телекоммуникация бошқармаси (TAS)	TAS	TAS	TAS ва Судлар	Транспорт ва алоқа вазирлиги
126	Боливия	Телекоммуникацияларни тартибга солиш органи (ATT)	ATT	ATT	ATT ва Судлар	Жамоат ишлари вазирлиги

127	Парагвай	Шахсга доир маълумотлар дирекцияси (шакллантирилмоқда)	Вазирлик	Агентлик	Судлар	АКТ вазирлиги (MITIC)
128	Венесуэла	Илм-фан ва технологиялар вазирлиги	Вазирлик	Вазирлик	Вазирлик ва Судлар	Президентлик
129	Пуэрто- Рико (АҚШ)	Истеъмолчилар ишлари бўйича департамент (DACO)	DACO	DACO	DACO ва Судлар	Худудий бошқарув
130	Виржин ороллари (Брит.)	Ахборот комиссари (режада)	Комиссар	Комиссар	Судлар	Губернатор аппарати
131	Кувайт	Алоқа ва АТни тартибга солиш органи (CITRA)	CITRA	CITRA	CITRA ва Судлар	Вазирлар Маҳкамаси
132	Ироқ	Алоқа ва медиа комиссияси (СМС)	СМС	СМС	СМС ва Судлар	Алоқа вазирлиги
133	Эрон	Кибермакон бўйича олий кенгаш	Кенгаш	Кенгаш	Кенгаш ва Судлар	АКТ вазирлиги
134	Сурия	Миллий тармоқ хавфсизлиги агентлиги	Агентлик	Агентлик	Агентлик ва Судлар	Алоқа ва технологиялар вазирлиги
135	Ливан	Иқтисодиёт ва савдо вазирлиги	Вазирлик	Вазирлик	Судлар	Алоқа вазирлиги
136	Иордания	Шахсга доир маълумотларни	Кенгаш	Кенгаш	Кенгаш ва Судлар	Рақамли иқтисодиёт вазирлиги

		ҳимоя қилиш кенгаши				
137	Яман	Алоқа ва ахборот технологиялари вазирлиги	Вазирлик	Вазирлик	Судлар	Алоқа вазирлиги
138	Фаластин	Алоқа ва ахборот технологиялари вазирлиги (MTIT)	MTIT	MTIT	MTIT ва Судлар	Ички ишлар вазирлиги
139	Афғонистон	Алоқа ва ахборот технологиялари вазирлиги (MCIT)	MCIT	MCIT	Судлар	MCIT
140	Бутан	Ахборот ва алоқа вазирлиги (MoIC)	MoIC	MoIC	MoIC ва Судлар	Ахборот ва алоқа вазирлиги
141	Мьянма	Транспорт ва алоқа вазирлиги	Вазирлик	Вазирлик	Вазирлик ва Судлар	Ички ишлар вазирлиги
142	Камбожа	Почта ва телекоммуникацияла р вазирлиги (MPTC)	MPTC	MPTC	MPTC ва Судлар	Ички ишлар вазирлиги
143	Лаос	Технология ва алоқа вазирлиги	Вазирлик	Вазирлик	Вазирлик ва Судлар	Технология вазирлиги
144	Вьетнам	Ахборот ва алоқа вазирлиги (MIC) / ИИБ	MIC ва ИИБ	ИИБ	ИИБ ва Судлар	Ахборот ва алоқа вазирлиги
145	Бруней	Киберхавфсизлик агентлиги (CSB) / AITI	AITI	CSB	AITI ва Судлар	Транспорт ва инфокоммуникация вазирлиги
146	Мўғулистон	Инсон ҳуқуқлари бўйича миллий комиссия / MDD	Комиссия	MDD	Комиссия ва Судлар	Рақамли ривожланиш вазирлиги

147	Шимолий Корея	Давлат хавфсизлик вазирлиги	Вазирлик	Вазирлик	Вазирлик ва Судлар	Давлат кенгаши
148	Шарқий Тимор	Транспорт ва алоқа вазирлиги	Вазирлик	Вазирлик	Судлар	Транспорт вазирлиги
149	Жазоир	Шахсга доир маълумотлар миллий органи (ANPDP)	ANPDP	ANPDP	ANPDP ва Судлар	Почта ва телекоммуникациял ар вазирлиги
150	Ливия	Телекоммуникация ва АТ миллий органи	Орган	Орган	Орган ва Судлар	Алоқа вазирлиги
151	Судан	Телекоммуникацияла рни тартибга солиш органи (TPRA)	TPRA	TPRA	TPRA ва Судлар	Алоқа вазирлиги
152	Жанубий Судан	Ахборот, алоқа ва АТ вазирлиги	Вазирлик	Вазирлик	Судлар	Ахборот вазирлиги
153	Эфиопия	Ахборот тармоқлари хавфсизлиги агентлиги (INSA)	INSA	INSA	INSA ва Судлар	Инновация ва технология вазирлиги
154	Эритрея	Ахборот вазирлиги	Вазирлик	Вазирлик	Судлар	Ахборот вазирлиги
155	Жибути	Ахборот ва алоқа вазирлиги	Вазирлик	Вазирлик	Вазирлик ва Судлар	Алоқа вазирлиги
156	Сомали	Миллий алоқа органи (NCA)	NCA	NCA	NCA ва Судлар	Алоқа ва технологиялар вазирлиги
157	Танзания	Шахсга доир маълумотлар комиссияси (PDPC)	PDPC	PDPC	PDPC ва Судлар	Ахборот ва АКТ вазирлиги
158	Бурунди	Телекоммуникацияла рни тартибга солиш агентлиги (ARCT)	ARCT	ARCT	ARCT ва Судлар	Алоқа вазирлиги

159	Конго ДР	Почта ва телеком. тартибга солиш органи (ARPTC)	ARPTC	ARPTC	ARPTC ва Судлар	Почта ва телекоммуникациялар вазирлиги
160	Конго Республикаси	Шахсга доир маълумотлар комиссияси (CPDP)	CPDP	CPDP	CPDP ва Судлар	Почта ва телекоммуникациялар вазирлиги
161	Марказий Африка Респ.	Телекоммуникацияларни тартибга солиш органи (ART)	ART	ART	ART ва Судлар	Рақамли иқтисодиёт вазирлиги
162	Чад	Электрон коммуникациялар органи (ARCEP)	ARCEP	ARCEP	ARCEP ва Судлар	Почта ва рақамли иқтисодиёт вазирлиги
163	Камерун	Телекоммуникацияларни тартибга солиш агентлиги (ART)	ART	ART	ART ва Судлар	Почта ва телекоммуникациялар вазирлиги
164	Экваториал Гвинея	Телекоммуникацияларни тартибга солиш органи (ORTEL)	ORTEL	ORTEL	ORTEL ва Судлар	Транспорт ва почта вазирлиги
165	Габон	Шахсга доир маълумотлар миллий комиссияси (CNPDCP)	CNPDCP	CNPDCP	CNPDCP ва Судлар	Рақамли иқтисодиёт вазирлиги
166	Сан-Томе ва Принсипи	Умумий регулятив орган (AGER)	AGER	AGER	AGER ва Судлар	Инфратузилма ва табиий ресурслар вазирлиги
167	Ангола	Маълумотларни ҳимоя қилиш агентлиги (APD)	APD	APD	APD ва Судлар	Телекоммуникациялар ва АТ вазирлиги

168	Намибия	Ахборот ва алоқа технологиялари вазирлиги	Вазирлик	Вазирлик	Судлар	Ахборот вазирлиги
169	Ботсвана	Маълумотларни ҳимоя қилиш комиссияси	Комиссия	Комиссия	Комиссия ва Судлар	Транспорт ва алоқа вазирлиги
170	Зимбабве	Почта ва телеком. тартибга солиш органи (POTRAZ)	POTRAZ	POTRAZ	POTRAZ ва Судлар	АКТ ва киберхавфсизлик вазирлиги
171	Замбия	Маълумотларни ҳимоя қилиш комиссари офиси	Комиссар	Комиссар	Комиссар ва Судлар	Технология ва фан вазирлиги
172	Малави	Алоқани тартибга солиш органи (MACRA)	MACRA	MACRA	MACRA ва Судлар	Ахборот ва рақамлаштириш вазирлиги
173	Мозамбик	Миллий ахборот ва АТ институти (INTIC)	INTIC	INTIC	INTIC ва Судлар	Фан ва технологиялар вазирлиги
174	Эсватини	Эсватини алоқа комиссияси (ESCCOM)	ESCCOM	ESCCOM	ESCCOM ва Судлар	АКТ вазирлиги
175	Лесото	Маълумотларни ҳимоя қилиш комиссияси (лойиҳа)	Комиссия	Комиссия	Судлар	Алоқа, фан ва технологиялар вазирлиги
176	Мадагаскар	Телекоммуникацияларни тартибга солиш органи (ARTEC)	ARTEC	ARTEC	ARTEC ва Судлар	Рақамли ривожланиш вазирлиги

177	Сейшел ороллари	Ахборот комиссари	Комиссар	Комиссар	Комиссар ва Судлар	Ахборот технологиялари департаменти
178	Комор ороллари	Миллий ахборот ва коммуникация органи (ANRTIC)	ANRTIC	ANRTIC	ANRTIC ва Судлар	Телекоммуникациялар вазирлиги
179	Мали	Шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш органи (APDP)	APDP	APDP	APDP ва Судлар	Рақамли иқтисодиёт вазирлиги
180	Нигер	Маълумотларни ҳимоя қилиш олий органи (NAPDP)	NAPDP	NAPDP	NAPDP ва Судлар	Почта ва АТ вазирлиги
181	Буркина-Фасо	Маълумотларни ҳимоя қилиш комиссияси (CIL)	CIL	CIL	CIL ва Судлар	Рақамли ўтиш вазирлиги
182	Кот-д'Ивуар	Телекоммуникациялар ва АКТ органи (ARTCI)	ARTCI	ARTCI	ARTCI ва Судлар	Рақамли иқтисодиёт вазирлиги
183	Либерия	Телекоммуникациялар органи (LTA)	LTA	LTA	LTA ва Судлар	Почта ва телекоммуникациялар вазирлиги
184	Сьерра-Леоне	Телекоммуникациялар миллий комиссияси (NATCOM)	NATCOM	NATCOM	NATCOM ва Судлар	Ахборот ва алоқа вазирлиги
185	Гвинея	Почта ва телекоммуникациялар органи (ARPT)	ARPT	ARPT	ARPT ва Судлар	Почта ва телекоммуникациялар вазирлиги

186	Гвинея-Бисау	Миллий алоқа органи (ARN)	ARN	ARN	ARN ва Судлар	Транспорт ва алоқа вазирлиги
187	Гамбия	Коммуникациялар ва АКТ вазирлиги	Вазирлик	Вазирлик	Судлар	АКТ вазирлиги
188	Мавритания	Шахсга доир маълумотлар органи (ишлаб чиқилмоқда)	Орган	Орган	Судлар	Рақамли ўтиш вазирлиги
189	Кабо-Верде	Маълумотларни ҳимоя қилиш миллий комиссияси (CNPД)	CNPД	CNPД	CNPД ва Судлар	Рақамли иқтисодиёт вазирлиги
190	Того	Шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш органи (IPD)	IPD	IPD	IPD ва Судлар	Рақамли иқтисодиёт вазирлиги
191	Бенин	Шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш органи (APDP)	APDP	APDP	APDP ва Судлар	Рақамлаштириш вазирлиги
192	Папуа-Янги Гвинея	АКТ миллий органи (NICTA)	NICTA	NICTA	NICTA ва Судлар	Алоқа ва АТ вазирлиги
193	Соломон ороллари	Телекоммуникация комиссияси (TCSI)	TCSI	TCSI	TCSI ва Судлар	Алоқа ва авиация вазирлиги
194	Вануату	Телекоммуникацияларни тартибга солиш органи (TRBR)	TRBR	TRBR	TRBR ва Судлар	Инфратузилма ва жамоат ишлари вазирлиги
195	Янги Каледония	CNIL ваколатхонаси (Франция)	CNIL	CNIL	CNIL ва Судлар	Маҳаллий ҳукумат

196	Француз Полинезияс и	CNIL ваколатхонаси (Франция)	CNIL	CNIL	CNIL ва Судлар	Маҳаллий ҳукумат
197	Самоа	Ахборот ва алоқа технологиялари вазирлиги (MCIT)	MCIT	MCIT	MCIT ва Судлар	Алоқа ва АТ вазирлиги
198	Тонга	Ахборот ва коммуникациялар департаменти	Департамент	Департамент	Судлар	Алоқа вазирлиги
199	Микронезия	Транспорт, алоқа ва инфратузилма департаменти	Департамент	Департамент	Судлар	Транспорт ва алоқа департаменти
200	Науру	Телекоммуникацияла рни тартибга солиш комиссияси (NTRC)	Commission (NTRC)	Commission (NTRC)	Commission ва Судлар тизими	Алоқа ва ахборот технологиялари вазирлиги

Шахсга доир маълумотларга ишлов беришга оид умумий тушунчаларнинг таърифлари

шахсга доир маълумотларни блоклаш (чеклаш) – шахсга доир маълумотларга ишлов беришни вақтинча тўхтатиш;

шахсга доир маълумотлардан фойдаланиш – мулкдорнинг, операторнинг ва учинчи шахснинг фаолияти мақсадларини амалга оширишга қаратилган шахсга доир маълумотлар билан ҳаракатлар;

шахсга доир маълумотларни ўзгартириш ва (ёки) тўлдириш – шахсга доир маълумотлар базасида мавжуд бўлган шахсга доир маълумотлар қийматларини ўзгартириш ва (ёки) тўлдириш;

шахсга доир маълумотларни трансчегаравий узатиш – шахсга доир маълумотларни мулкдор ва (ёки) оператор томонидан Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарига узатиш;

шахсга доир маълумотларни эгасизлантириш – амалга оширилиши натижасида шахсга доир маълумотларнинг муайян субъектга тегишлилигини аниқлаш имкони бўлмай қоладиган ҳаракатлар;

шахсга доир маълумотларни йўқ қилиш – амалга оширилиши натижасида шахсга доир маълумотларни тиклаш имкони бўлмай қоладиган ҳаракатлар;

шахсга доир маълумотларни йиғиш – шахсга доир маълумотларни олиш билан боғлиқ ҳаракатлар;

шахсга доир маълумотларни тизимлаштириш – шахсга доир маълумотларни маълум бир тизимга бирлаштиришга қаратилган ҳаракат;

шахсга доир маълумотларни сақлаш – шахсга доир маълумотларнинг яхлитлиги, махфийлиги ва фойдаланиш имкониятини таъминлаш бўйича ҳаракатлар;

шахсга доир маълумотларни тарқатиш – шахсга доир маълумотларни номуайян доирадаги шахсларга ошкор этишга, шу жумладан шахсга доир маълумотларни оммавий ахборот воситаларида ҳаммага маълум қилишга, Интернет жаҳон ахборот тармоғига жойлаштиришга ёки шахсга доир маълумотлардан бирор-бир бошқа усул билан фойдаланиш имконини беришга қаратилган ҳаракатлар;

шахсга доир маълумотларни бериш – шахсга доир маълумотларни муайян шахсга ошкор этишга қаратилган ҳаракатлар;

псевдонимлаштириш – шахсга доир маълумотларга шундай ишлов бериш усулики, бунда қўшимча ахборотдан фойдаланилмаган ҳолда маълумотларни муайян шахсга бевосита боғлаш имконияти чекланади, бунда ушбу қўшимча ахборот алоҳида сақланади ва унинг хавфсизлигини таъминловчи техник ҳамда ташкилий чоралар қўлланилади;

профайлинг (Автоматик таҳлил ва башорат қилиш) – жисмоний шахснинг афзалликлари, манфаатлари, молиявий аҳволи, хатти-ҳаракати, жойлашуви ва саломатлигини автоматик тарзда баҳолаш ҳамда келгуси хатти-

ҳаракатларини моделлаштириш мақсадида амалга ошириладиган ишлов бериш, шу билан бирга, у шахсининг иш қобилияти, ишончилиги, қизиқишлари, шахсий афзалликлари, хулқ-атвори, ҳаракатланиши ва бошқа шахсий жиҳатларини таҳлил қилиш ёки башорат қилишни ҳам қамраб олади;

контекстуал бойитиш (Data Enrichment) – муайян субъектга тегишли мавжуд маълумотларни ташқи манбалар, очик реестрлар ёки бошқа базалардан олинган ахборот билан бирлаштириш орқали унинг тўлиқ рақамли портретини шакллантириш;

маълумотларни кўчириш ҳуқуқи (Data Portability) – қонунчиликда назарда тутилган ҳолларда субъектга ўзига тааллуқли маълумотларни тизимлаштирилган, кенг қўлланиладиган ва машинада ўқиладиган форматда олиш ҳамда уларни бошқа операторга ўтказиш имкониятини таъминловчи ҳуқуқий-технологик механизмни назарда тутувчи ҳуқуқ;

дезиндексация қилиш (Излаш тизимларидан узиш) – глобал қидирув тизимлари ва маълумотлар базаларида субъект исми ёки рақамли идентификатори бўйича чиқадиган ҳаволалар ҳамда индексация кўрсаткичларини олиб ташлаш ёки блокировка қилиш;

журналлаштириш ва аудит (Logging) – шахсга доир маълумотларга ким, қачон, қандай мақсадда киргани ва қандай амал бажарганини ўзгартириб бўлмайдиган электрон дафтарда автоматик қайд этиб бориш;

қайта тиклаш (захирадан тиклаш) – техноген авариялар, киберхужумлар ёки тизимдаги бузилишлардан сўнг шикастланган ёки йўқотилган шахсга доир маълумотларни резерв нусхалар асосида дастлабки ҳолатига келтириш;

депозитарий архивлаштириш – жамият манфаатлари, тарихий, илмий ёки статистик тадқиқотлар учун шахсга доир маълумотларни тегишли муддат тугагандан сўнг алоҳида муҳофаза режими остида узоқ муддатли сақловга ўтказиш;

гомоморф (Шифрланган ҳолда) ишлов бериш – шахсга доир маълумотларни дастлаб дешифрламасдан (очмасдан) туриб, улар устида тўғридан-тўғри математик, алгоритмик ва мантикий амалларни бажариш;

ноль билишли тасдиқлаш (Zero-Knowledge Proof - ZKP) – шахсга доир маълумотнинг ўзини операторга ошкор қилмаган ҳолда (масалан, туғилган санани кўрсатмасдан туриб, ёшнинг 18 дан катталигини) унинг аниқлигини криптографик исботлаш орқали текшириш;

дифференциал махфийлик – маълумотлар тўпламига статистик шовқин киритиш орқали индивидуал субъект ҳақидаги ахборотнинг қайта аниқланиш хавфини математик жиҳатдан чеклаган ҳолда статистик таҳлилни амалга ошириш усули;

тақсимланган реестрга хэш-фиксация қилиш – шахсга доир маълумотларнинг ўзини тақсимланган реестрга жойлаштирмасдан, уларнинг яхлитлиги, мавжудлиги ёки муайян юридик ҳаракат амалга оширилганлигини тасдиқловчи криптографик хэш қийматларини қайд этиш усули;

синтетик маълумотлар генерацияси – реал шахсга доир маълумотларнинг статистик хусусиятларини сақлаб қолган ҳолда, сунъий

интеллект моделларини ўқитиш учун мутлақ янги (сунъий) маълумотлар тўпламини яратиш;

сунъий интеллект моделларига сингдириш (AI Model Training Ingestion) – нейротармоқларни ўқитиш жараёнида шахсга доир маълумотларни қайта ишланмайдиган оғирлик коэффициентларига (weights) айлантириш;

рақамли эгизакни синхронлаштириш (Digital Twin Processing) – инсоннинг реал вақт режимидаги биологик, ҳулқ-атвор ва когнитив кўрсаткичларини унинг виртуал мета-моделига (рақамли эгизагига) узлуксиз ўтказиш ва мослаштириш;

нейро-когнитив ва био-сигналларни рақамлаштириш – бош мия импулслари, ДНК кетма-кетликлари ва нейрон алоқалардан олинадиган шахсга доир маълумотларни ахборот форматларига ўтказиш ва қайта ишлаш;

пост-мортем (вафотдан кейинги) рақамли меросга ишлов бериш – вафот этган субъектнинг рақамли излари, профиллари ва маълумотларига унинг ҳуқуқий ворислари ёки васиятномаси асосида ишлов бериш ёки уларни ёпиш (Digital Afterlife Governance);

локализация (маҳаллийлаштириш) – шахсга доир маълумотлар базаларини ва улардаги маълумотларни муайян суверен давлат ҳудудидаги жисмоний серверларда бирламчи жойлаштириш ва қайта ишлашни таъминлаш шарти;

Legal Hold (ҳуқуқий сақлаб қолиш режими) – суд, тергов, низони ҳал этиш ёки бошқа юридик жараёнлар муносабати билан маълумотларнинг белгиланган муддатда йўқ қилиниши ёки ўзгартирилишини вақтинча тўхтатиб, уларни далилий аҳамияти сақланган ҳолда муҳофаза қилишга қаратилган ташкилий-ҳуқуқий чора;

розиликни чақириб олишни бошқариш – субъект томонидан шахсга доир маълумотларга ишлов беришга берилган розилик чақириб олинган ҳолатда мазкур қарорни тегишли ахборот тизимларида қайд этиш, ишлов бериш жараёнларини ҳуқуқий асослардан келиб чиққан ҳолда қайта баҳолаш ҳамда зарур ҳолларда маълумотларга ишлов беришни тўхтатиш ёки уларни ўчириш чораларини кўриш жараёни;

Escrow (Калитларни депонирлаш) – эгасизлантирилган ёки шифрланган маълумотлар калитларини холис ва мустақил учинчи томонга (эскроу агентига) вақтинчалик ёки шартли сақловга топшириш;

сегрегация (Изоляция қилиш) – турли мақсадлар, субъектлар тоифаси ёки ҳуқуқий манбалар учун йиғилган маълумотлар базаларини бир-биридан техник, мантикий ва физик жиҳатдан ажратиб сақлаш;

репликация ва клонлаштириш – тизимнинг юқори даражадаги барқарорлигини (High Availability) таъминлаш ва фавқулодда ҳолатлар учун маълумотларнинг айнан бир хил нусхаларини турли гео-зоналардаги серверларга синхрон ёки асинхрон кўчириш;

партициялаш (Мантикий бўлиш) – улкан маълумотлар тўпламини (Big Data) ишлов бериш самарадорлигини ошириш ва хавфни камайтириш мақсадида кичик, мустақил ва бошқариладиган секторларга бўлиш;

динамик кэшлаш (Вақтинчалик хотиралаш) – тез-тез мурожаат қилинадиган маълумотларга ишлов бериш тезлигини ошириш мақсадида уларни вақтинчалик тезкор хотира (RAM/Cache) қатламида жойлаштириш ва муддати тугагач автоматик тозалаш;

агрегация (Маълумотларни умумлаштириш) – индивидуал шахсий маълумотларни йиғинди, ўртача кўрсаткич ёки умумий статистик массивга айлантириш орқали алоҳида субъектни бевосита идентификация қилиш эҳтимолини камайтирган ҳолда таҳлилий хулосалар чиқариш;

скоринг (Кредит ва риск баҳолаш) – математик модел ва алгоритмлар ёрдамида субъектнинг хатти-ҳаракатлари, тарихи ва кўрсаткичларини рейтинг баллар кўринишида қайта ишлаш.

кластерлаштириш (Гуруҳлаш) – сунъий интеллект ва машинада ўқитиш алгоритмлари орқали субъектларни аввалдан белгиланмаган яширин ўхшашлик аломатлари бўйича математик гуруҳларга ажратиш;

аномалияларни аниқлаш (Behavioral Anomaly Detection) – субъектнинг одатдаги хатти-ҳаракатлари моделидан четга чиқишини аниқлаш орқали фирибгарлик ёки хавфсизлик таҳдидларини баҳолаш;

токенлаштириш – муҳофаза қилиниши лозим бўлган маълумотларни уларнинг асл қийматини бевосита акс эттирмайдиган суррогат идентификаторлар билан алмаштириш орқали маълумотларнинг ошкор бўлиш хавфини камайтириш усули;

обфускация (Крипто-хиралаштириш) – маълумотлар кодини ва структурасини шундай чалкаштиришки, у ахборотнинг функционаллигини сақлаган ҳолда ташқи кузатувчи учун тушунарсиз ҳолатга келади;

Data Masking (Динамик ниқоблаш) – фойдаланувчи ёки операторнинг кириш ҳуқуқи даражасига қараб маълумотларнинг муайян қисмларини (масалан, **** * 1234) реал вақтда яширган ҳолда кўрсатиш;

DLP (Data Loss Prevention) назорати – маълумотларнинг ноқонуний чиқиб кетиши, рухсатсиз нусхаланиши ёки узатилишини олдини олиш учун маълумотлар оқимини чуқур пакетли таҳлил (DPI) орқали филтрация қилиш, шунингдек, у электрон почта, USB, cloud, файллар, endpoint, тармоқ трафики, корпоратив ахборот тизимлари орқали маълумот чиқиб кетишини назорат қилиш механизмларини ҳам қамраб олади;

геномик маълумотларни таҳлил қилиш (Genomic Data Processing/Analysis) – шахснинг тўлиқ ДНК ва ирсий геном кетма-кетлигини рақамлаштириш, уни генетик касалликлар ва фенотип башоратлари учун қайта ишлаш;

амбиент/Пассив йиғиш (Ambient Passive Ingestion) – атроф-муҳитдаги “аклли” сенсорлар ва кибер-физик тизимлар орқали инсоннинг онгсиз ва пассив био-хулқ-атвор кўрсаткичларини узлуксиз олиш;

постквант криптография (Post-Quantum Cryptography, PQC) – квант компьютерлари томонидан маълумотларни дешифрлаш таҳдидига қарши чидамли бўлган криптографик панжара (lattice-based) алгоритмлари остида ишлов бериш;

Де-анонимлаштиришдан квант-қалқонлаш – сунъий интеллект ва квант ҳисоблаш ёрдамида эгасизлантирилган маълумотларни қайта тиклаш (re-identification) хавфига қарши доимий квант “шовқинлари” киритиш амалиёти;

нейро-синхронизация ва когнитив излар – мия-компьютер интерфейслари (BCI) орқали инсоннинг фикрлаш импульслари ва хотира контурларини рақамли ахборот массивига айлантириш ва сақлаш;

ассоциация ва трассировка (Lineage Tracking) – маълумотларнинг биринчи пайдо бўлиш манбасидан то якуний қайта ишланиш нуқтасигача бўлган бутун ҳаракат траекториясини ва манбалар иерархиясини аниқлаш;

карантинлаш (Data Quarantine) – бузилган, аниқлиги шубҳали, кибертахдид остида бўлган ёки ҳуқуқий мақоми ноаниқ маълумотларни алоҳида изолирланган муҳитда вақтинча сақлаш ва текшириш;

федератив ўқитиш (Federated Learning Processing) – шахсий маълумотларни марказий серверга узатмасдан, уларни локал қурилманинг ўзида қайта ишлаб, фақат алгоритмнинг математик оғирлик кўрсаткичларини марказга янгилаб туриш;

секьюр-анклав даражасидаги ишлов бериш (TEE Enclaving) – маълумотларни процессорнинг аппарат даражасида ажратилган, мутлак изоляция қилинган аппаратура зонасида (Trusted Execution Environment) қайта ишлаш;

федерирлаш (Federated Identity Mapping) – турли мустақил ахборот тизимлари ва платформаларидаги шахс идентификаторларини алоҳида ягона база яратмасдан туташтириш;

квантификация ва монетизация (Data Valuation) – маълумотларнинг молиявий ёки номоддий қийматини белгилаш ва унга мулкӣ актив сифатида ишлов бериш;

автоматик филтрация (Data Sanitization) – маълумотлар тўпламидан хато, дубликат ва нозик элементларни тизимли равишда автоматик тозалаш;

динамик микро-розилик (Dynamic Granular Consent Processing) – субъектга ўз маълумотларининг ҳар бир микро-операцияси бўйича реал вақт режимида алоҳида розилик бериш ва бекор қилиш имконини берадиган алгоритмик бошқарув.

синтетик аватаризация (Synthetic Identity Representation) – ҳуқуқӣ муносабатларда муайян шахснинг реал биометрик ва шахсий кўрсаткичлари ўрнига унга боғланган юридик аҳамиятга эга рақамли аватарни яратиш ва унга ишлов бериш;

био-адаптив регенератив ишлов бериш – ДНК ва хужайра даражасидаги ахборотни био-сенсорлар ва нано-роботлар орқали реал вақтда тиббий ва генетик коррекция учун автоматик қайта ишлаш;

суб-атом квант ҳолатини қайд этиш (Quantum State Telemetry) – шахснинг физик ва биологик ҳолатини квант томонлама чигалланган (entangled) заррачалар орқали туташган хотира платформаларига лаҳзалик узатиш ва қайта ишлаш.

когнитив субстрат трансфери (Consciousness Substrate Transfer) – шахснинг нейрон тармоқларидаги хотира, характер ва англаш параметрларини биологик жисм тугагандан сўнг нобиологик субстратларга ўтказиш ва фаоллаштириш;

шахсга доир маълумотларни қайд этиш (recording) – шахсга доир маълумотларни ахборот тизими, реестр ёки бошқа ахборот ташувчида белгиланган шаклда фиксация қилиш жараёни;

шахсга доир маълумотларни излаш (retrieval) – ахборот-коммуникация тизимида сақланаётган шахсга доир маълумотларни белгиланган мезонлар асосида топиш ва ажратиб олиш жараёни;

шахсга доир маълумотларни кўриб чиқиш (consultation) – шахсга доир маълумотларни уларнинг мазмунини аниқлаш, баҳолаш ёки қарор қабул қилиш мақсадида кўриш ёки ўрганиш жараёни;

шахсга доир маълумотларни бирлаштириш (combination/alignment) – турли манбаларда мавжуд шахсга доир маълумотларни ўзаро мувофиқлаштириш ва ягона ахборот массивига интеграция қилиш жараёни;

автоматлаштирилган қарор қабул қилиш (Automated Decision-Making) – шахсга доир маълумотларга автоматлаштирилган алгоритмлар, сунъий интеллект ёки бошқа дастурий воситалар орқали ишлов бериш натижасида инсон иштирокисиз ёки инсон иштирокининг сезиларли даражада чекланган ҳолда шахс учун ҳуқуқий ёки унга жиддий таъсир кўрсатувчи қарор қабул қилиш жараёни;

маълумотларни ҳимоя қилиш таъсирини баҳолаш (Data Protection Impact Assessment – DPIA) – шахсга доир маълумотларга ишлов беришнинг шахснинг ҳуқуқ ва эркинликларига эҳтимолий таъсирини, мавжуд хавфларни ҳамда ушбу хавфларни камайтиришга қаратилган ҳуқуқий, ташкилий ва техник чораларни олдиндан аниқлаш ва баҳолаш жараёни;

мақсадни чеклаш (Purpose Limitation) – шахсга доир маълумотларни аниқ, қонуний ва олдиндан белгиланган мақсадлар учун йиғиш ҳамда улардан мазкур мақсадларга мос келмайдиган тарзда кейинги фойдаланишни чеклаш принципи;

шахсга доир маълумотларни минималлаштириш (Data Minimisation) – ишлов бериш мақсадига эришиш учун зарур ва етарли бўлган ҳажмдагина шахсга доир маълумотларни йиғиш ва уларга ишлов бериш принципи;

махфийликни лойиҳалаш босқичида таъминлаш (Privacy by Design) – ахборот-коммуникация тизимлари, дастурий маҳсулотлар ва маълумотларга ишлов бериш жараёнларини лойиҳалаш, ишлаб чиқиш ва жорий этиш босқичларидан бошлаб шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш талабларини тизимли равишда интеграция қилиш принципи;

махфийликни стандарт ҳолатда таъминлаш (Privacy by Default) – ахборот-коммуникация тизимларининг стандарт конфигурацияси шахсга доир маълумотларни минимал даражада йиғиш, фойдаланиш ва ошкор қилишни таъминлайдиган тарзда шакллантирилиши принципи;

шахсга доир маълумотларнинг бузилиши (Personal Data Breach) – шахсга доир маълумотларнинг тасодифий ёки қонунга ҳилоф равишда йўқ қилиниши, йўқолиши, ўзгартирилиши, рухсатсиз ошкор этилиши ёки уларга рухсатсиз кириш имконияти юзага келишига сабаб бўлган хавфсизлик ҳодисаси;

маълумотларнинг келиб чиқиш манбасини кузатиш (Data Provenance) – шахсга доир маълумотларнинг дастлабки манбаси, шаклланиш вақти, унга нисбатан амалга оширилган ўзгаришлар, қайта ишлаш босқичлари ва ҳаракатланиш йўналишларини ҳужжатлаштириш ва кузатиш механизми;

ролларга асосланган киришни бошқариш (Role-Based Access Control – RBAC) – фойдаланувчиларнинг шахсга доир маълумотларга кириш ҳуқуқларини уларнинг лавозими, вазифалари ва ваколатларига мувофиқ равишда белгилаш ва техник жиҳатдан чеклаш механизми;

энг кам ваколат принципи (Principle of Least Privilege) – ҳар бир фойдаланувчи, дастур ёки ахборот тизими компонентига ўз вазифасини бажариш учун зарур бўлган энг кам даражадаги кириш ҳуқуқини бериш принципи;

маълумотларни сақлаш муддатини бошқариш (Data Retention Management) – шахсга доир маълумотларни уларни қайта ишлаш мақсади ва қонунчилик талабларидан келиб чиққан ҳолда сақлаш муддатини белгилаш, назорат қилиш ва муддат тугагач уларни ўчириш, эгасизлантириш ёки архивлаштириш жараёни.